Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0001-1

ote
ides
ata
de-
us.
dem
n ga
ut
ipi⁹
s ſu-
s aie
ia e-

poſu
iraz.
onez

qſiti-
.i. vt
cā be

ſolami inſpice: et charitate
alterutrꝫ:[k] ſicut ⁊ facitꝭ. Ro-
gamus aūt vos frēs vt no-
ueritis eos q̄ laborāt inter
vos: ⁊ p̄ſunt vobis ī dn̄o:[m] ⁊
monēt vos: vt hēatis illos
abūdanti⁹ in charitate:[n] p-
pter opus illoꝝ:[o] ⁊ pacē ha-
bete cū eis.[p] Rogamus aūt
vos frēs: corripite[q] inq̄etos
[r] ꝯſolamī puſillanimes:[s] ſu-
ſcipite infirmos[t] patientes
eſtote ad om̄es.[v] Uidete ne
q̄s malū ꝓ malo alicui red-

...
⁊ corp⁹ ſine q̄rela[p] ī aduētu
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i[q] ſeruet̄.[r] Fi-
delis eſt[s] qui vocauit vos: q̄
etiaꝫ faciet.[t] Fratres orate
ꝓ nobis: Salutate frēs om-
nes in oſculo ſancto.[v] Ad-
iuro vos p dn̄m[x] vt legatur
ep̄la h̄ oib⁹ ſāctis fratrib⁹.
[y] Gratia domini noſtri ih̄u
xp̄i vobiſcum Amen.

Explicit ep̄la Pauli ad
Theſſalonicenſes prima.

⁊ aduerſis.
c Gras agite
deo q̄ aduerſa
ordinat ad ſalu-
tem viam ſicut
⁊ p̄ſpera: ⁊ bo-
ꝓ meritū veſtr-
petitōnis: ſicu-
ptꝫ de ſācto ...
⁊ ſubdit cau ...
d Hec ē.n.v-
lūtas dei ⁊c̄. cu-
ē i opib⁹ obtē-
perandū. e
Spm̄. Hec ē te-
cia ps in q̄ hor-
tat̄ eos bn̄ ſe h-
bere erga deu-
dicēs: Spm̄.
deuotōnis erg-

...us meritorijs. d Per dn̄m noſtrū. i. deſt-
...atorio nullū opus p̄ōt ee meritoriū.
...gilemus viuēdo corꝑaliter. f Siue dor-
...tis corꝑalis ſomno. g Sil' cū illo viua-
...que eſt in aīa immortali. h Propt̄ qd̄
...icem. in laborib⁹ vite p̄ntis. i Et edifi-
... verbis bonis et exemplis. k Sicut faci-
...ficiēdo in iſtis. l Rogam⁹ aūt. Hec ē te-
...ua inducit Theſſal'. ad hoc ꝙ bene ſe hēant
...rio ad p̄fectos eos exhortādo dicēs: Roga.
...t noueriti... ndendo ꝑ effectū vos noſſe p̄-
...os honorādo: tam rōne vite q̄ꝫ rōne doctrie
... Et mo. vos. iō ſūt p̄ ceteris diligēdi. q̄m
...lib⁹ p̄ferunt̄. n Propt̄ opus illorū. ad
... ordinatū. o Pacē habete cū eis. obe-
...iliter ⁊ deuote: ſcd̄o hortat̄ eos vt bn̄ ſe ha-
...fectos dicēs: p Rogamus aūt vos fres
...ritatiue. q Inquietos. i. gyrogauos ⁊ cō
... Conſolamī puſillanimes. i. in tribulatio
...tes. s Suſcipite infirmos. mente et
...rates coꝝ q̄ntū ſm̄ deū p̄ōt fieri ſupportan
...ali ſupportatōne inſoleſcūt: eos nō expedit
... hoc eēt malū nutrire. t Patiētes eſto-
... ſolū fideles ſed etiā infideles. Et intelligit̄
...tum ad actum animi interiorem: q̄ꝫtum
...ſ. defendendi ſe: vel ſua: aut repetēdi rem
...e nō ſp expedit: vtpote ſi ex hoc audacia
...uat̄: niſi ex tali ſupportatōne mai⁹ malū
...candalū oriret̄: v Uidete ne q̄s maluꝫ

deū. f Nolite extinguē. ꝑ īmoderatā curā rerū tp-
liū. g Prophetias. i. expōnes ſcripturaꝝ ſacraru-
h Nolite ſpnere. q2 frequēter reuelat̄ intellect⁹ ſi-
plici qui occultat̄ prudēti: Math. xj. Abſcondiſti h-
a ſapiētib⁹ ⁊ prudentibus et reuelaſti ea puul'. verū
q2 expoſitores aliqn̄ deficiūt: ideo ſubdit. i Omi-
aūt ꝓbate. i. dicta coꝝ diſcutite. k Qd̄ bonū ē te-
nete. ꝯ multos qui in locutionibus ⁊ p̄dicatōnib⁹ m-
la dicta melius retinēt q̄ꝫ vtilia. l Ab oi ſpecie m-
la abſtinete vos. non ſolū eīm abſtinendū eſt a malo:
etiā ab eo qd̄ hꝫ apparentiā mali. ꝓpter ſcandaluꝫ v-
tandū: ſaltē quouſqꝫ declaret̄ ꝙ illud ē licitū. m
Ip̄e aūt de⁹ pacis. i. actor ⁊ dator pacis. n San-
ficet vos ꝑ oia. ad corp⁹ ⁊ aīam ꝑtinentia. o Ut i-
teger ſpūs v̄r ⁊ aīa ⁊c̄. ⁊ dr̄ ſpūs q̄ꝫtū ad ſuꝑiorē aīe ꝑ-
tem: ⁊ aīa q̄ꝫtū ad inferiorē. p In aduētu dn̄i. a-
iudiciū. q Seruet̄. ⁊ ꝙ iſtud ſit ſꝑandū ſubdit̄.
r Fidelis ē qui vocauit vos ad fidē. ſ. deus. s
Qui etiā faciet. q2 nulli deficit q̄ꝫtum ē ex ſe. t
Frēs. Hec ē vltima ps q̄ ē ꝯcluſio ep̄le in qua ponit-
ſui recōmendatio ⁊ alioꝝ ſalutatio: iō dicit: t F-
tres orate in oſculo ſcō. nō libidinoſo nec ꝓditorie:
pleni⁹ fuit expoſitū ro. vlt. vt ibidē ⁊ ſb̄ eiſdē verb̄ po-
tur. v Adiuro vos ꝑ dn̄m. i. iniungo vobis ꝑ ip̄-
x Ut le. epi. hec oibus ſanc. fratri. i. baptiſmate ſa-
ficatis. y Gra dn̄i no. ieſu xp̄i vo. ſupple ſit in p-
⁊ glia in futuro. Amen.
In. c. v. vbi dr̄ in poſtil. Sꝫ iſtud nō videt̄ ꝯueni-
dcm̄ q2 glo. ꝓmittit ꝙ antixp̄s fulminabit. Addi-

An. F.
a

Epitome ſeu breuiariũ logice ingenioſe diſcipline iã ab integro

repcuſſum planiori quidẽ filo: exemplis et p̄ceptis per D. Jodocum Jſennachẽ.

Ad adoleſcentem diſputaturientẽ.

Heus puer ingeniũ placet exercere beatum
  Et logicus dici ſi voles ore vafer
Nos eme vel modico te nãqz docebimꝰ illa.
  Que nõ peniteat querere tanta opera
Sum quod eram ſed me tractabiliorem
  Reddidit authoris cura laborqz ſuus

In Cõpendioſum Tractatulũ Logices editũ per Jodocũ Trutfetter Jſennachum ſacrarũ literarũ per quã famatiſſimũ interpretem Georgij Sibuti Daripini Poete ꝛ oratoris Laureati Monoſtichõ

Lector habes doctum tenui ſub pollice librũ
Compoſitũ: Logices monſtrat qui dogmata prima
Quicquid habent alij: longo ſermone ꝓbatum
Succincta preſens monſtrat tractatulus arte
Hic logice fontes: Sophicqz et Limina monſtrant
Ingenij magnũ pariter ꝯſtringit acumen.
Hunc eme: nec paucis caueas mõ ꝑcere nũmis
Hunc verus magna fulciuit in arte caracter
In tenui doctã monſtrans incude lituram
Ignotos liber hic faciet te ſoluere nodos
Illa cum ſitiens adoleuerit arte Iuuentus
Tu gratas docto laudes ꝯſolue magiſtro.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0004-8

Prohemiū

PRima rudimenta logice pueris
traditurus: ne ratio noīs illos lateat: ab obiecto (.i. materia cir
ca quā verſat.) deo optimo maximo authore rem exordiar q̄ꝫ
iuſtiſſime. Ubi aīaduertendū quod ex ſententia beati Auguſtini
Omnis doctrina obiectiue cōſyderat vel res vel ſigna Id eſt docet aliquid co-
gnoſcere de ipſis rebus aut ſignis puta: ſuas hītudines paſſiones et ꝓprietates
verbi grā: phīa naturalꝭ docet ꝯgnoſcere de qualibꝫ re quō gn̄atur Aſtronomia
de ſyderibus quō moueantꝭ. Grāmatica de vocibus quid et quō ſignificent et ſic
de ceteris. Prima harꝝ dicitꝭ Realis et altera Rationis.

Dicitꝭ au tē aliq̄d
- Res: ꝓut in ipſo terminatꝭ ꝯgnitio ſic quod ipſo nō vtimur ad ſignifi-candū aliud vel ſe tanq̄ꝫ aliud nec nos ducit vel mouet in alteri⁹ cognitionem vel app̄henſionem
- Signū: inquantū ipſo vtimur ad ſignificādū aliud vel ſe tanquā aliud.

Sunt p̄terea ſignoꝝ Quedā naturalia Alia data ſiue voluntaria

¶ Naturale ſiue naturalꝭr ſ̄cans eſt quod nulla p̄cedente informatōe du-
cit nos in cognitionē alcui⁹ .i. ſui vꝭ alterius Sic ſil'itudo aut ſpēs hois
in aīa concepta et formata: vel idolū hominis in ſpeculo apparens: vel
imago homis ſculpta aut figurata eſt ſignū naturale hois. Sic quocꝫ
omnis effectus naturalis eſt ſignū naturale ſue cauſe vt fumus ignis et
veſtigiū aīalis. Nam viſo fumo ſine informatiōe cognoſcim⁹ ſubeſſe ig-
nem. et viſo veſtigio cogitamus aīal cui⁹ eſt ibi tranſiſſe. Preterea diſ-

Signū ꝯpoſitio externa vultus: eſt ſignuꝫ naturale interni affectus animi: puta
triſticie: Hilaritatis: Ire: et ſil'iuꝫ. Et generatim quodque ens mundi
(ſiue in aīa ſiue extra animā.) eſt ſignū naturale ſui et cuiuſcꝫ ſimilis.

¶ Datū: volūtariū: ſiue ad placitū ex impoſitione ſiue inſtitutione ſ̄cans
eſt quod mutuo quorundā ꝯſenſu vel pacto inſtitutū ē ad aliud ſ̄candū
nec ſine preuia informatione ducit quē in illius cognitionē Sic voces et
littere humane ſunt ſigna eorū que in aīa cogitamus. Nā apprehenſis
vocibus nequim⁹ ſufficienter ꝯgnoſcere affectus ⁊ cogitationes aīi niſi
p̄ceſſerit informatio de pacto et inſtitutione vocū. Sic quocꝫ Circulus
viridis vel vexillū pendens ex taberna eſt ſignū vini vꝭ Cereuiſie venalis

His ſic ꝯgnitis ſcias quod logica eſt ꝯſyderatia ſignoꝝ ſolū nec tn̄ oim ſed ma-
xime ꝓpoſitionaliū Id eſt conceptuū in aīa vocū et ſcriptoꝝ Nam his conferē-
do ⁊ ratiotinando frequentius et aptius vtimur conceptib⁹ quo ad noſipſos: vo-
cibus ad alios et p̄ntes: ſcriptis vero ad abſentes Nec tn̄ ꝯſyderat logica ſigna
illa eodem mō vel eque primo ſed conceptus principaliter: voces vero et ſcripta
inquantū ſunt illis ſ̄catiue ſubordinata. Quocirca omnes paſſiones et hītudi-
nes logice in vocibus et ſcriptis ſunt ſumende ex conceptib⁹ quibus ſubordinātꝭ
Quoties ergo ꝓponitꝭ vox vel ſcriptū et de eo ſcire volueris aliquā paſſionē lo-
gicam (.puta an ſit ꝯplexū vel incomplexū: Cathegorema vel ſyncathegorema
et ſi Complexū an ꝓpō nec ne.) videas ad illud in mente cui vox talis vel ſcrip-
tum in ſ̄cando ſubordinatꝭ: et ſm̄ exigentiā illius iudica de voce vel ſcripto Nā
ſi vox vel ſcriptū ſubordinatꝭ conceptui ſimplici ⁊ incōplexo vtrumcꝫ dicitꝭ incō-
plexum etiā nō obſtante quod vox ſit compoſita multis ꝑtibus Si vero ſubor-
dinatur conceptui cōplexo: vtrumcꝫ dicitꝭ complexū etiā ſi vox vel ſcriptū ſit ſim
plex dictio. Si aūt ſubordinatꝭ pluribus conceptibus incōiunctim dicitꝭ quedā

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0005-4

plura vt vox canis qñ ſubordinat̃ conceptui aĩalis latrabilis ſyderis celeſtis:
belue marine. Ita quoq̃ agendũ eſſe cenſeo Si de voce vel ſcripto querat̃ An
ſit ꝓpoſitio: et vniuerſis alĳs paſſionbus aut habitudinibus logicis. Si vero
ignoras vel dubitas cui in mente vox illa vel ſcriptũ ſubordinat̃ vel quid ꝑ ipm̃
intelligit̃. queras diligenter ex opponente vel alio quid ꝑ hanc vocẽ vel ſcriptuꝫ
velit intelligi nec reſpondeas niſi hoc ſciueris. Ita. n. docet Areſtoteles 8. li.
Topicoꝝ tracta. 1. c. 2. Nec requirit̃ ad logicum quod noſcat virtutes et rõnes
ſcãdi omniũ vocabuloꝝ q2 vſus eorũ et ſignificatio varius eſt et voluntari⁹ nec
alicui ad plenũ conſtare pt̃. Hui⁹ doctrine lectorẽ ſemꝑ et vbiq̃ memiſſe volo.
Si vero queris quas habitudines et paſſiones hoꝝ ſignorũ logica perquirat.
Reſpõdeo quod nõ quaſlibet ſed eas dumtaxat que de ꝑſe et imediate cõferũt
ad cognitionẽ veritatis et falſitatis. Que aũt tales ſint ex dicendis cognoſces.
Ubi aduertendũ quod dictorũ ſignoꝝ quodq̃ diuiditur.

In
- Incomplexũ. quod dictionẽ vel terminũ vocam⁹ larga vſurpatione vocabuli Et horũ quoddam eſt
  - Cathegorema. i. ſignificatiuũ
  - Sicathegorema. i. cõſcatiuũ.
- Complexũ. quod dicimus orationem

Incomplexũ: eſt ſimplex ꝯceptus mentis. vox vel ſcriptũ illi ſubordinatũ vt hõ
Cathegorema. quod ꝑſe et ſolitarie eſt ſignificatiuũ alicui⁹ rei vere vel imagina
rie vt homo. equus. Et tale pt̃ grãmatice reddere ſuppoſitũ verbo et logice eſſe
ꝓpõnis extremũ (. i. ſubiectũ vel predicatũ.). Uocatur etiã terminus ꝓpriiſſime
ſumpto vocabulo.

Syncathegorema. quod ꝑſe et ſolitarie nõ eſt ſcatiuũ alicuius rei vere vel imaginarie ſed iunctũ termino ſignificatiuo et cathegorematico variat mõ ꝯcipien
di rem ſignificatã per ipm̃ q2 denotat ipm̃ accipi pro ſuo ſcato vel ſignificatis
aliquo mõ puta vl̃r. ꝑticulariter. ſingulariter ⁊cĳs. vt omnis aliquis iſte non.
Nam dicendo oĩs nullã rem concipio vel intelligo ſed dicendo oĩs homo conci
pio vel intelligo hoĩem nõ ſimpliciter ſed vl̃r omnẽ. Ita quoq̃ dicẽdo iſte nihil
addendo vel ſubintelligendo nullã rem intelligo ſed qñ dicit̃ iſte homo. intelligo
ſingulariter hunc hoĩem demonſtratũ Iccirco dicũt̃ hmõi ſigna nihil ſignifica
re ſed dũtaxat ꝯſcare. Unñ nec grãmatice ſe ſolis pñt reddere ſuppoſitũ v̾bo nec
logice eſſe extrema ꝓpõnis ſed ſolũ determiatiões et modificatiões eorundẽ. Et q2
huiuſmõi ſigna rõne cõſignificationis et habitudinis (. puta vl̃iſationis ꝑticu
lariſationis. ſingulariſatiõis. diſtributionis. confuſionis ⁊cĳs.) quã important
circa termios ſibi additos mutant ſenſa ꝓpõnis et ſepius veritatem vel falſita
tem Iccirco logicus ꝑquirit de ipſis hmõi paſſiones. Alias autẽ paſſiones non
de perſe reſpicientes veritatem vel falſitatẽ ꝓpõnis relinquit grãmatico vt ge
nus qualitatẽ numerũ. declinationes et ſil̃es.

Additum eſt. alicui⁹ rei vere vel imaginarie ꝓpter hos terminos Chymera. va
cuũ. aureuſmons et ſil̃es qui non ſunt ſyncathegorematici ſed cathegorematici
Et licet nõ ſint ſignificatiui alicui⁹ rei vere exiſtentis tñ alicuius rei ficte et imagi
nate. Sunt ꝓterea ſigna que vtrũque tale includunt atque reſolui poſſunt in ca
thegorema et ſyncathegorema vt Nihil. i. nullum ens Nemo. i. nullus hõ. Hec
vocant̃ ſyncathegoremata impura.

Complexũ eſt plures conceptus in anima aliquo modo coherentes aut vox vel
ſcriptum illis ſubordinatũ vt homo eſt bipes Et vocatur aliter oratio vnde orõ
nem ſic finiunt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0006-9

Prohemiū

Orō eſt pluriū ſignoꝝ ſignificatīe et pſonaliter ſumptorum aggregatio.

Addit aliquo mō coherentes qꝛ niſi ꝯceptus illi habeant quandā coherentiam nō faciunt quid vnū complexū vel orōnem: ſed verius dicunt quedā plura. vt dicendo: Homo aſinus vel dicendo currit legit: nō eſt oratio vel complexū niſi vocabulū oratio vel complexum multū cōir et improprie ſumat

Solet aūt fieri huiuſmōi coherentia vel connexio tribus modis.

Primo p mutuā determinationem: vt Liber Joannis: Pudica vxor: Anial homo: et ſic de ceteris vbi determinatio iungit ſuo determinabili.

Secundo p copulā coniūctionalem aut aliud aequiualens. vt Petrus et andreas: Sedet et diſputat: Petrus cū paulo.

Hec duo complexa indiſtantia vocant: qm̄ neutrū eoꝝ diſtat ab extremo ppōſ ſed quodqꝫ pt ſubici vel predicari in ppōne: ſi ſaltem connexio ptium fuerit congrua et regulata ſecundū regulas artis grāmatice Unde etiā ſepius appellatōe termini veniunt ¶ Sumit. n. nonnūquā termi⁹ p quolibet ſigno vel complexo quod pt ſubici vel pdicari in ppōne affirmatiua vel negatiua: qua in vſurpatione finit apud philo. i. prioꝝ libro.

Terminus eſt in quem reſoluit ppoſitio vt in predicatū et in id de quo pdicat compoſito eſſe vel diuiſo non eſſe

Nec in ea ſignificatione ſyncathegoremata et verbū put ei reſpondet nudus actus complexiuus vocāt termini ¶ Termino hoc modo ſumpto cōueniunt hec habitudines et paſſiones de perſe veritatē ꝛ falſitatem ppoſitionis reſpiciētes. pdicatio puta: ſuppoſitio: ampliatio. reſtrictio. appellatio. ſtat⁹. remotio ꝛ alienatio. quas logicū oportet prequirere. Unde pquirunt in libro vl'im purphirij. pdicamentoꝝ Ariſtotelis. et aliīs quibuſdam ſpēalibus tractatulis qui paruis logicalibus aſcribunt. Relique autē paſſiones reſpicientes cōgruitatem vel locutionis ornatū relinquūtur Grāmatico et Rhetori.

Tertio fit coherentia partium p copulam verbalem. vt Aſinus eſt quadrupes. Chriſtus eſt venditus triginta argenteis. Hec coherentia ptium et connexio ſi fuerit cōgrua (. i. regulata pceptis Grāmatice.) et perfectum ſenſum generat in animo auditoris (. puta quod ſit cōſtituta ſuppoſito et appoſito. nō interrogatiua aliquid de aliquo aſſeuerans vel negans.) vere vel falſe ſignificat et vocat ppoſitio. vl' aliter complexū diſtans. quia diſtat ab extremo ppoſitionis ſic qḋ ſignificatiue et pſonaliter ſumptū non poteſt eſſe extremū ppoſitionis. nec reddere ſuppoſitum verbo.

¶ Additum eſt.

¶ Si fuerit congrua. qm̄ ꝯnexio ptium que eſt oratio incōgrua nec vera eſt nec falſa nec ppoſitio. vt Homines viuit Uir bellica luctat. Nam verū et falſum p ſupponun congrū ¶ Quando autem partiū coherentia vel oratio ſit congrua et quādo non requirat in Grāmatica quam logicus preſupponit nihil horum perquirens. Quo ſequitur has ꝛ ſimiles locutiones. Petrus paulus orat. Joannes ſedet cantat. Anna chriſtina ſedent rident (. quas orationes plures vocamus.) nō eſſe orōnes vnas nec congruas et ſubinde nec veras vel falſas. nec propoſitiones. quia alique earum ptes nullo dictorū trium modorum coherent

¶ Id tñ non ignores quod coherentia ptium in oꝛõne vocali vel ſcripta ſumenda eſt ſm̄ mentalē correſpondentiã. Nã ſi ptes mentalis nõ coherent et ipſa eſt incõgrua vocalis vel ſcripta ipſi ſubordinata cenſet incõgrua vt hec canis mouetur qñ in mēte ſubordinat illi Aial latrabile: ſydus celeſte: belua marina mouetur: eſt incongrua

¶ Et ꝑfectum ſenſum generauerit ꝛc. quia oratio nõ faciens ꝑfectũ ſenſum nec vere vel falſe ſcat nec eſt ꝓpoſitio.

Ut eſt oratio
- Carens verbo vt doctus ſcholaſticus Caput Anne.
- Interrogatiua vt quis currit. Ubi natus eſt chriſtus.
- De verbo alterꝰ modi quã indicatiui vt petre calefac Miſerere mei deꝰ
- Utinã me diligeres. me deꝑcari deum.

Que aũt ꝓpoſitio ſit vera et que falſa ex ſequentibus cognoſces.

ꝓpõ
- ¶ Vera ē que ſcat ita eſſe ſicut eſt vel ita nõ eſſe ſicut non eſt vt hec eſt vera Hõ eſt aial: ſcat. n. hominē eſſe aial et ita in re eſt. Ita quoqꝫ iſta eſt vera Hõ nõ eſt aſinus quia ſcat hoiem non eſſe aſinũ et ita in re non eſt.
- ¶ Falſa ē que ſcat ita eſſe ſicut in re non eſt vel ita non eſſe ſicut eſt vt hec eſt falſa Homo eſt aſinꝰ ſcat. n. hominē eſſe aſinũ qualiter in re non eſt Ita quoqꝫ iſta eſt falſa Hõ non eſt aial quia ſignificat hoieꝫ nõ eſſe aial et tamen in re ita eſt.

Suo mõ dicat de aliis differenciis temporũ puta fuiſſe: fieri: poſſe eſſe: et imaginari eſſe. Quo facile cognoſci pt que ſit ꝓpõ neceſſaria: impoſſibilis. Cõtingẽs et poſſibilis in hunc modũ

Si propoſitio
- ¶ Vera talis eſt quod nõ pt falſificari ipſa dicit neceſſaria vt deus eſt. Quodlibet eſt vel non eſt.
- ¶ Falſa talis ē quod non pt verificari: ipſa dicit impoſſibilis vt deꝰ nõ eſt Hõ eſt aſinus. Quodlibet eſt et non eſt

Illa aũt que nec eſt neceſſaria nec impoſſibilis dicit cõtingens vt hõ currit. Joannes eſt albus Joãnes eſt hõ que falſificat Joanne mortuo ſic eñ ſubiectum ꝓ nullo ſupponit. Et tam nctia quam cõtingens vocat poſſibilis.

¶ Nec tñ omnes ꝓpões vere vel falſe ſunt eodem mõ vere vel falſe Nam aliter ꝓpões mentales dicunt vere vel falſe et aliter ſcripte ſiue vocales

Eſt autē ꝓpõ
- ¶ Mētalis: oratio ꝯgrua et ꝑfecta in mente cõcepta vel formata. Hec dr vera vel falſa ꝑſe et identice: quia eſt ipſa veritas vel falſitas ꝓpõnalis atqꝫ principale ſcatũ horum ſignoꝝ verũ ꝓpõnale: falſum ꝓpõale: quẽadmodũ bona ꝯplexio ſiue corꝑis qualificatiua diſpoſitio dicit formalr ſiue identice ſana quia eſt ipſa ſanitas aialis Hoc in ſenſu recipiat iuuentus ſequentem definitionē ꝓpoſitionis

  Propõ eſt orõ vere vel falſe ſignificans indicando.

  Nam dat de ſola ꝓpõe mentali: quod illa ſit pocior a qua relique ſuas denoiationes logicas ſuſcipiunt.
- ¶ Vocalis orõ ꝯgrua et ꝑfecta voce ꝓlata. Et dicit alio noie Enũctiatio
- ¶ Scripta oratio cõgrua et ꝑfecta litteris vel characteribꝰ exarata.

Hec dicit vera vel falſa ex ſubordinatione mentalis cuiꝰ eſt ſignũ. Si eñ ſcatiẽ ſubordinat mentali vere dicit vera ſi aũt falſe vocat falſa: quemadmõ vrina dicitur ſana repſentatiue quia eſt ſignũ bone ꝯplexionis vl diſpõnis corporis que formaliter et ꝑſe ſanitas vocatur

Hoc in ſenſu recipiant ſequentes definitiones ꝓpoſitionis quarum prior eſt. petri hiſpani et altera phi primo perihermoenias

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0008-1

Prohemiũ

Propoſitio eſt oratio verũ vel falſum ſignificans indicando.
.i. ꝓpõ vocalis

Enũctiatio eſt in qua verum vel falſum eſt.

¶ Uerbũ ſubſtantiuũ expreſſum vel incluſum in alio verbo ꝯiungũtur duo ſigna cathegorematica incõplexa vel cõplexa indiſtantia (.quoꝝ vtrum que vocat̃ extremũ ꝓpõnis alterũ ſubiectũ et alterum predicatũ) vt Hõ eſt aĩal Homo nõ eſt aſinꝰ Filius hoĩs tradet̃ gentibus et flagellabitur Petrus et paulus regnant cũ chriſto Petrus et paulus dilexerunt ſe in vita et nõ ſunt abinuicẽ ſepati in morte. Hec dicit̃ cathegorica (.i. predicatiua.) quia in ea aliq̃d ꝑdicat̃ vel dicit̃ de aliq̃ aſſeuerãdo vel negando

¶ Cõiunctionẽ vel aduerbiũ cõiungunt̃ duo vel plura complexa diſtantia vt Zaqueꝰ contritus eſt et nos liberati ſumus. Dum ſol orit̃ dies fit Hõ eſt aĩal ꝗ homo eſt ſenſitiuus. Si celũ rueret om̃ia ſubito perirent. Hec dicit̃ hypothetica (.i. ſuppoſitiua.) quia in ea vnũ ꝯplexũ diſtans ſupponit̃ et cõiungit̃ alteri mediante ꝯiunctione vel aduerbio

Preterea ꝑ ꝑpõnũ q̃dã ẽ in q̃ ꝑ

Hec diuiſio ꝓpõnis in cathegoricã et hypotheticam vocat̃ diuiſio ꝓpõnis eſſentialis vel penes eius eſſentiã: quia membra ipſius differunt penes ꝑtes eſſentiales ꝓpõis. Nam ꝑtes eſſentiales ꝓpoſitionis cathegorice materiales ſunt duo ſigna cathegorematica incõplexa vel cõplexa indiſtantia et formalis verbũ ſubſtantiuũ. Sed ꝓpõnis hypothetice ꝑtes eſſentiales materiales ſunt: duo complexa diſtantia Et cõiunctio vel aduerbiũ formalis Eam ob rẽ querit̃ de hac diuiſione ꝑ queſitũ eſſentiale: puta: Que. Quocies enĩ de aliqua ꝓpõe querit̃ Que: alterum dictorũ mẽbrorum rñdeatur ſm exigentiã propõnis.

¶ Nec tamen oportet in om̃i ꝓpõne dictas ꝑtes expreſſe poni (.vt fit in quibuſdam aſſignatis exemplis.) ſed ſufficit quod om̃es vel alique ex eis illic ponant̃ implicite vel aequiualenter. Implicite vt in illis. Nihil ẽ Creſcentibꝰ donis creſcunt rationes donoꝝ. Nam prima valet. Nullũ ens eſt ens. Altera vero valet. Si creſcunt dona ⁊c̃. Aequiualenter vt ſi hec figura A ſignificet tm̃ et taliter quantũ et qualiter ſignificat hec orõ Anna concepit tris marias. vel illa que ſcribit̃ in ſigillo ſocratis Amicus hoĩs eſt ſapientia et inimicus hoĩs eſt ſtulticia eius: ipſa eſt ꝓpoſitio habens dictas ꝑtes aequiualenter. Id eſt aequiualet in ſignificãdo orationi que illas habet

Ad horum moderamen recipiat iuuentus ea que ſequũtur.

Propoſitionũ altera Cathegorica altera hypothetica.

Propoſitio Cathegorica eſt illa que hꝫ ſubiectum ⁊ ꝑdicatũ tanquã ꝑtes principales et materiales ſui vt hõ eſt.

Propoſitio hypothetica eſt illa que hꝫ duas ꝓpões tanquã ꝑtes principales et materiales ſui vt homo eſt aĩal et deus eſt.

Rurſus ꝓpoſitionū cathegoricaꝝ altera modalis: altera deineſſe: que aliter de ſimplici inherentia dicit̃

Huius diuiſionis ptes ſine noticia modoꝝ recte cognoſci non pñt. Si eñ igno ratur quid modus neutrū hoꝝ membroꝝ radicitus deprehendi pt ¶ Ubi ſcias nomen modus vſurpari hoc in loco ꝓ dictione que poſita in ꝓpōne detiat ver bum grā compōnis extremorū affirmatiue vel negatiue: aut cōplexū ꝓpōnale (.i. ſupponens pro ꝓpōne.) vt ſunt poſſibile: impoſſibile: ꝯtingens. neceſſariū: verū: falſum: Scitū: creditū: opinatū: dubitatum: affirmatiuū: negatiū: demon ſtratiuū: cognitū: intellectū: vl'e: ꝑticulare: indefinitū: perſe: ꝑaccidens et ſic de ceteris Ita quoqꝫ illaꝝ dictionū verba: aduerbia: et alia ſigna ab eīs deſcendē tia vt credo: ſcio: dubito: poteſt: cōtingit: neceſſario: ꝯtingenter: poſſibiliter. Ho rum modoꝝ priores ſex ſunt ceteris vſitatiores Hinc dicit̃ modi vſitati ſunt ſex ſcꝫ poſſibile ꝛc. Quo facile cognoſces mēbra prioris diuiſionis Nam oīs ꝓpō in qua ponit̃ aliquis iſtorū modorū dicto modō vſurpatoꝝ dicitur modalis et aliarum queqꝫ de ineſſe vel de ſimplici inhētia.

Dr aūt modus deł mīa re

Uerbū gratia ꝯpōnis vel diuiſionis extremoꝝ: qñ mōꝰ denotat̃ vẽificari de ꝓpōne in qua vna ꝑs dicti enunciat̃ de ꝓnomie demōſtrante rem vẽcatam per alterā ꝑtem dicti. Et ſic modus vſurpat̃ primo intentionał'r et dictum ſupponit ꝑſonał'r et vẽcatie Id qđ vſu logicoꝝ frequenciꝰ fieri ſolet qñ mo dus ponit̃ in medio orōnis inter ꝑtes dicti. vt in iſta Sedentē poſſibile eſt eſſe currentē: cuius ſenſus eſt Hec ꝓpō: hoc (.demōſtrando ſedentē.) ē cur rens eſt poſſibilis Hic ſenſus dr diuiſꝰ et ꝓpō in qua ſic vſurpatur moda lis diuiſa ſiue de ſenſu diuiſo.

Complexū ꝓpōnale: qñ ipſe denotat̃ vẽificari de ꝓpōe in qua vna ꝑs dicti enunciat̃ de altera ꝑte dicti Et ſic mōꝰ vſurpat̃ in ſcđa impōne et dictum ſupponit materiał'r ꝓ ſua orōe indicatiua Id qđ cōi vſu logicoꝝ fit qñ mōꝰ nō ponit̃ inter ꝑtes dicti ſꝫ ꝓponit̃ vel poſtponit̃ dicto. vt in iſta Sedentē eē currentē eſt poſſibile. Nā ſenſꝰ eſt Hec ꝓpō ſedens eſt currens ē poſſibilis. Hic dr ſēſꝰ ꝯpoſitꝰ ꝛ ꝓpō i q̄ ſic vſurpat̃ modał ꝯpoſita ſiue đ ſēſu ꝯpoſito

Solent aūt priores q̄tuor dictoꝝ mōꝝ vtroqꝫ mō vſurpari et reliq̄ oēs ſcđo mō Quibus facile colligi pt quis ſit ſenſus cuiuſqꝫ ſequentiū orōnū et (dūtaxat. qualis modalis ſit. Creantē necē eſt eſſe deū. Albū ꝯtingit eſſe nigrū. Creantem eſſe deū eſt necē. Albū eſſe nigrū eſt ꝯtingens. Scio hoīeꝫ eſſe aīal. Credo deū eē trinū et vnū. Dubito vl'e reale eſſe Hominē eſſe aīal eſt ꝑſe. Ad hunc quoqꝫ ſen ſum recipiant̃ ſequentes definitiones.

Propoſitio modalis eſt que modificat̃ aliquo modorū vt impoſſibile eſt hominē eſſe aſinum.

Propoſitio deineſſe eſt que non modificat̃ aliq̄ modoꝝ vt homo eſt mortalis. Deus creauit coelū et terrā.

Propōnū modaliū alīa đ ſēſu diuiſo alīa đ ſenſu ꝯpoſito

Modalis de ſenſu diuiſo eſt in qua modus ponit̃ in me-

Prohemiū

dio ꝓpõnis circa copulā vt ſedent me poſſibile eſt ſtare.

Modalis de ſenſu ꝯpoſito eſt in qua modus p̄ponit̃ vel

poſtponit̃ dicto: vel in principio aut fine orõis ponit̃. vt

poſſibile eſt ſedentē currere: vl' ſedentē currere ē poſſibl'e

Quibus tandē pz non omnē ꝓpõnem in qua ponit̃ aliqua memorataꝝ dictio-
nū eſſe modalē. ſed etiā ſolā in qua determinat verbū gratia ꝯpoſitionis vel diuiſiõis
extremoꝝ aut totū complexū ꝓpõnale. Cui⁹ defectu nulla inſequentiū orõnum
eſt modalis. Id quod ſcit̃ eſſe aĩal eſt albū. Id quod pſe edificat ē calidū. Ois
hõ cognoſcit̃ a me. Omē creans nctio: eſt de⁹ ſi hi nctio detiat ſubiectū creans.
¶ Ad maiorē explanationē ꝓpõnis cathegorice et partiū eius eſſentialiū (.pu-
ta ſubiecti: p̄dicati et copule.) ſine quibus inferi⁹ dicenda minime ꝯgnoſci pñt.
cõſyderanda ſunt diligentiſſime que ſequūtur

Si in ꝓpõe

- Unicū ponit̃ v̓bū indicati mõi
  - ¶ Subſtantiuū hñs poſt ſe ntm̃ a ſe rectū (.vt hõ ē al'.) verbū eſt copula et rect⁹ ſequens p̄dicatū cū oi qđ ipm̃ detiat. Si vo Non habet p⁹ ſe ntm̃ a ſe rectū (.vt de⁹ eſt: deus eſt in coelo.) verbū rõe ƀcati formal' eſt copula et rõne ƀcati materialis ē p̄tum cū omni qđ ipm̃ detiat.
  - ¶ Adiectiuū ſiue aliud a ſubſtantiuo (.vt deus creauit oĩa ex nihilo.) verbū rõne formal' ƀcati eſt copula ⁊ rõe materialis ƀcati eſt p̄tum cū oi quod ipm̃ determinat.
- Plura verba indicatiui mõi q̃x
  - ¶ Alterū reſtringit̃ relatiuo grãmatico qui. que. vel q̃d (vt hõ q̃dicit̃ chriſtus nos ſaluauit. Hõ eſt al' quod eſt rõale.) verbū irreſtrictū quocūq̧ loco ponat̃ ē copula ⁊ rectus ſequens p̄tum. aut ipm̃ verbū ꝓ materiali ſuo ƀcato cū omi quod ipm̃ detiat Idē ſenciendū eſt de his orõnibus in q̃bus alteꝝ verboꝝ ſumit̃ cū notula dū vel (ſi. vt al' ſi dormit nõ vigilat
  - ¶ Nullū reſtringit̃ relatiuo grãmatico ƀ vniūt̃ ꝑ cõiunctionē (.vt de⁹ dãnat et ſaluat Quodlibet ē vel nõ eſt.) vtrūq̧ aeque principaliter eſt copula. p̄dicatū vero ꝯgnoſcitur vt dictum eſt.

Illud vo quod ad copulā principalē eſt ſuppoſitū quocūq̧ loco ponat̃ ē ſubie-
ctum ꝓpõnis cū oi quod ipm̃ detiat dempto ſyncathegorematе ſumpto irreſtri
cte ſiue nõ reſtrictie. vt Caput canis pilis intextū hz hõ decrepite etatis. vbi ver
bum hz ꝓ ſuo formali ƀcato eſt copula et idē pro ſuo materiali ƀcato cū hoc to-
tū caput canis pilis intextū qđ ipm̃ detiat eſt p̄tum. ſubiectū vo eſt hoc totum:
Hõ decrepite etatis. Sil'r mõ iudicandū eſt de illis Hõ oi aĩali principat̃. De
generos aĩos timor arguit velocibus alis mors volat. Ignis et aer ſunt elemē
¶ Addit̃ dēpto ſyncathegorematе ſumpto (ta calida. Hõ vel aſin⁹ ē rudibil'.
irreſtricte. qm̃ illud vſu cõi logicoꝝ nõ eſt ps ſubiecti vel p̄dicati. Syncathego-
rema aūt ſumi reſtrictiue vel nõ reſtrictiue ſtat in arbitrio vtentis. Fateor tñ qđ
vſu cõi logicoꝝ tunc ſumit̃ reſtrictie qñ ponit̃ a pte p̄dicati (.vt Adam fuit ois
hõ.) vel inter ptes ſubiecti diuerſoꝝ caſuū et detiat obliquū (.vt ꝯſeruans oēm
creaturā eſt deus.) Irreſtricte vero ſiue nõ reſtrictiue frequēter ſumit̃ qñ ponit̃
In principio ꝓpõnis ƀm verā ꝯſtructionē. vt ois lapis eſt durus. Caput hz ois
Scias tñ qđ ſenſus orõnis variat̃ qñ ſumit̃ (hõ. Verba dat omnis amans.
reſtricte et irreſtricte verbi gratia. Omnis homo eſt animal

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0011-6

Sumēdo ſignū ois — ¶ Reſtrictiue valet: aliquod exiſtēs omnis hō eſt aial: ſic ē falſa qꝛ nihil eſt dabile quod ſit omnis homo
¶ Irreſtricte vz Quicq̄d eſt hō eſt aial. Uel ſic: de quocūqꝫ vex eſt dicere quod ſit hō de eodem vex eſt dicere quod ſit aial ſic eſt vera

Ita quoqꝫ variat ſenſus iſtiꝰ. Riſibile eſt ois hō ex alia et alia vſurpatiōe ſigni

Sumēdo .n. ſignū — ¶ Reſtrictiue: vz Riſibile eſt aliquod exñs ois homo
¶ Irreſtricte vz illā Aliquod certū et determiatū riſibile eſt omne illud de quo vere dicit quod ſit homo — et eſt falſa.

Quibus tandem ptz quod qñ poſt copulā ponitur adiectiuū adiectiue tentum oportet circa ipm repeti ſuū ſubſtantm̄ nec ſe ſolo eſt predicatū ſed cum ſuo ſubſtantiuo repetito vel reſumpto circa ipm Ut Tm̄ coruꝰ eſt niger: ſumendo vocē niger adiectiue hoc totū eſt predicatū niger coruus et vera eſt oratio.

¶ Additur adiectiue tentū: quia ſi ſubſtantiuat vel concretiue ſumit ſe ſolo eſt ꝑdicatū vel extremū ꝓpōnis ſed tunc ſenſus ꝓpoſitiōis variat vt in priori oratiōe ſumendo vocē niger cōcretiue ſe ſola eſt predicatū et vz oratio Tantū coruus ē ens nigrū. ſic eſt falſa. Idem ſentias de illis Solū franco eſt nobilis Terminꝰ eſt vl'is Iſte binarius eſt ꝑpetuus. Quare orationes ille ſunt diſtinguende ſi q̄ritur de predicato

¶ Eſt p̄terea hoc ſingulariter obſeruandum quod in ꝓpōnibus modalibus de ſenſu diuiſo infinitiuus eſt principalior ps copule et ſm ipm ſunt ſumēda extrema (.i. ſubiectū et predicatū.) ſic quod accuſatiuꝰ ſequens ipm ſit p̄tum vel infinitiuus rōne materialis ſui ſcati ſi nullus accuſatiuꝰ expreſſe ſequit et accuſatiuus ipſi reddens ſuppoſitū ſubiectū. Uerbi grā Deū necē eſt eſſe omiſcientem. hoc totū eſt eſſe dicit copula et infinitiuꝰ eſſe principalior ps copule (.eo quod ad ipſius exigentiā ordinant extrema.) accuſatiuus vero oiſcientē eſt p̄dicatū et deum ſubiectū. Ita quoqꝫ in illa deum ꝯtingit creare: contingit creare eſt copula et infinitiuꝰ ꝓ ſuo formali ſcato ſiue rōne illius infinitiui eſſe incluſi in eo ē principalior ps copule: accuſatiuꝰ vero creantē incluſus in eo vl' ipm verbū pro ſuo materiali ſcato eſt predicatū et accuſatiuꝰ deū ſubiectū Idem ſenciendū eſt de illis Mendacē neceſſe eſt eſſe memorem Deum impoſſibile eſt eſſe malū.

¶ Ut aūt rectius cognoſcat duplex ſignificatū verbi: materiale et formale: rōne cuius p̄t eſſe copula et p̄dicatū (.vt diximus.) notande ſunt due regule ꝑ quas docemur reſoluere verbū in duplex ſignificatum.

¶ Prima. Quodqꝫ verbū ꝑſonale non hñs noiatm̄ poſt ſe rectū eſt reſolubile in verbum ſubſtantiuū eiuſdē nūeri tpis et ꝑſone atqꝫ ꝑticipiū pñtis tpis vel aliq̄d ipſius circūloquutiuū (.i. ipm verbū et relatiuū grāmaticū qui que vl' quod ſm exigentiā congruitatis.) vbi illud quod exprimitur verbo ſubſtantiuo dicit formale ſignificatū ſiue actus cōplexiuꝰ rōne cuius verbū eſt copula. Hoc autē qd explicatur ꝑticipio pñtis tpis vel alio quo ꝑticipiū circūloquimur vocat ſcatū materiale: rōne cuius verbū eſt copula.

Ad cuius maiorem explanationem ſcias qd verba
- Actiua: neutralia: deponentia ⁊ cōia in actiua ſcatione (.i. qñ regunt poſt ſe accuſatiuū.) habent ꝑticipia pñtis temporis in que poſſunt reſolui.
- Paſſiua: deponentia ⁊ cōmunia in paſſiua ſignificatione (.i. quādo regunt poſt ſe ablatiuū mediante prepoſitione a vel ab.) nō habent ꝑticipia pñtis temporis ſ loco ipſorum ſumātur verba illa cum relatiuo qui que vel quod.

De compone predicati

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0012-2
DFG

Prohemiū

copule ponunt̄ in eadem ꝓpōne hypothetica denoīatur a principaliori. Que aūt earum ſit principalior pendet ex arbitrio vtentis. Jccirco huiuſmodi ꝓpōnes ſunt diſtinguende qn̄ querit̄ cuius ſpēi ſint Jd qđ etiā valet ad cognoſcendas eaꝝ veritates ⁊ falſitates quoniā ſm aliā ⁊ aliā copulā principaliorē ſepius variat̄ ſenſus ꝓpoſitionis Exempli cauſa illa. Si homo currit homo mouetur et homo eſt aſinus vel deus eſt. vocat̄ Conditionalis qn̄ li Si eſt copula principalis. Copulatiua ſi li et. ⁊ diſiūctiua ſi li vel. ad hunc ſenſum recipiant̄ ſequētia

Propoſitionū hypotheticarū alia Condictionalis. alia Copulatiua. alia diſiunctiua. Condictionalis eſt in qua coniūguntur alique ꝓpoſitiones ꝑ coniunctionē condictionalem ꝯdictōaliter tentā vt ſi vel ſimilē aut equiualentem. Cauſalis eſt in qua cōiunguntur alique ꝓpoſitiōes per coniunctionē cauſalem cauſaliter tentā vt q2 vel ſimilem aut equiualentē Rationalis eſt in qua ꝯiungunt̄ alique ꝓpoſitiones ꝑ ꝯiunctionē rationalē rationaliter tentā vt ergo vel ſimilē Copulatiua eſt in qua cōiungunt̄ alique ꝓpōnes ꝑ coniunctionē copulatiuā copl̄atiue tentā ut et vel ſimilē Diſiunctiua eſt in qua coniungunt̄ alique ꝓpoſitiones per ꝯiunctionē diſiunctiuā diſiunctiue tentam vt vel aut ſimilem Localis eſt in qua coniungunt̄ alique ꝓpoſitiones per aduerbiū loci localiter tentū vt vbi vel ſimile. Tēporalis eſt in q̄ cōiungunt̄ alique ꝓpōnes ꝑ aduerbiū tp̄is tp̄aliter tentū vt quando vel ſimile.

Exempla ſingulorum patuerunt. ad quorum imaginem et ſimilitudinem facile alia formari poſſunt.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0013-8

Prohemiū

His nunc ſatis claret q̃ ſint ꝯſiderata logice. Et quod omne ſtudiū totuſq; labor logice ad hoc tendit vt de argumentatiōe ⁊ ſuis partibꝫ (.i. termis ⁊ ꝓpōnibus) cognoſcātur paſſiōes ⁊ habitudīes que valent ad cognoſcendas veritates et falſitates orationū. Id quod eſt argumentatiōez ꝯſideratā ſm ſe totā ⁊ ſuas partes ſub dictꝫ paſſiōibus eſſe obiectū formale logice et hunc terminū argumētatio eſſe ſubiectū attributiōis eiuſdē Nam ſubiectū et obiectū ſolum drūt ſicut ſignū et ſignatū. Subiectū em̄ eſt ſignū obiecti formalis. ſiue qđ idem eſt terminus ſignificatiuꝰ illius ad cuius plenīorē noticiā habendā cetera oīa in tali ſcīa ꝯſiderant Id qđ pueri accipiant ex ſequentibus definitiōibus.

Subiectum eſt ſignū obiecti formalis: a priori: adequate et ſm totum eius ambitum.

Subiectū eſt terminꝰ cōmuniſſimꝰ in aliqua ſcīa ꝯſideratus nō excedens limites illius ſcientie: ad quē oīa in tali ſcientia conſiderata ordinē habent et attributionem.

His tandem facile cognoſci poteſt quid ſit logica.

¶ Ubi ſcias vocabulū illud logica dupliciter vſurpari.

¶ Unomō ꝓ doctrinis ſiue cōmentarijs deſeruientibꝰ ad cognoſcendas paſſiones vel habitudines argumētatiōis ⁊ ſuarꝫ partiū. que paſſiones valent ad diſcernendam veritatē et falſitatē. Sic ſummule petri hyſpani. logica vocant. Ita quoq; libri logici Ariſtotelis. puta priorum. poſteriorum ⁊c̃.

¶ Aliomō ꝓ noticia cauſata illis doctrinis ⁊ cōmentarijs Sic noticia eorꝫ que tradunt in dictis libris ⁊ cōmentarijs dicitur logica.

Hec ⁊ aliud nihil accipiat iuuētus ex ſequentibus duabus definitionibus.

Logica eſt ſcientia docens definire: diuidere: arguere: et verum a falſo per rationes diſcernere.

Logica eſt ſcientia argumentationis et eorū que ad hāc inquantū huiuſmodi per ſe ſpectant conſideratiua.

¶ Sūt aūt doctrie vl' ꝯmētarij duplices ⁊ ſꝫ hoc due ponūt ꝑtes ſiue ſpēs logice

¶ Quidā ſunt in qbꝰ tradit noticia paſſionū vl' habitudinū termiorꝫ et ꝓpoſitionū (que ſunt partes argumētationis) vt liber vl'ium purphirij. liber ꝑdicamētorū Ariſtotelis. liber ꝑihermenias Ariſtotelis. Tractatus ſuppoſitionum. ampliationū. reſtrictionum Alienationum. confuſionū. ⁊ exponendi ꝓpoſitionū.

¶ Alij ſunt in quibus traditur noticia paſſionum totius argumentationis. vt libri priorum poſteriorum Topicorum ⁊ Elencorum Ariſtotelis. Item Tractatus Conſequentiarum.

hi ꝯmētarij et noticia cauſata ex eis inania di ſcētꝫ dr logica.

Uetus. non ratione inuentionis ſꝫ ſui obiecti. ꝑtes. n. ſūt priores ⁊ vetuſtiores toto

Noua. rōe ſui obiecti qr totū ē nouiꝰ ⁊ poſteriꝰ ſuis ꝑtibꝰ

Poſtremo quom logica obiectiue cōſideret ſigna ꝛ ſit ſcientia rōnis que tradit ꝑ terminos ſcđe impoſitionis. queadmodum ſcientia cōſiderans obiectiue res quā vocāt realem tradit ꝑ termios prime impoſitiōis. nō inutile cenſui vtriuſqꝫ definitionem hoc loco cōmemorare ad dicendorum clariorem intelligentiam.

Eſt autē terminus	Scđe impoſitionis qui in vna ſignificatōe aut acceptione	ſignificat ſolū ſigna ꝓpōnalia vel orōnis inqꝫtum talia. i. ea rōne quod ſi nō eſſent huiuſmōi ſigna non ſignificarent ꝑ eū vt nomen ſignificans hos terminos homo. anīal. corpus ⁊c̄ inquantū pñt ingredi orationē
	Prime	Non ſolū ſignificat ſigna ꝓpōnalia vel orōis inquantū talia vt hō ſcās has res q̄ ſūt hoies vini puta petrū Joannē ⁊ cęſ

¶ Additur

In vna acceptione. qꝛ nō eſt incōueniens terminū in vna acceptiōe prime impoſitiōis. in alia ſolū ſignificare ſigna ꝓpōnalia vt hec dictio nomē ſignificās idē qđ fama eſt prime impoſitōis ꝛ vſurpatū ſcđo intentōalit ſcat ſola ſigna orōis.
¶ Solū. ꝓpter hec noīa Res. ens. bonū. ꝛ alia tranſcendentia q̄ ſignificant omnem rem mūdi ꝛ ſic ſigna ꝓpōnalia nec tñ ſunt ſcđe impoſitiōis quia nō ſolum talia ſed etiā alias res ſignificāt Nec etiā ſignificant ea inquantū talia. Iccirco hec particula ſufficienter comprehenditur in ſequenti nec opus eſt eam addere.
¶ Inq̄ntū talia. ꝓpt hoc nomē ꝯcept⁹ qđ ſolū ſignificat ſigna ꝓpōnalia ſ non ſub ea rōne q̄ ſint talia qꝛ ſi ſua ſignificata nō eſſent ſigna ꝓpōnalia ad huc ſignificarent ꝑ ipm Quare nō eſt ſcđe impoſitiōis ſ p̄ie Hac lege accipiat qđ cōir dr

Termin⁹ prime impoſitionis eſt ſignū ſignati Termin⁹ ſcđe impoſitionis eſt ſignum ſigni.

His ſic prefatis ſcias volumen illud diuidi in tris libros partiales In quorum
Primo explanātur formales rōnes p̄dicandi t̄minoꝝ et cetere logice habitudines vel paſſiones eorundem
Secundo perquirūtur ſpecierum ꝓpoſitionis logice paſſiones et habitudines. — Et reſpondent veteri logice
Tercio cōmemorant genera argumentationū ꝛ logice ꝯdcōes eorundē. Hic reſpondet noue logice.
Preterea prim⁹ liber diuidit in quinqꝫ capita In q̄ꝝ
Primo determinatur de quinqꝫ vniuerſalibus ꝛ predicabilibus.
Secundo de decem predicamentis
Tertio de ſuppoſitione paſſiua terminorū Cathegorematicoꝝ. et confuſione ſiue ſuppoſitione actiua ſyncathegorematum
Quarto de ampliatione terminorū. Reſtrictione et ſtatu
Quinto de remotione. alienatione. et appellatione terminorum

a D explanandam materiā primi capit̄. ſcias qđ ſumendo terminū in tercia eius acceptione (de qua ſupra diximus) diuiditur in cōmunem ꝛ diſcretum ſiue ſingularem.

Terminus ſingularis eſt qui ex naturali ſimilitudine vel voluntaria impoſitiōe eſt ſignificatiuus ſingulariter et diſcrete vnius ſolius rei vel plurium coniuncti per modum vnius vt quelibet naturalis ſimilitudo in anima vni rei ꝓpria ſm quam diſtincte cognoſcitur differre ab omībus alijs aut vox vel ſcriptum ſignificatiue ſubordinatum huic naturali ſimilitudini ſiue conceptui.

¶ Terminus cõis eſt qui ex naturali ſimilitudine vel voluntaria impoſitione eſt ſignificatiuus cõir pluriũ rerum. vt quelibet naturalis ſimilitudo in aĩa ſm quã res nõ cognoſcit diſtincte ab omibus alijs ſed actu ↄuenire vel ſaltem poſſe cõuenire cũ alijs ſi eſſent plures hanc ſil'itudinem ꝑticipantes: aut vox vel ſcriptũ huic naturali ſimilitudini ſubordinatũ.

¶ Volens itaqꝫ de voce aliqua vł ſcripto cognoſcere qualis termin⁹ ſit cõis an ſingularis: ſm dogma gñale prius poſitũ videat cui cõceptui ſubordinat' quod ſi neſciuerit ex alio querat: et poſtea de eo iudicet qualis termin⁹ ſit Verũ tñ pro quadam manuductione notent' ſequentes due regule.

1. ¶ Oẽ nomen ꝓprie qualitatis cuiuſcunqꝫ rei: et quodqꝫ ſignũ incõplexũ vel cõplexum indiſtans poſitũ loco illius et ipſius circũloquutiuũ adequate: ſubordinatur cõceptui ſingulari et eſt termin⁹ ſingularis. Ponibilia autem loco ꝓprij et ipſius adequate circũlocutiua ſunt hec.

1. Pronomen demonſtratiuũ primitiue ſpẽi. vt ego tu ſui ille iſte hic is dũmodo ſaltem faciunt demonſtrationẽ ꝑſonalem (.i. ſcãt illud idem in nũero qđ demrãtur.) vt hoc creſcit in orto meo demrãndo herbã quã geſto in manu et eam denotando: quo ſenſu etiam eſt falſa.

2. Aggregatũ ex termino cõi et — Pronomie demonſtratiuo primitio faciente demrãtionẽ ꝑſonalem. vt Iſte hõ. Iſte exercitus Iſti homies

3. — Nomine ꝓprio appoſitõe ſibi coherente. vt Virgo maria Apl'us paulus. Hõ ioãnes. Mulier barbara.

4. — Aliquo dictorũ q̃tuor ſibi iũcto mediante relatiuo qui q̃ vł qđ. vt Hõ qui eſt ioẽs Hõ qui ẽ ego Hõ qui eſt iſte hõ

5. Copulatũ ex aliquibus dictis termis (.i. aggregatũ ex aliquib⁹ dictorũ tiox cõiunctox ꝑ ↄiunctionẽ copulatiuã.) vt Petrus et paul⁹ (Hõ q̃ eſt hõ petr⁹) Ego et tu Iſte homo et ille aſinus Virgo maria et apoſtolus paulus: Hõ qui eſt ioãnes et aſinus qui eſt brunellus.

2. ¶ Quodqꝫ nomen appellatiue q̃litatis non reſtrictũ aliquo triũ mõx et omẽ ſignũ hui⁹ loco poſitũ ſubordinat' cõceptui cõmuni et eſt termi⁹ cõis. Que autẽ ponant' loco nomis appellatiui ſunt hec

1. Pronomẽ demrãtiuũ deriuatie ſpẽi. vt Meus tuus ſu⁹ nr' veſter nras veſtras

2. Pronomen demonſtratiuũ primitiue ſpẽi faciens demonſtrationẽ impſonalẽ (.i. nõ ſcans illud idem in numero quod demonſtrat': ſed ſil'e illi in ſpẽ.) vt hoc creſcit in orto meo demõſtrando herbã quã geſto manu et ſil'ez in ortu denotan

3. Nomẽ ꝓpriũ aut vox illi ſil'is tranſſumpta ꝑ appella (do: q̃ ſenſue eſt veratiuo. vt Nero pro nequam. Salomon pro ſapiente.

4. Aggregatũ ex termino cõi et — Pronomie demonſtratiuo — Primitiuo faciẽte demrãtionẽ impſonalẽ. vt hec herba demrãndo herbã qꝫ gero in manu et denotando eã q̃ creſcit in horto.

5. — Deriuatiuo. vt Meus liber. tuus aſinus.

6. — Noie ꝓprio alit' quã appoſitõe ſibi iũcto. vt tũica petri hõ brunellus. apparens ioẽs qñ nõ ſcat aliquod appns quod eſt ioãnes ſed omne illud quod apparet eſſe ioãnes

7. Diſiunctũ ex quibuſcunqꝫ termis ſiue cõibus ſiue ſingularib⁹. vt Petrus vel paulus: ⁊ gñatim oĩa cõplexa alia ab his de q̃b⁹ circa tĩm ſingularẽ diximus

¶ Sed q: ꝑdicatio termi ſiue modus ꝑdicandi cõſequitur eius ſcationẽ et modumſignificãdi ſic qđ quiſqꝫ tiox natus eſt ꝑdicari vere et affirmatie de oĩbus ⁊ ſolis his que ſcat (.aut ſaltem noibus ea ſcantibus.) Hinc cõir definiunt tĩm cõem et ſingularem ꝑ ꝑdicari de vno vel pluribus tanquã ꝑ quoddã poſterius et nobis nocius ſcatione Ad hũc ſenſuz recipiat inuent⁹ ſeq̃ntes definitiones.

Ca.i. de vl'ibus

Termi⁹ cōis eſt qui apt⁹ nat⁹ eſt p̄ri de plr̄ibus vt homo de ſocrate et platone Termin⁹ ſingularis eſt qui aptus natus eſt p̄ri de vno ſolo. vt Joānnes de ſeipſo.

His tandem facile ꝯgnoſci pōt quid vl'e: p̄dicabile: et indiuiduū logicum.

Uniuerſale
Predicable eſt termi⁹ cathegorematic⁹ incō-plexus
Indiuiduū

- Cōis inq̄ntū eſt
  - pluriū ſ̄catiu⁹
  - de multis p̄dicabilis
- ſingularis.

In quo ſenſu recipiantur ſequentes definitiones.

Ul'e eſt quod aptū natū eſt eſſe in pluribus vt homo

Predicabile eſt q̄ꝺ aptū natū eſt dici de pluribus vt hō:

Indiuiduū eſt q̄ꝺ de vno ſolo ꝑticl'ari predicat̄ vt petrus

Quib⁹ ꝑtꝫ q̄ꝺ vl'e ⁊ p̄dicabile hoc in loco. ꝯuertunt̄ in ſignificatis (.i. eque ml'ta ſignificāt) et dr̄ūt in ſola ꝯnotatiōe. Nam vtrūqꝫ hoꝝ noīm ſ̄cat t̄minū cathegorematicū. incomplexū ⁊ cōmunē. ſ̄ hoc nomē vl'e inquantū eſt ſignificatiu⁹ pluriū. p̄dicabile ꝟo inquantū eſt predicabil' de plurib⁹ Eā ob rem vl'e definiūt ꝑ eſſe in plurib⁹ (verbo eſſe vſurpato in actu ſignato vt valeat .i. ſignificare plura) p̄dicabile vero ꝑ dici (.i. predicari) de pluribus.

Solent aūt oēs huiuſmodi termī cōmunes incōplexi ſignificari ꝑ hec quinqꝫ nomina non ſynonima et inferiora huic nomī vniuerſale vl' p̄dicabile. puta Genus. Species. Differentia. Propriū et Accidens. Hoc eſt quod dicitur.

Uniuerſalia ſiue p̄dicabilia ſunt quinqꝫ. ſcꝫ Genus. Species. Differentia. Proprium ⁊ Accidens.

Qui aūt termini cōmunes ꝑ quodqꝫ hoꝝ ſignificent̄ facile cognoſci pōt ex illoꝝ definitiōib⁹. pn̄t aūt dupliciter definiri ſcꝫ penes mōſ̄candi ⁊ p̄dicandi q: ꝯnotant in ſpecie ⁊ diſtinctī quiqꝫ modos ſignificādi ⁊ p̄dicandi cōir de pluribus ſicut nomen vl'e ꝯnotat in genere mōſ̄candi plura et p̄dicabile mō predicādi de plurib⁹ Sed q: modus predicādi eſt nobis clarior et intelligibilior finiem⁹ ea hoc loco ſolū penes modū predicandi Ad quas definitiones intelligendas oportet noſſe p̄dicationes et rurſuꝫ ad intelligendas p̄dicationes nctm̄ eſt ſcire quaſdam diuiſiones terminoꝝ quas principio premittā.

Termiſorum aliȷ̄ ſunt
- Deſperati
- Non deſperati
  - Sinonimi
  - Non ſinonimi
    - Conuertibiles
    - Nō ꝯuertibiles

Deſperati ſunt qui ſtante cōi curſu nature non pn̄t ſ̄care vnā et eandem rem nec ſimul nec ſucceſſiue etiā ſi eorum ſ̄cata eſſent in rerū natura vt hō aſinus deus: albedo nigredo: natura hūana natura diuina.

¶ Stante cōi curſu nat̄e (.i. nullo facto miracl'o.) q: nō eſt incōuenientios deſperatos ſ̄care eandē rē ſupnatural'r et miracl'oſe ſic deus et hō

termĩ deſperati ſ̄cant chriſtũ qđ.n.vna res eſt de⁹ et hõ miracl'oſe eſt fa
¶ Nec ſimul nec ſucceſſiue ꝓpt hos termios albũ (ctũ ⁊ ſupnatural'r
nigrũ: calidũ frigidũ: dulce aãrũ: qui nõ ſt̄ deſperati q: pñt ſ̄care eandez
Dicit rem ſucceſſiue et pro diuerſis temporibus.
¶ Etiã ſi eorũ ſ̄cata eſſent in rerũ natura: ꝓpter hos terminos chymera
chymera qui nõ ſint deſperati. Et licet nõ ſ̄cent idem tñ ſi eorũ ſignifica
ta eſſent in rerũ natura eãdẽ rem ſignificarẽt Ita quoq; eſt de illis vacuũ
vacuũ infinitũ infinitum.

¶ Non deſperati q̃ ſtãte cõi curſu nature pñt ſil' aut ſucceſſiue ſ̄care vnã et eandẽ rem ſi ſaltem ſ̄cata eorũ ſint in rerũ natura. vt homo anĩal. aqua calidũ. frigidũ
¶ Sinonymi qui ſ̄cant idẽ adequate (.i. aeque multa.) et eodẽ mõ (.i. eodẽ cõſ ceptu.) vt hec vox homo et hoc ſcriptũ hõ. vel hi duo termĩ chymera chymera.
¶ Non ſinonymi ꝑ oppoſitum notificantur.
¶ Cõuertibiles: qui ſ̄cant idem adequate et nõ eodẽ mõ (.i. diuerſis ꝯceptib⁹.) vt hõ. riſibile. flebile rõnale. Nã hi ꝓdicant̄ de ſe inuicẽ vl'r (.i. cũ hoc ſigno oĩs) vt omnis hõ eſt riſibilis et om̄e riſibile eſt homo
¶ Non cõuertibiles ꝑ oppoſitum definiunt̄. vt homo. anĩal. albus ⁊c̄.

¶ Alia diuiſio. Terminoꝝ quidam eſt
- Abſolutus.
- Cõnotati⁹
  - intrinſice ⁊ eſſentialiter
  - extrinſice ⁊ accñr

¶ Termi⁹ abſolutus eſt: qui ſup̄ rem de cui⁹ nomĩe verificat̄ nihil aliud ꝯnotat ſiue importat. ſic qđ in definitione quid nois ipſius (.i. in orõne ꝑ quã explicatur ſuũ ſ̄catũ.) nõ oportet poni diſtincta noĩa diuerſoꝝ caſuũ (.puta vnũ in recto alterũ in obliquo.) diuerſa ſ̄cantia vel aliqđ verbũ adiectiuũ. vt hõ Nam dicendo Joãnes eſt hõ nomen hõ ſ̄cat rẽ illã que eſt Joãnes nihil ſup̄ hoc importando. et põt eius ſ̄catũ explicari hac orõne ſubã aĩata rõnalis vel iſta anĩal rõnale vbi oẽs termĩ ſunt recti caſ⁹. Hu⁹ gñis ſt̄ oẽs termĩ ꝑnti ſubẽ vel ent̄ ⁊ ſoli tales
¶ Terminus ꝯnotatiu⁹: eſt qui ſup̄ rem de c⁹ noĩe ꝓdicat̄ aliq̃d aliud ꝯnotat ſiue importat ſic q̃d in definitione quid nois ipſius oportet poni diſtincta nomĩa diuerſoꝝ caſuũ diuerſa vel tanquã diuerſa importantia aut aliq̃d verbũ adiectm̃. vt albũ Nã dicendo paries eſt albus nomen albũ ſ̄cat parietẽ ſupra hoc importando albedinem ſibi inherentez et q̃d nois ipſius exprimit̄ hac orõne Aliquod informatũ albedine vel hñs albedinẽ vbi ponũt̄ noĩa diuerſoꝝ caſuũ diuerſa ſ̄cãtia. Hu⁹ gñis ſunt oẽs termĩ nomẽ ꝑntoꝝ accñtiũ. In eo ſenſu recipiat̄ ſeq̃ns orõ
Connotare eſt aliquid ſupra ſuppoſitale ſignificatum importare.

Et qđ in Rectum: dicit̄ ſignificatũ materiale: ſuppoſitale: vel ſubſtratũ.
Obliquũ: dr̄ ſ̄catũ formale: appellatiuũ: vel ꝯnotatũ. Et ſi eſt altera ꝑs hmõi orõ eẽſſalis (.i. materia vel forma.) ſ̄cati materialis ti⁹ ille ꝯnotat intrinſice et eẽñr vt rõnale eſt aliquod puta hõ hñs aĩam rõnalẽ. Materiale ẽ
tione ſ̄ca tur per aliquod hñs materiã. Si vero nõ eſt altera ꝑs ſ̄cati material' ti⁹ ille ꝯnotat extrinſice et accñr vt albũ eſt ſubã informata albedine. Pr̄ eſt
¶ Scias tñ quod nõ ſunt idem Terminũ eſſe cõnotatiuũ: et ſup̄ reliquũ tñ vel extremũ ꝯnotare. Nã tunc vnũ extremoꝝ connotat ſup̄ reliquũ: qñ extrema nõ ſunt termĩ ſinonymi et neutrũ eſt eẽñr inferius vel ſuperius ad alterum. vt Hõ eſt albus. vbi duo tangũt̄ requiſita ad hoc qđ vnũ extremoꝝ ꝯnotet ſup̄ reliquũ (al' hñs filiũ
¶ Primũ: qđ extrema non ſint termĩ ſinonymi. Quare in his orõnibus. Albũ eſt albũ: riſibile eſt riſibile. rõale eſt rõale neutrũ extremoꝝ ꝯnotat ſupra reliquũ
¶ Secundũ: quod neutrũ extremoꝝ ſit quiditatiue inferi⁹ vel ſuperius ad alterum. Eſt autem terminus.

Superior qui ſ̄cat — omne id qđ alter ⁊ cũ hoc plura: vel ſaltem ſub conceptu magis cõmuni et pluribus cõmunicabili.

Inferior — paucioꝛa alio: vel ſaltem ſub conceptu minus cōmuni et paucioꝛibus cōmunicabili.

Verbi gratia: ille termiꝰ aïal eſt ſupioꝛ ad hunc tīm hō. Nam ꝓcat omne id qḋ ꝓcat nomen hō et cū hoc plura. Et in caſu quo nullū eſſet aïal ꝑter hoïez adhuc eſſet terminus ſupioꝛ ad nomen hō: quia cōceptus aïalis (.puta aïati ſenſitiui) pluribus poſſit cōïcari quā conceptus hoïs .ſ. cōceptus aïati rōnalis. Nam ſi ꝓduceret aliqḋ aïal irrōnale illud ꝓcaret conceptu aïalis et nō ꝯceptu hominis

¶ Hi aūt termini hñt ſe vt q̇ditatiue inferius et ſupius: qui ſunt vnius mōiꝓcandi et impoſſibile eſt inferioꝛem aliq̄d ꝓcare et ſupioꝛem de eo vere negari: vel ſignificatū inferioꝛis impoſſibile eſt eſſe aut intelligi abſq꜄ ꝓcato ſupioꝛis. vt albū coloꝛatū. et quale. vel iſti. Dulce ſapoꝛoſum quale. vel hi rōnale. ſenſitiuū. aïatū coꝛpoꝛeū. Item hō. aïal. ſubſtantia. Ubi duo inuūtur requiſita ad hoc qḋ aliq̄ termini habeant ſe vt quiditatiue inferius et ſuperius.

¶ Primū qḋ ſint vniꝰ mōiꝓcandi. puta quod oēs ſint abſoluti: vt hō aïal ſubſtantia: aut omnes ꝯnotatiui intrinſice: vt rōnale. ſenſitiuū. aïatuz. coꝛpoꝛeū: vel omnes ꝯnotatiui extrinſice. vt albū. coloꝛatū quale. Quare hi termini hō. ſenſitiuū. albū. nō habent ſe vt eſſentialiter inferius et ſuperius.

¶ Secundū. quod impoſſibile eſt inferioꝛem aliquid ꝓcare ꝛc. Jccirco hi termi Albū. quantū. relatiuū. nō hñt ſe vt eſſentialiter inferius et ſuperius. quia licet de facto ꝛ ꝯm curſum nature omne albū ſit quantū. ſtat tñ aliquod eſſe album vel ſaltem intelligi abſq꜄ hoc quod ſit quātum

¶ Quibus colligit quod extrema ꝓpoſitionis multis modis de ſe poſſunt predicari id qḋ eſt multiplicem eſſe predicationem

Qñque ꝑdicantur de ſe deſperate: qñ extrema totalia ꝓpoſitionis ſunt termi̅ deſperati. vt Homo eſt aſinus. Equus eſt bos. albedo eſt nigredo. homo eſt magnus aſinus. Et illā vocant predicationem deſperatā.

Nonnūquā nō deſperate. qñ extrema totalia ꝓpōnis nō ſunt termi̅ deſperati vt Hō eſt aľ. hō eſt rōnalis homo eſt albꝰ. Hāc vocāt predicationez nō deſperatā

¶ Preterea qñq꜄ ꝑdicant de ſe

Eſſentialiter. qñ neutꝝ extremoꝝ ꝯnotat extrinſice ſuꝑ reliquū. Hanc noïant ꝑtionē eēñalem Et h iteꝝ ꝯtigit z. vľ

Quiditatiue: qñ neutrū extremoꝝ ꝯnotat ſuꝑ reliquū nec intrinſice nec extriſice. vt Hō eſt aľ. rōnale eſt ſenſitiū̅. albū eſt coloꝛatū Hāc noïant

Qualificatie. qñ vnū extrēoꝝ (ꝑtionē q̇ditatiaz ꝯnotat intrinſice ſuꝑ reliquū. vt hō eſt rōalis. aľ eſt ſenſitiū̅. Hec vocat predicatio qualificatiua

Accñliter. qñ vnuz extremoꝝ ꝯnotat extrinſice ſuꝑ reliquū Hanc nominãt predicationē accñtalem. Et hoc contingit dupliciter. vel

¶ Nccio et intranſmutabiliter. qñ impoſſibile ē extremū cōnotatiuū ſiue magis ꝯnotatiuū. ſiue ſubiectū ſiue ꝑtū fuerit. vere negari de reliq̄ ꝓ quolibet ſuo ꝓcato. vel ſumpto cū ſigno vľi negatiuo. vt Hō eſt riſibilis Petrus eſt riſibiľ Aľ eſt riſibile Hāc vocāt ꝑdicatōez Neceſſariam.

¶ Contingent ſiue tñſmutabiľr. qñ poſſibile ē extremū magꝭ ꝯnotatiū̅ ꝟe negari de reliq̄ ꝓ q̄libz ſuo ꝓcatoꝝ ſumpto cū ſigno vľi negatio vt hō eſt albꝰ Albū ē ſubā Albū ē ens Jgnis ē calidus Coruꝰ eſt niger Cygnꝰ ē albꝰ Nā licz ī poſterioꝛibus tribꝰ ꝑdicatū nō poſſit ꝟe negari de ſubicto aliquid ꝓcante ſtāte cōi curſu nature tñ hoc nō eſt ſimpľr ipoſſibile. qꝛ hūana induſtria gñrari pñt albi coꝛui ꝛ ignis chaldaicꝰ tribꝰ pueris in foꝛnace diuina virtute refriguit Hanc nominant predicationē ꝯtingentē ꝛ tranſmutabilē.

¶ His facile cognoſci poteſt materia ꝓpōnis. Nec incōgrue de ea ſit ſermo hoc in loco q2 materia ꝓpōnis aliud nihil eſt quā extrema ꝓpōnis relata ad ſe certa predicatiōe ſiue habitudine ꝑdicandi Hinc querere in qua materia ſit ꝓpō nihil aliud eſt quā querere quō extrema ꝓpōnis de ſe predicent Quare ꝓpoſitio in inꝑ ꝑtatur per ex qn̄ dicit ꝓpoſitio eſt in materia Cognoſcitur aūt materia ex paulo ante dictis in hunc modum.

In oī ꝓpōe cathegorica in q̄ extrema ꝑdicāt de ſe
- Deſperate. eſt in materia remota
- Non deſperate et
  - Eſſentialiter
    - Neceſſario vl' intrāſmutabilit' — eſt in materia naturali ⁊ in — primo / ſecūdo — modo dicendi ꝑ ſe
  - Accidentaliter.
    - Contingēter ſiue trāſmutabiliter. eſt in materia contingenti et peraccidens vera vel falſa.

Si vero alterū extremoꝝ ꝓpōnis eſt complexū ex diuerſis partib9 eiuſdē caſus quarū neutra eſt determiatio alterius. que diuerſa predicatiōe enūciant' de alio extremo ꝓpō eſt in materia mixta. vt Homo ē riſibile vel aſinus. que parti eſt in materia naturali ⁊ parti in materia remota Homo eſt aīal vel albus eſt parti in materia naturali ⁊ parti ꝯtingenti Addit' quaꝝ neutra eſt detminatio alteri9 ꝓpter illas Homo eſt magnus aſin. Homo eſt manſuetū aīal. in quib9 adiectiuum et ſubſtantiuā ꝓpter mutuā determinationē reputant' ꝓ vno termino et prior eſt in materia remota ⁊ altera in materia contingenti.
Ad hunc ſenſum recipiantur ſequentia.

Propoſitionū Cathegoricarū triplex eſt materia. Naturalis Contingens ⁊ Remota. Naturalis eſt in qua predicatū eſt de eſſe ſubiecti vel ꝓpriū eius Contingens eſt in qua predicatū poteſt adeſſe ⁊ abeſſe ſubiecto preter ſubiecti corruptionem Remota eſt in qua predicatū non poteſt conuenire ſuo ſubiecto.

Quibus Correlariȷ̄ loco ſequit'. ꝙ om̄es ꝓpōnes eorundem extremoꝝ. copulis vel ſincathegorematib9 vtcūqȝ variatis. ſunt in vna materia. Et ſic in quacūqȝ materia fuerit ꝓpoſitio aliqua. in eadē eſt ſua cōtraria. ſubcōtraria. ꝯdictoria ⁊ ſubalterna. Conuertens. ſua de p̄nti. ꝑterito. futuro. poſſibili. ꝯtingenti. neceſſario ⁊ impoſſibili. vt ſequentes oēs ſunt in materia naturali. Oīs homo eſt aīal Nullus homo fuit aīal. quidā homo erit aīal. omnē hominē ꝯtingit eſſe aīal. quoddam animal ē homo ⁊c.

Caput i. de vl'ibus

Nec te ſugiat duplicem adhuc eſſe predicationē Aliam directā ſiue ordinatam Aliam indirectā ſiue inordinatam.

Predicatio

¶ Directa ſiue ordinata eſt. qñ ſuperius predicat̄ de inferiori. vel cōnotatiuū de abſoluto ⁊ ſuppoſitalit̄ ſ̄cat plura ꝙ̄ abſolutū vł' eque mł'ta cum eo vt Homo eſt aníal. homo eſt riſibilis. Homo eſt rōnalis. hō eſt albus. Additur ⁊ ſuppoſitaliter ſ̄cat plura. ꝓpter ſequētes orōnes Aníal eſt riſibile Aníal eſt rationale. in quibꝰ eſt predicatio īdirecta.

¶ Indirecta ſiue inordinata eſt. qñ inferius predicat̄ de ſuꝑiori. vł' abſolutā de ꝯnotatiuo ⁊ connotatiuū ſuppoſitaliter plura ſignificat ꝙ̄ abſolutū. vel eque multa. vt Aíal eſt homo Riſibile eſt homo Rōnale eſt homo Albuꝫ eſt homo. Addit̄ et ſuppoſitaliter ſ̄cat plura. ꝓpter ſequētes orōnes. Riſibile eſt aníal. Rōnale eſt aíal. in quibꝰ nō eſt predicatio indirecta ſed directa.

¶ Poſt hec dicemus de quinꝗ vniuerſalibꝰ ſeu ꝑ̄dicabilibus ſeꝑatim ⁊ in ordinē Genus logicū nihil aliud eſt ꝙ̄ vniuerſale (.i. terminus cōis incomplexus) habens aliud vniuerſale (.i. aliuni terminū cōeꝫ incomplexū.) eſſentialiter inferius ſe. ſic qđ de ipſo poteſt ꝑ̄dicari eſſentialiter ⁊ quiditatiue. vt nomē aníal eſt genus. quia eſt terminꝰ cōis incōplexus habens termíos cōes inferiores ſe. vt hō. aſinus. bos. leo. equus. de quibꝰ poteſt ꝑ̄dicari eſſentialiter ⁊ q̄ditatiue. Ita ꝙ̄ coloratū eſt genus reſpectu illoꝝ terminoꝝ. albū. nigrū. viride glaucū. Ad hunc ſenſuꝫ recipiāt pueri ſequētes duas diōnes generis poſitas a purphirio.

1. Genus eſt cui ſupponitur ſpecies.

Que exprimit habitudinē ſignificandi ipſius generis. puta quod habeat aliud vniuerſale eſſentialiter inferius in ſignificato vel in modo ſignificandi.

2. Genus eſt quod ꝑ̄dicatur de pluribus ſpetie differentibus in eo quod quid eſt.

Que exprimit habitudinē predicandi ipſius generis. puta quod poſſit predicari eſſentialiter quiditatiue de termīs ſignificātibus res eſſentialit̄ diſſimiles.

¶ Sic aūt predicari cōuenit oībꝰ ⁊ ſolis termīs cōībus habentibꝰ alios t̄minos cōes eſſentialiter inferiores. q: ſolus talis terminus cōis ſ̄cat res eſſentialiter diſſimiles vel ſpetie differētes Nam terminꝰ cōis non habens aliū terminū cōem eſſentialiter inferiorē ſignificat res eiuſdem ſpēi ⁊ eſſentialiter ſimiles salteꝫ in eo genere in quo ſunt eſſentialiter inferiores vt hō. equus. vł' aſinꝰ. ⁊c̄ q̄ ſignificant res eiuſdē ſpēi ⁊ eſſentialit̄ ſil'es in genere ſubē ⁊ aíalis. licet eedem poſſint eſſe diuerſarū ſpetieꝝ et diſſimiles in genere qualitatis aut quantitatis ⁊c̄.

Preterea genus duplex eſt Quoddam

Nullum habꝫ vl'e ſuperius ſe qđ poſſit de ipſo ꝑ̄dicari eſſentialit̄ quiditatiue. Et hoc dicit̄ genus gñaliſſimū. quia nō habet aliud genꝰ generalius et ſuperius ſe reſpectu cuiꝰ poſſit dici ſpēs Et ſunt nūero decem Ens (ſiue ſubā cōmunit̄ ſumpto vocabulo) quātitas. qualitas. relatio. actio. paſſio. ſitus. habitus. vbi. quādo.

Habꝫ aliud vl'e ſuꝑius ſe. qđ pōt de ipſo ꝑ̄dicari eēntialiter quiditatiue Et hoc dicit̄ genꝰ ſubalternū. q: ſubalternat̄ (.i. ſupponit̄) alteri generi eſſentialit̄ ſuꝑiori reſpectu cuiꝰ poſſit dici ſpēs. vt aníal eſt genus ⁊ ſuperius ad hunc terminū homo et ſupponitur huic generi corpus animatum reſpectu cuius eſt ſpeties.

Bis ſatis intelligi poſſunt ſequẽtes def.nitiones. quarum meminit Purphirius Et ſunt priores due generis generaliſſimi Alie due generis ſubalterni.

1. Eſt quod cum ſit genus non poteſt eſſe ſpecies.

2. Eſt ſupra quod nõ eſt aliud ſupraueniens genus.

1. Eſt quod cum ſit genus poteſt eſſe ſpecies.

2. Eſt ſupra quod eſt aliud genus ſupraueniens.

¶ Spec.es vero logica nihil aliud eſt q̃ʒ vniuerſale habens aliud vniuerſale ſup̄ ſe p̄dicabile de ipſo eſſentialiter q̄ditatiue vt hoc vocabulũ Homo eſt ſpẽs. qꝛ eſt vl'e hñs eẽntialit̄ ſup̄ ſe hoc vl'e Aĩal Silr̄ aĩal poteſt dici ſpẽs. qꝛ habʒ ſupra ſe eſſentialit̄ hoc vl'e corpus. Ita quoqʒ Albũ ⁊ nigrũ ſunt ſpẽs qꝛ hñt ſup̄ ſe eeñalit̄ter hoc vl'e Coloratũ. Et rurſũ coloratũ põt dici ſpẽs. qꝛ habʒ eeñalit̄ ſup̄ ſe hoc vl'e q̄le Hoc in ſenſu recipiant ſequẽtes definitiones ſpẽs. q̃s ponit Purphirius

1. Species eſt quod ſub aſſignato genere ponitur.

Que exprimit habitudinẽ ſignificandi ſpẽi. puta quod habeat aliud vniuerſale eſſentialiter ſuperius in ſignificato vel in modoſignificandi.

2. Species eſt de quo gen⁹ in eo quod quid predicatur

Que explicat habitudinem predicandi.

Preterea ſpecies eſt duplex quedaʒ
- Nullũ habʒ vl'e inferius ſe de q̃ põt p̄dicari q̄ditatiue Et dꝛ ſpẽs ſpẽaliſſima qꝛ nõ habet aliud vl'e ſpecialius vel inferius ſe vt hõ equ⁹. bos q̃m non põt dari termin⁹ cõis eſſentialit̄ inferior ad aliquẽ illorum.
- Habʒ aliud vl'e inferius ſe de q̃ põt p̄dicari eſſentialit̄ q̄ditatiue Et vocatur ſpẽs ſubalt̄na qꝛ ſubalternat (.i. ſupponit) ſibi aliã ſpẽʒ vt aĩal eſt ſpẽs reſpectu eſſentialit̄ ſup̄ioris .i. corpus et ſupponit ſibi hãc ſpẽʒ homo reſpectu cuius eſt genus.

Quibus facile intelligi poſſunt ſequentes definitiones Priores quatuor ſpẽi ſpecialiſſime Poſtreme due ſpeciei ſubalterne.

1. Eſt qd̄ p̄dicatur de plurib⁹. ſolũ numero differentib⁹ in eo quod quid eſt.

2. Eſt qd̄ cum ſit ſpecies non poteſt eſſe genus.

3. Eſt ſub quo non eſt inferior ſpecies.

4. Eſt quod cum ſit ſpecies non diuiditur in ſpecies

1. Eſt quod cum ſit ſpecies poteſt eſſe genus.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0022-8

z. Eſt ſub quo eſt inferior ſpecies.

His claret qđ oē vl'e vel eſt gen⁹ vel ſpēs ⁊ oē gen⁹ ſubalternū etiā eſt ſpēs ſubalt̄na ⁊ ediuerſo reſpectu tñ diuerſoꝝ Nā reſpectu inferioris eſt gen⁹ et reſpectu ſuperioris eſt ſpecies.

¶ Preterea dr̄ia logica aliud nihil eſt q̄ꝫ t̄min⁹ cōis ꝯnotatiu⁹ nō trāſcendens. Et vocat̄ dr̄ia. qꝛ ex ſuo mōꝑcādi pōt eē mediū ad ꝯcludendū rem q̄ꝫ ꝑcat (.i. de cui⁹ noīe vere ⁊ affirmatiue ꝑdicat̄) differre ab alia re quā nō ꝑcat. ſiue de cuius noīe vere negat̄ vt ille t̄min⁹ Rōnale eſt dr̄ia hoīs qꝛ eſt t̄min⁹ cōis ꝯnotatiuus nō trāſcendens potens eſſe mediū ad ꝯcludendū hoīem q̄ eſt rōnalis differre ab equo q̄ nō eſt rōnal' Nā bene ſequit̄ Hō eſt rōnalis et equus nō eſt rōnalis g̊ hō differt ab eq̄ Ita q̄ꝫ Calidū eſt dr̄ia cygni a coruo Additū eſt Nō tranſcēdens ꝓpter excludere hos terminos. vnum. bonū. verū. et ſimiles. qui ꝓprie nullius ſunt differentie. Sunt aūt huiuſmodi termini multiplices.

Quidam cōnotat

- Extriſice vel accidentalit̄ et de illo cuius eſt dr̄ia naturaliter
  - Poteſt vere negari. vt ſedere reſpectu hoīs Et vocat̄ a purphirio dr̄ia cōiter dicta ⁊ alio noīe accn̄s inſeparabile Nam pōt eē mediū ad ꝯcludenduꝫ illđ de cui⁹ noīe verificat̄ differre ab alio de cui⁹ noīe vere negat̄. vel a ſe ipſo ꝓ eo tp̄e q̄ de ſe negatur alteritate quadā ſiue accn̄tali habitudine (.i. alit̄ ſe habere qn̄ de ſe negat̄ q̄ꝫ qn̄ de ſe affirmat̄) Verbi grā. bn̄ ſequit̄ Joānes nunc ſedet. et Joannes poſt hoc nō ſedet igit̄ Joannes nunc aliter ſe habet q̄ꝫ poſt hoc
  - ¶ Non pōt vere negari vt calidū reſpectu ignis Et vocat̄ dr̄ia ꝓprie dicta. vel alio noīe accn̄s inſeparabile Naꝫ pōt eſſe idoneū mediū ad ꝯcludenduꝫ illud cuius eſt accn̄s inſeparabile differre ab eo cui⁹ non eſt accn̄s. vel nō inſeparabile accn̄s. vt ignis ē inſeparabilit̄ calidus. et aqua non eſt inſeparabiliter calida g̊ ignis differt ab aqua.
- Intrinſice et eſſentialiter. vt Rationale reſpectu hominis. hec dicitur a Purphirio dr̄ia magis ꝓprie dicta et eſſentialis. quia poteſt eſſe mediū ad ꝯcludendum illud de cuius nomīe vere predicatur differre ſpecifice ⁊ eſſentialiter ab illo de cuius noīe vere negat̄. vt Homo eſt rōnalis ⁊ aſinus nō eſt rationalis. g̊ homo ſpecifice ⁊ eſſentialiter differt ab aſino.

His colligitur tris eſſe acceptiōes dr̄ie. quas Purphirius ſequētibus verbis definit. et poſſunt notificatiōes ille ſatis cognoſci ⁊ interp̄tari ex paulo ante dictis

Differentia cōmuniter dicta eſt qua alterū differt ab altero vel a ſe ipſo alteritate quadam.

Differentia ꝓprie dicta eſt qua alteꝝ differt ab altero inſeparabili accidente.

Differētia magis ꝓprie dicta eſt qua alterū differt ab altero ſpecifica et eſſentiali differentia.

Ponit preterea Purphirius quatuoꝛ diuiſiones differentie in hunc modum.

1\. Differentiarum quedam facit
- Alteratum — ꝙ pōt eſſe mediū ad ꝯcludendū illud de cui⁹ noīe verificatur ab eo de cui⁹ nomīe vere negatur differre — Accīſtaliter. vt dr̄ña cōiter dicta et proprie dicta
- Aliud — eſſentialr̄ ꝛ ſpecifice. vt dr̄ña magis proprie dicta

2\. Differentiarum quedam eſt
- Separabilis. que naturalit̄ poteſt vere negari de illo cuius eſt differētia. vt differentia cōmuniter dicta.
- 3\. Inſeparabilis ꝛ horum quedam eſt
  - Per accñs. ꝙ predicatur de illo cuius eſt differentia accidentaliter. vt differentia proprie dicta.
  - Per ſe. ꝙ predicatur eſſentialiter de illo cui⁹ eſt differentia. vt differentia magis ꝓprie dicta Et harum quedam eſt.
    - Diuiſiua generis.
    - Conſtitutiua ſpeciei

4\. Differentia diuiſiua generis. eſt que cum dr̄ña ſibi oppoſita diuidit genus (ſubaudi quo ad ſignificationē) ſic ꝙ diſiunctū ex ambab⁹ differētijs ſignificat idem cōuertibiliter cū genere et vtraqꝫ earū ſe ſola poſita ſignificat partem illarū rerū que importantur per genus.

Conſtitutiua ſpēi. eſt que cū genere cōſtituit ſpeciē (.i. definitionē ſpeciei) et cōuertitur cū ea. vt corporeum additū generi ſubā facit definitionē corporis Nam hoc complexū. ſubā corporea eſt definitio corporis Hec diuiſio nō eſt realis ſed noīalis ſiue rōnis. i. mēbra idem ſignificāt. ſed ſola ratione differūt Nam oīs differentia per ſe et magis ꝓprie dicta eſt diuiſiua generis et cōſtitutiua ſpeciei alia tñ et alia ratione. quia in hoc qḋ cum dr̄ña oppoſita diuidit genus vocatur diuiſiua generis et in hoc qḋ cum genere conſtituit definitionē ſpeciei dicitur cōſtitutiua ſpeciei.

Memorantur autem hec quattuoꝛ diuiſiones hoc memoriali.

Altera. ſepa. per ſe ſit tercia. quartaqꝫ conſti.

Inſuper ſcias ꝙ differentie magis ꝓprie dicte. per ſe. ſiue eſſentialis quīqꝫ ſunt definitiões. que explicant diſtincta eius officia. cōdictiones. ſiue proprietates. Sunt em̄ differentie quiqꝫ ꝓprietates vel offitia.

1\. ¶ Quecūqꝫ differentia ingredit̄ definitionē generis ꝛ predicat̄ de eo vniuerſaliter. etiā ingreditur definitionē ſpeciei illius generis et de ſpecie predicatur vniuerſaliter. et ſuper hoc dabilis eſt dr̄ña predicabilis de ſpecie vniuerſaliter et ingrediens eius definitionē. que de genere ſolum ꝑdicatur particulariter nec ingreditur eius definitionē Uerbi gratia. hec dr̄ña ſenſitiuū ingreditur definitionē generis aīal et ꝑdicatur de eo vniuerſaliter (ꝙ hec ſit vera Oīe anīal eſt ſenſitiū) et etiam ingreditur definitionē cuiuſlibet ſue ſpeciei (vtputa homis equi) et predicatur vniuerſaliter de ea et ſuper hoc dabilis eſt dr̄ña predicabilis de ſpecie vniuerſaliter et ingrediens eius definitionē. que de genere particulariter ſolum predicatur nec definitionē eius ingreditur vt hec dr̄ña Rationale ingreditur definitionem huius ſpeciei homo ꝛ ꝑdicatur vl'iter de eo (ꝙ hec ſit vera Oīs homo eſt rationalis) ſed de genere particulariter ꝑdicatur ſolum et nō ingreditur eius definitionē ꝙ hec nō ſit vera Oīe anīal eſt rationale ſed iſta Aliquod anīal eſt rationale. Quocirca ſpecies eſt abundantioꝛ in differentijs vniuerſaliter de ea

Caput ij. de p̄ntis

			Inferius	Genus
		Quiditatia ꝛ hȝ aliud vl'e eeñr		
	Eēñali		Supius	Spẽs
Uel ergo ꝑdicabil̕ ꝺ multis in ꝑdicatione		Qualificatiua	ſic eſt	Dr̃ña.
		Neceſſaria ſine tranſmutabili		ꝓpriuȝ
	Accñali ꝛ			
		Contingenti vl' tranſmutabili		Accñs

His eliciuntur ſequentia Corrolaria.

1. Omne vl'e eſt genus vel ſpecies: ꝛ ſepius idem vl'e reſpectu diuerſorū eſt gen⁹ et ſpecies. vt in arbore diximus.

2. Solus terminus ꝯnotatiu⁹ eſt drā. ꝓpriū. vel accidens. et hoc reſpectu alterius nois quā ſibi eſſentialiter ſupioris vel inferioris.

3. Sumendo drñam. accidens ꝛ ꝓpriū cōiter. idem termi⁹ reſpectu diuerſorum poteſt eſſe. genus. ſpẽs. drña. ꝓpriū. ꝛ accidens. vt coloratū eſt genus albi. ſpẽs qualis. drña corporis. ꝓpriū mixti. et accidens hominis.

Caput ſecundū de ꝑdicamentis

C Apite ſecundo huius libri detiatur de ꝑdicamentis: ad quoꝝ pleniorem cognitionē aduertendū. quod vocabulū p̄ntum vſurpatur tribus modis quantū ad ꝓpoſitū ſufficit.

1. ¶ Pro quolibet termio predicamentali id eſt: cōi vl' ſingulari incōplexo. Hoc modo nūerus p̄ntoꝝ eſt incertus ꝛ cōtinuo variabilis. Nam quottidie noui termini inſtituūt̃.

2. ¶ Pro ordinatione vel collectiōe oim terminoꝝ p̄ntalium habentiū vnū modum ꝑcandi ꝛ ꝑdicandi de prima ſubā vel prio ente. i. termio ſingulari abſoluto

3. ¶ Pro ſupmo. cōmuniſſimo et gñaliſſimo illius ordinatiōis vel collectionis. In his duabus vſurpationibus ſententia Ariſtotelis (. quē ceteri veluti ducem ſequūtur.) ſolum decē ſunt p̄nta: nō diſtinguendo cadentia ꝯtra principale a ꝗ cadunt. Id eſt nō diſtinguendo inter abſtractū et concretū (. vt quale: ꝗlitas.) inter rectū et obliquū (. vt hō homis hōi.) inter terminos actū importantes et potentiaȝ (. vt calefaciens. calefactiuū. calefactū. calefactibile.) inter terminos noialiter. verbaliter. ꝑticipialiter vel aduerbialiter ꝑcantes (. vt ardeo. ardens. ardenter.) et ſic de ceteris.

Recipit aūt hec orō: Tantum decē ſunt p̄nta: duplicē ſenſum: ſecundū quod vocabulū ꝑdicamentū duobus modis in ea ſumi poteſt.

¶ Unus ſenſus eſt. Inter noia ꝑdicamētalia tm̄ decem ſunt gñaliſſima ſiue cōmuniſſima: in modiſ ꝑcandi eēñalibus ꝑdimentalibus et modis ꝑdicandi de prima ſubā nō coincidentia: ſub quibus continent̃ eēñaliter oēs alij termini p̄ntales. Que autē ſint hmōi gñaliſſima circa genus explanauimus.

¶ Alter ſenſus eſt. Tantum decē ſunt ordinatiōes ſiue collectiones termiorum ꝑdicamentaliū in quibus cōtinet̃ oēs termini p̄ntales et in qualibet termi habentes eundem modū ꝑcandi ꝛ ꝑdicandi de prima ſubā. Solent aūt hmōi ordinationes vel collectiones tiorum ꝑcari noibus decem generaliſſimoꝝ quādo ſumunt̃ in ſcda impoſitione. Id notauit Ariſtotelis dū dixiſſet.

Eorum que ſecundū nullā complexionē dicunt̃ ſingulū eorum: aut ſignificat ſubām. vt homo: aut quantitatem

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0025-5

vt bicubicū: aut adaliquid. vt pater: aut qualitatem. vt album: aut actionē. vt ſecare: aut paſſionē. vt ſecari: aut q̄n vt heri: aut vbi. vt eſſe in loco: aut ſitū. vt ſedere: aut habitum. vt armatum eſſe.

Ut autē cognoſcas ſub quo generaliſſimo quiſqꝫ terminus p̄dicamentalis contineat̃. ⁊ de qua ordinatione ſiue collectione exiſtat. Notandū quod terminꝰ cognoſcitur eſſe in p̄dicamento dupliciter.

1. ¶ Uno mō per modū ſignificandi. p̄dicandi. ⁊ ordinandi quilibet em̄ terminꝰ ſecundū exigentiā ſui modiſignificandi ⁊ p̄dicandi ponitur ad p̄dicamentū. Et illa vocat̃ cognitio eſſentialis ſiue a priori. quia eſt penes eſſentialia (.i. mōſignificandi. p̄dicādi et ordinandi.) ſine q̄bus tiꝰ: nec poteſt eſſe nec intelligi in p̄dicamento. quemadmodū illa ꝯgnitio hominis dicit̃ eſſentialis ſiue a priori. qua ꝯgnoſcitur ex ſuis principiīs ſiue cauſis ipſum intrinſice et eſſentialiter cōſtituentibus. materia puta et forma rōnali. Et omne illud cuꝰ noticia perſe ⁊ directe cōducit ad plenius cognoſcenda eſſentialia p̄dicamentorū. dicit̃ vſu cōmuni logicorū antep̄dicamentum. Id quod vult ſequens definitio.

Antepredicamentū eſt aliquid cuiꝰ noticia valet ad acq̄rendam noticiā verorum predicamentorum eſſentialem et a priori.

Id eſt. ad cognoſcendū modūſignificandi p̄dicandi et ordinandi.

2. ¶ Alio modo per accidentalia ſiue ꝓprietates illiꝰ predicamenti. puta quia ſibi cōueniunt proprietates illius p̄dicamenti. Hec cognitio vocatur accidentalis et a poſteriori. quia fit penes illa ſine quibus terminꝰ poteſt eſſe vel ſaltem intelligi in p̄dicamento. et que ſequūtur eſſentialia tanquaꝫ effectus ſuā cauſam: quemadmodū illa cognitio homīs dicitur accidentalis et a poſteriori. qua cognoſcitur ex ſuis oꝑationibus effectibus et ꝓprietatibus conſequentibus principia eſſentialia. puta quia habet molles carnes. caput ſurſum. pedes deurſum. aptitudinem ad capeſcendas diſciplinas. potentiā ad ridenduꝫ et flendum ⁊c. Et omne cuiꝰ noticia perſe ⁊ directe conducit ad plenius cognoſcendas ꝓprietates p̄dicamentorū vocatur vſu cōmuni logicorū poſtpredicamentuꝫ. In quo ſenſu recipiatur ſequens definitio.

Poſtpredicamentū eſt aliquid cuius noticia valet ad acquirendam noticiā verorum predicamentorum accidentalem et a poſteriori

Ad habendā itaqꝫ clariorem et ꝑfectiorē noticiam verorum p̄dicamentorū priꝰ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0026-1

Caput ij. de p̄ntis

determinabit de antep̄dicamentis et postp̄ntis: que valent ad cognoſcenda vera p̄nta. Et primū dicemus de antep̄ntis.

Ubi ſcias quod an̄p̄nta ſūt
- Tris definitiones puta definitio
  - Aequiuocoꝝ
  - Uniuocorū
  - Denoīatiuoꝝ
  - q̄ pſe ⁊ directe valēt ad ꝯgnoſcendum modū ſignificandi predicamentalem. definitio aequiuocoꝝ priuatiue. alie due poſitiue vt inferius dicemus.
- Due diuiſiones: ſcʒ diuiſio
  - Dicibilium ſimpliciter.
  - Dicibiliū incōplexorum
  - que valent ad modū predicandi prima ad modū predicandi ſignorum complexorū et incomplexorū. altera incōplexorum ſolū.
- Due regule. que valent ad modū ordinandi terminoꝝ. Prīa ad modū ordinandi terminoꝝ vnius p̄dicamenti inter ſe ſecundū inferius ⁊ ſuperius. ſecunda vero ad modum ordinandi terminoꝝ diuerſorum predicamentorum inter ſe.

Quo patet quod oīa que conducunt ad cognoſcenda eēn̄alia p̄dicamentorum (.i. modūſignificandi. p̄dicandi et ordinandi.) ſignificant tribus terminis generificis (.qui ſunt definitio. diuiſio. ⁊ regula.) ⁊ ſeptem ſpecificis non ſynonimis (.qui ſunt. definitio equiuocoꝝ. definitio vniuocoꝝ. definitio denoīatiuoꝝ. diuiſio dicibiliū ſimpl'r. diuiſio dicibiliū incōplexoꝝ. regula prima antep̄dicamentalis. regula ſecunda antep̄ntalis.) Id quod vult ſequens oratio.

Tria ſunt antep̄dicamēta in gn̄e. definitio puta: diuiſio et regula. ⁊ ſeptem in ſpē. puta tris definitiones: due diuiſiones: ⁊ due regule.

De his oib⁹ nūc in ordieʒ dicem⁹. Primū antep̄ntum eſt definitio aequocorum

Aequiuoca dicunt: quoꝝ nomen eſt cōmune ⁊ rō ſubſtā cie ſecundū illud nomen eſt diuerſa.

Et vʒ ad cognoſcendū modū p̄candi p̄ntalem priuatiue. vt ſciat nullū equiuocū inq̄ntum equiuocū eſſe in p̄nto: q2 non habet vnū modūp̄candi p̄ntalem. Eſt autem nomen equiuocū quod rep̄ſentat ſua p̄cata diuerſis ꝯceptibus totalibus et nō ſynonimis. ſic quod vnū vel aliq̄ ex eis vno cōceptu. ⁊ aliud vel alia alio conceptu ⁊ non oīa vnico ꝯceptu oibus cōicabili vt nomē Canis. Nā p̄cat aīalia latrabilia cōceptu corpis aīati ſenſitiui latrabilis ſydus celeſte cōceptu ſyderis celeſtꝭ: beluas marinas ꝯceptu belue marine. Ita q̄ʒ vox Hō eſt equiuocū ad hominē viuū ⁊ pictū. Nā ex primaria intentiōe ip̄aʒ inſtituētis ad p̄candū. p̄cat oēs hoies viuos cōceptu ꝯpoſiti ex materia et forā aīata rōnali: ⁊ ex intentione ſcd̄aria ſiue cōſecutiua p̄cat hoies ſculptos. pictos. mortuos. ꝯceptu gerentis ſil'ia li-(niamēta hoī viuo.

¶ Et eſt dupl'x. quoddā eſt ęquocū a caſu. alterū a cōſilio

- Aequiuocum a
  - Caſu
  - Cōſilio quod repſentat ſua ſcata:
    - ¶ Aeque primo ꝛ principaliter: ſic vox Canis eſt equiuocū: ad aīal latrabile: ſydus celeſte. beluam marinā
    - ¶ Quodā ordine. ſic ꝙ vnū primo ꝛ principaliter alterū ꝑ poſterius ꝛ minus principal'r ꝓpter ſimilitudinem quā habet cum ſignificato principali. vt vox Homo ad hominē viuū et pictum.

Uocatur aūt alio noīe nomen equiuocū: aequiuocū aequocans de quibus aequocis aequiuocantibus ſi intelligiť definitio ſenſus eſt. Aequiuoca aequiuocantia ſunt noīa. quoꝝ quodcꝫ repſentat ſua ſignificata pluribus conceptibus: totalibus et non ſynonimis. ¶ Preterea ſcias quod res ſcate ꝑ nomen aequocū dicunť aequiuoca aequocata. de quibus ſi intelligiť definitio ſenſus eſt. Aequoca equiuocata ſunt res ſcate ꝑ vnū nomē ſub diuerſis conceptibus totalibus ꝛ non ſynonimis. Quibus tandem colligunť duo corrolaria.

1. ¶ Aequiuoca ſunt duplicia. ſcꝫ equiuoca equiuocātia ꝛ eq̄uoca aequiuocata.

2. ¶ Definitio aequiuocoꝝ dupl'r pōt exponi. Uno mō de ſignis ſiue de equiuocis aequocantibus. Alio mō de rebus ſiue de aequocis aequiuocatis

¶ Secundū antep̄dicamentū eſt definitio vniuocorum

Uniuoca dicunť: quorum nomen eſt cōmune et rō ſubſtantie ſecundū illud nomen eſt eadem.

Et valet ad cognoſcendū modū ſcandi p̄ntalem poſitiue: vt ſciatur omne vniuocum ꝛ ſolū tale eſſē in p̄dicamento quia habet vnū modū ſcandi. Eſt autē nomen vniuocū quod repſentat ſuū ſcatū vel ſua ſcata vnico ꝯceptu. vt nomē Hō eſt vniuocū ad hoīes viuos: quia illos oīes ſignificat vno cōceptu. ſcꝫ cōceptu cōpoſiti ex materia et forma aīata rōnali. Ita quocꝫ vocabulū Subā eſt vniuocum ad creatorē ꝛ ad creaturā. quia vnico cōceptu res illas ſcat. ſcꝫ cōceptu entis potentis ꝑ ſe ſubſiſtere ſine īnitencia ad alterū. Et vocatur alio nomīe vniuocum vniuocans. de quibus vniuocis ſi intelligiť definitio: ſenſus eſt. Uniuoca vniuocantia ſunt noīa quoꝝ quodcꝫ repſentat ſua ſcata vno conceptu. Erit autē facilior cognitu ſi mutať in numerū ſingularem.

Nec te fugiat quod res ſcate ꝑ nomen vniuocuꝫ vocanť vniuoca vniuocata. de quibus ſi intelligiť definitio ſenſus eſt. Uniuoca vniuocata ſunt res ſcate ꝑ vnū nomen ſub vno conceptu.

His tandem duo colligunť Corrolaria.

1. ¶ Uniuoca ſunt duplicia: puta vniuoca vniuocantia ꝛ vniuoca vniuocata: poteſt autē vtrūcꝫ mēbrum facile definiri ex paulo ante dictis.

2. ¶ Definitio vniuocoꝝ dupl'r pōt exponi. Uno mō de ſignis vel vniuocis vniuocantibus. que expoſitio magis eſt ad ꝓpoſitū. quia pñs cōſideratio principaliter eſt de ſignis. Alio modo de rebus ſiue vniuocis vniuocatis.

Si vero dubitant pueri de ſcatione alicuius noīs an ſit vniuocū vel equiuocuꝫ ſint memores regule generalis ſupius poſite ꝛ diſquirant cui in mente nomen illud ſubordineť per quod facile cognoſcent vniuocū ne ſit an equiuocū Nam ſi ſubordinať vni ꝯceptui etiam ſi ſignificata eius ſint mľta diciť vniuocū Si vo ſubordinať diuerſis conceptibꝰ etiam ſi res ſignificata ſit vna diciť equiuocum. Uerbi gratia. hoc nomē ens ſignificat vniuoce et vno cōceptu oīa entia mūdi non obſtante ꝙ ſint diuerſa. et hoc nomē pater ſignificat equiuoce et diuerſis

Caput ĳ. de p̄ntis

conceptibus patrē cure et geniture non obſtante quod ſit vnus homo⁊

¶ Tertium antepredicamentū eſt definitio denominatiuorum.

Denominatiua dicuntur: quecunq; ab aliquo ſolo caſu differentia ſunt et ſecundū illud nomen hn̄t appellatōez

Que valet ad cognoſcendum modumſignificandi predicamentalē poſitiue. vt ſciatur qđ ꝯcretū ⁊ ſuum abſtractū connotatiuū eundem habeant modūſignificandi et ſint in eodez predicamento vt Album albedo Ubi ſcias qđ illa nomīa habent ſe vt ꝯcretū ⁊ abſtractū. que conueniūt in p̄cipio(.i. in prima littera vl' ſillaba) et dn̄t in fine(.i. in terminatiōe finali ſic ꝙ nō hn̄t vnā terminationē finalem) vt hō. humanitas. humanus Deus. diuinus. deitas. Albus. albedo Quod aūt hoꝝ noīm ſit concretū. et quod abſtractū in hunc modum cognoſci poteſt.

Si
- Unum eſt ſubſtantiuū ⁊ alteꝝ adiectiuū. tunc adiectiuū eſt ꝯcretū ⁊ ſubſtantiuū eſt abſtractū vt Homo. humanus. Albus. albedo. Deus. diuinus. vbi humanus. albus. diuinus. ſunt ꝯcreta. et homo. albedo. deus. ſunt abſtracta.
- ¶ Utrūq; eſt ſubſtantiuū illud qđ habet plures ſyllabas eſt abſtractum et qđ habz pauciores ſyllabas eſt concretū vt homo. humanitas. Deus deitas. Anial. anialitas. vbi hec noīa Homo. deus. anial ſunt cōcreta. et deitas. animalitas. humanitas. ſunt abſtracta.

Quo ſequit̃ qđ idem nomen reſpectu diuerſorū poteſt dici ꝯcretū et abſtractum vt vocabulū homo reſpectu illius noīs hūanitas eſt concretū. et reſpectu hui⁹ noīs hūanus eſt abſtractū. Sūt aūt abſtractorū ⁊ ꝯcretorū quatuor mōi vl' gn̄a

1. ¶ Quādo concretū ſupponit ꝓ aliqua re ꝓ qua nō poteſt ſupponere abſtractum. vt Nigrū. nigredo. Calidum. caliditas. Nam nigrū ſupponit ꝓ ſubā ꝓ qua non ſupponit abſtractū nigredo. Horum vnū non poteſt vere ⁊ affirmatiue predicari de alio. vt hec eſt falſa Album eſt albedo.
2. ¶ Quando abſtractū ſupponit ꝓ multis ſimul ſumptis et concretū pro vno illorum pluriū vt Plebs. plebeus. Numerus. numeratus Nā abſtractū plebs ſupponit ꝓ multis hominibus ſimul ſumptis. et concretū Plebeus ꝓ vno illorū quiſque eīn mortaliū poteſt dici plebeus. Horum vnū in numero ſingulari non poteſt de alio vere et affirmatiue p̄dicari. ſed in nūero pl'i. vt Plebei ſunt plebs.
3. ¶ Quando concretū et abſtractū ſunt nomina ſinonima. ſic quod ſignificāt eque multa et eodem modo vt Homo. humanitas. Deus. deitas. Pater. paternitas. Potens. potentia. Figura. figuratum. In his concretū vere p̄dicatur de abſtracto et ediuerſo ⁊ de quocunq; vnū coꝝ vere affirmatur vl' negatur de eodem et reliquum.
4. ¶ Quando abſtractū ponit̃ ꝓ complexo non habente vim noīs(.i. non poſtente grāmatice reddere ſuppoſitū verbo) ꝓ quo non ponitur concretū Uel abſtractū in ſua ſignificatione includit aliquod ſyncathegorema quod nō includit in concreto. Exemplū p̄mi. vt Motus. mobile. quādo abſtractū motus ponit̃ ꝓ hoc complexo Tunc aliquid dicitur moueri vel iſto Illud dicitur moueri. Exemplum ſcđi Quantū. quantitas. quando in abſtracto quātitas includitur ſyncathegorema neceſſario vel per ſe. ſic quod valet. Per ſe quantum vel neceſſario quantum.

¶ Inſuper ſolent dubitare dialectici Utrum ſola concreta ſint denomiatiua an ſimul abſtracta: ad quod reſpondeas quod vſū cōmuni logicorū. ſola ꝯcreta

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0029-1

ſunt denominatiua et ꝓprie illa que cōnotant formas inherentes ſuis ſubiectis accidentaliter vt Album Nigrum Calidum Frigidum.
Quibus tandem colligūtur due conditiões requiſite ad denoīatiuū(ſaltem vocale vel ſcriptum)proprie dictum.
1. ¶Una ex parte vocis. quod cōueniat cum ſuo abſtracto in principio et dfat ab eo in fine vt Albus albedo.
2. ¶ Altera ex parte ſignificatiōis. quod cōnotet formā accidentaliter inherentem illi pro quo ſupponit.
His colliguntur triplicia denominatiua. Uoce tm̄ Significatione tantū Uoce et ſignificatione ſimul.
¶ Uoce tantū. ſunt quibus ſolum cōuenit conditio vocis(.i. que nihil cōnotant et quodq; differt a ſuo abſtracto ſola finali terminatiōe) vt Homo Deus Animal. Et vocantur denominatiua ſecundum quid.
¶ Significatione tm̄. quibus ſolum cōuenit conditio ſignificatiōis(.i. que accidentaliter cōnotant. ſed nullum eoꝝ conuenit cum ſuo abſtracto in principio et differt ab eo in fine aut quia abſtractis eorū non ſunt noīa impoſita (vt Curſor pugillator q̄ ſunt in ſcḋa ſpecie qualitatis. ſic eīn carent ꝓprijs abſtractis)aut ſub diuerſitate vocis ſunt ipſis īpoſita vt Studioſus, cuius abſtractū eſt virtꝰ.
¶ Uoce et ſignificatiōe ſimul. quibꝰ ꝯueniunt ambe ꝯditiones(.i. quorūquodq; differt a ſuo abſtracto in fine ſolum et cōnotat illud accidentaliter ꝓ quo ſuum abſtractum ſupponit principalit̄ vt Albus Niger Calidum Frigidum Hec ceteris ſunt nobis notiora ⁊ definiūtur apud Ariſtotelem ſuperiori definitione.
Denominatiua dicūtur ⁊c̄. Eſt itaq; ſenſus vel effectus definitionis
Denominatiua voce ⁊ ſignificatiōe ſimul ſunt concreta. quorū quodq; differt a ſuo abſtracto ſola finali terminatiōe. ⁊ connotat illud accidentaliter ꝓ quo ſuū abſtractū ſupponit principaliter(.i. ſignificat illud in obliquo quod abſtractuz ſignificat in recto)vt Album Nigrum.
¶Quartum antepredicamentū eſt diuiſio dicibilium ſiue ſignorum.

Eorum que dicuntur: quedam dicūtur cum complexione: alia ſine complexione.

Id eſt ſignorū ꝓpoſitionaliū alia ſunt complexa. vt Hō eſt animal Albus hō. Alia ſunt incōplexa vt Homo Anīal. de mēbris illius diuiſionis copioſius diximus in exordio libri.
Hoc antepredicamentū valet ad modum p̄dicandi ſignorū incomplexorum et complexoꝝ. vt ſciamꝰ quod ſolum ſignū incomplexū eſt in predicamento. Nā ſignū complexū non habet vnū modumpredicandi p̄dicamentalem vt albꝰ hō.
¶Quintum antepredicamentū eſt diuiſio ſignorū incomplexoꝝ que valet ad cognoſcendum variū modum p̄dicandi ſignorum incomplexoꝝ. Ubi ſcias quod ſigna incomplexa ſunt multiplicia.

Quedā ſunt	Communia Singularia	que ſola ⁊ omīa ſiue abſoluta fuerint ſiue ꝯnotatiua de ſubiecto	dicuntur.i. predicantur eſſentialiter de ſuo inferiori. Nō dicunt̄.i. nō predicātur eſſentialiter de inferiori
	Abſoluta Cōnotatiua	q̄ ſola ⁊ oīa ſiue cōia fuerit ſiue ſinglaria ī ſubictō	nō ſunt.i. nō predicantur accidentaliter ⁊ denominatiue ſunt.i. predicantur accidentaliter et denominatiue

Unde
- Dici de ſubiecto. eſt predicari de aliquo eſſentialit̃ ſibi inferiori Id qđ conuenit ſolis ⁊ om̄ibus termīs cōībus abſolutis et cōnotatiuis
- Eſſe in ſubiecto. eſt predicari de aliquo accidentaliter et denomīatiue. Id quod conuenit ſolis ⁊ om̄ibus terminis connotatiuis cōmunibus et ſingularibus.

Quibus colligunt̃ q̄tuor membra. ſiue quadrimēbris ꝑticio ſignoꝝ incōplexoꝝ

Quedā ſunt
- Abſoluta
  - Cōmunia vt Homo Animal Equus hec non ſunt in ſubiecto ſed de ſubiecto dicuntur
  - Singl'aria vt Joannes Petrus Hec nec in ſubiecto ſunt neqꝫ de ſubiecto dicuntur.
- Cōnotatiua
  - Cōmunia vt album nigrū hec in ſubiecto ſunt et de ſubiecto dicuntur
  - Singularia vt hoc albū hoc nigrum hec in ſubiecto ſunt ſed nō de ſubiecto dicuntur

Hanc diuiſionē antepredicamentalem philoſophus innuit his verbis.

Eorum que ſine cōplexione dicuntur. alia in ſubiecto nō ſunt ſed de ſubiecto dicuntur. vt vniuerſales ſubſtantie. Alia neque in ſubiecto ſunt neque de ſubiecto dicuntur. vt ſingulares ſubſtantie. Alia de ſubiecto dicuntur et in ſubiecto ſunt. vt cōia accidentia Alia in ſubiecto ſunt et non dicuntur de ſubiecto vt indiuidua accidentium.

¶ Sextum antepredicamentum eſt. prima regula antepredicamentalis.

Quando alterum de altero p̄dicatur vt de ſubiecto quecūqꝫ de eo qđ predicatur dicunt̃ om̄ia de ſubiecto dicunt̃

Cuius ſenſus eſt datis multis terminis vel ſignis incomplexis eiuſdem modi ſignificandi predicamentalis. qui ſe habent ſecūdum inferius et ſuperius (vt homo. animal. corpuſanimatū. corpus. ſubſtantia.) tunc quicunqꝫ inter eos eſt ſuperior reſpectu alicuius habentis alium vel alios eſſentialiter inferiores. ille etiā eſt ſuperior reſpectu omniū illorum inferiorum. et qui eſt inferior reſpectu alicuius habentis alium vel alios eſſentialiter ſuperiores. eſt inferior reſpectu omniū illorum ſuperiorum Uerbi gratia. ille terminus ſubſtantia eſt ſuperior ad hunc terminū corpus. qui habet ſub ſe eſſentialiter hos terminos. corpuſanimatum. aīal. homo. ad q̄s omnes ille terminus ſubā eſt ſup̄ior Et rurſus ille terminus homo eſt inferior ad hunc terminū aīal. cui eſſentialit̃ ſunt ſup̄iores hij termini

Corpuſaiatum.corpus.ſubã.ad quos omnes terminꝰ hõ eſt inferior. Hoc ab aliis ſic dicit. Quicq̃d eſt ſuperius ſuperiori eſt ſuperius inferiori: et quicquid eſt inferius inferiori eſt inferius ſuperiori.

¶ Septimũ antep̄dicamentũ eſt ſecunda regula antepredicamentalis.

Diverſorũ generum et nõ ſubalternatim poſitorum diverſe ſunt ſpecies et differentie.

Cuius ſenſus eſt. Idem terminꝰ nõ põt eſſe ſpecies vel differentia eſſentialis diverſoꝝ generũ non poſitoꝝ ſubalternatim (.i. quoꝝ vnũ non ponitur ſub alio. nec vtrũque ſub vno tertio qualia ſunt genera diverſoꝝ p̄dicamentoꝝ.) Hoc eſt Idem terminꝰ non poteſt eſſe diviſim in diverſis p̄dicamentis. vel ordinari ſub diverſis gn̄aliſſimis. Cuiꝰ ratio eſt. quia vniꝰ termini vnus eſt modus ſignificãdi et diverſoꝝ predicamentoꝝ diſtincti ſunt modi ſignificandi ergo ⁊c.

Dr Idem terminus. quia vna vox ſecundũ diverſos cõceptus vł mõs ſignificandi poteſt poni in pluribus p̄ntis. vt vocabulũ Corpus ſ̄cans abſolute compoſitũ ex materia ⁊ forma eſt in p̄nto ſubē. et cõnotans trinam dimenſionem eſt in p̄dicamento q̄ntitatis. et vtroq̧ mõ eſt vna vox vel dictio ꝓpter identitatem litteraꝝ et ſyllabaꝝ. id quod ſufficit ad vnitatē vocis vel dictiõis. ſed nõ eſt idem terminꝰ. quia ſub diverſis modis ſignificandi ſ̄cat. et ad vnitatem termini requirit vnitas modi ſignificãdi.
¶ Diviſim (.i. quod ſit in quolibet coꝝ ſepatim et ſeorſum.) quia multi volunt ꝙ idem terminus poſſit eſſe in pluribus p̄ntis cõiunctim ſic ꝙ in nullo coꝝ ſepatim. vt hec verba Ceno. prandeo. ſil' in p̄nto actiõis ⁊ q̄ſi

Quo tandem patz quod hec regula valz ad ſegregandũ termĩos vniꝰ p̄dicamēti a terminis alterius p̄nti. et ſic ad ordinandũ terminos diverſoꝝ p̄ntorum ſub diſtinctis generaliſſimis.

¶ Poſt hec determinat de poſtp̄ntis. quo clarius intelligant veroꝝ p̄ntoꝝ proprietates. Sunt autē poſtp̄nta cõmuniter vſitata quinque nũero.

1. Genera oppõnis que valent ad cognoſcendũ cõtrarietatem termioꝝ ⁊ rerũ.

2. Modi prioritatis ad quos reducunt modi poſterioritatis et valēt ad cognoſcendos modos ſimultatis. quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcũt. Itē ad intelligendas ſequentes oratiões. Cõiora ſunt priora Gn̄a ſunt priora ſpēbꝰ

3. Modi ſimultatis qui valent ad intelligendũ hanc ꝓprietatem. Relatiua ſunt ſimul natura.

4. Species motus ad quas reducunt ſpecies quietꝫ. quaꝝ noticia vtilis eſt ad cognoſcendã vulgatam ꝓprietatē. Suſcipe magis ⁊ minus. Item illã. Maxime ꝓpriũ ē ſubē ſcd̄m ſui mutationē eſſe ſuſceptiuũ contrariorum.

5. Modi habendi. ad quos reducunt modi carencie vel priuatiõis. Hoꝝ cognitio valet vt ſciat quo modo vnũquodq̧ p̄dicamentoꝝ habeat vel non habeat contrarium. Item qua in ſignificatione habitus ſit vnũ genus generaliſſimum et ſpecies qualitatis.

¶ Sunt itaq̧ quinq̧ termini nõ ſynonimi. ad ſe irreducibiles. quibus ſ̄cant fere õia que valent et neceſſaria ſunt ad cognoſcenda p̄nta a poſteriori. ſiue illorum ꝓprietates. Quo in ſenſu recipiat ſequens oratio.

Quinq̧ ſunt poſtp̄dicamenta: ſcꝫ oppoſitio: prioritas: ſi

multas: motꝰ: habere: Que notant hoc v̄ſiculo: Op: pr: ſi:

mo: ſimul: ha: tot ſunt poſtpredicamenta.

De his omnibus in ordinē dicemꝰ. Et principio de oppoſitione tanquā d̄ cōmu niſſimo et potiſſimo. Quia aūt hoc in loco principaliter detiatur de oppōne ter minorum: ſcias ꝙ illi termi opponunt vel ſunt oppoſiti: qui ſunt eiuſdem gene ris p̄ntalis nec pñt ſil' ⁊ copulatiue mediante hac copula eſt. verificari de eodē termino ſingulari reſpectu eiuſdē et in eodem genere cauſe. vt albū nigrū. pater filius. Et ſunt quadruplices. Nā alij opponunt. Relatiue Alij Contrarie Alij priuatiue Alij cōtradictorie. Quo aūt mō quilibet termi oppoſiti opponantur in hunc moduȝ cognoſci poteſt.

Oēs t̄mi oppoſiti aut
- Ambo ſunt poſitiui et
  - Reſpectiui. vt pater filius. Sic opponunt relatiue.
  - Abſoluti a reſpectu cōnotantes certas et determinatas qualitates contrarias (.i. non potentes ineſſe eidem ſimul et ſemel ſed ſucceſſiue.) vt album nigrum dulce amarū. Sic opponunt contrarie.
- Alter includit negationem
  - Priuantem. vt iuſtus iniuſtus. cecus videns. diues pauper Sic opponunt priuatiue.
  - Negantem vel infinitantē. vt homo nō homo. Sic opponunt Contradictorie.

Ad quorum maiorē intelligentiā aīaduertendū eſt quis dicat terminus poſitiuus. Quid negatio. Quis terminꝰ reſpectiuꝰ. Quis abſolutus et quis connotet certam ⁊ determinatā qualitatem.

¶ Terminus poſitiuꝰ eſt. qui nihil ſignificat negatiue ſic quod in definitione q̄d nois ipſius nulla ponit negatio vel aliquid illi aequalens. vt albū. nigrum. dulce. homo. anial. Nam albū ſignificat aliquid informatū albedine. Homo autē ſignificat cōpoſitū ex corpore ⁊ anima rōnali. in quibus definitionibus nulla ponitur negatio..

¶ Negatio eſt aduerbium negandi vel aliud equiualens aut dictio ip̄m includēs. Et ſolet ſumi trifariā ſcȝ
- Neganter. q̄ñ deſtruit totum quod ſequitur in eadem ꝓpoſitione in quod fertur. et oppoſitū inducit: nihil poſitiue ſ̄cando. vt ſi iniuſtus valet. nō exiſtens iuſtū. Negatio incluſa in hoc noie ſumit neganter. ⁊ iniuſtū nihil eſt (.i. nihil poſitiue ꝑ ip̄m ſignificat.)
- Priuanter. q̄ñ denotat cōnotatū termini cui addit non cōuenire rei ꝓ qua ſupponit. ſed ipaȝ eſſe aptā habere illud. vt Iniuſtus. q̄ñ valet. aliquod q̄ꝺ nō eſt iuſtū (.vt hō malus.) ⁊ aptū eſt eſſe iuſtū. negatio ſumit priuant̄ Sic ſolum negat terminū cui imediate adiungitur nec ſimpliciter et omnino. ſed aliquid poſitiue ſignificat Et in ſolis terminis cōnotatiuis ſic ſumit. in quibus freq̄ntius includit quā exprimitur.
- Infinitanter. q̄ñ negat ſ̄catū termi ſibi additi et ponit quodlibet aliud ab eo (.i. agregatū ex tali termio et negatione cui addit ſ̄cat nullā eaꝝ rerū que talis terminꝰ ſeurſū prius ſ̄cabat. ſed quālibet aliā rem.) vt iniuſtꝰ: q̄ñ vȝ aliq̄ꝺ exiſtens nō iniuſtū quodcūq; ſit illud. Quo patet ꝙ negatio hoc mō ſumpta non pure ⁊ ſimpliciter negat ſed aliquid ponit et poſitiue ſignificat.

Omnes hee vſurpatiões negationis ſatis pateſcent ex quid nois terminoꝝ qꝺ a neſciente ꝓquiratur. quemadmodū oſtenſum eſt in hoc nomine iniuſtuꝫ. Ad maiorem declarationē illius quod dicit in deſcriptione negationis neganter tente. Quod ſequitur in eadem ꝓpoſitione in quod fert. ſciendū quod nulla negatio habet vim in terminū alterius ꝓpoſitionis ſed cuiuſcꝫ negationis vis terminatur in eadem ꝓpoſitione qua ponit in hunc modū.

Negatio
- Nominalis (.vt null⁹ nemo neuter nihil)
- Aduerbialis (vt non.)

Quādo non impedit negat quod ſequitur in eadem propoſitiōe
- Cathegorica solū. vt Nullus homo eſt animal et de⁹ eſt: ꝯiunctio ⁊ nō negatur.
- Hypotetica vt Nō homo eſt anial et deus eſt. etiam negatur cōiunctio et

Utracꝫ aūt hacꝝ impedit a ſua virtute
- Primo. ꝑ acceſſum alterius negationis. quia negationes de numero pari late ſuper eundem terminū ſeſe impediunt et relinquūt eum affirmatū vt Non nullus homo currit.
- Scdo qn̄ reſtrīgit ſiue reſtrictiue ſumit Quod contingit negationi
  - Nomiali quociens claudit inter partes extremi. qn̄ tunc ſolū negat terminū imediate ſibi additū vt videns nullū colorem eſt cecum. vbi ſolus obliquus colorem negatur.
  - Aduerbiali dupliciter
    - Primo qn̄ ipſi additur relatiuuꝫ quis. que. vel quod. quia tūc ſolū negat terminū imediate ſibi additū vt Hō qui nō currit mouet. vbi ſolū negatur verbum currit.
    - Scdo qn̄ claudit inter ꝑtes ꝓpōis cathegorice ſic. n. ſolū negat qꝺ ſecū ponit in eadē categorica nec vltra. vt Hō nō eſt aſin⁹ et deus ē. vbi ꝯiūctio ⁊ nō negat nec aliquid quod ſequit.

¶ Terminus reſpectiu⁹ eſt qui ex ſuo mōꝺcandi vere et ꝓprie pōt predicari de ſe ipſo cū hoc addito adaliqꝺ. vt dn̄s eſt termi⁹ relatiu⁹ qꝛ vere ⁊ ꝓprie dicit. dn̄s eſt adaliquid dn̄s. puta ad ſeruū. Pater eſt adaliquid pater. puta ad filiū. Idē eſt adaliquid idem puta ad ſeipſum

¶ Termi⁹ abſolutus a reſpectu ex oppoſito definit. vt hō. albū. bicubicū ſūt termini abſoluti. qꝛ nullus illoꝝ tiorum ex ſuo mōꝺcandi pōt vere et ꝓprie de ſe predicari cū hoc addito adaliquid. Nulla. n. illaꝝ eſt ꝓpria. hō eſt adaliqꝺ hō albū eſt adaliquid albū. bicubicū eſt adaliquid bicubicū. quia aliquid poſſet dici hō albū vel bicubicū ſi nihil preter ipſum eſſet.

¶ Ille termin⁹ dicit ꝯnotare certam et detiatam qualitatē. qui ſic ꝯnotat alicꝫ qualitatem in herentē rei ꝑ qua ſupponit quid nō pōt indiffer cōnotare qualibꝫ aliā vt album detiate cōnotat albedinē. Nigrū nigredinē. Sic aūt nō eſt de his noibus. bicubicū. tricubicū. ſilr̄. aequale. que licet poſſint cōnotare qualitatem alicꝫ (.puta albedinē.) nō tn̄ detiate illā. quia qualibet aliā connotare poſſunt.

¶ Inter oēs dictos mōs oppoſitos ſolū vn⁹ ꝯuenit reb⁹ ſcꝫ ꝯtrietas res. n. nō aliter quā ꝯrie opponunt ⁊ maxime he que naturalr̄ non pn̄t ineſſe eidem ſm̄ eandem ꝑtem vt ſunt q̄litates ſenſibiles vno ſenſu. quaꝝ grad⁹ ſilr̄ colliati excedūt nūeꝝ denariū (.i. ſunt plr̄es quā decem.) vt albedo ſeptē graduū et nigredo octo graduū. vel caliditas ſex graduū. et frigiditas quincꝫ graduum.

In hoc ſenſu recipiantur ea que ſequūtur

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0034-5

Caput ij. de p̃ntis

Primũ poſtpredicamentũ eſt oppoſitio Opponunt̃ aũt alia cõtrarie: vt albũ nigrum. Alia relatiue: vt pr̃ filius. Alia priuatiue: vt videns cecum. Alia contradictorie vt homo non homo.

¶ Pro ſecundo poſtp̃dicamento notandũ eſt q̃d Ariſtoteles in libro p̃dicamentorum quinq̃ ponit modos prioritatis. Nam vnũ dicit̃ prius alio.

1. Tempe vel duratione. quod aliud p̃ceſſit tp̃e. Sic ſenex dicit̃ prior puero et flos fructu. Hic modus ſcd̃m Ariſtotelem eſt propriiſſimus.

2. Natura ſiue cõmunitate. quod eſt cõmuniꝰ et generaliꝰ alio. Sic ſuperiꝰ eſt prius ſuo inferiori. et genera ſunt priora ſpeciebus.

3. Ordine cuius noticia vtilis eſt ad adquirendã p̃fectam cognitionem alterius. Sic vetus ars eſt prior noua logica. et in arte Grãmatica littere ſunt priores ſyllabis. ſyllabe dictionibus. et dictiones orationibus.

4. Honore quod eſt digniꝰ et p̃fectius alio. Sic ſubã eſt prior acciñte et prelati in ordinibus dicunt̃ priores. Hic modus eſt alieniſſimus.

5. Cauſalitate quod eſt cauſa alterius vt ſit vel fiat (.i. ſine quo alterũ eſſe vel p̃duci nõ poteſt.) Sic deꝰ ẽ prior mũdo et oĩbus creatis. Sol item radijs ſuis Omnes hij modi cõueniunt rebus dempto ſecundo. qui conuenit ſolis ſignis. Et notantur his verſiculis.

Tempe: Natura: ſimul ordine dic et honore.

Cauſa cauſato dicitur eſſe prior. Vel ſic: Senex ſuperior: ordo: venerabile: cauſa

Primũ verſum quidam ſic ponunt Tempore cõmune ꝛc̃.

¶ Pro tertio poſtp̃dicamento ſciendũ q̃ Ariſtoteles in poſtp̃dicamentis tris enumerat modos ſimultatis Dicunt̃. n. aliqua ſimul

1. Tempe que exiſtunt eodem tp̃e ſic q̃d qñ vnũ eſt reliquũ eſt. Sic ſol et radius eius dñr ſimul tp̃e. Hic modus opponit̃ primo mõ prioritatis

2. Natura ſiue ſecundũ cõuerſiuã conſequentiã. que mutuo ſe inferunt in p̃ña ſubſiſtendi (.i. formata p̱ ꝓpoſitiones de eſt ſecundo adiacente.) vt pater filius. Et hic modus opponit̃ ſecundo mõ prioritatis.

3. Diuiſione ſeu predicatione. vt differentie ex oppoſito diuidentes aliquod genus. vel ſpecies illis cõſtitute. Nã de illis p̃dicatur genus eque primo et principaliter. vt Rõnale. Irrõnale. Hõ. Aſinus. Equus. ſunt ſimul ſub aĩali. Inter hos modos primus eſt real' et conuenit rebus. alij vero duo ſunt logici ꝛ ꝯueniunt ſolis ſignis Et notantur his verſibus.

Tempore dico ſimul quorum generatio nũc eſt

Que cõuertuntur dicimus eſſe ſimul.

Sunt que ſimul ſpecies genus vnum condiuidentes

¶ Pro quarto poſtp̄dicamento aīaduertendū quod motus (cōiter ſumpto vocabulo) ſex ſunt ſpecies ſcȝ Generatio. Corruptio. Augmentatio. Diminutio. Alteratio. et loci mutatio. que notant̄ his verſiculis Corrumpit generat. augmentat. diminuitq́ȝ. Alterat et mutat ſunt hee ſpecies motionis Quod dictū eſt Oēs modi quibus aliquid dicit̄ moueri (.i. aliter ſe modo habere q̄ȝ inmediate ante hoc) ſignificant̄ dictis ſex terminis ſpecifice diſtinctis.

Nā omne quod mouet̄ ſiue mutat̄ dicitur moueri ex eo q᷑ vł nunc

eſt / nō eſt — et īmediate añ hoc — non fuit et ſic dicitur generari / fuit et ſic dicitur corrumpi

Eſt ali quātum (ſiue aliquantum locum occupat) ꝛ īmediate ante hoc fuit
- Minus (vel minorem locum occupanit) et ſic dicitur augmentari vt aqua quādo bulit. vel ſpōgea quando impletur aqua.
- Maius (vel maiorem locum occupanit) ſic dicitur diminui. vt aqua quando congelatur. vel ſpongea quando explicatur aqua.

Eſt ſub aliq̄ gradu vel aliq̄t gradib⁹ alicui⁹ q̄litatꝫ ꝛ īmediate añ hoc fuit ſub
- Paucioribus eiuſdem ſpeciei. vel ſub alia qualitate alterius ſpeciei. ſic dicitur alterari et intendi ſubiectiue ꝛ ipſa q̄litas for̄aliter ſiue ꝯſtitutiue
- Pluribus eiuſdem ſpeciei. vel ſub alia qualitate alterius ſpeciei. ſic dicitur alterari. et remitti ſubiectiue. ꝛ ipſa q̄litas formaliter ſiue ꝯſtitutiue

Uerbi gratia. ſi in aqua nūc eſt vnus gradus caliditatis et continuo poſt hoc duo et ſic deinceps dicitur ipſa aqua alterari et intendi ſubiectiue. caliditas vero ſic adquiſita in aqua ꝑ partem poſt partē dicitur intendi formaliter ſiue cōſtitutiue Ex aduerſo vero eſt de remiſſione.

Eſt in aliquo loco et inmediate ante hoc non fuit in eo. et ſic dicit̄ moueri localiter.

In hoc ſenſu recipiantur deffinitiones ſpecierum motus.

Generatio eſt ꝓceſſus de non eſſe ad eſſe. Corruptio eſt ꝓceſſus de eſſe ad non eſſe. Augmentatio eſt preexiſtētis quantitatis maioratio Diminutio eſt preexiſtentis quātitatis minoratio. Alteratio eſt preexiſtentis qualitatis mutatio. vel eiuſdeꝫ intenſio aut remiſſio. Loci mutatio eſt alicuius de vno loco in alium tranſlatio.

¶ Pro vltimo poſtpredicamēto Notandum eſt quod octo ſunt modi habendi cōmuniores et magis vſitati qui memorantur his verſiculis. Qualia vel quāta corporis iacentia. membrū. Uinum vel agros vxorem fertur habere.

1. Qualitatem. vt albedinem vł nigredinem. ſcientiam aut virtutem. — ꝓpter quod ve — qualitatis
2. Quantitatē. vt longitudinē. latitudinē — quātitatꝭ

aut ꝓfunditatē tot vł tot pedū aut vlnaꝝ
3. Indumentū aut aliqđ adiacens cor-
poꝛi aut eius mēbꝛo oꝛnatus vel decoꝛa-
tus gratia vt tunicā. togam. annulū. cal-
ceum vel huiuſmodi.
4. membꝛum. vt digitum. pedem. caput ꝛc.
5. Contentum vt vas vinum
6. Poſſeſſionē vt domum. thezaurum
7. Uxoꝛem. patrem. filium. dominū. ſeruū. Et hic eſt alieniſſimus mo-
dus habendi.

Dicit̃ eſſe aliqđ habere

rificatur de ipſo terminus pre-
dicamenti habitus

et ſic idē eſt qđ continere / poſſidere

C Ognitis his que valent ad noticiā veroꝛum predicamētoꝝ. dicem⁹ de veris p̄dicamentis. Ubi reuocatis in memoꝛiā his que a pꝛinci-pio huius capitis dicta ſunt de vſurpatiōe hu⁹ noīs predicamentū et numero predicamentoꝝ Aduertēdum eſt qđ his decem predica-mentis nō r̄ndent decem ꝓpꝛie entitates et inter ſe diſtincte. ſed vna ꝛ eadem res (puta Johannes vel petrus) poteſt ꝑ decem illa generaliſſima ſignificari et de-cem modiſignificādi generaliſſimis concipi. Preterea aliqua ex illis generaliſſi-mis ſunt quoꝛū quodq; omnē rem mundi ſignificat vt ens vel ſubā (cōiter ſum-pto vocabulo) ad aliquid. qualitas et multa alia. Oīa ergo predicamēta pn̄t coincidere in ſignificatis non tn̄ in oībus ſuis ſpeciebus Nam altera ſpecieꝝ p̄dicamēti ſubē (ſcȝ ſubā ꝓpꝛie dicta) nō coincidit cum pꝛima ꝛ tercia ſpecieb⁹ p̄dicamenti qualitatis) .i. termīs illarū ſpecieꝝ nō poteſt ſignificari vna ꝛ eadē res) Significant tn̄ termini illarū ſpecieꝝ oēm rem mūdi. ſic qđ nō eſt dabilis aliqua res q̄n poſſit ſignificari aliquo termīo illarum ſpecierū. Quare inter de-cem p̄dicamenta ſolum dicte ſpecies nō coincidunt in ſignificatis et reliqua oīa cum aliqua earū coincidunt (.i. Cuiuſque p̄dicamenti termin⁹ ſignificat rem ſi-gnificabilem ꝑ terminū alicuius illarum ſpecierū. et qđ ſignificat ꝑ terminū vni-us illarum ſpecierū nō poteſt ſignificari ꝑ termin⁹ alterius ſpeciei). Hinc dicit̃ qđ ſolum duo p̄dicamenta (ſcȝ ſubē ꝛ qualitatis) ponāt in numerū. nec in oībus ſpecieb⁹ ſed in ſpeciebus iam dictꝫ Et qđ predicamēta nō diſtinguātur pe-nes res ſignificatas ſed oꝛiginalit̃ penes modoſſignificādi diſtictos ꝛ cōcomitā-tes penes modos pꝛedicādi qui ſumūtur penes decem diſticta queſitiua. quib⁹ querit̃ de dictis modiſignificādi Hinc factum eſſe arbitroꝛ. qđ circa ſingula pre-dicamenta ſoleāt ꝑueſtigari hec quiq; Quis moduſſignificādi Quis moduſpre-dicandi. Quod queſitiuū. Quod genus generaliſſimū. et ſpecies ipſius. Et qui termi cōtenti ſub eis. Hec de noticia p̄dicamentoꝝ in genere ſufficiūt. Nunc de ſingulis ſpeciatim dicemus.

P Rimū itaq; predicamentū eſt oꝛdinatio ſiue collectio oīm termīoꝝ abſolute ſignificantiū ſine connotatiōe et potentium cōuenienter re-ſponderi ad queſtionē factam de termīo ſingulari abſoluto (vel de ꝓnomīe demōſtratiuo pꝛimitiuo) per hoc interrogatiuū quid. Uo-catur aūt predicamentū ſubē a ſupꝛemo ꝛ cōmuniſſimo Nam inter oīa hec ſigna ſupꝛemū et cōmuniſſimū eſt hoc nomen ſubſtātia ſumptum cō-muniter ꝓ vſia vel eſſentia In qua ſignificatiōe equiualet huic nomī ens. Quo ſa-tis pateſcunt generalia huius predicamenti.
Moduſſignificandi eſt ſignificare abſolute et ſine cōnotatione.
Queſitiuū eſt lꝭ quid querens terminū abſolutum eſſentialiter ſuperioꝛem

E

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0037-2

Modus predicandi eſt predicari eſſentialiter de termīo ſingulari abſoluto (ſiue ꝓnoīe demōſtratiuo primitiuo) ad queſtionē factam ꝑ hoc interrogatiuū quid vel poſſe ꝯuenienter r̄nderi ad huiuſmodi interrogationē. vt querendo. Quid eſt Joannes? vel hoc apte reſpondetur homo.

In hoc predicamēto ponūtur om̄es termī habentes dictū modum ſignificandi et predicādi Inter quos generaliſſimꝰ eſt ille terminꝰ ſubā cōiter ſumptus (ſiue ens) ſignificās vniuoce om̄e ens mūdi Jccirco hoc p̄dicamentū eſt trāſcendens in ſignificato nō aūt in modo ſignificādi. q2 habet vnū certū modū ſignificandi. puta ſignificare abſolute ⁊ ſine ꝯnotatiōe ꝗ diſtat ab om̄ibꝰ alijs predicamētis. Que aūt ſint ſp̄es im̄ediate illius generaliſſimi facile cognoſci pōt ex arbore pur phiriana Nam vna eſt ſubā ꝓprie dicta ſ̄cans abſolute oēs res ſua natura na tas ꝑ ſe ſubſiſtere ſiue inherentia vel innitentia ad aliud vl̄ ꝑtes illaꝝ eſſentiales Et cōprehendit ſub ſe oēs termīos ꝯſil̄r ſignificātes. vt ſunt noīa lapidum. me tallorum. elemētoꝝ. arborum. herbarū. aīalium. ꝓpria angeloꝝ. hoīm. aquaꝝ et montiū. Alteri ṽo ſp̄ei nō eſt nomē impoſitū Sed ſi eſſet t̄minꝰ aliquis ſ̄cans abſolute res que ſua natura nō ſubſiſtunt nec ſunt de eſſentia rei ſubſiſtētis ſed illis adueniūt et accidūt. Cuiuſmodi ſunt albedo. nigredo. caliditas. frigiditas dulcedo. amaritudo. ſcientia. virtꝰ. ille eſſet vera ſp̄es ⁊ ꝯtineret ſub ſe eſſentialit̄ om̄es terminos ſignificātes abſolute huiuſmodi res.

¶ Ad q̄ꝝ pleniorē noticiā aduertendum q̄d hoc nomen ſubā dupl̄r vſurpatur.

1. In prima impoſitione. ꝓ ſuo ſignificato primario vel vltimato et vt ſignificet rem extra intellectum Et iterum dupliciter

- Cōiter ſiue large. ꝓ vſia vel eſſentia. qua in ſignificatōe ꝯuertitur cū ente Sic eſt genus generaliſſimū huiꝰ predicamenti. i. inter om̄es termīos abſolutos Hoc modo etiā ſumit̄ in diſ̄one nomis que dicit̄ Nomen eſt pars orationis ſubſtātiam ſignificans ⁊c̄.
- Proprie. ꝓ re que ſua natura nata eſt ꝑ ſe ſubſiſtere. vel parte eſſentiali illius rei Sic om̄is ſubā eſt materia. forma. vel totum compoſitū Sic eſt altera ſpecierū entis ſiue ſubſtātie cōmuniter dicte. et genꝰ generaliſſimū nominum adequate ſignificantium ſubſtantiam.

2. In ſc̄da ipoſitōe ꝓ ſignis vel vocabul̄ ſ̄cātibꝰ res iā dictas abſolute Et dupl̄r accipi pōt.

- Cōmuniter. vt ſignificet quoſcunqꝫ terminos abſolutos quodcunqꝫ ens mundi ſignificātes ſiue ſubſtātiam ſiue accidens.
- Proprie. vt ſignificet terminos abſolutos ſignificantes ſubſtantias ꝓprie dictas.

Et neutro horū modoꝝ eſt genus generaliſſimū ſed ſupponit ꝓ illo ⁊ eſſentialit̄ inferioribꝰ ad ipꝫ Ea in ſ̄catiōe diuidit̄ ab ariſtotele in primā et ſecundam Subſtantia prima eſt terminus ſingularis ſubālis vt Johannes. Petrus. Subā ſc̄da eſt terminus cōmunis ſubālis. vt animal homo. Et pōt hec diuiſio intelligi de vtraqꝫ acceptione premiſſa hinc dicitur.

Subſtantia diuiditur in primam et ſecundam

Jd eſt Termi huius predicamenti ſunt duplices. Quidam ſingulares ſignificātes ſingulariter et diſcrete. Alij cōmunes ſignificantes cōmuniter. Termioꝝ huiꝰ p̄ſ̄ti phus ſex ponit ꝓprietates. que notant̄ ſequētibꝰ verſiculis

1. 2. 3.
In ſub non eſſe: predicat vn: ſignificat hoc.

4. 5 6.
Nil contra: neque magis: contraria ſuſcipit in ſe.
Ubi ſcias qđ oēs hm̄oī ꝓprietates interp̄tande ſunt logice de ſignis ſiue t̄minis p̄dicamētalib⁹. licꝫ etiā alique ex eis poſſint interp̄tari metaphiſice ſiue realit̄ de rebus ſignificatis ꝑ terminos illius predicamēti Ita quoqꝫ eſt in alijs predicamētis. de quibus nūc in ordinem dicemus.

1. Cōmune eſt om̄i ſubſtantie eſſe: ⁊ in ſubiecto non eſſe
Que dupliciter exponitur.
1. Logice. om̄i ſubē(.i. t̄io ponibili in hoc p̄ñto) cōe eſt (.i. ꝯuenit) eſſe. i. poſſe. ꝟe ⁊ affirˀatiue de aliq̄ p̄dicari) ⁊ in ſubiecto nō eſſe (.i. nō p̄dicari de aliq̄ accñtl'r et denoīatiue) Et hoc ꝯuenit oībus t̄is illius predicamēti (qr nullus p̄dicat̄ accidentalit̄) nec ſolis. ſed etiā differentijs eſſentialib⁹. q̄ ſunt in p̄dicamēto q̄litatis Eſt ergo ꝓpriū ſcđo modo huius noīs ſubā ſumpti in ſcđa impoſitiōe ⁊ cōiter.
2. Realiter. om̄i ſubē(.i. rei ſignificabili ꝑ t̄ios illius predicamēti) cōe eſt (.i. cōuenit) eſſe (.i. ꝑ ſe ſubſiſtere) et in ſubiecto nō eſſe. i. ex ſua natura nulli accñtaliter inherere. Et hoc ꝯuenit om̄i ⁊ ſoli ſubē ꝓpͤe dicte. atqꝫ ſoli ſubē cōiter dicte ſ₃ nō om̄i. Igitur eſt ꝓpriū quarto modo ſubſtantie ꝓpͤe dicte. et primo modo ſubſtantie cōiter dicte. vſurpatis vocabulis in prima impoſitione.

2. Om̄ib⁹ ſecundis ſubſtātijs cōuenit vniuoce p̄dicari.
Que dūtaxat logice interp̄tat̄. qr p̄dicari. ⁊ eſſe ſcđas ſubās ꝓpͤe ꝯuenit ſignis Ubi Notandum qđ p̄dicari vniuoce eſt p̄dicari vere ⁊ affirmatiē (et nō rebus et eſſentialit̄ de aliquo tanq̄ ſuo ꝑ ſe inferiori Et hoc pōt ꝯuenire oīb⁹ t̄is cōib⁹ oīm predicamētoꝝ reſpectu ſuoꝝ̄ indiuiduoꝝ vel eſſentialit̄ inferioꝝ ⁊ nō reſpectu alioꝝ̄ t̄ioꝝ. Nequaq̄ aūt ꝯuenit indiuiduis. qr hec nō hn̄t inferiora ſe. Quo claret qđ vniuoce p̄dicari de primis ſubſtātijs. i. t̄is ſingularib⁹ abſolutꝫ. ꝯuenit omnibus ſcđis ſubſtātijs. i. t̄is abſolutꝫ cōibus. ſed nō ſolis. qr ꝯuenit differētijs eſſentialibus que ſunt in p̄ñto q̄litatis Eſt ḡ ꝓpriū ſcđo modo huius nomis ſubſtantia ſumpti in ſcđa impoſitiōe.

3. Om̄is prima ſubſtantia ſignificat hoc aliquid.
Que logice ſolū exponit̄. qr ſignificare ꝓpͤe eſt ſignoꝝ ⁊ nō reꝝ Et aūt ſignificare hoc aliq̄d ſignificare aliq̄d abſolute ⁊ ſingularit̄ ſiue diſcrete Quod ꝯuenit ſol' termis ſingularib⁹ illius predicamēti. qui ſignificātur hoc nomine prima ſubā. Quare ſignificare hoc aliquid eſt ꝓpriū quarto modo hui⁹ nomis prima ſubā.

4. Subſtantie nihil eſt contrarium.
Que poteſt interpretari de ſignis et rebus
1. Logice de ſignis ſubē. i. t̄io abſoluto vel ponibili in hoc p̄ñto. nihil eſt ꝯriū. i. nullus alius opponit̄ ꝯrie. Qđ ꝯuenit oībus t̄is ſc̄atibus ſubām ꝓpͤe dictā. nec ſolis. ſed quibuſdaꝫ ſignificātib⁹ qualitatē vt lumen. ſcia. Jccirco eſt ꝓpriū ſcđo modo huius nomis ſubā ſumpti in ſcđa impoſitione ⁊ ꝓpͤe.
2. Realit̄ de reb⁹ ſignificatꝫ ſubē. i. rei ſignificabili t̄io ſubāli. nihil eſt ꝯriūꝫ ꝯrietate ꝓpͤe dicta q̄ eſt repugnātia duaꝝ q̄litatū gradualit̄ diſtantiū Et hoc ꝯuenit oī ſubē ꝓpͤe dicte. ſed nō ſoli. qr q̄buſdaꝫ q̄litatib⁹ ꝓpͤe nihil ē ꝯriū vt lumī et ſcie. Eſt igit̄ ꝓpriū ſcđo modo hui⁹ noīs ſubā ſumpti in pͥa impōne ⁊ ꝓpͤe.

5. Subſtantia non ſuſcipit magis neque minus.

Hec ꝓprietas cōiter pari pede currit cum p̄cedēti. ſic qđ vbi vna affirmatur ibi et alia. et vbi vna negatur ibi et reliqua Nam hoc regulariter verum eſt. qđ vbi hec negat̃ ibi et prior. quia nihil habet cōtrarium niſi ſuſcipiat magis et minus Non tn̄ hoc regulariter ꝯuertit̃. quia nō om̄e ſuſcipiens magis et minus habet cōtrarium. vt patet de lumie et ſcia et virtutibus. que ſuſcipiūt magis et minus nec habent cōtraria. ſed priuatiue oppoſita qualia ſunt tenebre. ignorātia et viſcium Et poteſt exponi tam logice quā realiter.

1. Logice Termin⁹ huius predicamenti nō poteſt predicari vere et affirmatiē et ſe ſolo cum aduerbijs magis et minus importātibus intenſionē et remiſſionē vt falſe dicit̃ Joannes eſt magis homo q̄ȝ petrus Et hoc ꝯuenit om̄ibus termis ſignificātibus abſolute ſubām ꝓprie dictam. ſed nō ſolis. quia etiā quibuſdam termis aliorum predicamētoꝝ vt pater filius. bicubicū. tricubicum. Jccirco eſt ꝓprium ſcđo modo huius nōis ſubā ſumpti ſcđo intentiōaliter ⁊ ꝓprie.

2. Realiter Subā ſiue res ſignificabilis termīo predicamēti ſubē non ſuſcipit magis neqȝ minus (.i. nō poteſt in ſua eſſentia formalit̃ intendi et remitti) Hoc ꝯuenit om̄i et ſoli ſubē ꝓprie dicte. nulla eīn talis eſt intenſibilis vel remiſſibilis ſed ſola qualitas que conſiſtit in latitudine graduali Jccirco eſt ꝓpriū q̄rto mō huius nomis ſubſtantia ſumpta in prima impoſitione et ꝓprie.

6. Maxime ꝓprium eſt ſubſtancie ſecundum ſui mutationem eſſe ſuſceptiuū contrariorū. vt idem homo quādoque eſt albus. quandoque niger.

Que dupliciter exponi ſolet.

1. Logice Eſſe ſuſceptiuū contrariorū (.i. poſſe ſubici ſucceſſiue reſpectu predicatorum cōtrarie oppoſitorū) ſcđm mutationē (alteratiuā) ſui .i. rei per ipſuȝ ſignificate .i. ꝓpter mutationē naturaliter factam in re ſignificata per ipſum) eſt ꝓprium maxime ſubē (.i. pꝛime ſubſtātie) Sic lȳ maxime ſumit̃ nomialiter ⁊ eſt gti caſus determinās nomē ſubē. Hoc modo poſſe ſubici ſaltem primo ⁊ principaliter. ſiue ex ſe ⁊ nō rōne alterius ꝯuenit ſolis primis ſubſtātijs (.i. termis abſolutis ſingularibus. termis eīn cōmunibus abſolutis ⁊ accidentalib⁹ nō ꝯuenit niſi rōne primarū ſubſtantiarū .i. termioꝝ abſolutoꝝ ſingularium a quibus pendet illarū ſuppoſitio) ſed nō om̄ibus. quia nō hijs qui ſignificant ſubās ſeparatas et celeſtes exemptas a peregrinis impreſſionib⁹. Eſt itaqȝ ꝓprium primo modo huius nōis ſubā ſumpti in ſcđa impoſitione et proprie.

2. Realit̃ Eſſe ſuſceptiuū ꝯrioꝝ (.i. poſſe ſucceſſiue i ſe recipe qualitates ꝯrias) ſcđm ſui mutatiōeȝ (ſcȝ alterationē. ſic qđ eēntialit̃ nō mutet̃) eſt maxime ꝓpriū (.i. maxime notificatiuū) ſubſtantie (ſcȝ realis ſiue rei ſignificabilis ꝑ hunc terminum ſubā ꝓprie dicta et ſua eſſentialiter inferiora) Sic lȳ maxime ſumit̃ aduerbialiter detminans lȳ ꝓprium. nō ad ſtandum ꝓ ſua potiſſima ſignificatōe (.i. quarta) ſed ad ſenſum dictum pro maxime notificatiuo ſubſtātie realis. q̄m nullo alio magis ducimur in cognitionē ſubſtantie. que ſecundum ſe eſt inſenſibilis. Verbi gratia. dum in aqua ſenſus ſucceſſiue caliditatē et frigiditatē percipit intellectus mox diſcurrit aliqđ ſubſtantiale his qualitatibus ſucceſſiue ſubſtare Et hoc ꝯuenit ſoli ſubſtātie et nō om̄i (quia nō deo. ſubſtātijs ſeparatis ⁊

corporibus celeſtibus) ſed ſolis ſubſtātijs generabilibꝰ et corruptibilibus. Eſt iccirco ꝓprium primo modo huius nomīs ſubā ſumpti in prima impoſitiōe et ꝓprie. vel ꝓprium quarto modo huius termī ſubā generabilis et corruptibilis.

e

Explanato primo predicamēto quod eſt terminoꝝ abſolutorū ordiamur tractatū aliorum nouem. que ſunt ſignorū vel terminorum ꝯnotatiuorum Et vocātur cōmuni vſu dialecticorū predicamenta accidentium. nō ex hoc quod oīes illorum termī ſignificent accn̄s reale ſiue formā realiter et accidentaliter ſubē inherentē. ſed quia extrinſice ꝯnotant et accidentalit̄ predicant̄ de termīs abſolutis Inter hec primū vocat̄ predicamentum quātitatis. qd eſt ordinatio oīm terminoꝝ ſignificātium per modum quātitatis. et potentiū ꝯuenienter rn̄deri ad interrogationē factam de prima ſubā (vel ꝓnomīe demōſtratiuo) ꝑ aliqd horum queſitiuorū. quātum. quamdiu. quoties quot. quāto. vel ſimile Et vocat̄ predicamētum quantitatis. quia inter oīa hec nomīa ſupremū ⁊ cōmuniſſimū eſt lȳ quātitas vel quantū ſumptū in prima impoſitione et cathegorēatice nec diſtinctū ꝯtra ſua cadentia Quibus colligit̄ qd Modus ſignificādi huius predicamēti eſt ſignificare ꝑ modum quātitatis Id eſt ſcare plures res ſub ea rōe vt ſunt numerabiles. vel rem aliquā ſub ea ratione vt ratiōe ſuarum partium ſitualiter diſtātium ſit aliquo modo mēſurabilis. ſ. rōne extenſionis aut alicuius dimēſionis. duratiōis. ponderis. ꝯtinētie. vel capacitatis

Hūc moduȝ ſignificandi hn̄t hec noīa	Duo. tria. quatuor. ⁊c̄ ſcant enī mltas res ꝑ quibꝰ ſupponūt hr̄e aliquā certā ſpeciem numeri vel eſſe ſub aliq̄ certa ſpecie numeri.		
	Bicubicū. Tricubicum. vlnare. pedale. bipedale. Hora. dies. menſis. annus. Uncia. marca. talentuȝ. Stopa. metreta. modius. maldrum. vrna.	Cōnotant. n. id ꝑ q̄ ſupponūt hr̄e ꝑtes ſcḋm quas eſt menſurabile ratione	Extenſionis vel dimenſionis. Durationis. ponderis. continentie vel capacitatis.

Queſitiuū eſt lȳ quātum queſitiue et cōmuniter vſurpatū. vt querat de quibuſlibet rebus numeralibꝰ ⁊ de qualibet re mēſurabili Sic quod comprehendit ſub ſe hec queſitiua. quanto. quotus. quot. Quotennis. quamdiu. et ſimilia.
Modus predicandi eſt predicari vel cōuenienter poſſe reſponderi ad queſitiuuȝ illius predicamenti de prima ſubſtantia (vel pronomīe primitiuo) vt querēdo. Quot ſunt ſcholaſtici ? apte reſpōdetur tria. quatuor. Quantum eſt ſcamnum? cōuenienter rn̄detur bipedale vlnare. Quanto eſt extenſum ? reſpōdetur pedaliter cubice. Quocies fuiſti rhome? reſpōdetur bis. ter. Quotennis es? respondet̄ biennis. triennis. Quamdiu fuiſti rhome ? rn̄detur annū. menſem. Et ponūtur in hoc predicamēto oīes termī habentes illum modum ſignificādi et predicādi Inter quos (vt dictū eſt) cōmuniſſimus ⁊ generaliſſimus eſt hic terminus quātitas vel quātum ſumptus in prima impoſitione cathegorematice et cōmuniter ſub quo ceteri oīes veluti eſſentialiter inferiores cōtinentur. Ea in vſurpatione ſignificat quaſlibet res numerabiles vel quodque mēſurabile. Quo patet. quod nec nomen quātitas nec aliquis terminus illi inferior ſignificat rem diſtictam a ſubſtātia et qualitate. ſed ſignificat hec vel alterū eorum ſub dicta cōnotatione ſecūdum quaȝ differt a ceteris predicamentis. Species vero illi īmediate ſunt. Magnitudo. Multitudo. quas philoſophus circumloquitur his complexis. quātitas continua. quātitas diſcreta. In q̄ ſenſu recipiat̄ hoc verbū Ariſtotel̄.

Quantitatis aliud continuū aliud diſcretum.

Magnitudo ſiue quātitas continua et quiſcꝫ terminus ſub eo ſupponit pro ſubſtantia vel qualitate cōnotando ipſam habere diuerſas partes ſitualiter vel ſucceſſiōe diſtantes inter ſe cōtinuatas (ſic quod inter quaſlibet ſibi proximas nihil mediat ſed faciūt per ſe vnum) ratione quarum poteſt aliquo modo menſurari Jccirco menſurabile dicitur ipſius proprium (.i. cōuertibiliter de ipō predicabile) Jd quod ſibi vult ſequens deſcriptio ariſtotelis.

Quantitas continua eſt cuius partes copulantur ad terminum cōmunem.

Multitudo vero ſiue quātitas diſcreta et quilibet terminus eſſentialiter illi inferior ſupponit pro pluribus rebus que ſunt ſubſtātie vel qualitates vel hec ſimul cōnotando eos ab inuicem eſſe ſeparatas aut diſcretas vel ſecūdum rem vel rationem cōſiderandi et numerabiles aliqua certa ſpecie numeri. Exemplū primi. plures homīes vel lapides in hoc quod hñt certam ſpeciē numeri dicūtur multitudo ſiue quātitas diſcreta aut ſignificātur per hunc terminū vel alium illi inferiorem. Exemplum ſecūdi. partes linee vel aſſeris in hoc ꝙ conſtituūt certam ſpeciem numeri (puta in hoc qđ ſunt due medietates vel tris tertie dicūtur multitudo et hoc nomīe vel aliqua ſuarum ſpecierū formaliter ſignificātur. Proprium huius ſpeciei eſt numerabile. Hoc ſenſu recipiatur ſequēs deſcriptio ariſto.

Quantitas diſcreta. eſt cuius partes nō copulantur ad aliquem cōmunem terminum : ſed vnaqueque diſcreta et diuiſa eſt ab alia.

Preterea ſcias quod magnitudinis ſiue quātitatis continue Ariſtotelis enumerat quīcꝫ ſpecies. que ſunt. linea . ſuperficies . corpus . locus . et tempus . quarum priores tres ſolum ſunt vere ipſius ſpecies (Nam relique due hñt modoſſignificandi aliorum predicamētorum) Et poteſt facile ſumi diſtīctio illarum ſpecierū ex diſtinctis modis proprij magnitudinis. quod eſt menſurabile hoc pacto

Linea	et quiſque terminus eſſentialiter ſub eo ſignificat rem ſub ea ratione vt partes eius ſint mēſurabiles	Una dimenſione tantum .i. longitudine. Et proprium eius eſt lōgum. breue.
Superficies		Duabus dimenſiōibus ſolum. ſcꝫ longitudine et latitudine. Et proprium eius eſt latum. ſtrictum. Rotūdum triangulare. hexagenum. penthagenum.
Corpꝰ		Tribus dimenſiōibus. ſcꝫ longitudine. latitudine. et ꝓfunditate. Et eius ꝓprium eſt profundum. tenue. graue. leue.

Caput ij. de ꝙntis

Sub	Linea	Sunt hec omnia	Miliare.leuca.ſtadiū.paſſ⁹vlna.bicubicū.peda le ſecundū longitudinē tm̄.ān⁹.hora.dies.mēſis
	Sup̄ficie		Ager.pratū.iuger.bicubicum. pedale. ſecundū longitudinem ⁊ latitudinem.
	Corp̄e		Urna.vas.cantharus.ſtopa.metreta. vntia.ta lentum.marca.bicubicū.pedale ſcdm longitu dinem latitudinem ⁊ ꝓfunditatem.

Species vero multitudinis philoſophus duas cōmemorat.ſ.numerū et oratio nem.Quod nō eſt accipiendū quod hij duo termini ſint vere ſpecies multitudis quia licet ſignificent res nūerabiles nō tn̄ habent formalem moduz ſignificandi huius ꝙnti Poſuit autē eas Ariſtoteles ſcdm opinionem multoꝝ tunc tempis frequentiorem.Uere autē ſpecies multitudinis ſunt omnia noīa nūeralia cardi nalia.vt ſunt.duo.tria.⁊c̄.Poteſt itaqꝫ poni ordinatio hui⁹ ꝙnti in hūc moduz

Quantitas

Magnitudo menſurabilis — Multitudo ſiue numerus.

vna dimenſione — pluri b⁹ — Cōpoſitus vt vndeci duo deci tredecim — Simplex

Linea — duabus — tribus

Sup̄ficies — Corpus — Digitus vt duo tria — Articul⁹ decē vigiti

Dicibiliū hui⁹ p̄dicamenti Ariſtoteles tris ponit ꝓprietates ꝯphēſas h̄ vſiculo

1. 2. 3.

Non exigit contra. nec plus:ſed dicitur equa.

1. Cōmune eſt quātitati nihil eſſe contrarium

Que tā de rebus quā terminis exponi poteſt in hunc modum.

1. Logice. Cōmune eſt quātitati (.i.cuique termīo de p̄dicamento quātitatꝭ) nihil eſſe contrariū (.i.nō ſignificare certam et determinatā formā cui alia cōtra rietur et gradualiter repugnet.) Quod cōuenit omnibus termīs hui⁹ p̄dicamē ti.nec ſolis.ſed etiā p̄dicamenti ſubſtantie et quorūdam alioꝝ predicamentoruz Jccirco eſt ꝓprium ſecundo modo hui⁹ termini quantitas ſumpti ſecundo in tentionaliter.

2. Realiter. Cōmune eſt quātitati (.i.rei ſignificate vel ſignificabili termino p̄dicamenti quantitatis.que eſt ſubſtantia vel q̄litas.vt dixim⁹.) nihil eſſe ꝯriū (.i.cōtrarietate ꝓprie dicta.i.nulla q̄litas gradualr̄ repugnat.) Et hoc ꝯuenit alicui.puta illi que eſt ſubā.ƀ nō omi.qꝛ nō illi ſaltem vlr̄ que eſt qualitas

2. Quantitas nō ſuſcipit magis neque minus.

Que ſimiliter vtroque modo interpretatur.

1. Logice. Termini de p̄dicamento quātitatis non predicant̄ vere affirmatiue et ſe ſolis cum aduerbijs magis et minus.nec inquantū tales grāmatice cōpa rantur. Non.n.vere et proprie dicitur.hoc eſt magis vel minus bicubicum aut tricubicū illo. Hec ſunt magis vel minus tria aut quatuor iſtis. Et cōuenit om nibus terminis hui⁹ p̄dicamenti.ſed non ſolis.quoniā cōuenit terminis predica menti ſubſtantie. Jccirco eſt ꝓpriū ſcdo modo huius nomis quātitas vſurpati in ſecunda impoſitione. Neqꝫ ſunt hec nomia magnū paruum qn̄ compant̄ in

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0043-5

hoc p̄dicamento ſed in genere relationis.
2. Realiter res ſignificata vel cōſignificabilis termīs hui⁹ p̄dicamenti formaliter nō intenditur neque remittit. Quod cōuenit alicui (.puta illi que eſt ſubā.) nō autem omī. quia nō illi que eſt qualitas..

3. Propriū eſt quantitati quod equale vel ineq̄le dicit.

Que duobus modis poteſt exponi.
1. Logice de quolibet termino p̄dicamenti quātitatis predicat in ꝓpoſitione per ſe vera hoc diſiunctū aequale vel inequale. Nam omīs magnitudo eſt equalis vel in aequalis. Omne bicubicū eſt aequale bicubico et inaequale tricubico. Omnis ternarius eſt aequalis ternario et inaequalis binario.
2. Realiter res ſignificata termino hui⁹ p̄dicamenti poteſt dici alteri aequalis vel inequalis. vt corpus corpori. numerus nūero. Et dicunt hee aequales de quibus predicat vna ſpecies quātitatis Inaequales vero de quibus verificant diuerſe ſpecies.

Predicamentum ad aliquid quid

8. Ubinde tractat de tertio predicamento quod aliud nihil eſt quam collectio omniū terminoꝝ ſignificantiū per modum reſpectus ad ſe vel ad aliud potentiū predicari de prima ſubſtantia (.vel pronomie demonſtratiuo.) ad interrogationē factaȝ per hoc queſitiuū. Quō ſe habet hoc reſpectiue ad illud (.ſcȝ ad ſe vel aliud.) Uocatur aūt predicamentum adaliquid a ſup̄mo et cōmuniſſimo. Nam inter omnes hos termios generaliſſimus et cōmuniſſimus eſt lïj adaliquid Cathegorematice. incōplexe ⁊ primo intentionaliter vſurpatū. vt aequiualeat his termīs relatio. relatiuū Quib⁹ facile clareſcit quod.

generaliſſimum

Moduſſignificandi eſt ſignificare formaliter per modū reſpectus ad ſe vel aliud abſqȝ alia extrinſeca habitudine. puta actionis. paſſionis ⁊c. rōne cui⁹ terminus aptus eſt vere et affirmatiue predicari de ſe ipſo cū hoc addito adaliquid. vt ſupra diximus in poſtp̄dicamentis. Uel quod idem reputo de nullo poteſt verificari niſi ei cōuenienter addi poſſit obliquus alteri⁹ dictionis quā ſui abſtracti. Uerbi gratia. de nullo poteſt verificari. pater quin cōuenienter de eo dici poſſit quod ſit eius tanquā filij pater.
Queſitiuū eſt quō habet ſe hoc ad hoc reſpectiue.
Modus predicandi eſt cōuenienter poſſe reſponderi ad interrogatiōeȝ factam d̄ prima ſubſtautia (.vel ꝓnoīe demonſtratio primitio.) ꝑ queſitm̄ huius predicamenti. vt querendo. quō habet ſe hoc ad hoc: ꝯuenienter reſpondet. vt pater ad filium. dominus ad ſeruū. ſimilis ad ſimilem.
Et ponunt in hoc p̄nto omēs termi habentes dictū modūȝ ſ̄candi ⁊ p̄dicandi. Inter quos ſup̄mus ⁊ gn̄aliſſim⁹ eſt hic termi⁹ adaliq̄d vt dictū eſt. ſub quo ceteri tanqȝ eēnāliter inferiores cōtinent. Ubi ſcias lïj adaliquid dupl'r vſurpari.
1. Complexe vt ſit ꝓpoſitio cum ſuo caſuali et ſic nihil ad propoſitum
2. Incōplexe vt ſit nomen indeclinabile mental'r incōplexū valēs tm̄ q̄ntū hoc nomē relatm̄ vel relatio Et ſic ſumit dupliciter:
Uno mō in prima impoſitiōe. vt ſupponat ꝓ re aliqua cōnotando eā reſpectie ſe habere ſiue eſſe referibilē ad ſe vel ad aliū. Hoc mō eſt gen⁹ gn̄aliſſimū hui⁹ coordinationis ſ̄cans ōēm rē mūdi que nō eſt alia quā ſubā vl' q̄litas. Nā queqȝ talis aliq̄ noīe h⁹ coordiatiōis p̄t ſ̄cari maxime his idē diuerſūȝ. Quare termi h⁹ p̄nti nō ſ̄cant rem quōlibet diſtinctā a ſubā et q̄litate ſ̄ alteꝝ hoꝝ vel vtrūqȝ Q̄ꝺ a lïj ſic enūctiant. Relatio nō diſtiguitur a rebus abſolutis. vel a ſuo fundamento.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0044-1

Caput ij̄. de p̄ntis

Alio modo in ſcd̄a impoſitiōe vt ſcat termīos huius p̄nti qui vocant̄ vera relatiua. vel relatiua ſcd̄m eē aut ſignificationem. Ea in ſignificatiōe finitur a pho his verbis.

Adaliquid talia dicunt̄ quorum eſſe eſt ad aliud quodā modo ſe habere.

Scias tn̄ hunc modū ſignificādi inſeparabiliter comitari p̄dicationem alicuꝰ de ſe ipſo mediante obliquo. ſic quod omnis termiꝰ habens dictum modū ſignificandi eſt referibilis ad ſe vel alium ſub habitudine obliqui caſus. vt pr̄ filij pat̄ dominus ſerui dn̄s. Quare eſſe ita referibile eſt quedā cōditio relatiuoꝝ conueniens omis terminis huiꝰ generis: ſed nō ſolis. qꝛ termis ſinguloꝝ aliorum predicamentoꝝ. qui eā ob rem vocant̄ relatiua ſcd̄m dici vel ſecundū vocem quaſi p̄ticipantia aliquā conditionem relatiuoꝝ. Nam cuiuſcꝫ p̄nti concreta ⁊ abſtracta ſic ad ſe inuicem ſunt referibilia. vt Homo eſt hūanitate hō. Humanitas ē hoīs humanitas. Albū eſt albedine album. Albedo eſt albi albedo. Magnuꝫ ē magnitudine magnū. Magnitudo eſt magni magnitudo ⁊cꝭ. Hanc conditionem expreſſit philoſophus ſequenti deſcriptione.

Adaliquid talia dicuntur quecūcꝫ hoc ipſum quod ſunt aliorū dicunt̄. vel quōlibet aliter ad aliud.

Quo patet quod hec nō eſt vera deſcriptio relatiuoꝝ ſed groſſa quedam manuductio et cuiuſdā conditionis coꝝ notificatio. qꝛ conuenit relatiuis ſecundū dici nec omibus veris relatiuis ſed diſquiparantie tm̄. Nam relatiua equiparantie nō referuntur ad alia ſed ad ſe. Ubi ſciendum quod.

Relatiua ſcd̄m eſſe ſūt duplicia Nā q̄ddam dr

- Aequiparantie. quod cū ſuo correlatiuo ꝓfertur ſub identitate vocis. vel refert̄ ad ſe ſub habitudine proprij obliqui. vt ſimil̄ ſil̄i ſil̄is Idem eiuſdē idem aequalis equali equalis.
- Diſquiparantie. quod nō ꝓfertur eodem nomie cum ſuo correlatiuo: ſiue ſub habitudine alterius obliqui refert̄. vt pater filij pater. Et ſolet p̄tiri in relatm̄ ſup̄poſitiōis et ſuppōnis. quam diuiſionē miſſam facimꝰ quia nullius ꝓpe eſt ꝯmoditatis

Quibus tandem facile circumloqui p̄ſt ſpecies īmediate huiꝰ gn̄aliſſimi adaliquid. Nomina em̄ ſpecialia nō ſunt ipſis inſtituta. Et ſubinde facile eſt conſtituere arborem ſiue ordinationem huiꝰ p̄dicamenti

Huius p̄dicamenti. philoſophus ponit ſex ꝓprietates ſiue cōuenientias comp̄henſas his verſiculis.

Oppoſitum recipit: et plus: conuertit̄ atque. Simul natura: ponūt et mutuo tollunt: Per patrem natū: per natum noſcito patrem.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0045-6

Libri Primi

Quaꝝ poſteriores due inferunt̄ ꝑ modū Corrolarioꝝ ex prioribus quatuor.

1. Cōmune eſt relationi habere ↄtrariū

2. Relatiua ſuſcipiunt magis et minus.

Que logice et realiter interp̄tari poſſunt ad modū quo ſuperius in aliȷ̄s predicamentis expoſite ſunt. Id tñ ſcias quod nulli termi huiꝰ p̄dicamenti (.qui ſunt vera relatiua ſecundū eſſe.) ꝓprie contrariant̄ vel p̄dicantur cū aduerbȷ̄s magis et minus.q: non ſ̄cant certas ⁊ determiatas formas ſeu qualitates contrarias intenſibiles et remiſſibiles

Addit:
- Relatiua ſcđm eſſe.q: relatiua ſ̄m dici ſepiꝰ ſunt termi ꝓprie ↄtrarȷ̄.atꝫ p̄dicant̄ cū aduerbȷ̄s magis ⁊ minus.vt albū nigruꝫ.calidum frigiduꝫ
- Proprie contrariant̄ ⁊c̄.quia quedam vera relatiua cōtrariant̄ contrarietate cōmuniter dicta (.i.nō poſſunt ſil̄ de eodem verificari.) et ꝑ acciñs
- predicant̄ cum aduerbio magis et minus (.i.nō p̄ciſe ꝓpter mutationē in ſuppoſitali ſ̄cato factā.ſed ſepius in altero.vel aduerbȷ̄s importantibus maiorationē ⁊ minorationē vt equale inequale.ſimile diſſimile.

Quibus patet quod in dictis ꝓprietatibus.Contrarietas et ſuſcipe magis ſumunt̄ cōir vel hec nomia relatio.relatm̄ cōiter.vt etiam ſe extendant ad relatiua ſecundū dici.ſic.n.ſunt quedā cōuenientie aliter mime.Uerum quia omnis res mundi eſt ſignificabilis termis huius p̄dicamenti ⁊ ſoli enti ↄuenit ↄ̄riari.intendi et remitti.nec omni (.quia nō ſubē.) Utraque ꝓprietatū realiter expoſita.eſt ꝓpriū primo mō huiꝰ nois adaliquid primo intentionaliter ſumpti.

3. Relatiua dicuntur ad conuertentiā

Que ſolum logice de ſignis eſt interp̄tanda.Ubi ſcias quod dici ad conuertentiam eſt terminū vl̄r de ſe poſſe verificari mediante obliquo ſui correlatiui.⁊ econuerſo rectū prioris obliqui de ſe mediante obliquo prioris recti.vt omnis pater eſt filȷ̄ pater.ergo omnis filius eſt patris filius.

Sic p̄dicari ex:
- Modoſignificandi et mediante obliquo alio ab obliquo ſui abſtracti cōuenit ſolis et omnibus veris relatiuis cōuenienter aſſignatis noibꝰ Jccirco eſt ꝓprium quarto mō huiꝰ nois adaliquid ſcđo intentionaliter et ꝓprie ſumpti ꝓ relatiuo ſcđm eſſe
- Habitudine reꝝ ſ̄cataꝝ ⁊ mediante obliquo ſui abſtracti cōuenit etiā relatiuis ſcđm dici atqꝫ concretis ⁊ abſtractis oim̄ p̄dicamentoꝝ.vt album eſt albedine albū.et albedo eſt albi albedo.

4. Relatiua ſunt ſimul natura.Simul.n.duplum et dimidiū ſunt.et cum dimidiū eſt duplū eſt et econuerſo

Que magis ꝓprie de ſignis intelligit̄ hoc pacto.Relatiua (.i.termini p̄dicamenti relationis.) ſunt ſimul natura (.i.ſe mutuo inferunt in ſubſiſtendi conſequentia.de quo ſupra in poſtpredicamento Simultatis diximus.)Uel ſic.ſunt ſimul̄ natura (.i.naturali intelligentia.quod in formali ratione vel conceptu vnius includitur alterum.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0046-2

Caput ij. de ꝑntis

Modoſignificandi formali conuenit ſolis et omnibus veris relatiuis (.expreſſa ampliatione in ampliatiuis:et abſolutis a ſexu que illuz diſtincte important.) Nam hec ſola ſic ſignificant quod nō poteſt ſciri vnū verificari de aliquo niſi determiate et ſpecialiť ſciatur alterum de aliquo verificari. Non poteſt.n.ſciri aliquid eſſe duplū niſi ſciatur dimidiū cuius eſt duplum et ediuerſo. Nec ſciri poteſt aliquod eſſe patrem niſi ſciať filius cuius eſt pater. Jccirco vt ſic eſt propriū quarto modo huius nomis adaliquid ſecundo intētionaliter ⁊ ꝓprie ſumpti.

Sic ſe inferre ex

Habitudine rei ſignificate cōuenit omnibus termis ꝯuertibilibus et nō ſolis hui⁹ ꝑdicamenti. Quare ſic eſt ꝓprium ſecundo modo.

In ampliatiuis expreſſa ampliatione.quia aliter nō cōueniret illis.vt non ſequiť.ſcibile eſt.ergo ſcientia eſt.ſed ſic ergo ſciētia eſt vel poteſt eſſe. Dicunť autem relatiua ampliatiua.que referunť ad ſua correlatia ſub habitudine diuerſoꝝ temporum ⁊ nō vnius ſolum

Nec fruſtra additum eſt

Abſolutis a ſexu ⁊c. quia niſi ſic nō valeret argumentatio.pater eſt.ḡ filius ē.domin⁹ eſt ergo ſeruus eſt.et ediuerſo.quia ſtat patrē non habere filium ſed filiā.nec filium patrem ſed matrē.dominū nō ſeruū ſed ancillam et ſeruū non dominum.ſed dominā.

5\. Relatia poſita ſe ponūt:et ꝑempta ſe perimūt. Si eñ non ſit duplum Non erit dimidiū et ediuerſo.

Jd eſt.ſi eſſe vel exiſtere vere ꝑdicatur de vno.vere et affirmatiue ꝑdicabitur de alio.et ita ſi negabiť.vt ſi illa eſt vera pater eſt.oportet hanc eſſe verā.filius eſt. Similiter ſi hec eſt vera.pater nō eſt.hec erit vera.filius nō eſt. Et debꝫ exprimi ampliatio in ampliatiuis.⁊ in connotantibus ſexū oportet fieri abſolutionem a ſexu.vt dictum eſt.

6\. Si quis definite nouerit vnum relatiuorum definite noſciturus eſt et reliquū. Oportet.n.in vtriſque vtrorūque rationibus vti.

Jd eſt.definitionem formalem vnius relatiuoꝝ ingreditur ſuū correlatiuū et ediuerſo. Quare habita definitiōe formali vnius facile eſt formare definitionē alterius. Nam definitio vni⁹ tranſpoſita ſola habitudine ſue cōnotationis fit definitio alterius.vt pater eſt ens hñs filium.filius eſt ens habens patrem.dñs eſt ens habens ſeruū.ſeruus eſt ens habens dominum.

q

[Q]uartum ꝑdicamentum eſt collectio omniū terminoꝝ principaliter et formaliter ſignificantiū per modū qualitatis et potentium cōuenienter reſponderi ad interrogntionē factam de pronomie demonſtratiuo primitio.ꝑ hoc queſitiuū quale vľ qualiter aut aliud his ſynonimū. Et vocatur predicamentū qualitatis a cōmuniſſimo Nam inter omia huiuſmōi ſigna ſupremū et cōmuniſſimū eſt lȷ̄ quale. Primo intentionaliter et Cathegorematice vſurpatum nec diſtinctū contra cadentia. Pro quo aduertēdum quod quale multipliciter vſurpatur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0047-8

In prima impoſitione ⎡ Syncathegorematice.
⎣ Cathegorematice.

In ſecunda impoſitione ⎡ Proprie
⎣ Cōir

Syncathegorematice ⁊ queſitiue vt querat de re quandā habitudinē ſcđm quā nata eſt ſic vel ſic diſpoſita nomiari. Ea in ſignificatōe eſt ꝓprium queſitū huiꝰ p̄nti. ſi ſumit̄ cōmunit̄ vt ꝯprehendat ſub ſe oīa hec. qualiter. qualis. q̄les ⁊ ſiſ'ia

Cathegorematice ⁊ ꝓprie ſignificat ſubſtantiā ꝯnotando formā accñlem ipſi inherentem ſcđm quā nata eſt denomiari denoīatione concretiua que cōuenit illi qualitati vel forme abſtractiue ſub cōuenientia principij ⁊ differētia finis vł alit̄ quocunq̄ʒ mō Abſtractū vero q̄litas ſignificat principal'r hmōi formā que non eſt ſubſtantia ſed illi accidentaliter et realiter inheret nō potens ſua natura per ſe ſubſiſtere. vt albedo caliditas.

Cathegorematice Cōmuniter vt ſupponat ꝓ aliquo (. quod eſt ſubſtantia vel qualitas.) ꝯnotando formā ipſi inherentē ⁊ denoīantem ipm̄. vel ſaltem idipm̄ aut ꝑtes eius numeratas extenſas vel intenſas ſub aliq̄ habitudine accidentali nō reſpectiua abſq̄ʒ qua poſſent intelligi. ⁊ qua mō forme inherentis cōcipitur. Et ſic eſt genus gn̄aliſſimū huiꝰ p̄dicamenti. Et abſtractū eſt qualitas. Et ſunt termini tranſcendentes omnē rem mūdi ſignificare potentes. cōuertibiles cum hoc termino ens. Quare omis res mundi ꝑ termīos huiꝰ p̄nti eſt ſignificabilis Nōnunquā ſecundo intentionaliter vt ſignificet termīos cōcretos huiꝰ predicamenti. ſicut hoc nomen q̄litas terminos abſtractos. His facile colligi poteſt explanatio ſequentium definitionū.

Qualitas eſt ſcđm quam quales eſſe dicuntur.

Qualia ſunt que ſecundū hec denomiatiue dicimur vel quōlibet aliter ab his.

Id tn̄ nō ignores quod in priore nūerus pluralis vertatur in ſingularem ⁊ p̄ria perſona in tertiā. Altera vero erit formalior ⁊ facilior ſi mutat̄ in numeꝝ ſingularem. hoc pacto. Quale dicit̄ qđ ſcđm hanc denoīatie dr̄ vel quōlibʒ al'r ab hac Eſt itaq̄ʒ moduſignificādi ꝓprius huiꝰ p̄nti ſ̄care formaliter pricipaliter ⁊ eſſencialiter per modū qualitatis (. Id eſt cōnotare formā inherētem vel aliquid ſub certo modo et habitudine accidentali ac ſi eſſet forma inherens ⁊ ſubiectuʒ ſuū intrinſice abſq̄ʒ habitudine ad aliud denoīans. Nec fruſtra dicitur per modum qualitatis: quia nō omnes termī huius p̄nti ſignificant qualitatem aut formaʒ inherentē. Nec omnes termini hmōi formā inherentem ſignificātes ſunt de hoc p̄dicamēto Nam multi termī huius p̄nti ſignificant ſubſtantiā: nō quidem abſolute ſed ſub habitudine quadā accñli nō reſpectiua abſq̄ʒ qua poteſt intelligi et qua cōcipitur mō forme inherentis vel ac ſi eſſet forma inherens. Ita quoq̄ʒ termini multoꝝ aliorū p̄ntorum ſignificant qualitatem ſeu formā accidentalem ſed nō principaliter ꝑ modū forme denoīantis ſed ſub quadam habitudine vel ſpēali modoſignificandi alicuiꝰ alterius p̄nti. Verbi grā. hoc nomen riſibile vel riſibilitas terminus huius p̄nti ſ̄cat hominē nō abſolute ſed vt habeat naturaʒlem potentiā ad ridendū que habitudo eſt accidentalis homi ⁊ p̄ter intellectiuū ipſius eſſentialem abſq̄ʒ qua homo intelligi poteſt habens ſe quodāmodo ac ſi

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0048-4

eſſet forma inherens denominãs ipſum (quemadmoduꝫ multi opinātur licet ſic nõ ſit) Preterea ſimile vel ſimilitudo ſignificat qualitatē ſiue formã alicui ſubiecto inherentem et ipſum denominantem non tñ formaliter et principaliter ꝑ modum forme inherētis ſed ſub habitudine reſpectiua ad aliud que eſt ratio ⁊ modus ſignificãdi ſpecialis p̄dicamenti ad aliquid igit̄ nõ eſt de hoc predicamento Quare om̄es et ſoli termi ſignificãtes formaliter principaliter et eſſentialiter per modum forme inherentis quodcū̄qꝫ tale ſit. ſunt in hoc p̄dicamento. Et hĳ cõuenienter poſſunt reſpõderi ad queſituū̄ huius predicamēti. quod ē ꝓprius modus predicandi illorum.

Ceterum ſpecies huius p̄dicamenti quum nõ habent ꝓpria noīa impoſita pſſt circumloqui et ordinari in hunc modum

Qualitas
Eſſentialis — Accidentalis
Inſenſibilis — Senſibilis
Adquiſita — Innata — Proprie vel vnico ſenſu — Cõiter ſiue pluribus ſenſibus

Sub hac ſpecie q̄ ē qualitas Eſſentialis. ponū̄tur termī cõnotantes intriſece et eſſentialiter Cuiuſmodi ſunt differentie magis ꝓpꝛie vt Rationale. ſenſitiuū. animatū et ſimiles Poſſent etiam ad eam reduci hec nomīa. humanus. lapideus ligneus. igneus. et ſimilia quãdo cõnotant ſubſtãtias totales Aliorū ſententia reducãtur ad qualitatem inſenſibilem innatam.

Accidentalis. ponū̄tur termini cõnotantes qualitatem extrinſece ⁊ accidentaliter. Sunt aū̄t illius quatuoꝛ ſpecies ſub quibus ponū̄tur diuerſi termini in hunc modum.

Sub hac ſpecieq̄ ē qualitas accñtal' inſenſibil' ponū̄tur termini ɔnotantes qualitatē nõ ꝑceptibileꝫ aliquo ſenſu exteriori

Adquiſita: Adquiſitam vſu⁊ frequētia actuū in ſubiecto poſt eſſe ⁊ ꝓductōem ipſius diſponētem ipm ad melius vel peius opanduꝫ (.i. facilius vel difficilius exercendū opatiões ſibi ɔuenientes et reſiſtendū nociuis) vt ſunt oīa noīa ſciaꝝ (Grãmatica. logica) virtutū (vt fortitudo. temꝑantia) vitioꝝ (luxuria vel auaritia) vl' ꝑcãtes ſubãꝫ ſub ea hitudine ⁊ rõne vt ex officio ſibi deſtinato incūbat aliq̄d agenduꝫ lõgo vl' breui tpe vt Papa. ceſar. iudex. magiſter..

Innata: Innatã ſiue ꝓductã cuꝫ ſubiecto diſponentē ad melius vel peius opanduꝫ. vel ſubãm aut ꝑtem eſſentialem ſub huiuſmõi habitudīe. vt ſunt cõiter paſſiões ſubãꝝ ſiue tioꝝ ſubãlīuꝫ. vt riſibile. flebile. rudibile. Et qꝛ nominibus ſic impoſitis caremus vtimur eoꝝ loco ſepius illis de prima ſpecie Sunt preterea in hac ſpecie nomīa ɔnotãcia ſexū (vt vir. mulier) vl' cõplexiões naturales (vt melãcolia. flegma. coloꝛa) ⁊ q̄litates eas comitãtes vt audacia ira

Proprie(.i.vno ſenſu) vt ſunt Color. odor. ſapor. et eorum ſpecies. albedo. nigredo. dulcedo. amaritudo.

Proprie

Sub hac ſpecie que eſt qualitas accñtal' ſenſibil' — ponūtur termini ɔnotantes qualitatem perceptibilem.

Cōmunit'

Cōmuniter(.i.plurib⁹ ſenſibus) aut ſubſtātiam ſub aliqua habitudine ꝛ ratione qua ſic eſt perceptibilis. vt ſunt rotunditas. triangularitas. curuitas. rectitudo. paritas. imparitas. Et generaliter oēs paſſiones quātitatꝫ ꝑtinnet diſcrete atqꝫ ſuarum ſpecierū Ita quoqꝫ nomia ſignificantia res artificialiter factas quando figuralem diſpoſitionē ɔnotāt ponūtur in hac ſpecie. vt menſa. coclear. annulus

Harum ſpecierū Ariſtoteles ſolum poſteriores quatuor cōmemorat quas circumloquimur ſequentibus complexis.

Primā ſpeciem circūloquimur per hoc complexum habitus vel diſpoſitio.

Ubi noīe [Habitus / Diſpōnis] itelligit' qualitas adquiſita [firmiter / debilit'] in ſubiecto radicata et [difficult' / faciliter] mobilis

Scdam per hoc complexum Naturalis potentia vel impotentia

Ubi naturalis [potētia / impoſſia] ꝓcat qualitatem innatā qua ſubiectum diſponitur ad [melius / peius] operandum

Tertiam per hoc complexum paſſio vel paſſibilis qualitas

Ubi [paſſio / paſſibilis qualitas] ꝓcat q̄litatē ſenſibilē ꝓprie i ſubctō radicatam [debilit' et faciliter / firmit' ꝛ difficult'] mobilē vt ē [verecūdia / rubedo in / in pomo]

Quartam per hoc complexum forma vel circa hoc ꝯſtans figura

Ubi hoc nomen [Forma / Figura] ſignificat rem (que re aūt ē ſubā vl' q̄litas) ſub accñtali q̄dã habitudie vl' ɔnotacōe ꝑtiū [nūcratar / extenſarū] Cuius ſpēs ſꝫ [paritas impatitas. / Triangularitas rotūditas]

His ſpeciebus plerique aliam adijciūt ꝓ termīs ſignificātibus qualitatē ſub accidentali quadam cōnotatione ſeu habitudine ſuarū partium vt ſunt pulchritudo formoſitas intenſio remiſſio ꝛ ſimiles. Solet aūt circumloqui hoc complexo qualitas qualificans In qua ponūtur omes ꝓprie paſſiones termioꝝ predicamenti qualitatꝫ Horum ſentētia qualitas eſſentialis eſſet ſexta ſpēs. Uerum extendendo hec vocabl'a forma figura ita q͛ hoc nomē forma ꝓcet qualitatē ſub ratione iam pridem dicta ꝛ hoc nomē figura complectat' ſignificationē vtriuſqꝫ horum ſm priorem eoꝝ vſurpationē qua ſupra accepta ſunt hec ſpecies ſcꝫ qualitas qualificans ſatis comprehēditur ſub quarta. In hūc modum accipiat inſequentus que ſequūtur.

Caput ij. de ꝑntis

Cuius quatuoꝛ ſunt ſpecies. Pꝛima eſt habit⁹ vel diſpoſitio In qua ſunt om̄es termini ſignificātes qualitates adquiſitas quibus ſubiectū habet ſe pꝛompte aut difficulter ad ſuas operatiōes Secūda ſpecies eſt naturalis potentia vel impotentia. In qua ſunt om̄es termini ſignificantes qualitates innatas quibus ſubiectū redditur potens vel impotēs ad ſuas operatiōes naturales vt durum molle. Tertia ſpecies eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. In qua ſunt om̄es termini ſignificantes qualitates inferentes paſſionē ſenſibus vt album dulce Quarta ſpecies eſt foꝛma vel figura vt pulcritudo triangularitas.

Id etiam nemo neſciat quod om̄es termini tercie ſpēi abſtracti et frequent termini pꝛime ſpeciei ſignificāt qualitatē accñtalem diſtictam ſubſtātie ⁊ ita ponūt in numerū contra ſubāz. Relique vero due ſpecies vt raro pꝛecipue ſcđa quēadmodum ex dictis facile cognoſci poteſt.

Huius generis. p. tris cōmemoꝛat ꝓpꝛietates. cōpꝛehenſas hoc verſiculo.

Oppoſitum recipit: et plus capit: atque per illam. dicat ſimile ſunt hec tria pꝛopꝛia quali.

1. Ineſt autem Contrarietas qualitati

2. Qualitas ſuſcipit magis et minus

Quarum vtraq; pōt interp̄tari realiter et logice ad modū q̄ ſupꝛa in alijs ꝑntis viſum ē. Et interp̄tata logice nec oib⁹ nec ſol' termis hui⁹ ꝑnti ꝯuenit nō oibus q2 nō ill' triāgulare q̄dꝛangl'are Nec ſolis q2 tmis p̄dicamentoꝝ actōis ⁊ paſſionis Icc irco nullomō eſt ꝓpꝛia At realit expoſita ꝯuenit ſoli q̄litati ꝓpꝛie dicte imo etiā ſoli q̄litati cōir dicte q2 ſoli enti Sz nō oi q2 nō his q̄litatib⁹ q̄ ſunt ſcia lux charitas illis em̄ nulla q̄litas ꝯriat Nec q̄litati q̄ eſt ſubſtantia Eam ob rem eſt ꝓpꝛius pꝛimo mō hui⁹ nois qualitas ſumpti pꝛimo intentionaliter.

3. Pꝛopꝛiū eſt qualitati ſm̄ eam ſimile vl' diſſimile dici.

Poteſt exponi dupliciter realiter ꝛ logice ſiue de rebus et ſignis
Realiter ꝓpriū eſt qualitati (.i.rei que eſt qualitas.) quod ſcd̄m eam aliquid
dicitur.i.natū eſt dici ſimile vel diſſil'e proprie vſurpatis vocabulis. Dicitur aūt
ꝓprie ſimile quod informat̄ aliqua qualitate eiuſdē̄ ſpeciei cum qualitate alteri⁹
rei. Ex aduerſo autē diſſimile ſic duo alba dicunt̄ ſil'ia. album ꝛ nigrum diſſil'ia.
Hoc cōuenit omni et ſoli qualitati ꝓprie dicte. Nam ſcd̄m omnē ꝛ ſolam talem
res cōtingit dici ſimiles aut diſſimiles. Quare eſt ꝓpria quarto modo hui⁹ no-
minis qualitas primo intentionaliter ꝛ ꝓprie dicti
Logice Ille paſſiones ſil'e.diſſimile.ꝑſe predicant̄ de omnibus et ſolis terminis
ſignificantib⁹ q̄litatem proprie dictā vt he ſunt perſe vere om̄e album eſt ſimile
albo et diſſimile nigro. Omne coloratū eſt ſimile vel diſſil'e alteri. Ille vero per
accidens Hō̄ eſt ſimilis homi Tricubicū eſt ſil'e vel diſſil'e tricubico
q Uintum predicamentū eſt collectio vel ordinatio om̄i terminorum
ſignificantiū formaliter vel principal'r per mō actionis vel agentis
in alterꝫ et potentiā predicari ſcd̄m ſe vel formaliter ſinonyma de ꝓ
nomie demonſtratiuo primitiuo ad interrogationem factā per hoc
queſitiuū quid agit. Et ſolet vocari p̄ntum actionis quia inter omnia hm̄oi ſig
na primū ꝛ cōmuniſſimū eſt hoc verbū ago vſurpatū primo intentionaliter nec
diſtinctū contra cadentia. Quibus clareſcet quod. Genus gn̄aliſſimū huius co
ordinationis eſt hoc verbū ago ſumptū primo intentionaliter ꝛ cōiſſime vt non
diſtiguit̄ contra ſua cadentia que ſunt agere.actio.actiuū.agens et ſimilia In
qua vſurpatione ꝯnotat id pro quo ſupponit ꝛ de quo verificat̄ ſuo nutu vl' pre
ſentia aliquid de nouo ad eſſe ꝓducere vel ſaltem aliud localiter mouere aut in
eſſe cōſeruare vel deſtruere. Et ꝓ illo ſupponit hoc abſtractū actio et alia abſtra
cta hui⁹ p̄dicamenti ſub dicta habitudine vel ꝯnotatione Id eſt cōnotando ip-
ſum ad nutū vel p̄ntiam alterius dicto mō ſe habere. Et ſic ſub ſe cōprehendit
omnia hec verba Intelligo volo genero calefacio voluto moueo Cōſeruo anni
hilo deſtruo cū ſuis cadentibus. Inter que abſtracta nōnunquā ſupponūt pro
forma inherente ſubſtantiali vel accn̄ali et concreta ꝓ ſubiecto vt generans gn̄a-
tio Calefaciens calefactio. Nonnūquā abſtracta ꝓ effectu producto ꝛ cōcreta
ꝓ cauſa vt Creans creatio ꝛcꝭ̄s.quibus ſic vtimur in primo mō denoīatiuorū.
Licet etiā hec et alia nonnūquā inueniant̄ vſurpari ſinonyme cum ſuis cōcretis
et in tertio mō denoīatiuoꝝ. Significant itaque ſinguli termī huius predicamē
ti nihil aliud a ſubſtantia vel qualitate ſed alterū eorum aut vtrunqꝫ ſub dicta
habitudine et cōnotatione id quod facile eſt cognitu ꝯſideratis diligenter predi
ctis. Et poteſt omnis res mundi ſ̄cari aliquo termino hui⁹ predicamenti Qui-
bus liquido ꝯſtat quod vulgata definitio actionis quam ponit author ſex prin
cipioꝝ in qua numerus pluralis mutandus eſt in ſingularem ꝛ prima ꝑſona in
terciā vt in qualitate diximus nō cōuenit omni actioni ſed ſolum illi que eſt for-
ma inherens Et interꝑ̄tat̄ in hunc mō.

Actio eſt ſ̄m quā in id quod ſubicit̄ agere dicimur

Id eſt aliquod in paſſo de nouo adquiſitū ad p̄ntiam agentis.denoīans illud
in quo eſt ſubiectiue paſſum ꝛ illud a quo eſt effectiue agens Verbi grā calidi-
tas aque adquiſita ad p̄ntiam ignis denomīat aquam in quā recipitur ꝛ in qua
ſubiectat̄ paſſam ſiue calefactā ꝛ ignem a quo eſt effectiue agentem ſiue calefaci
entem ꝛ ſub ea rōne vel cōnotatione dicit̄ actio ſiue calefactio actiua Id eſt ſig
nificatur dictis nominibus actio.calefactio actiua.

Modus ſignificandi eſt ſ̄care formaliter p̄ricipaliter ꝛ eſſentialiter ꝑ mō actionis Id eſt cōnotare id pro quo ſupponit agere mō prius dicto.
Queſitiuū circūloquit̄ hoc ꝯplexo Quid agit abſoluēdo verbū a nūero. tpe. pſ-ſona ꝛ mō vt nō diſtiguat̄ his verbis agebat egit egerat aget ꝛ eoꝝ cōdeclineis
Modus p̄dicandi eſt poſſe p̄dicari ſcdm ſe vel formal̄r ſinonymū. eēnaliter ſupe-rius aut inferius de prima ſubā ſine ꝓnomie demōſtratiuo primitiuo ad queſi-tiuū huius p̄nti vt q̄rendo quid agit Anna cōueniēter r̄ndetur ridet. net. orat. cantat. decerpit vuas. legit oluſcula. colligit poma.
Hunc mō ſignificandi ꝛ p̄dicandi habent inſequentia nomīa.
1. Omnia verba actiue ſ̄cationis Id eſt de q̄bus ſumptis cū relatiuo qui que vel quod vere predicat̄ hoc verbū agit cōiſſime ſumptū nō curando cuiuſcunq̄ꝫ generis fuerint vt amo lego liceor vado loquor criminor amplector. Nam vera eſt predicatio Qui legit agit. Quis licetur agit.
2. Omnia ꝑticipia et verbalia ſcdm actiuam ſ̄cationē ab illis deſcendentia vt ſunt ꝑticipia p̄ntis tpis ꝛ futuri in rus. Verbalia in tiuus ꝛ aliq̄ in bilis vt riſibi-lis flebilis penetrabilis ſuſceptibilis ꝛ in io actiue ſumpta. Nam his aequiuoce vtimur Nonnūquā actiue vt ſint abſtracta actionū ꝛ de hoc predicamento Ali-quando paſſiue vt ſint abſtracta paſſionū ꝛ de predicamento paſſionis.
3. Noīa officioꝝ ꝛ dignitatū vt Papa impator iudex aduocatus. qn̄ formal̄r cōnotant homies quibus attribuūtur exercere certa officia vt papa fungi vice Chriſti interris: vniuerſis in ſpūalibus preeſſe ꝛ plenitudinem poteſtatis ſuper cunctos chriſtianos gerere. Imperator in ſecularibus cūctis p̄eſſe ꝛ ipa regere Et reſpondet̄ ad queſitiuū hui⁹ p̄dicamenti non ſecundū ſe ſed verba quibus ex-plicatur illoꝝ quid nominis vt querēdo quid agit Julius ꝯuenienter reſpondet̄ tenet vicem chriſti in terris ꝛ in ſpūalibus vniuerſis preeſt
Speciebus hui⁹ gn̄is nō ſunt nomīa impoſita. pn̄t autē circumloqui ex varijs modis cōnotandi de quibus ſuperius diximus ꝛ alibi lacius monſtrauimus.

Sextum p̄dicamentum eſt collectio oīm terminoꝝ ſ̄cantiū formalit̄ principaliter ꝛ eſſentialiter per mō paſſionis: predicabiliuꝫ ſcdm ſe vel formaliter ſinonyma de prima ſubſtantia vel ꝓnomie demōſtra-tiuo primitiuo ad interrogationē factā hoc queſitiuo quid patitur.

Et vocat̄ vſu logicoꝝ predicamentū paſſionis qr inter oīa hec ſigna gn̄aliſſimū ꝛ cōiſſimū eſt hoc verbū patior ſumptū primo intentionaliter nec diſtinctū con-tra cadentia. Quibus colligitur quod.
Genus gn̄aliſſimū hui⁹ p̄nti eſt hoc verbū patior ſumptū primo intention̄l̄r et cōiſſime nec diſtinctū cōtra cadentia ſua que ſunt. pati. paſſus. paſſibile. paſſio. Ea autē vſurpatione cōnotat id ꝓ quo ſupponit et de quo verificatur formam ſubālem vel accn̄lem in ſe recipere vel ipm ad alterius nutū aut pn̄tiam ad eſſe ſimpliciter vel in aliquo ſubiecto produci aut iam exiſtēs ꝛ ꝓductum in eſſe ſuo conſeruari vel deſtrui aut ex quodam preexiſtente ꝛ alio de nouo in eo cauſato compleri. vel localiter moueri. i. nunc eſſe in aliquo loco ꝛ nec prius nec poſtea in eodem ſed alio. vl̄ ſaltem ſcdm aliam ſui ꝑtem nūc reſpicere aliquod fixū quā īmediate ante hoc vel poſt hoc. Et pro hmōi re ſic cōnotata vel rebus ſic cōno-tatis ſupponit hoc abſtractū paſſio et alia abſtracta hui⁹ p̄dicnmenti ſub dic-ta habitudine eā cōnotans vel eas cōnotantia. Sic compr̄hendit ſub ſe omnia hec verba gn̄atur dealbatur. intendit̄. remittitur. conſeruatur. deſtruitur. anni-hilatur. volutat̄. mouetur localiter cū ſuis cadentibus puta gn̄atio intenſio ꝛc. Quibus omnibus nihil ſignificatur diſtinctū a ſubſtantia et qualitate ſ̄ alterū

corum vel vtrũq; ſub dicta habitudine vnde abſtracto quãq; ſignificatur forma inherens vel ſubſtantialis vel accñlis ⁊ cõcreta illius ſubiectum vt gñatum gñatio calefactũ calefactio Nonnũquã abſtractio ꝑcatur locus vel vbi ⁊ concreto locatũ vt mobile motus. quibus vt ſic vtimur in primo modo denomĩatiuoꝝ. Licet illa eadem ⁊ alia inueniant̃ vſurpata ſinonyme in tertio modo. Scias tñ quod his verbis et ſil'ibus generat̃. intendit̃ remittit̃ equoce vtimur ĩ hũc modũ

	1.		in ſe recipere forãz ſubãlẽ			ſubiectĩe. ſuſceptiue vl' materialit̃ vt materia.
Gñatur	2.	ſupponit ꝑ aliq̃ cõnotando ipm	de nouo incẽ prodire	Et hoc dicunt gñari		terminatĩe. conſtitutiue vl' formaliter vt forma.
	3.		ex q̃dã ꝑexñte ⁊ alio ꝺ nouo in ipm cauſato compleri.			Cõpletiue vt totũ compoſitum.

Quo modo dicatur de his verbis Intẽditur remittit̃. His facile cognoſces q̃d ſibi velit definitio hui⁹ generis paſſio quam ponit Gilibertus porritanus author principiorum.

Paſſio eſt effectus illatioq; actionis.

Sic ſepius idem ꝑcatur nomĩe actionis ⁊ paſſionis diuerſis tñ rõnibus. Nam caliditas a que adquiſita ad pñtiam ignis ſignificat̃ hoc nomine actio ſiue calefactio actiua in q̃ntum ab igne effectiue procedit quem denomĩat agentem ſiue calefacientem ⁊ hoc nomĩe paſſio ſeu calefactio paſſiua inquantũ in aquam recipitur ⁊ denomĩat eam paſſam ſiue calefactã. Poteſt etiã definitio illa logice exponi ad hunc ſenſum Ex hoc quod aliquid agit cauſalit̃ infertur illud in q̃ agit pati vt bene ſequit̃ Quia Ignis aquã calefacit aqua calefit ⁊ cẽtera.

Modus ſignificandi eſt ſignificare formaliter principaliter ⁊ eẽñaliter ꝑ modum paſſionis. i. cõnotare id pro quo ſupponit pati verbo vſurpato cõiſſime vt dixi⁹

Modus predicandi eſt p̃dicari ſcd̃m ſe vel formaliter ſinonymũ de prima ſubã vel ꝓnomĩe demonſtratiuo primitiuo in queſitiuũ hui⁹ p̃dicamenti Uel poſſe cõuenienter reſponderi ad queſtionem factam de prima ſubſtantia per queſitiuũ illius predicamenti.

Queſitiuũ circumloquit̃ hoc cõplexo Quid patitur verbo abſoluto a numero. tempore. ꝑſona. et mõ vt querendo quid patit̃ Joannes? cõmode reſpondetur monetur. ꝓducit̃. conſeruatur. amatur.

Hunc mõ ſcandi ⁊ p̃dicandi habent inſequentia nomina.

1. Omnia verba paſſiue ꝑcationis cuiuſcũq; generis fuerint Id eſt de quibus ſumptis cũ relatiuo qui que vel quod vere p̃dicatur hoc verbũ patit̃ vt qui ꝑcutitur patit̃. Quod calefit patit̃. Q̃d mouet̃ patit̃. Quod conſeruatur patitur.

2. Omnia ꝑticipia ⁊ nomina verbalia ſcd̃m paſſiuã ſignificationẽ ab ipſis deſcendentia vt ſunt ꝑticipia p̃teriti t̃pis ⁊ futuri in dus. verbalia in bilis. tus et io deſinentia paſſiue vſurpata.

Speciebus hui⁹ p̃dicamenti non ſunt nomĩa impoſita. poſſunt aũt circũloqui ex varijs modis cõnotandi de quibus ſup̃ dictũ eſt et alibi docuimus.

Horum duoꝝ p̃dicamentoꝝ Ariſtoteles tris ponit proprietates coniũctim ꝓpter cõuenientiã quam inter ſe habent.

Caput ij. de ꝑntis

1. Recipit autem agere et pati cōtrarietatē vt calefacere contrarium eſt ei quod eſt frigefacere et calefieri illi qđ eſt frig. fieri.

2. Agere ⁊ pati ſuſcipiūt magis ⁊ minus. Eſt.n. calefacere magis ⁊ min⁹ Silr ⁊ calefieri: ɔtriſtari: ⁊ delectari.

Quarum vtraque diuiſim de quolibet iſtoꝝ duorum predicamentoꝝ pote interpretari realiter et logice ad mō quo ſupra in alijs interp̄tate ſunt. Et quia nō omnis res ſcate vel ſignificabiles terminis iſtoꝝ duorū p̄dicamentoꝝ contrariant: intenduntur ⁊ remittunt ſed ſole qualitates Jccirco vtraque ꝓprietatum expoſita de rebus eſt ꝓpria primo mō huic termino actio. paſſio. vſurpato ſcđo intentionaliter ⁊ cōſſiue quia cōuenit ſoli nec om̄i. Sed quia non om̄es termini nec ſoli termini hoꝝ generū ſignificant formas ſeu qualitates cōtrarias intenſibiles et remiſſibiles ſed aliqui termini hoꝝ predicamentoꝝ et cuiꝰ termini p̄dicamenti qualitatis vt ex ſuperioribus liquet Jccirco neutra eaꝝ eſt aliquo modo ꝓpria his terminis actio paſſio ſumptis ſcđo intentionalr. Nā vere dicit aqua magis humectat aere Jgnis magis exiccat aere modica ſcintella min⁹ inflāmat ingenti rogo. Sed nō homo magis gn̄at quā aſinus Nec vnū mouens magis mouetur reliquo aut minus licet velotius aut tardius.

3. Propriū eſt actionis ex ſe inferre paſſionem ⁊ paſſ.ōis inferri ex actione.

Hec logice ſolum interpretat in hūc modū aut alium ꝑ ſimilē Termin⁹ predicamenti actionis natus eſt inferre in bona cōſequentia terminū p̄dicamenti paſſionis reſpectu ſubiecti tranſcendentis vel alterius obliqui recti a verbo tranſitiuo in añte et mutato in rectum reddentem ſuppoſitū verbo paſſiuo in conſequente atqꝫ econuerſo recto in añte reddente ſuppoſitū verbo actiuo. mutato in conſeqūte in ablatiuū rectū a verbo paſſiuo ceteris ad bonaꝫ conſequentiam requiſitis diligenter obſeruatis vt bene ſequit aliquod docet ergo aliquod docetur aliqđ amat ergo aliquod amatur Jgnis calefacit aquā ergo aqua calefit ab igni viſnū anget ſanguinem ergo ſanguis augetur a vino Jd qđ hac vulgata regl'a dz

Ab actiuo ad paſſiuū valet conſequentia et econuerſo

Eſt autem idipſum primo mō propriū his terminis actio paſſio. vſurpatis ſcđo intentionaliter qm̄ cōuenit ſolis nec omnibus. Nam nō ſequit aliquod ſcandaliſat ergo aliqđ ſcandalizatur quia in euangelio legitur petrum ſcandalizaſſe ſeu ſcandalum dediſſe Chriſto qui tamen nō fuit ſcandalizat⁹ Jta quoqꝫ Judeos ſcandalizatos fuiſſe ex op̄ibus Chriſti que nemini dabant ſcandalum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0055-2

Eptimū genus p̄dicamentale eſt collectio oīm terminorū ſignificā-
tium formaliter prīcipaliter ⁊ eſſentialiter p̱ modū poſitionis vł ſitꝰ
s potentiū predicari ſm ſe vel formaliter ſynonima de prima ſubā ad
queſtionē factam hoc queſitiuo quō eſt ſituatum Et ſolet vocari p̄-
dicamentū ſitus vł poſitionis quia inter oīa huiuſmodi ſigna gn̄aliſſimū ⁊ cō-
muniſſimū eſt hoc nomen ſitus vel poſitio vſurpatū primo intentiōaliter nec di-
ſtinctum cōtra cadentia. Quibus patet qꝺ Genus generaliſſimū huiꝰ coordina-
tionis eſt hoc nomē ſitus vel poſitio ſumptū primo intentionaliter nec diſtinctū
contra ſua cadentia que ſunt ſituatū eſſe. ſituatio et ſimilia. Qua in ſcatiōe ſup-
ponit p̱ aliquo ꝯnotando ptes illius integrales habere certū ordinē ad totum ⁊
ad locum. Et nec ipm̄ nec aliqꝺ ſuoꝝ inferiorū ſcat rem diſtictam ſubē et quali-
tati ſed alterū eorum vel vtrūqꝫ ſub dicta ꝯnotatiōe Jccirco in vulgata eius de-
finitione quā ponit author ſex principiorum.

Situs eſt ordinatio partium in toto ⁊ loco

Conſtructio trāſitiua debet ſumi intrāſitiue vt ſit ſenſus Situs eſt partes ordi-
natꝫ ad totum et locum.

Modus ſignificādi eſt ſignificare formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter p̱ moduz
ſitus. i. cōnotare ordinationē ptium in toto et loco vero vel imagīario ita quod
ꝓpter quāque illarum localem mutationē aut variationē res illa ſignificatꝫ alio
et alio termīo huiꝰ predicamenti verbi gratia ſtans ꝯnotat quēpiam eſſe erectū
ita ꝙ partes illius vel tibie non incuruantꝫ nec partes illarū approximātur vnde
ſcat ordinationē partium ad totum et locū quia caput eſſe ſurſum ⁊ pedes deor-
ſum Sedens item cōnotat tibias eſſe incuruatas. caput ſurſum. pedes deorſuz
et nates ſedem cōtingere Jta quoqꝫ Trabs ſcat lignū ſm quod tranſuerſaliter
poſitū ſit in domo Colūna ſm qꝺ erectū Barba crines ꝓut in mento creſcant.
Additur et loco vero vel imaginario. quia nō ſufficit ꝯnotare ordinatiōez ptium
in toto ſolum. ſed ad totū ⁊ locum quare hec nomīa triangulare quadrāgulare
non ſcant p̱ moduz ſitus ſed qualitatꝫ Nec tn̄ requiritꝫ ordinatio ptium ad locū
verum quia res pōt dici ſituata in loco imaginario vt in vacuo ſedere vel ſtare.
Queſitiuū circumloquitꝫ hoc complexo Quomō eſt ſituatū. i. que eſt ordinatio
partium illius rei ad totum et locum.

Modus predicādi eſt predicari de prima ſubā ad dictum queſitiuū vel ꝯueniēter
poſſe rn̄deri ſm ſe vel formaliter ſinonymū de prima ſubā per idem queſitiuū vt
Quō eſt hoc ſituatū conuenienter rn̄detur ſedet ſtat iacet vt paries ſtatua tectū.
manus. digitus. barba. trabs. columna.

Speciebus huiꝰ generis nō ſunt nomīa impoſita poſſunt circumloqui his com-
plexis ſumptꝫ incōplexe ſitus rei totalis vt ſedens. ſtans. iacens. Situs rei par-
tialis vt trabs. limes. ſtatua inquātum ꝯnotant dictam ordinatiōez ptium Nā
qn̄ ꝯnotant figuralem diſpoſitiōez ſunt in p̄dicamento qualitatis.

Ctauū predicamētū eſt collectio oīm terioꝝ ſcantiū formaliter pri-
cipaliter ⁊ eſſentialitꝫ p̱ modum qn̄. vere predicabiliū ſm ſe vł forma-
o liter ſinonyma de prima ſubā in hoc queſitiuū vbi ſyncathegorema-
tice et generalitꝫ ſumptū Et vocatꝫ a logicis predicamentū vbi quia
inter oīa illa ſigna ſupremū ⁊ cōmuniſſimū eſt hoc vocabulum Ubi Cathego-
rematice et primo intentionaliter vſurpatū. Pro quo aduertēdum quod voca-
bulum Ubi multis modis ſolet vſurpari.

Caput ij. de p̄ntis

Specialiter ⁊ ꝓprie vt querat habitudinē rei in loco Nec ſic eſt ſufficiens queſitū ad quod reſponderi poſſint om̄es termini huius predicamēti ſed addenda ſunt quo qua et vnde quibus ꝗquirunt diuerſe habitudines rerū in ordine ad locum in hunc modum

Syncathegorematice ⁊ q̄ſitiue ⁊ iteꝝ dupliciter

Quo — Qua — Unde — Ubi — ꝗquirit motum rei — Ad — Per — locum — De loco — In loco

Generaliter vł cōmuniter vt querat omnē habitudinē vel circūſtantiam de loco ⁊ cōprehendit ſub ſe alia q̄ſitiua locorū. Hoc modo eſt ſufficiens queſitū huius predicamenti

Primo intentionalit

Cathegorematice. ſic in cōcreto ſupponit ꝓ aliquo ꝯnotando locū veꝝ vel imaginariū ꝑ modum diſtantie vel indiſtantie Id eſt ip̄m eſſe in loco vero vel imaginario aut diſtare ab eo In abſtracto vero ſupponit ꝓ loco vero vel imaginario ꝯnotādo eundē ꝑ modum diſtantie vel indiſtantie Sic eſt genus generaliſſimū huius p̄dicamenti q̄ꝫ non diſtiguit contra ſua cadentia. Et nec ip̄m nec aliquid eſſentialiter ipſo inferius ſignificat aliquā entitatē diſtinctā ſubſtantie et qualitati ſed alteꝝ aut vtrūqꝫ horum ſub dicta habitudine et cōnotatione Et finitur a Gylberto porretano in li. 6 principiorum his verbis

Vbi eſt circumſcriptio corporis ex loci circumſcriptione proueniens.

In qua diffinitione cōſtructio trāſitiua ſumatur intrāſitiue vt ſit ſenſus vbi eſt corpus circūſcriptum loco circumſcribente

Scd̄o intentionaliter vt ſupponat ꝓ termis ⁊ ſignis huius predicamenti.

Quibus ſatis conſtat genus generaliſſimū ⁊ queſitiuū huius ordinationis

Modus ſignificandi eſt ſcare formaliter p̄cipaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modum vbi Id eſt ꝯnotare locū veꝝ vł imaginariū in quo aliquid eſt vel a quo diſtat Siue quod idem eſt ꝑ moduꝫ coexiſtentis alicui locato vt in Celis in domo Rhome Erphurdie hic illic. Quo ſequit̄ nomē locus nō eſſe de hoc genere quia licet importet locum non tñ ſub dicta habitudine

Modus predicandi eſt poſſe cōuenienter rn̄deri de prima ſubā in queſitiuū hui⁹ p̄dicamenti vt Quo vadis apte rn̄det̄ ad Gymnaſiū Qua vadit rex Rn̄detur ꝑ viā ꝯpendij vbi eſt preſul Rn̄det̄ in aede ſacra Vn̄ veniet rector Rn̄det̄ ex aedib⁹ Sunt aūt de hoc genere om̄ia aduerbia locoꝝ et illꝫ aequiualentia (Georgianis qualia ſunt nomīa quibus rn̄dem⁹ aduerbijs queſitiuis locoꝝ vt in tēplo extra Spec eb⁹ hui⁹ p̄dicamenti nō ſunt noīa impoſita Pn̄t aūt cir (portā rhome. cūloqui et ſumi a varijs habitudinib⁹ huius ꝯnotatiōis puta ꝑ moduꝫ diſtātie vel indiſtantie aut etiā dictoꝝ queſitiuoꝝ de quo latius alibi.

Quum p̄dicamentū eſt collectio oīm tioꝝ ſcantiū formalr̄ p̄cipaliter ⁊ eſſentialr̄ ꝑ modum q̄ꝫ. predicabiliū ſm̄ ſe vel formalr̄ ſinonyma de prima ſubā in h̄ queſitiuū q̄ꝫ Et vocat̄ p̄ntum q̄ꝫ a cōiſſimo

n Nā int oia hmōi noia ſupremū ⁊ cōiſſimū eſt ly q̄ꝫ primo intentionaliter ſumptū et Cathegorematice Ubi ſcias vocabulū q̄ꝫ multꝫ vſurpari mōis

Syncathegorematice ⁊ queſitiue vt ſit aduerbiū queſitiuū tp̄is. qua ſi-
ḡcatiōe eſt queſitiuū hui⁹ p̄dicamenti q̄rens de tp̄e ſm̄ oēs circūſtantias.
Cathegorematice ſic in cōcreto ſupponit ꝓ aliquo ꝯnotando tp̄us verū
vel imaginariū ꝑ modum diſtantie vel indiſtantie a p̄ſti Id eſt ip̄m eſſe
in illo ſiue coexiſtere illi aut diſtare ab eo In abſtracto aūt ſupponit pro
Pri- tp̄e ꝯnotando idip̄m ꝑ modum diſtantie vel indiſtantie qua in ſ̄ḡcatione
mo in- nec ip̄m nec aliqđ ipſo inferi⁹ ſ̄ḡcat quippiā diſtinctū ſubſtātie ⁊ q̄litati
tẽtio- ſed alterū aut vtrūq; eoꝝ ſub dicta habitudine Quare nō eſt ſatis ꝓpria
nalit ſequens definitio Gilberthi porritani

Quando eſt quod ex adiacentia tēporis in re tem-
pori relinquitur.

Sc'do intentionaliter ſic ſupponit pro terminis huius predicamenti
His ſatis patet genus generaliſſimū et queſitiuū huius predicamenti
Modus ſignificādi eſt ſ̄ḡcare formaliter principaliter ⁊ eſſentialiter ꝑ modum q̄ñ
Id eſt ꝯnotare tp̄us verū vel imaginariū ꝑ modum diſtantie vl' indiſtantie a p̄ſ-
ſenti tp̄e in q̄ aliquid eſt ſiue cui coexiſtit vel a quo diſtat Quare hec noīa ann⁹
dies menſis nō ſunt in hoc p̄nto q: licet tp̄us ſ̄ḡcent nō t̄n ſub dicta habitudine
Modus p̄dicandi eſt p̄dicari ſm̄ ſe vel formaliter ſinonymū de p̄ia ſubā in hoc
queſitiuū q̄ñ vt q̄ñ veniſti apte r̄ñdetur hodie heri nudiuſtercius Quādo venies
Cras perendie poſt menſem.
Significant aūt dicto modo et ſunt in hoc p̄dicamento oīa aduerbia tp̄is ⁊ illis
aequivalētia vt hodie heri cras nuꝑ in hora ante horā ante oīe tp̄us poſt oīe
tempus Nunc ſemꝑ memi ante ſecula in ſempiternū.
Speciebus nō ſunt noīa impoſita. poſſunt aūt varie circumloqui cōſyderata di-
uerſa habitudine terminorū huius modiſignificandi

Ultremū ⁊ decimū predicamentū eſt collectio oīm terminoꝝ ſigni-
cantiū for̄aliter pr̄icipaliter ⁊ eſſential'r ꝑ modū habit⁹ p̄dicabiliū
p ſm̄ ſe vel for̄aliter ſinonyma de p̄ia ſubā in hoc q̄ſitiuū quō eſt hoc
habituatū Et vocat̄ p̄dicamentū habit⁹ a cōīſſimo q: oīm ſupremū
et cōīſſimū eſt hoc nomē habit⁹ vel habere ſumptū p̄io intentiōaliter nec diſtin-
ctum ꝯtra ſua cadentia q̄ in vſurpatiōe ſ̄ḡcat veſtē mediate vel imediate adiacē-
tem corpi aut mēbris ipſius ornatus vel deornat⁹ gr̄a Nec q̄ppiā diſtinctū ſubē
et q̄litati ſ̄ hec ip̄a vel alterū Nā ꝯcretū ſupponit ꝓ corpe aut mēbro habituato
ꝯnotādo veſtē illi adiacere Abſtractū v̄o ſupponit ꝓ veſte ꝯnotando ip̄ā corpi
adiacere quo ſenſu recipiat̄ ſequens definitio

Habitus eſt corporis ⁊ eoꝝ q̄ circa corpus ſunt adiacētia

Modus ſignificādi eſt ſ̄ḡcare for̄aliter pr̄icipalit̄ ⁊ eſſential'r ꝑ modū habit⁹ Id eſt
connotare poſitiue vel priuatiue aliquid adiacens corpori ꝑ modū veſtit⁹ cau-
ſa ornatus vel deornat⁹ vt armatus. togatus. laruatus. nudus. inermis.
Queſitiuū circumloquitur hoc complexo Quomodo eſt hoc habituatum
Modus p̄dicandi eſt predicari de p̄ima ſubā in queſitiuū illius p̄dicamenti vt
quomodo eſt Petrus habituatus? ꝯuenienter reſpondet̄ Togatus Diſcalciat⁹
Species huius generis nō habent noīa impoſita. p̄ñt aūt hoc vl' alio modo cir-

…mlo qui Habit⁹ imediate adiacens corpori vt Camiſia annulus Calcius Cyrotheca Habitus mediate adiacens vt Cingulus pallium toga

Apite tertio fit ſermo de ſuppoſitionib⁹ terminoꝝ. puta quis terminus ſupponat. ⁊ q̃ mõ tam in genere q̄z in ſpecie Ubi aduertendu3
c qđ ille termin⁹ ſupponit. qui ponit̃ in ꝓpõne. et actualit̃ ſcat aliqđ ſibi reſpõdens a pte rei in ordine ad tpus importatũ p copulã ꝓpõnem in q̃ ponit̃ Quo colligunt̃ duo requiſita ad hoc qđ termin⁹ dicat̃ ſupponẽ vel ſupponens. quoꝝ altero deficiente non ſupponit

1. ¶ Eſt qđ ponat̃ ĩ ꝓpõe. q2 termĩ extra ꝓpõe3 poſiti non ſupponunt. vt ptes ſequentiũ orationũ Albus homo. Doctus ſcholaſticus nõ ſupponunt.

2. ¶ Qđ ſcet aliqđ ſibi rñdens in ordine ad tpus copule illius ꝓpõnis. in hunc modũ Si copula eſt pñt3 tpis qđ ſuũ ſcatũ iam ſit in rerũ natura Si p̃teriti qđ aliqñ fuerit. et ſi futuri qđ aliqñ erit ⁊c̃ijs. Quod alij ſic enũctiant ad terminum ſupponentẽ requiritur ipſum ſtare vel verificatiue accipi Quare ſubiecta ſequẽtium ꝓpõnu3 nõ ſupponũt Antichriſtus p̃dicat Adã p̃uaricat̃ lege3. q2 ſcata hoꝝ noim Adam Antichriſt⁹ iam nõ ſunt in rerũ natura At ſubiecta haꝝ ꝓpõnum Antichriſtus p̃dicabit Adam preuaricat⁹ eſt legem. ſupponunt. Nam ſignificatũ huius nois Adam fuit et illius nois Antichriſtus erit In hac ꝯdicioẽ ſatis innuit̃ (qđ a multis ponit̃ ꝓ tertio requiſito ad terminũ ſupponentẽ) qđ ſit terminus Cathegorematic⁹ aliq̃d vel aliqua ſubſtantiue ſcans Nam pura ſyncathegoremata et adiectiua pure ſyncathegorematice vel adiectiue vſurpata nõ ſupponũt. ſed ſepius diſtribuũt. ꝯfundunt. determinãt. appellant vel ſingulariſant. Uerbi gr̃a. in his ꝓpõnib⁹ Oĩs homo eſt anĩal Nullus homo eſt aſin⁹ Aliquis homo eſt muſicus Iſte homo eſt adulter. hec ſyncathegoremata. oĩs nullus. aliquis. iſte. nõ ſupponũt ſed faciunt terminos ſibi additos certa ſpecie ſuppõnis ſupponere. q̃ ſine ipis nõ ſupponerẽt. que oĩa patebũt inferius latius Quibus colligit̃. qđ termin⁹ ſolum ſupponit ꝓ eo qđ p ipm in ꝓpõne intelligit̃ vel ꝓ quo cetere ptes ꝓpoſitionis ipſi conueniũt et nõ ꝓ oĩ eo quod poteſt ſignificare Ubi cauſa vox homo poteſt ſignificare quẽque hominẽ viuũ. quãq3 eius ſil'itudinẽ (ſiue fuerit ficta in aĩa ſiue extra aĩa3 quõcunq3 formata) ſe ipam et q̄zlibet ſui ſimilitudinẽ. aut ſcriptũ homo ⁊ quã que eius ſimilitudinẽ. non tñ hec oĩa in qualibet ꝓpõne ſcat vel ꝓ ipſis ſupponit. ſed in hac ꝓpõne vocali

Homo ẽ
- Diſſillabum. ſe ipſam vocẽ prolatam
- Cõmunis generis. vocẽ ſibi ſimilem
- Scriptum in pariete. ſcriptũ homo
- animal rationale. hominem viuum
- pict⁹. imaginem hominis pictam
- in mente mea. conceptũ ſiue ſimilitudinem hominis in anima formatã

ſignificat ⁊ pro illo ſupponit. qm̃ predicatum pro illo et non quouis alio ipſi conuenit

Quando vero predicatũ poteſt conuenire ſubiecto pro diuerſis ſuis ſignificatis diſtinguenda eſt oratio vt intelligatur quid per eam intendatur. vt patet de illa Homo eſt ens.

Ita q3 ĩ hac orõe
- Oĩs
- Aliq̃s
- Iſte
- Tm̃

homo eſt aĩal. ſcat nomẽ hõ
- vl'r omnẽ
- determiate ⁊ pticularit̃ certũ
- ſingl'arit̃ hũc demonſtratũ
- ꝯfuſe ⁊ idetiate

hoĩe3 viuũ q̃ ẽ. q2 hoc denotãt copl'a ꝓpõis ⁊ ſigna ad(dita

Hec oīa ex ſequentib⁹ clarius cognoſcenꝯ Et his diligenꝯ ꝯſideratꝭ facile ꝯgno
ſci pōt ꝙ modo ti⁹ ſupponat in gñe: puta materialr: ꝑſonaliꝯ: vl' ſimplr: in mo
dum qui ſequitur

Significatū vltimatū ipſius (.i. id qđ authores volunt
pricipalr ꝑ ipm intelligi ꝛ ſcari (ſiue hoc ſit ꝓprie ex in-
tentōe impoſitoꝝ primaria vl' ſcđaria. ſiue improprie ex
vſu loquentiu ꝛ figura grāmatica) vt hō eſt aīal. nomē
eſt ꝑſo. ōnis. Gen⁹ eſt vl'e Anim⁹ mulierꝭ ē mihi nupt⁹. — perſonaliter ſi-
Si il- ois fra iubilat deo. vnū pater noſter (ſiue vnū miſerere) — ue ſignificati-
lud ꝓ lectum eſt a me. — ue ſupponit
ꝙ ter- Extra aīaꝫ ꝯſiſtens qualiſcūqꝫ. vt hō eſt pic-
min⁹ Sil'itu- tus Sanctus Petrus eſt ſculpt⁹. Turri ap-
in ꝓ- do ſui ſi- paret in aquis Fornax apparet in ſpeculo.
pōne gnifica- In aīa concepta ꝛ ficta vt homo eſt in mente mea. Dom⁹ eſt
voca- ti vltiati in aīa mea. lupus eſt conceptus aīe mee. Simpliciter ſup-
li vel ponit .i. ꝓ ſimplici conceptu mentis ſui ſignificati vltimati
ſcrip- Ipſa met vox vel ſcriptū ſupponēs vt hō ꝓferꝯ a me.
ta po- Sil'itudo ſua ſiue aliud ſibi ſimile in aīa vl' extra aīaꝫ
ſitus vt hō eſt ꝓlatū a pho. albū eſt nomen adiectiuū. amo
ſup- eſt verbū. ad eſt ꝑpoſitio. entis eſt gti caſus. homo biſ-
po- ſillabum eſt cōceptus mentis mee. — ſupponit mate-
nit fu- Aliquid ꝑtim ſibi ſimile ꝛ ꝑtim diſſimile vt de homīe ꝑ- — rialiter .i. ꝓ ſi
erit dicatur aīal vbi obliquus homie ſupponit ꝓ ſuo recto — et ſillabis ꝙ ſtꝫ
homo cui ꝑtim eſt ſil'is et ꝑtim diſſil'is. hominē currere — materia termi-
eſt poſſibile vbi oratio infinitiua ſupponit ꝓ ſua indica-
tiua homo currit cui ꝑtim eſt ſimilis ꝛ parti diſſimilis.
Scriptū vl' vox ſibi reſpondens vt homo eſt ſcriptū in
libro meo.

De ſuppōne vero termīoꝝ mentaliū ſiue ꝯceptuū in aīa (quibus in diſputatiōi-
bus raro vtimur) incipientes id noſſe ſufficiat Quiſque cōceptus ſiue terminus
mentalis in ꝓpōne mentali poſit⁹. qñ ſtat ꝓ eo cuius eſt naturalis ſil'itudo vel
ꝯcept⁹ ſupponit ꝑſonaliter (licet Thomas de viuis dicat eū ſupponere formaliter
Sed de cōceptu vocis vel ſcripti eodem mō iudicandū eſt ꝙ de voce vl' ſcripto
¶ Horum Iuniores recipiant hanc groſſam manuductionem.

Hec res. — ꝑſonaliter
Termīo ſupponēti in ꝓpōne — ille reri⁹. hec — aut ſil'e. tūc
Quāma poteſt addi hoc aggregatū — vox. vel hoc — ſupponit
nēte ca- — ſcriptum — materialiꝯ
dē ſñia Termin⁹ ſupponens pōt mutari in gtm addito aliquo alioꝝ nominum
Conceptus. ſimilitudo in aīa. aut ſimili. tunc ſupponit ſimpliciter
Hoc ſenſu recipiat Iuuentus que ſequūtur et alia que in hanc formā de ſuppo-
ſitione terminorū traduntur

Suppoſitio eſt termin⁹ ſtans pro ſe: vel ꝓ alio: prout eſt pars ꝓpoſitiōis. Et diuiditur in materialem. Simplicē. et perſonalem.

Caput 3. de ſuppōe tiorū

Suppoſitio materialꝭ eſt termin⁹ ſtans ꝓ ſe: vlꝭ ꝓ alio ſibi ſiſi in voce ſcripto vlꝭ mente: vel pro aliquo alio diſſimili qđ nō eſt inferi⁹ ad ipm: cui nō imponiꝭ ad ſignificādū nec ipſum naturaliter ꝓprie ſignificat.

Suppoſitio pſonalꝭ eſt terminus ſtans ꝓ eo cui imponiꝭ ad ſignificādum vel quod naturaliter ꝓprie ſignificat.

Suppoſitio ſimplex eſt termin⁹ ſtans ꝓ intentione anīe ſui ſcati vltiati: cui nō imponiꝭ ad ſignificandum diſcrete ſed bene conſeruat

Inſup aduertēdum qđ quilibet termin⁹ ſuppo-nēs aliq̄ dictarū ſpecierū vlꝭ denotaꝭ ſupponere ⁊ accipi

- Singulariter ⁊ diſcrete ꝓ vnico ſolo ⁊ ſingulari ſuo ſignificato) ſicut eſt termin⁹ ſingularis et diſcretus (vt ſubiectū ſequentis orōnis. Iſte homo eſt muſicus) Et hic diciꝭ ſupponere diſcrete
- Cōiꝛ ꝓ plurib⁹ ſuis ſcatis. qui diciꝭ ſupponere ꝯmuniter Et hic. vel accipiꝭ (aut accipi dnotatur ratione alicuius ſigni additi vlꝭ ex vſu loq̄ndi)
  - Aliter ꝓ omib⁹ aut
    - Copulatiue (.i. ſigillatim ⁊ ꝓ quolibꝫ ſeorſum) vt oīs hō eſt aīal. ubi denotaꝭ quelibꝫ hoīeꝫ ſe-orſum ⁊ diuiſim eē anīal. Hic dꝛ ſupponere cōiꝛ ꝯfuſe diſtributiue ſiue ꝓ oib⁹ ſuis ſcatꝫ coplatiue
    - Copulatim (.i. collectim ſilꝭ ſumptꝫ) vt oēs apoſtoli dei ſunt duodeci. vbi denotaꝭ qđ oēs apo-ſtoli dei ꝯiūctim ⁊ collecti ſumpti ſunt duodeci. Et iſte diciꝭ ſupponere Cōmuniter confuſe tm̄ collectiue ſiue ꝓ omibus ſuis ſignificatis copu-latim Sunt tm̄ qui dicunt eum ſupponere con-fuſe diſtributiue collectiue Nec refert hoc vlꝭ al-tex dicere quando ſanus intellectus non deeſt.
  - Particulariꝭ ꝓ aliq̄ ł aliq-b⁹ ⁊ h dupliciꝭ vlꝭ
    - Confuſe. ita quod alterū extremoꝝ denotaꝭ ipſi ꝯuenire ꝓ aliquo oīm ſuoꝝ ſignificatorū hoc vlꝭ illo et nullo certo vlꝭ determīato vt omīs homo habet caput. vbi denotaꝭ quēlibꝫ hoīeꝫ habere caput nec omēs aut plures vnū ſed quēque ſuū Et hic diciꝭ ſupponere Cōmuniter ꝯfuſe tm̄ di-ſiunctim ſiue nō collectiue Id qđ aliꝗ enūctiant ipm accipi ꝓ omib⁹ ſuis ſignificatis diſiunctim
    - Determīate. ita qđ alterū extremorū denotatur ipſi conuenire inter omīa ſua ſignificata pro ali quo certo ⁊ determīato vel aliquibus certis ⁊ de termīatis. vt Caput habet omīs homo. vbi de-notatur eſſe aliqđ certum et determinatū caput quod quilibet homo habeat Hic diciꝭ ſuppone re determinate Id quod aliꝗ volunt dicentes ip ſum accipi ꝓ omibus ſuis ſignificatꝫ diſiūctiue

Diſiūctiue
Determinate Hypo- ꝯſtituto
Qui Diſtributiue equalet thetice eiſdē t
bus Cō- Collectiue ī ṽitate Copl'atiue mis.m
colli fuſe Tan ꝛ ſ'litate Copulato ſi qđ lo
gitur tum Diſiunctiꝭ ꝓpōni Cathe co t'mi
qđ ꝓpō de ue goꝛice ꝺ cōis po
tio ſupponēte extremo nant ei
Diſiuncto us ſin-

gularia (indiuidua vel inferioꝛa) ꝑ quā tanq̄ notius veritas eius vl' falſitas pōt cognoſci. Exempli cauſa hec Ois homo eſt moꝛtalis equalet huic copulatiue. Ille hō eſt aial moꝛtalis et ille hō eſt moꝛtalis ꝛ ille hō eſt moꝛtalis ꝛc̄. ijs Caput habet ois hō. equiualet iſti diſiunctiue Hoc caput habet ois hō vel hoc caput Quibus tandē ꝯcludit qđlibꝫ dictoꝝ triū mēbroꝝ poſſe diui- (hꝫ ois hō ꝛc̄. ijs. di in illa quinq̄ poſterioꝛa. Idcirco prioꝛa tria mēbra ſuppōnis (puta materia'. ꝑſonalis et ſimplex) dicunt' quinq̄ poſterioꝝ genera q̄ ſunt. ſuppoſitio diſcreta. ſuppoſitio deriata ꝛc̄. q̄ ſunt ſinguloꝝ triū ſpecies. Quum itaq̄ querit' de ſuppoſitione in genere alicuius termi reſpondeat' ꝑ aliqđ prioꝛū trium mēbroꝛum Si vero queritur de ſuppōne in ſpecie alicuius termi. reſpondeat' ꝑ aliqđ quinq̄ poſterioꝛū membroꝝ. Ut aūt rectius cognoſcere valeas quomō quiſq̄ terminoꝛū ſupponat in ſpecie. principio notabis. qđ Terminus ſingularis ſiue diſcretus ſupponens. ſemꝑ diſcrete ſupponit. nec aliter ſupponere poteſt in quacūq̄ ꝓpōne. aut quocunq̄ ipſius loco ponatur. vel quiſcunq̄ terminus ei addat'. Hinc emanat vulgata regula.

Omnis terminus ſingularis vel diſcretus ſupponens: ſemꝑ diſcrete ſupponit.

Sed de termino cōmuni ſecus eſt iudicandum Nam hic ex ſe indifferens eſt. nec limitatus ad aliquā poſterioꝛum q̄tuoꝛ ſpecieꝝ. niſi. ꝑ aliqđ additū ei in ꝓpōne id denotante. vel vſu logicoꝛū. ad aliquā earum determinet' et limitetur. Solet aūt illud determinatiuū ratione cuius termin⁹ cōmunis denotat' accipi vel ſupponere aliqua certa dictarum ſpecierū ſignum vocari. ꝓpter quandā metaphoram et ſimilitudinē. Nam indicat qua dictarū ſpecierum termin⁹ ꝑ ſuis ſ'catis accipit' (q̄ēadmodum ſignū reale (puta circulus. vexillum. crux aut aliud ſimile quid in taberna vendat') Quare ſolet deſcribi his verbis. Signū eſt termin⁹ in ꝓpōne poſit⁹ denotans id cui addit' aliquo mō accipi ꝑ ſuo ſ'cato vel ſ'catis. q̄ ſine illo mi͂me acciperet' Sunt aūt ad ꝓpoſitū varia ſigna ſuppōnis. de quib⁹ ꝓximū habend⁹ ē ſermo q: ſine his cognitio ſuppōnis tioꝝ in ſpecie hrī non pōt

Sūt eñ q̄dam
- Diſcretiua ſiue ſingl'ariſatiua (.i. facientia terminū cōem eis additū ſupponere vel accipi diſcrete ꝛ ſingulariter) vt ſunt ꝓnoia demonſtratia primitiue ſpēi faciētia demonſtratōez ꝑſonalē. de quib⁹ diximus in pricipio ꝓmi capit' hui⁹ libri Ita q̄ꝫ lij Quidā (mltoꝝ iuditio) eſt ſignū ſingl'ariſans tm̄ cōez ſibi additū Teſtimonio ſunt Lau. valleñ. ꝛ Nicol⁹ pyrott⁹
- Determinatiua (.i. limitantia terminū cōez eis additū ad ſtandum determinate) vt ſunt ſigna particularia
- Confuſiua (.i. denotantia terminos quibus addunt' in ꝓpōne ꝯfundi et accipi ꝑ ſuis ſignificatis cōfuſe) Et hec ſunt in duplici differentia

Caput 3. de ſuppõe tiorū

Queda eorꝝ confundunt
- Simpla ꝯfuſione alia ſolum confuſe
  - Diſtributiue vt ſigna
    - Negatiua et queuis negatio.
    - Similitudis totalē ſilitudiez ĩportātia
    - Compatiõis ꝯpationem ſub gradu inequalitatis importantia.
    - Differētie alietatis vel nõ identitatis.
    - Exceptiua ꝛ reduplicatiua
  - Tantū
    - Collectiue. vt ſigna collectia. et excluſiua gratia pluralitatis ſumpta.
    - Diſiunctiue ſiue non collectiue. vt verba appetitus ꝛ intellectus.
- Dupla cõfuſione (.i. cõfuſe diſtributiue et confuſe tm̄.) nõ quidē vnū et eundem terminū. ſed diuerſos terminos in eadem ꝓpõne. vt ſigna vl'ia affirmatiua. et excluſiua gratia alietatis ſumpta.

1. Signū confuſiuū ſumptū reſtrictiue ſolum confudit terminū imediate ſe ſequentem.

Nec te fugiat quod non omnia hmõi ſigna vim ſuam exercent in omnē terminū cõmunē eis in ꝓpõne additū. et quod ſepius a virtute ſua impediunt. Jccirco pauus quã cuiuſq; virtutem aperiã quaſdā cautelas. ãnotationes vel regulas gñales et fere infallibiles ꝑmittam. que in omnibus dicendis ſunt excipiende et oĩa dicenda ſm eas oportet moderari ꝛ limitari. Eã obrem fideliter memorie eas cõmendare velis moneo.

Dicit autem ſignū tunc ſumi reſtrictiue qñ additum termio cõi facit ipſū certo mõ ſupponere et aggregatū ex vtroq; eſt determiatio alteri⁹ termini vt Conſeruans omnē creaturã eſt deus qñ hoc totū. omnē creaturã. determiat itm̄ cõſeruãs ſignū omne ſumitur reſtrictiue

2. Termi⁹ ſupponēs rõne ſigni confuſiui reſtrictiue vſurpati in vtraq; oppoſitarū ſupponat eadem ſpē ſuppõnis: nullis alijs regulis dicendis obſtantibus.

Verbi grã. quando he ſunt ꝯdictorie. Videns omnē hominē eſt aſinus. Nõ videns omnē hominē eſt aſinus. oportet illū terminū hominē vtrobiq; ſupponere diſtributiue ſumendo ſaltem ſignū omnem reſtrictiue.

3. Omnis determiatio ſequens ſuū determiabile ſupponit cum illo eadem ſpē ſuppõnis: ſi ſaltem eſt termi⁹ cõis non reſtrictus ſpeciali ſigno confuſiuo: nullis alijs regulis dicendis obſtantibus.

vt Quelibet aĩa hominis eſt imortalis. vbi ille genitiu⁹ hominis ſupponit eodē modo in ſpecie cum recto anima.

Sequens ſuū detiabile. quia ſi p̄cedit. vt hic Quilibet homis oculus eſt aqueus. ſecus eſt multoꝝ iuditio.

Nec fru ſtra addit — Cōis. quia diſcret⁹ ſemꝑ ſupponit diſcrete nec aliter. Id quod ſemꝑ tenaci memoria teneas.

Non reſtrictus ſpēali ſigno. quia ſic ſupponit ſm exigentiam illius ſi gni. vt Uidens omnē rem diſtinctiſſime eſt deus. vbi ille terminus rem diſtribuitur et nō rectus videns. vt patebit

4. Illud relatiuū grāmaticū reciprocū primitiuū ſui cū ſuis cōdeclineis ſupponens: ſemꝑ eadem ſpecie ſuppoſitionis ſupponit cū ſuo antecedente: nulla aliaꝝ regulaꝝ dicendarum obſtante

vt Omne ens diligit ſe. Aliquis homo videt ſe. Hic homo cognoſcit ſe. vbi hō et ſe eodem modo ſupponunt.

5. Termin⁹ a pte vnius extremi diſtributus ꝑ ſignū nō ſumptuꝫ reſtrictiue in ordine ad alium ter minū a pte alteri⁹ extremi ſuppo nentem [detiate / cōfuſe tantuꝫ] ille in ꝯtradictoria illi⁹ ꝓpōnis (. nullis obſtā tib⁹ reglis.) ſupponat. [confuſe tm̄ et nullo mō determiate / detiate ꝛ ne quaq̄ꝫ ꝯfuſe tm̄.]

Uerbi grā. vt ille ſint ꝯdictorie. Caput hꝫ oīs hō. Nullū caput habet omnis homo. ille terminus hō in ſcda debet ſupponere cōfuſe tm̄ ꝛ non detiate Ita quoqꝫ vt he contradicant. Omni tpe riſibile eſt oīs homo. Nullo tempore riſibile eſt omnis homo. lī homo debet ſupponere determiate nō cōfuſe tantū. Nec fruſtra addit. Diſtributus ꝑ ſignū non ſumptū reſtrictiue. quia aliter ỽtra que contradictoriaꝝ deberet diſtribui ex prima regula

6. Signa diſtributiua nūeri paris (. quoꝝ nullū ſumit reſtrictiue.) lata diſtributīe ſuꝑ eundē tīm ſeſe impediūt in diſtributiōe ꝛ terminū illū indiſtributū reliquūt. Supponit autē termi⁹ ille in ꝓpōne vli (. i. de ſubiecto diſtributo.) confuſe tm̄: in alia (: cui⁹ ſubiectū nō diſtribuit.) detiate: ſalua moderatione p̄cedentis regule.

Uerbi gratia. Omnis hō non eſt omne anial. vbi animal ſupponit confuſe tm̄. Anna nō eſt omnis mulier. vbi mulier ſupponit determinate.

Caput 3. de ſuppoſitionū

Addit
- Numeri paris. quia ſigna diſtributiua de nūero impari nō ſe impediunt ſed illud quod eſt ſupra paritatem vim ſuā retinet et ſecundū illius exigētiam terminus ſupponit
- Quorꝫ nullū ſumitur reſtrictiue: quia ſignū reſtrictiue ſumptū non impeditur ſed ſemꝑ obtinet vim ſuā. vt dictum eſt in pͥma regula.
- Lata ſuꝑ eundē terminū diſtributiue. quia aliter ſe non impediunt. Dicuntur autē illa ſigna ferri diſtributiue ſuꝑ terminū: quorꝫ quodqꝫ ſecūſum nō impeditū haberet ipm diſtribuere. Ubi ſcias quod quocies ſuꝑ eundem tm̄ ferunt ſigna diuerſarꝫ confuſionū puta ſignū diſtributiuū et confuſiuū ꝯfuſe tm̄ termi⁹ ille ſupponit diſtributiue vt nō tm̄ hō eſt aīal.

7. Pronoīa demonſtratiua ſingulariſantia: ſigna ꝑticularia et vl'ia affirmatiua directe ⁊ ꝑſe nō exercent vim ſuam in aliquē terminū niſi quē detiant (.i. cū quo in accidentibus grāmaticis cōueniunt.)

Addit notanter directe ⁊ perſe. quia indirecte ⁊ peraccn̄s ſepius exercēt vim ſuā in terminū quem nō detiant vt om̄is aſinus homīs currit liꝫ hoīs diſtribuit ꝑ accn̄s ꝓpter diſtributionē ſui detiabilis. Addit etiam vl'ia affirmatiua quia negatiua diſtribuūt totum in quod feruntur etiam ſi nō cōueniant cū eo in accn̄ib⁹ grāmaticis vt nullus hoīs aſinus eſt vbi totum diſtribuit. Hoc tn̄ ſcias de affirmatiuis quod cōfundunt confuſe tm̄ tm̄ cum quo nō cōueniunt in accidentib⁹ vt omni tꝑe riſibile eſt hō vbi riſibile ſupponit confuſe tm̄

¶ His regulis ꝑnotatis (.q̄s volo nūquā excidi memoriā tuā et in omnibus dicendis eſſe excipiendas.) recenſebim⁹ cuiuſqꝫ ſigni virtutem quā habet q̄ntum ad ſuppoſitiones terminorꝫ. Et q̄a de ſignis diſcretiuis ſiue ſingulariſantibus ſatis dictuꝫ ē in principio pͥmi capitis. de aliis in ordinē dicem⁹ ¶ Eſt autem ſignū ꝑticulare. quod ꝑticulariter cōſignificat. ⁊ additum termīo ꝯmuni denotat ipſum accipi vel cōcipi pro ſuis ſ'catis ꝑticulariter ⁊ determinate. ſiue diſiūctiue Sunt autē omnia hmōi ſigna affirmatiua. nec pōt dari aliquod negatiuū. In quorꝫ nūero ſunt hec. Ullus (.i. vnus aliquis.) Aliquis (.i. alius quis.) Quilibꝫ (.i. vnus q̄ magis tibi libet.) Quiuis (.i. vnus quē tu vis.) Quiſpiam Alter (.i. vnus e duobus.) Uteruis (.i. vnus e duobus quem tu vis.) Uterlibet (.i. vn⁹ e duobus qui tibi libet.) Nec ſunt q̄ibꝫ et q̄uis peritiorꝫ ſentētia ſigna vl'ia (.vt multi volunt.). Aliquoties (.i. aliquot vicib⁹.) Alicubi (.i. in aliquo loco) Aliquando (.i. in aliquo tempore

			cōtinue. ſiue magnitudis.
Aliquantū		q̄ntitatis	
Aliquot	.i. de aliqua ſpecie		diſcrete. vel numeri.
Aliqualiter		q̄litatꝭ	

Horuꝫ ſignorꝫ aliqua ſunt pura ſyncathegoremata. Aliqua impura. Id quod ſatis cognoſci pōt ex notatis circa pͥmum caput pͥmi libri.

¶ Signū vl'e eſt quod vl'r conſignificat: ⁊ additum termino cōi denotat ipſum accipi vel cōcipi pro oībus ſuis ſ'catis vl'r ⁊ copulatiue et quolibet ſeorſum ſiue diuiſum. Horum quedā ſunt affirmatiua. quedam negatiua. vt nullus nunquā.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0065-8

Et vtrorũqꝫ. alia ſunt pura alia impura. Id tñ ne ignores quod nõ omnia pariter diſtribuunt.

Quedã diſtribuunt pro

Duobus tm̃. vt vterqꝫ (.i. quilibet ex duobus.) Neuter (.i. nullus ex duob⁹.) Bis: duplex. Et gñatim quodqꝫ copulatũ ex duob⁹ termĩs diſtincta ꝑ̃cantib⁹. potiſſimũ p̃dicamentoꝝ vbi et qñ. dũmõ ſaltem ꝯiũctio ſumit̃ copulatim. nã aequalet huic ſigno vterqꝫ. vt Joãnes ⁊ paul⁹ (.i. vterqꝫ hoꝝ.). Duplex (.i. vtrũqꝫ ſiue quodqꝫ horum duoꝝ.)

Pluribus quã duobus ſed nõ oĩbus. vt ter. quater. triplex. q̃druplex. Et q̃libet dictio nũeralis importans multitudinẽ maiorẽ binario. et copulatũ ex pluribus termĩs quã duobus cõiunctiõe ſumpta copulatim. vt Pariſius Senis ⁊ Rhome. Hedie heri et ꝑendie.

Omnibus vt omnis. Quotidie (.i. omni die.) Vbiqꝫ. i. in omni loco. Abeterno. i. ante om̃e inſtans. ſiue ante omne t̃pus finitum. ⁊ requirit verbũ p̃ti t̃pis. Ineternũ. i. poſt omne inſtans. ſiue t̃ps finitũ. ⁊ req̃rit verbũ futuri t̃pis. Perpetuũ. i. poſt om̃e inſtans. Quociēſcũqꝫ. i. q̃libꝫ vice. Quicq̃d. i. omne quod. Totum. i. quelibet pars integralis vel q̃ntitatiua. Infinitum. i. de qualibet ſpẽ magnitudinis. ſiue quantitatis ꝯtinue. Infinita. i. d̃ qualibꝫ ſpecie mlt̃itudinis. ſiue q̃ntitatꝫ diſcrete. Qualelibet. i. de qualibet ſpẽ qualitatꝫ ens habens qualitatem. Incipit. i. imediate poſt hoc erit et iã non eſt. vel imediate ante hoc nõ fuit et nũc eſt. Deſinit. i. imediate ante hoc fuit ⁊ iam non eſt. vel imediate poſt hoc nõ erit ⁊ nũc eſt. Semper. i. omni t̃pe. Nemo. i. null⁹ homo. Nihil. i. nullũ ens. Nullocies. i. nullis vicibus. Nuſquã. i. nullo loco. Nullibi idem. Nũquam. i. nullo t̃pe.

Hoꝝ ſignoꝝ quedã ſolẽt Cathegorematice vſurpari. vt nullũ ſyncathegorema includunt nec ſic ꝯfundunt. In q̃ꝝ nũero ſunt Totũ. Eternũ. ꝑpetuũ. Infinitũ De quibus notabis ſequentes regulas.

1. Signũ vl̃e affirmatiuũ purũ terminũ cõem imediate ſe ſequentẽ quẽ detiat diſtribuit: ⁊ mediate ſe ſeq̃ntẽ confundit ꝯfuſe tm̃. Impurũ aũt terminũ in eo incluſum diſtribuit et expreſſe poſitũ confundit confuſe tantũ.

Vt Omnis hõ eſt aial. vbi homo diſtribuit̃ ⁊ anial ſupponit confuſe tm̃. Semper fuit homo. vbi t̃pe terminus incluſus in ſigno ſemper diſtribuitur et homo ſupponit confuſe tantum.

2. Signũ vl̃e negatiuũ: et gñatim oĩs dictio explicite vel implicite negationem includens diſtribuit terminũ ſeq̃ntem quem negat.

Id q̃d ab alijs ſic dicit̃ Quicq̃d negatio negat ꝯfuſe diſtribut̃e negat vt Nullũ albũ eſt nigrũ. Nullus poſſeſſor malefidei p̃ſcribit. Veritas audienda ẽ ſine inuidia. Materia caret forma. Termin⁹ ſupponit extra ꝓpõem Ignoro lectionem.

Dicit
- Terminũ ſequentem. q: p̄cedentē non diſtribuit. licet ſepius neget. vt ibi Homo aĩal nō e ſt. vbi animal negatur nec diſtribuit.
- Quē negat. quia terminũ quē non negat non diſtribuit. Ut autem ſcias quem terminũ queq; negatio neget reminiſcaris eorum que diximus circa p̄mũ poſtp̄dicamentum.

¶ Signũ collectiuũ eſt quod additũ termĩo cõi denotat ĩpm accipi ꝓ omnibꝰ ſuis ſ̄catis ſimul et collectiue. vt Om̄es et omnia in plurali nũero. De cuius confuſione notabis hanc regulam.

Signũ collectiuũ terminũ cõmunē ĩmediate ſe ſequentē confundit confuſe tantũ collectiue.

vt Omnes ap̄li dei ſunt duodecim. vbi apoſtoli dei accipit̄ ꝯfuſe tm̄ collectiue.

¶ Signũ excluſiuũ eſt qđ poſitũ in ꝓpoſitione importat ab aliquo excluſionem vt Tm̄. ſolus. vnicus. dũtaxat. ſolũmodo. tm̄modo. Et id q̄nq; ſumitur

Excluſiue / Excluſiue — vt determinet
- totam ꝓpoſitionem.
- alteram p̄tem ꝓpōnis

Et vtroq; horum modoꝝ poteſt ſumi gratia
- Alietatis. vt denotet excluſionem alietatis. ſiue aliorum a ſ̄catis termini cui addit̄. Et hoc cõmuniter fit q̄n ponitur circa terminũ nō numeralem. vt Tantũ animal eſt homo.
- Pluralitatis. vt denotet excluſionem pluralitatꝫ. ſiue maioris numeri. Id quod frequenter fit q̄n ponitur circa tm̄ numeralem vt Tantũ tria ſunt virtutes infuſe

De quo conſyderabis hanc regulam.

Signũ excluſiuũ excluſiue et grã alietatis tentũ: terminũ cõem ĩmediate ſe ſequentē cõfundit ꝯfuſe tm̄: et mediate ſequentem diſtribuit. Si vero grã pluralitatꝫ vſurpatur terminũ mediate ſequentem cõfundit ꝯfuſe tm̄ collectiue

Quibus infertur ſequens corrolarium.

Signũ vl'e vſurpatum
- Diſtributiue
- Collectiue

et ſignum excluſiuũ ſumptũ gratia
- alietatis
- pluralitatꝫ.

hn̄t ꝯtrarium modũ confundendi

Quocirca tranſpoſitis extremis termini vtrobiq; eodem modo ſupponũt vt eſt videre in ſubſcriptis exemplis.

Tantum
- animal eſt homo — omis
- quinq; ſunt vl'ia — omis

¶ Signũ exceptiuũ eſt quod importat exceptionem a ſ̄catis ſiue ſuppoſitis alicuius termini cōis cui addit̄. vt ſunt. preter preterquã. et niſi. Quibus addi pn̄t abſque. ſine. dempto. excepto.

¶ Signa reduplicatiua ſunt inquantum. eoquod. put. earatione. vtſic. et ſimilia quoꝝ multiplex et varia eſt vſurpatio. vt in maiori opere traditur. ſed hic ne compendiȷ rõnem liber excedat omittitur. De his nota ſeqntem regulam

Omnis dictio exceptiua vel reduplicatiua diſtribuit terminũ cõmunem ſe ſequentem.

Ut Omne anĩal preter hominẽ eſt irrõnale. Omnis hõ inqntum rõnalis eſt riſibilis. vbi hominẽ et riſibilis diſtribuũtur

¶ Signa alietatis ⁊ differentie ſiue nõ identitatis ſunt que importãt diuerſitatem ſiue nõ identitatem inter res ſ̄catas p terminos quibus iungunt̄. vt differt. aliud. nondem. diuerſum Quoꝝ hec eſt diſtantia.

Differt. quãlibet ⎤
Alius ⎤ pſonalem — diuerſitatem importat cõi vſu logicoꝝ. Et omĩa importãt exiſtentiã vtriuſque extremi. dempto liȷ Nondem. quod denotat exiſtentiam vnius extremi ſolum.
Alia ⎦
Aliud ⎤ ceñalem ⎦
Nõidẽ ⎦

De quibus notabitur hec regula.

Omnis dictio drñam: alietatem: vel non identitatem importans diſtribuit terminum cõem ſe ſequentem importantem alterũ extremũ drẽ: alietatis: vl̄ nõ identitatis

Ut Hõ differt ab aſino. Pater eſt alius a filio. Cauſa eſt aliud ab effectu. Hõ eſt nõidem chimere. ¶ Additũ importantem alterũ extremũ ⁊c̄. quia alium tim nõ cõfundit. vt in illis. Hõ differt ſpecie ab aſino. Anĩal differt anĩa ſenſitiua a planta. neuter hoꝝ terminorum ſpecie. anima ſenſitiua diſtribuitur.

¶ Signa ſil'itudinis ſunt hec. Sicut. ſicuti. vt et his ſil'ia. Que non nũquã important oĩmodam ſil'itudinem et totalem. ſic qꝺ denotãt res inter ſe compatas oĩno eſſe ſimiles et neutrã excedere aliaꝫ in habitudine qua fit compatio. Aliqñ vero important aliqualem vel ptialem ſil'idinem. ſic quod denotant rem ſ̄catã termino ſequente nõ excedere in habitudine qua fit compatio rem ſ̄catam ſubiecto nõ curando an ab illa excedat̄ nec ne. Sic illa eſt vera. Deus eſt ita bonus ſicut diabulus. et in priori ſenſu falſa. De quibus dat̄ hec regula

Signũ ſil'itudinis oĩmodam ſimilitudinem importans diſtribuit terminũ cõmunem ſe ſequentẽ importatẽ alterum extremũ ſimilitudinis.

Ut Aer eſt ita humidus ſicut aqua. Homo eſt ita fortis ſicut animal.

Caput 3. de ſuppōe tiorū

Dicit
- Importans om̄imodam ſil'itudinē: q: qū importat ꝑtialem ſine aliqua lem ſimilitudinem nō eſt confuſiuū
- Terminū ſequentē importantē ꝛc̄. quia nullum aliū diſtribuere pōt Quare in illa Diabolus eſt ita bonus ſicut deus bonitate entis: ly bonitate entis non diſtribuitur

¶ Signa cōparationis importantia cōparationē ſub gradu inequalitatis ſunt.

Cōpatiue tent⁹
- Partitiue: importans cōparationē duarum rerum cum exceſſu mediocri ꝛ ꝑtitione vt fortior manuū eſt dextra Sic requirit gt̄m ſignificantē plura et traducit per von
- Cōparatiue — importās cōpatōez pluriū rex cuz exceſſu
  - mediocri ꝛ ſine ꝑtitiōe. vt aurū eſt preſtātius argento Sic traducit ꝑ dan. ꝛ poſcit ablatiū.
  - ſummo: vt longiſſimus digitorum eſt medius

Superlatiuus tentus ſuperlatiue

Cōparatiu⁹ / Poſitiuus — cum aduerbio
- q̄ꝫ
- magis. minus. valde. vel maxime

Nec fruſtra additū eſt de cōparatiuo cōparatiue aut partitiue tentoꝛ ſuꝑlatiuo ſuꝑlatiue tento. q: ſi tenent pure adiectiue (ſic q̄d iūgant ſuis ſubſtātiuis ſine regimie ſub debita ꝯuenientia accītium grāmaticoꝝ vt Sanctior Martir. ꝓfundiſſimū mare) vel poſitiue (vt regant caſum ſui poſitiui vt doctior grāmatice. Opulentior pecunijs. Maria eſt digniſſima laude et ſimillima chriſto) ſecus eſt de eis. De quorum confuſione datur hec regula

Quecūs dcō cōparationē rex ſub gradu ineq̄litatꝭ īportans diſtribuit tm̄ cōem ſequentē ꝑcantē rem exceſſam.

Ut Acutior oculorū eſt dexter Leo eſt fortior hoīe Homo eſt digniſſima creaturarū Aer eſt magis hūidus aqua. Aranea eſt fortior q̄ꝫ muſca Anim⁹ ē preſtantior q̄ꝫ corpus. ¶ Addit notant Importantē rem exceſſam. q: alios t'ios nō hꝫ diſtribuere: niſi poſitiuus cōpatiui vel ſuꝑlatiui diſtribuat virtute ꝓpria et rōne negationis incluſe caſum a ſe rectum. Quare laude non diſtribuit in hac orōne. Joannes eſt dignior laude petro Nec nemorū in iſta. Guilhelmus eſt ditiſſim⁹ nemorum regum. Uerum in iſtis Tyrannis eſt indignior laude principe. Item eſt indigniſſimus regum laude. vterque caſuum diſtribuitur.

¶ Uerba importātia actū appetitus vl' intellect⁹ ſunt hec ꝛ ſil'ia Appeto. gliſco cupio. volo. deſydero. cognoſco. intelligo. imaginor. opinor. ſignifico. De quibus datur hec regula.

Uerba appetitus ꝛ intellectus: hec verba ꝓmitto debeo teneor: formaliter nō includentia negationē: cum ſuis cadentibus ꝯfundunt ꝯfuſe tm̄ non collectiue terminos cōmunes īportantes obiecta in que actus fieri denotatur

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0069-3

aliunde non diſtributus

Ut Appeto cibum Intelligo roſam Cognoſco venientem.

¶ Dicitur

¶ Formaliter nõ includentia negationẽ: quoniã illa diſtribuunt vt ſunt Neſcio. ignoro. nolo. vt deus ignorat malos. vbi malos diſtribuit

¶ Terminos importãtes obiecta rc. quia hos ſolum nec alios ꝯfundunt Sunt aũt hi acti tranſitiue ab eis recti i actia ſcatione: et nti ſuppoſitũ ipſis reddẽtes in paſſiua ſcatione. Quare in illa Tabernarius ſcat circulo pretereuntibus cellam vinariã vinũ venale. ſolus actũs vinũ confunditur Ita quoqꝫ in iſta Medo cruce ſignificat. ſolus rectus medo confunditur

¶ Aliunde nõ diſtributus: quoniã in his Cognoſco omnẽ hominẽ Oĩs homo diligit a me. actũs hominẽ et rectus homo diſtribuitur

¶ Inſuꝑ ſcias quemqꝫ terminũ cõem ſuꝑ quẽ nullum cadit ſignũ confuſiuũ acci pi vſu logicorum ꝑ ſuis ſignificatis determinate. Id quod dicit hac vulgatiſſima regula.

Terminus cõmunis ſuꝑ quẽ non cadit ſyncathegorema confuſiuũ ſupponit determinate.

vt Turtur eſt auis pudiciſſima Corpus eſt hoĩs vmbra Quedam animantes ſunt cicures. Et ſi talis terminus cõmunis determinat ſigno ꝑticulari ſupponit determiate ꝓprie. vt Quedam ſubã eſt ſimplex Si vero nullo ſigno ꝑticulari determinat dicitur ſupponere determiate reductiue vt Animal eſt homo.

¶ Preterea quom de ſuppõne relatiuoꝝ grãmaticoꝝ ſpecialis appareat difficultas. breuit de illis dicem⁹ quantũ ꝓ iuuenib⁹ ſufficit Eſt aũt relatiuũ grãmaticum. qꝺ facit ſcḋaꝫ noticiã de re ſignificata ꝑ añs vt ille. ipſe rc. Et ẽ duplex.

- Accidẽtis. vt
  - Qualis / Quãtus — et ſolum refert ad terminũ predicamenti
    - qualitatis: vel terminũ ſumptum cũ eo. Et affirmatũ ſuppõit ꝓ re ſilr ſe hñte cũ re ſcata per añs negatũ vero ediuerſo vt Nix eſt alba et talis eſt Cygnus. Nix eſt alba et non talis eſt Coruus.
    - quãtitatis: vel abſolutũ ſumptũ cum eo. Et affirmatũ ſupponit ꝓ re aequaliter ſe hñte cũ re ſcata ꝑ añs: negatũ vo ecõtra vt linea eſt pedalis ⁊ nõ tant⁹ eſt paries.
- Subẽ
  - Diuerſitatꝭ: vt alius: alia: aliud: non idem: quod refert ad terminũ abſolutũ (vel ꝯnotatiuũ ſubſtantiue ſumptũ) in alia Cathegorica poſitũ Et ſupponit ꝓ alio vel ꝓ alijs ꝙ illo (vel illis), ꝓ quo (vl quibus), ꝓpõ antecedentis verificat vt Aliquod aĩal eſt rõnale ⁊ aliud eſt irrõnale.
  - Identitatis
    - Reciprocum. vt ſui cum ſuis cõdeclineis. quod refert ad terminũ abſolutum (vel ꝯnotatiuũ ſubſtantiue ſumptũ) poſitũ in eadẽ cathegorica vt Joannes diligit ſe. vl aliqñ in alia cathegorica. qñ cum eo ponit aliud relatiuũ referens tm alterius ꝓpõnis. vt Joannes eſt ſtudioſus ⁊ ille diligit ſe Hoc relatiuũ ſi fuerit primitiuũ ſupponit ꝓ eodem cũ ſuo añte Si poſſeſſiuũ ſupponit ꝓ re poſſeſſa ꝯnotando eam eſſe poſſeſſoris vt Joannes eſt homo et liber eſt ſuus.

Non reciprocum. vt ille. iſte. hic. is. qđ referť ad terminū abſolutum (vel cōnotatiuū ſubſtantiue ſumptū) poſitū in alia cathegorica Et ſupponit ꝑ illo ꝑ quo ſuū antecedens. aliť tñ in copuľatiua ꝗȝ diſiunctiua vel ꝯdictionali in hūc moduȝ

In ꝓpoſitiōne copulatiua
- Affirmatiua. vel diſiunctia negatiua. ſupponit reſtricte ſolum ꝓ illo (vel illis) ꝓ quo (vel quibus) ꝓpoſitio talis verificať. niſi aliūde reſtringatur vel amplieť vt homo currit ⁊ ille eſt petrus. vbi ille ſupponit pro homīe currente Similiter in illa. homo currit nō vel ille eſt petrus
- Negatiua vel diſiunctiua affirmatiua aut condictiōali. ſupponit irreſtricte pro omī pro quo ſuum antecedens. niſi aliunde amplietur vel reſtringatur. vt homo currit vel ipſe quieſcit. vbi ipſe ſupponit ꝓ hoīe irreſtricte Similiter in illa. homo currit nō ⁊ ipſe quieſcit

Quo claret. Omē relatiuū grāmaticum ſignificatiue ſumptū ſupponere pſonaliter. nec aliter in genere. de ſup poſitione vero relatiuorū in ſpecie hec ſufficiant.

Relatiuum
- Reciprocum ſupponens. ſupponit eodem modo cum ſuo añcedente. vt dictum eſt in quadam regula.
- Non reciprocū. ſupponit ſm exigentiā ſignorum confuſiuorū ſicut alius terminus nō relatiuus: niſi añcedens ſit terminꝰ ſingularis vel ponatur in copulatiua affirmatiua aut diſiunctiua negatiua cuius prior pars verificatur ꝓ vno ſolo: quoniā ſic diſcrete ſupponit

Uerbi gratia. homo eſt animal et nullus aſinus eſt illud. relatiuū illđ diſtribuiť Homo eſt anīal et omē riſibile eſt illud. relatiuū illud ſupponit confuſe tm̄ Omis homo ⁊ anīal ⁊ riſibile eſt illud. relatiuū illud determīate ſupponit

C Apite quarto determinať de h(is) tribus ꝓprietatibus. Ampliatione. Reſtrictiōe et ſtatu. ꝓpter coherentiaȝ quā inter ſe habere videntur et quidem breuiſſime ad capacitatem puerorum Ubi animaduertendum quod

Terminꝰ Cathegorēaticꝰ in ꝓpōne poſitus. ſi rōne alicuius ſibi additi accipitur (vľ ſupponit) pro
- Suo ſcato (vľ ſuis ſcatȝ) in ordine ad
  - Plures differentias tp̄m
  - vnicam differētiam tp̄is
- Aliquibus certis ſuis ſignificatis.
- Omnibus ſuis ſignificatis ipſi precise reſpondentibus ad vnaȝ differentiā tēporis

ex cōnexiōe metaphora dicitur
- ampliari. vt homo generabiť. Et qñ terminꝰ ampliatur ad tot tp̄m driñas qđ ad plures āpliari nequit dicitur accipi (vľ ſupponere ſm ſtatū ſupmū. vt homo imaginať aīal.
- Formaliter reſtringi.
- Materialiter reſtringi. et qñ reſtringiť ad tam pauca ſignificata qđ ad paucioꝛa neqt reſtrigi Dr accipi (vľ ſuppōere) ſm ſtatū
- ſm ſtatū me(dium) (tū infinitū. dium accipi vľ ſupponere

formaliter
materialiter

Quibus inferuntur ſequentia Corelaria

1. Ampliatio ⁊ reſtrictio formalis opponūtur ſic quod ideȝ terminꝰ nō poteſt ampliari et reſtringi formaliter.
2. Reſtrictio formalis conuenit terminis ꝯmunibus et ſingularibus. materiaľ vero ſolum terminis cōmunibus
3. Status eſt mediū inter ampliationē ⁊ reſtrictionē materialem. ſic qđ terminus nō ampliatꝰ nec materialiter reſtrictꝰ dicit accipi (vel ſupponere) ſm ſtatū.

Ut autem ſcias que ſunt ſigna quorū additione terminus ampliat᷑ vl̄ reſtringat᷑ ediſcas que ſequuntur

¶ Signa ampliatiua multiplicia ſunt vt in ſequēti figuratiōe cognoſces.

¶ Quedaȝ āpliant ſolum ante ſe(.i.t͛minū precedentē) ex q̄x nūero ſunt ſequētia

Uerbū l͛ ptīcipiū
Preteriti
Futuri
tp̄is āpliat tīm p̄cedentē(foral͛r nō reſtrictū)ꝓ illo qđ eſt vl͛ fuit
Fuit.vt Adam fuit homo Chriſtus fuit mortuus.
Erit.vt Meretrix erit virgo Antichriſt⁹ generabit᷑

Nomia verbalia in bilis.tiuus. vel ſiuus deſinentia aptitudinem importantia. ampliant termīos precedentes formaliter nō reſtrictos ꝓ illo qđ eſt vel pōt eſſe vt Rex eſt amabilis Homo eſt amatiuus Et hoc verum eſt niſi verba a quibus deflectun᷑ habeant ꝓ plurib⁹ ampliare.quoniā ſic ampliant ad tot dr̄ias tp̄m ad quot ſua verba.vt homo eſt imaginabilis Chymera eſt intelligibilis

¶ Alia ampliant poſt ſe (.i.terminū ſequentem) In quorum numero ſunt hec. Hec verba.ampliatur.ſupponit.verificat᷑. et ſimilia ampliant caſum a ſe rectū mediante prepōne pro ꝓ quinq̄ȝ differentijs tp̄m vt homo ſupponit ꝓ homine. Queuis dictio ampliatiua abltiū a ſe rectum importantē preciſe ſuum formale ſignificatū ampliat ad tot differentias ad quot habet ampliare. vt leo cucurrit curſu.vbi curſu ampliat᷑ ꝓ illo qđ eſt vel fuit.

¶ Cetera ampliant ante ſe et poſt ſe Et ſunt duplicia ¶ Quedam ſic ampliant in diuerſis orōnibus vt ſequentia

Uerbū vl͛ ptīcipiū importās
Inceptione
Deſitionem
ampliat orōnem ſignificantē id qđ eſſe
Incipit ꝓ illo qđ eſt vel inmediate poſt h̄ erit vt nox incipit eſſe. Conſtruo domum.
Deſiuit pro illo qđ eſt vel inmediate ante hoc fuit. Dies deſinit eſſe. Domus comburitur.

Uerbū importās adeq̄te actū
Intellect⁹ appetit⁹ vl͛ ſenſus interioris
Senſus exterioris
ampliat orōeȝ īportantē obiectū illi⁹ act⁹ ꝓ
quīq̄ȝ differētijs tp̄m ſcȝ pro eo qđ eſt. fuit erit. p̄t eſſe. intelligit᷑ eē.vt intelligo roſam Roſa intelligit᷑ a me illo qđ ē vl͛ fuit vt video colorē color videt᷑

¶ Alia ampliant ante ſe et poſt ſe in vna oratione In quox nūero hec ſunt

Comparatiuus
Prior. ꝛ v͛bum precedo prioritatem tempor̄ȝ
Poſterior ꝛ v͛bū ſeq̄t᷑ vel ſuccedo p⁹terioritatē tp̄ȝ
īportans ampliat terminū precedentē ꝓ illo qđ eſt vl͛
fuit
erit
et ſequentē ꝓ illo qđ eſt vl͛
erit vt ps ē por toto G̃ñratio p̄cedit corruptiōē fuit vt Antichriſtus ē poſterior adā G̃ñatō ſuccedit generatōi

Uerbum poteſt:et hi modi:poſſibile:impoſſibile:cōtingens:neceſſe: q̄ faciunt modales diuiſas ampliant tam terminū precedentē q̄ȝ ſequentē ꝓ illo qđ eſt:fuit erit.vel poteſt eſſe.vt Album poteſt eſſe nigrū. Creantem neceſſe eſt eſſe deum.

¶ Preterea ſigna reſtrictionis formalis in hunc modum cognoſces

Caput v. de Remo. Alie. et Appel.

Quelibet copula
- Preſentis
  - tpis. rōne ꝓpꝛie ꝑcationis non ampliatia termini
- cuiuſcūqꝫ
- Pcedentis
  - ſubiectū
    - aliunde non ampliatum reſtringit
- ſequentis
  - ꝑdicatuꝫ
- ad dīām pñtis tpis vt hō eſt al'. vbi hō ſtat ꝓ hoīe qui eſt.
- pro q̄litate ſui tpis vt hō eſt al'. vbi al' ſtat ꝓ aiali qd̄ ē. Itē hō fuit al'. vbi ſtat ꝓ aiali qd̄ fuit reiſ

Omnis dictio tp̄alis terminum cui per mō detiationis additur. reſtringit ꝓ qualitate ſui tpis. vt Homo qui ē mouet. Antichꝛiſtus qui erit dānabitur. Corpus exiſtens reuiuiſcet.

¶ Inſup pro reſtrictione materiali conſyderabis hanc regulā. Omnis detiatio reſtringit ſuuꝫ detiabile pro illo (.vel his.) pro quo (.vel quibus.) ipſi conuenit Et omnes termini nō ꝯuertibiles vere de ſe ꝑdicabiles ſeſe reſtringunt

Quo ptꝫ qd̄
- Om̄e inferi⁹ reſtringit ſuū ſupi⁹. vt Aial hō eſt rōale. vbi al' ſtat ꝓ hoīe.
- Omne adiectiuū reſtringit ſuū ſubſtantiuū. vt Subā alba eſt cygnus. vbi ſubſtantia ſtat ꝓ ſubſtantia alba
- Aduerbiū ſuū verbū. vt Hō currit velocit. vbi ct ſtat ꝓ currente velocit
- Obliquus id a quo regit. vt Tunica chꝛiſti fuit inconſutilis. vbi tunica ſtat pro tunica chꝛiſti.
- Demonſtratiuū ſuum demonſtrabile. vt Iſte homo eſt muſicus. vbi hō ſtat pro homine demonſtrato
- Relatiuū grāmaticū ſuū relatum. vt Hō qui eſt ioānes currit. vbi homo ſtat pro ioanne.
- Prepoſitio cū ſuo caſuali verbū cui addit. vt Rex ſedet in ſolio. vbi ſedꝫ ſtat pro ſedenti in ſolio.

Capite quinto fit ſermo de aliīs tribus proprietatibus: puta Remotione. Alienatione et appellatione tam forme quam rationis. quas cognoſces in hunc modum.

Terminus Cathegorematicus in ꝓpōe poſitus. q̄ rōe alicu⁹ ſibi additi
- Caret ſuppoſitione (.ſiue ꝓ nullo ſupponit.) et abſqꝫ tali additione ſupponeret: dicit remoueri ſiue remotio. Id quod contingit quoties termino ꝑſe ſumpto ſupponenti. addit per mō detiationis terminus deſperatus eiuſdem caſus. vel termin⁹ nō habens reſpondentiā in ordine ad temp⁹ copule ꝓpoſitionis. vl' termino tranſcendenti negatio infinitans. Exemplū pꝛimi. Homo rudibilis eſt. Secundi Antichꝛiſtus viuit. Tercij: Nō ens eſt chymera.
- Supponit pro ſcato alieno ſiue ſecundario pro quo ſine hac additione minime ſupponeret dicit alienari ſiue alienatio. Hoc autē contingit. qñ termino ꝑſe ſumpto ſupponenti addit dictio cōueniens ipſi pro ſuo ſcato improprio vel minus principali. vel termino nō tranſcendenti et ſupponenti addit negatio infinitās. Exemplū pꝛimi. Homo mortuus ſepelietur. Ignis pictus nō ꝯburit. Scdi. Non hō eſt aſinus.
- Denotatur accipi ꝑciſe ſecundū eam rationē et conceptū quo impoſit⁹ eſt ad ſignificandū. dicit appellari appellatiōe rōnis (.ſiue ſecundū rationem.) Id quod tūc fit. qñ ipſi additur ſignū reduplicatiuū ſumptū ſpecificatiue. vel aliqua huiuſmōi ꝑpoſitionū in. aut ad. aut verbum importans adequate actum intellectus. appetitus. aut actum ꝓpoꝛtionabilē vel aliquod ſuū caſuale. Nam quodqꝫ hoꝛum ſignoꝛū terminū ſequentē ſignificantem obiectū ſui actus appellat pro ſua rōne. Exemplū pꝛimi

Relatio vt ſic nō eſt ſubāvt ſic. Scd̄i In aīa nō eſt formaliter habitꝰ ſed in poña· Ad relationē nō eſt ꝑſe motus ſed ad qualitatem. Terciū. Appeto vinū. Cognoſco petrū. Uſu tn̄ multoꝝ omīa verba termīos ſe ſeqn̄tes appellant appellatiōe rationis.

Ad extremū ſcias quod terminꝰ connotatiuꝰ in ꝓpōne poſitus deriāns alium ⁊ denotās formale ſuū ſcatū ſcato illius alterius ꝯuenire aut ipm̄ accn̄liter denominare ꝑ illa dr̄ña aut his differencijs tp̄m ad quam vel quas ampliat̄ (.aut de ſe habz ampliare.) vel formaliter reſtringit̄: dicit̄ appellare ſm̄ formā ſiue appellatione forme. vt Homo eſt albus. Cygnus fuit albus. Albū fuit cygnus. Naz prima haꝝ denotatur albedo pn̄tialiter ineſſe homi. Secunda albedo p̄teritiue fuiſſe in eo quod nūc eſt vel fuit cygnus. Tercia albedo pn̄tialiter vel preteritiue cōuenire ei quod fuit cygnus.

Materiali vel ſuppoſitali aut terminū abſolutū. tunc denotat formale ſuū cōuenire rei pro qua ipſemet ſupponit aut terminꝰ abſolutus quē deriat ſeu aggregatū ex vtroqz. Et hec dicit̄ appellatio forme ſimplex Id quod cōir fit qn̄ in ꝓpoſitione ponit̄ vnus ſolus terminus cōnotatiuus ſe ſolo vel cū alio abſoluto vt Homo eſt albus Joānes eſt doctus homo.

Et qn̄ terminꝰ cōnotatiuꝰ deriat alium cōnotatiuū ꝑ ſuo ſcato

Formali dicit̄ appellatio varia Et hoc cōir fit qn̄ plures termini ꝯnotatiui ponūtur apte vnius extrē̄i habētes ſe vt regēs et rectū vel adiectiuū ⁊ ſubſtantiuū. Nam primo hoꝝ modoꝝ denotatur formale vtriuſqz cōuenire rei ꝓ q̄ ſupponit dictio recta ꝑ illa vel his differencijs tp̄m ad que dictio recta ampliat̄ vel formaliter reſtringit̄ vt percutio mgr̄m qua denotatur illū quem ꝑcutio ſimul tp̄e eſſe magiſtrū qn̄ ꝑcutio Differunt ergo he due percuſſi mgr̄m. mgr̄m ꝑcuſſi. Nam prior denotatur eū quem ꝑcuſſi ſimul tp̄e fuiſſe magiſtrū dum percuſſi eum Sed per alteraz denotat̄ me ꝑcuſſiſſe eum qui modo eſt vel antea fuit magiſter nec denotat̄ eum tunc fuiſſe magiſtrū dum percuſſerim ſed ſufficit quod interim ſit factus mgr̄. Sed ſecundo hoꝝ modoꝝ denotatur formale deriantis ineſſe formali alterius vt Joannes eſt bonus grāmaticus vbi bonitas denotatur conuenire vel ineſſe arti grāmatice.

Caput i. de paſſionib⁹ ꝓpōis cathego.

Liber ſecundus: in quo detiatur de ꝓpōis logicis paſſionibus ſiue habitudinibus.) habꝫ duo capita. In priore perquirūt paſſiones ꝓpoſitōis cathegorice. quid ad cuiuſqꝫ requiratur veritatem. ⁊ modus exponendi ipſaꝝ rōne ſyncathegorematū vel alioꝝ terminoꝝ in ipſis poſitorū qui vtilis eſt ad cognoſcendas orationū veritates ⁊ falſitates. In altero explanant paſſiones ꝓpōnis hypotetice.

Que aūt ſint ꝓpōnis cathegorice paſſiones in proemio cōmemoraui⁹ Nūc aūt docebimus quo mō queqꝫ a pueris facili⁹ cognoſcat. Et principio id oſtendamus de q̄litate. Volens ſcire q̄lis ſit ꝓpō ꝯſyderet que ſit illius copula.

Naꝫ ſi ꝓpō habuerit
- Unā copulā principalem. q̄ (.vel principalior ꝑs eius.)
  - Negat ipa eſt negatiua. vt Nulla fides eſt in muliere. Anna nō eſt virgo. Nulla foemina non non eſt ſtabilis.
  - Affirmatur ipſa eſt affirmatiua. vt Catherina coſti regis erat filia. Nullus hō non eſt animal.
- Duas copulas aeque pricipales. quaꝝ vna affirmatur ⁊ altera negat ꝓpō eſt mixte qualitatis. vt Joānes eſt vel non eſt bonus

Qn̄ autem copula neget et qn̄ non facile cognoſci pōt ex dictis circa poſtp̄ntium oppoſitionis. vbi de negatione. et eius virtute tractauimus.

Quibus ſatis manifeſtū eſt has ꝓpoſitiones eſſe affirmatiuas. Impoſſibile eſt pigmeū eſſe gigantem. Aīa nullius hominis eſt mortalis. Non nullū ignitabulum eſt hoīm vſui oportunū. Nullus aſinus nō eſt mortalis. Leonem nō eſſe fulnū eſt falſum. Homo eſt nullus aſin⁹. Lapis eſt non hō. Socrates qui non eſt phyſicus medetur. Sedenteꝫ nō neceē ē nō ſedere Seq̄ntes vero negatiuas. Nullus homo eſt quadrupes. Nullius homīs aſinus eſt riſibilis. Aīa non eſt hō. Nūquam iuſtus derelinquet. Intellectum cōtingit nō intelligere. Animal hō non eſt. Ariſtotelem vitā agere nō eſt poſſibile. Homo aīal non eſt. Ad quoruꝫ moderationem ſequentia recipiantur.

Propoſitionū cathegoricaꝝ altera affirmatiā: altera negatiua. Affirmatiua eſt in qua copl'a principalis manet affirmata. Vel: in qua p̄dicatum affirmatur d̄ ſubiecto. Negatiua vero eſt in qua copula principalis negat. Vel: in qua predicatum negatur de ſubiecto.

¶ Altera paſſio ꝓpoſitionis cathegorice eſt quantitas. que in hunc modū facilius cognoſcit. Volens ſcire quanta ſit propoſitio conſyderet quid ſit eius ſubiectum: vel .n. eſt ſimplex. vel ꝯplexum ex pluribus ꝑtibus.

- Complexū ex diuerſis partibus aeque principalibus (.eiuſdem caſus.) diuerſimode acceptis in ſpecie. propoſitio eſt mixte quantitatis. Nam ſi vna partium eſt terminus ſingularis et altera terminus communis

distributus eſt ꝑtim ſingularis ⁊ ꝑtim vl'is. vt Iſte aſinus ⁊ omnis hō ſunt aĩalia. Omnis hō ⁊ hic equus currunt. Si vero vna ꝑtium diſtribuitur ⁊ altera accipit determinate ꝓprie ē ꝑtim vl'is ⁊ ꝑtim ꝑticularis vt Quidam aſinus ⁊ omĩs hō ſentiunt et ita de alijs.

Si ſubiectum eſt

Simplex termin⁹. vel ꝯplexum ex diuerſis ꝑtibus nō aeque principalibus (.i. diuerſoꝝ caſuū.) reſpiciatur an ſubiectū. vel principalior eius ꝑs (.i. ad exigentiā copule ordinata.) ſit terminus cōis vel ſingularis

Singularis. ꝓpoſitio dicitur ſingularis. vt Diogenes iuſſit inhumatū corpus ſuū relinqui. Ille homo eſt oīm flagicioſiſſim⁹. Platonē poſſibile eſt fuiſſe diuinū. Iſte exercitus pugnat. Petrus ⁊ paulus fuerunt apoſtoli chriſti.

Si eſt termi⁹

Cōmunis videatur q̄ modo accipiat in ſpecie. Nā ſi accipitur pro ſuis ſignificatis.

Diſtributiue (.i. pro ſuis ſcatis vl'r ⁊ copulatiue.) rōne ſigni id denotantis. eſt vniuerſalis. vt Oīs offenſa eſt odioſa infirmo corpori. Omnē deum neceſſe eſt eſſe imutabilē. Nullus auarus eſt ſaciabilis

Determiate ꝓprie (.i. pro ſuis ſcatis de tiate ⁊ diſiūctiue.) rōne alicuius ſigni hoc denotantis eſt ꝑticularis. vt Aliqua bapirus eſt bibula. Aliquā foeminā poſſibile eſt eſſe loquacē.

Confuſe tm̄ vel determiate reductiue (.i. ex vſu loquentiū ⁊ nō rōne alicuius ſigni limitantis ipſum ad certū ⁊ detiatum mō ſuppoſitiōis vel acceptionis.) eſt indefinita: vt Tantū ꝑdices ſine maſculis fiūt pregnātes. Homo frugi oīa recte facit. Urſum impoſſibile eſt eſſe canem.

Ad hunc ſenſum ſcolaſtici recipiant ſequentem diuiſionem cum mēbrorum ſuorum notificatione.

Propoſitionū cathegoricaꝝ alia vl'is: alia particularis: alia indefinita: alia ſingularis ¶ Ul'is eſt in qua ſubicit terminus cōmunis ſigno vl'i determiatus: vt Omīs hō eſt mortalis ¶ Particularis eſt in qua ſubicit terminus cōis ſigno ꝑticulari determinatus: vt Aliquod aĩal eſt rōnale ¶ Indefinita eſt in qua ſubicit termin⁹ cōis ſine ſigno: vt Deus eſt ſimplex ¶ Singularis eſt in qua ſubicitur termin⁹ ſingularis: vt Iſte homo eſt muſicus.

Quantitas ꝓpōnis hoc modo ſumpta penes ſubiectū principale vel ꝑtem principaliorem ſubiecti. dicit quantitas propoſitionalis et ab ea propoſitio ſimpl'r

De paſſionib9 ꝓpõis cathegorice

denominat̄ aliqua denominatiõe ex iam dictis Vocat̄ aũt hoc nomie ꝓpt̄ hoc quia ſubiectũ eſt prima ⁊ principalis pars materialis ꝓpoſitionis atqꝫ principale fundamentũ predicationis. de quo cetera enũciantur.

¶ Solet etiam nõnunqꝫ ſumi quantitas ꝓpõnis penes quãque partem materialem ꝓpõnis (.i. quemlibet terminũ cathegorematicũ) non curando quocũqꝫ loco ponatur. In hunc modum.

Om̄is ꝓpõ in q̄ ponit̄ (quocũqꝫ etiã loco) t̄mi9 cathegorẽatic9
- Singularis: eſt ſingularis: vt illa Aſinus iſtius hom̄is eſt tardigradus.
- Cõmunis
  - Diſtributus: eſt vniuerſalis. vt oculus cuiuſque hominis eſt aquens. Iſte deus eſt om̄is deus.
  - Acceptus determiate ꝓprie: eſt ꝑticl'aris. vt hominis alter oculus eſt dexter.
  - Acceptus confuſe tm̄ vel determiate reductiue eſt indefinita. vt Petrus eſt muſicus.

Hoc modo vna ꝓpõ poteſt eſſe vl'is: ꝑticularis: indefinita ⁊ ſingularis: vt patꝫ de illa. Dexter oculus eſt cuiuſque hominis vel iſtius hominis alter oculus. Hec quãtitas vocat̄ termialis et ab ea nõ denomiat̄ ꝓpoſitio quãta ſimpliciter ſed cum addito: vt dicta ꝓpoſitio nõ denominat̄ ſimpl'r vl'is ſed rõne illius teri̅ hominis. nec denomiatur ſimpliciter ꝑticularis ſed ratione illius termi̅ oculus ſimpliciter vero denominat̄ indefinita. qꝛ ſubiectũ accipit̄ determiate reductiue In hunc quoqꝫ modum ſumit̄ aliquando quãtitas in modalib9 diuiſis ex modis ſolum. ꝑ ꝓportionẽ modoꝝ ad ſigna. vt notat̄ in ſequentibus verſiculis.

Omne neceſſe valet: valet impoſſibile nullus

Poſſibile quidam: quidam non poſſibile non

Et idem eſt iuditium de his modis poſſibile. contingens Sumitur aũt quantitas iſta in hunc modum

Propoſitio in q̄ ponitur modus
- Neceſſe. vel impoſſibile — affirãtus (ſic q᷑ nl'la p̄cedat negatio) eſt ex parte modi
  - Vl'is. vt Creantẽ neceſſe ẽ eſſe deũ. Hoiem impoſſibile eſt eſſe aſinum.
- poſſibile: vl' contingens
  - Particl'arꝫ. vt Albũ poſſibile eſt eẽ nigrũ Sedentem contingit non ſedere.

¶ Additum eſt. Affirmatus ſic quod nulla negatio p̄cedat modũ. quia ſi modus vniuerſalis Neceſſe vel impoſſibile negat̄. ꝓpoſitio in qua ponit̄ eſt ratione modi ꝑticularis vt Nullum deum neceſſe eſt eſſe creantem. Si vero modus particularis (ſcilicet poſſibile vel ꝯtingens) negat̄ oratio in qua ponitur eſt rõne modi vniuerſalis. vt Nullam creaturã poſſibile eſt creare.

Ut aũt facilius et rectius cognoſcat̄ quãtitas ꝓpoſitionis modalis compoſite in qua ponitur vox ſyncathegorematica. oportet ſciri an ſumat̄ materialiter vel ꝑſonaliter Nam ſi ꝑſonaliter ſumitur quantificat ꝓpoſitionẽ ſm̄ ſui exigentiam ſi vero materialiter vſurpat̄ amittit vim quantificandi et oratio in qua ponit̄ eſt indefinita Quando aũt ſumat̄ ꝑſonaliter q̄n materialiter facile cognoſci poteſt ex his que ſequũtur

- Habet eandem t̄minationẽ in maſculino ⁊ neutro genere maxime in accuſatiuo poteſt ſumi vel ꝑſonaliter vel materialiter ꝓ arbitrio logici et ſic diſtiguenda eſt oratio in qua ponit̄ ſi ques

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0077-5

Libꝛi Secundi Caput i.

ritur quanta ſit. vt nullum anĩal eſſe lapidem eſt verum. Nam ſi ſumitur ſignũ nullum ꝑſonaliter eſt vniuerſalis ⁊ ſi materialiter eſt indefinita.

Si vox ſyncathegoꝛematica determinãs dictum ſumpta perſonaliter

Neutri põt itez ſumi vꝪ ꝑſonalit̃ vel materialiter. vt Om̃e creans eſſe deuz eſt neceſſe. Quoddã animal pedicul'ſuffocari eſt poſſibile Hoc aĩal eſſe velox eſt ꝯtigens. q̃ ſignis ſumptis materialit̃ ſunt indefinite et ſumptis perſonaliter. pꝛima eſt vniuerſalis. ſcđa ꝑticularis. ⁊ tertia eſt ſingularis

Neutri atq̃ꝫ prima pars dicti eſt gñis

Maſculini vel feminini nõ poteſt alit̃ ſumi qñ ꝑſonalit̃. vt Quoddam hoiez eſſe mulieroſuz ẽ poſſibile Om̃e deum eſſe om̃ipotentẽ eſt verum. Iſtud hominẽ currere eſt verum Eſt itaque pꝛima ꝑticularis. ſcđa vl'is. ⁊ tertia ſingularꝫ

nõ habꝫ eandem terminationẽ i his generibus ⁊ eſt gñis

Alterius q̃ꝫ neutri ſumit̃ materialiter ſolum. vt Omnẽ hominẽ currere eſt poſſibile. Aliquẽ lapidem eſſe poꝛoſum eſt verum. Hunc leonẽ niteſcere eſt falſum. que oẽs ſunt indefinite ⁊ pñt vniuerſaliſari ꝑticulariſari ⁊ ſingl'ariſari ꝑ additionem ſignoꝝ neutri generis vt pꝛima ſic vl'iſatur om̃e Omnẽ hominẽ currere eſt poſſibile. et ꝑticulariſat̃ hoc modo Quoddam omnẽ hominẽ currere eſt poſſibile. et ſingulariſat̃ in hunc modum. Iſtud omnẽ hominẽ currere eſt poſſibile.

Harum trium diuiſionũ ꝓpõnis tria ſunt queſitiua ſcꝫ Que Qualis ⁊ Quãta. ꝑ que querimus de membꝛis illarum diuiſionũ. vt memoꝛat̃ in ſequenti verſiculo

Que Ca vel hyp: qualis ne vel aff: v quanta par: in: ſin:

Nam ꝑ queſitiuũ Que querit̃ de membꝛis pꝛime diuiſionis. ſic quod quotiens queſitum fuerit de aliqua ꝓpoſitione que ſit. reſpondet̃ alterum illoꝛum mẽbroꝛum Cathegoꝛica vꝪ hypothetica. Per ſignũ Qualis de mẽbꝛis ſcđe diuiſionis et per queſitiuũ Quanta de membꝛis tertie diuiſionis.

¶ Poſt illas duas paſſiones (ſcꝫ qualitatem et quantitatem) quarum vtraq̃ꝫ ſignificat vnam ꝓpoſitionẽ ſolum) determiãndũ eſt ꝺ alijs paſſionibus (quarũ queque ſignificat vnam ꝓpoſitionẽ in reſpectu ad aliam. ſiue plures ꝓpoſitões et non vnam tm̃ tanquã totale ſignificatum puta. de oppoſitione. aequipollentia et Conuerſione. Et bono oꝛdine. quia he pꝛioꝛes duas pꝛeſupponunt nec ſine ipſis recte cognoſci poſſunt. Inter quas pꝛimo dicemus de oppoſitiõe. Ubi ſciendum quod ille ꝓpoſitiones ſolum ſignificant̃ nomie oppoſitiõis et ſunt foꝛmaliter oppoſite. que ſunt de eiuſdem ſiue ſinonimis. ſubiectis. pꝛedicatis. ⁊ copulis diuerſarum qualitatũ. vel quantitatũ. vel qualitatum ⁊ quantitatum. vt tandem altera foꝛmaliter inferat alteram. vꝪ repugnet alteri in veritate tantum vel falſitate ſolum. aut in his ſimul. Hoc eſt. quod cõmuniter dicit̃. Oppoſitio

Oppoſitio quid ſit

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0078-1

De paſſionibꝰ ꝓpõis cathegorice

eſt duarum ꝓpoſitionū Cathegoricarum vtroque termino participantiū. ordie eodē. in q̄litate tm̄. vl' in q̄ntitate tm̄. vel in his ſil' formal' repugnantia. Nam ſenſus eſt. he ꝓpōnes opponūtur vel ſunt oppoſite q̄ ſunt de eiſdē ſubiectis ꝛc̄ Ex hac definitione duo colligi poſſunt ſcitu digniſſima

1. ¶ Que requirantur in genere ad omnes ꝓpoſitiones oppoſitas

Ubi ſcias quod ad omnes ꝓpoſitiones oppoſitas requiritur quod ſint preciſe de eiſdem (ſiue ſinonimis) ſubiectis. predicatis. ꝛ copulis. ita quod terminꝰ qui ſubicitur vel predicatur in vna idem (pro eodem et ſm eandem rationem aeque ample et reſtricte acceptus) ſubiciatur vel predicet' in alia. mediante copula preciſe idem tempus importante. Quod alij ſic explicant. Oportet ꝓpoſitiones oppoſitas participare vtroque termino. eodem ordine. et terminos ſimiliter accipi in vtraque quo ad ꝓprietates logicas: puta ſuppoſitionē in genere. ampliationem. appellationem. reſtrictionē et ſic de ceteris. Defectu cuius nō opponuntur ſequentes ꝓpoſitiones

Omnis lapis eſt durus
Nullus homo eſt animal
— quia nullo termino ꝑticipant. quoniā nec ſubiectum nec predicatum in eis eſt idem

Omnis aſinus eſt animal
Nullus lapis eſt animal
— quia ſolum altero termino participant nec habent idem ſubiectum

Magiſter eſt nomen appellatiuū. Nullus magiſter eſt nomē appellatiuum.
Antichriſtus generabit'. Antichriſtus qui eſt non generabitur.
Omnis homo eſt mulier. Nullus homo eſt mulier
— quia participant altero termino ſolum. ꝓpt' variationem ſuppoſitiōis in genere. ampliatiōis. nec habent idē ſubiectū.

Omnis canis dominū ſuum cognoſcit. Nullus canis cognoſcit dominum ſuum
— quia participant altero termino ſolum. ꝓpt' variationem reſtrictionis appellationis. nec habent idem predicatum

Omnis homo eſt animal
Nullum anial eſt homo
— quia non participant vtroque termino eodem ordine. ſed ordine conuerſo

2. ¶ Quot ſint ſpecies oppoſitionis. ſiue quot duplices ſint ꝓpoſitiones oppoſite. et que ſit quarumlibet lex vel natura. Sunt autem quadruplices

Nam quedam ſunt diuerſarū
- quantitatum et eiuſdem qualitatis.
- quantitatum et qualitatum.
- qualitatū. in quibus idem
  - vniuerſaliſatur.
  - particulariſatur.

que opponunt'
- Subalterne.
- Contradictorie.
- Contrarie.
- Subcontrarie.

ſeruatis ſequentibus conditionibus.

Libri Secundi Caput i.

Sub quo moderamie accipiatur ſequens diuiſio.

Propoſitionū Cathegoricaꝝ oppoſitarū alie ſunt Contrarie:alie ſubcōtrarie:alie cōtradictorie:alie ſubalterne:

Ut aūt conditiōes ille rectius intelligunt᷑ oportet ſciri quid vniuerſalitas ꝛ quid particularitas.

¶ Uniuerſalitas eſt terminus cōmunis diſtribut⁹. vel ſignū vniuerſalit᷑ et copulatiue ſignificans: ſic quod ratione ſui ad veritatē ꝓpoſitionis in qua ponit᷑ requiritur veritas omniū ſuarum ſingulariū vel partium vt ſignū vniuerſale purū vel impurum. coniunctio copulatiua affirmata. ſignum excluſiuū. exceptiuum. reduplicatiuū. vel collectiuū affirmatum ꝛ generatim om̄is ꝑticularitas negata

¶ Particularitas eſt terminus cōmunis non diſtributus. [vel ſignū ꝑticulariter et diſiunctiue ſignificans. ſic quod ratione ſui ad veritatē ꝓpoſitionis in qua ponitur minus ſufficit q̄ʒ veritas omniū ſuarum ſingulariū vel partium. vt ſignum ꝑticulare. cōiunctio diſiunctiua affirmata. ſignum excluſiuū. exceptiuum. reduplicatiuum vel collectiuū negatum et om̄is vniuerſalitas negata. quia aequiualet particularitati.

His cognitis ſubiciam conditiōes ſpeciales requiſitas ad ꝓpōnes oppoſitas.

¶ Ad ſubalternas requiruntur due conditiones

Prima. quod nihil ꝑticulariſatum in ſubalternante vniuerſaliſet᷑ in ſubalt᷑nata ſiue nulla ponat᷑ vniuerſalitas in ſubalternata que nō ponitur in ſubalternante Jccirco non opponūtur ſubalterne ſequētes ꝓpōnes Omnis homo aliquando fuit Aliquis homo ſemꝑ fuit. ſed ſubalterna prime eſt Aliquis homo aliquādo fuit Omnē ſubſtantiā poſſibile eſt eſſe deum. Aliquam ſubſtantiā neceſſe eſt eſſe deum. ſed ſubalterna prioris eſt Aliquā ſubſtātiā poſſibile eſt eſſe deum. Om̄is homo eſt animal. Aliquis homo eſt om̄e animal. ſed ſubalterna prioris eſt Aliquis homo eſt animal Nullum hominē neceſſe eſt eſſe currentē Aliquem hominem neceſſe eſt non eſſe currentem. ſed ſubalterna prioris eſt. Aliquem hominē non neceſſe eſt eſſe currentem.

Secunda. Terminus qui in ſubalternāte ſtat confuſe tm̄ reſpectu termini diſtributi in ſubalternata nō ſtet determiate reſpectu eiuſdem termi diſtributi ſed accipiatur confuſe tm̄ vel terminus diſtributus ꝑticulariſetur. Quare he non ſunt ſubalterne. Om̄i tꝑe riſibile eſt omnis homo Aliquo tempore riſibile eſt omnis homo. ſed ſubalterna prioris eſt Aliquo tēpore a riſibile eſt om̄is homo. poſito quod lij a faciat terminū riſibile ſtare confuſe tm̄. vel illa. Aliquo tempore om̄is homo eſt riſibilis. vel iſta. Aliquo tempore riſibile eſt homo.

Quo patet explanatio ſequentis orationis.

Subalterne ſunt vniuerſalis affirmatiua ꝛ ꝑticularꝫ affirmatiua vel vniuerſalis negatiua et ꝑticularis negatiua.

He ꝓpoſitiones nec repugnāt in veritate nec in falſitate (ꝛ ꝓpter hoc nō dicunt᷑ ꝓprie opponi. nec ſubalternatio eſt ſpecies oppoſitiōis ꝓprie dicte) ſed inferunt ſe in veritate et falſitate. Nam ſubalternans infert ſuam ſubalternatam in veritate. ſic quod ſi ſubalternans eſt vera oportet ſubalternatā eſſe veram. et ſubalternata infert ſubalt᷑nantē in falſitate. ſic quod ſi ſubalternata eſt falſa oportet

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0080-0

ſubalternantem eſſe falſam. ſed non ediuerſo. Hoc eſt quod dicitur.

Lex et natura ſubalternaꝝ t̃lis eſt. Si vniuerſalis vel ſubalternans eſt vera ſua ꝑticularis indefinita vl' ſubalternata eſt vera: nec ediuerſo. Et ſi particularis indefinita vel ſubalternata eſt falſa ſua vniuerſalis vl' ſubalternans eſt falſa: nec ediuerſo.

¶ Ad ꝓpoſitiones contradictorias ſimiliter requiruntur due conditiones Prima. nihil in vtraque vniuerſaliſetur vel ꝑticulariſetur. ſiue nulla ponat̃ vniuerſalitas vel ꝑticularitas in vtraque. ſed quicquid vniuerſaliſat̃ in vna ꝑticulariſetur in altera et ediuerſo. om̃e quod ꝑticulariſat̃ in vna vniuerſaliſet in altera. Quare nõ contradicunt ſequẽtes ꝓpõnes Hic vel Rhome vendit̃ piper. Hic vl' Rhome non vendit̃ piper. ſed cõtradictoria prime eſt illa. Hic ꝛ Rhome nõ vendit̃ piper. vel illa Hic nõ vel Rhome vendit̃ piper. vel iſta. Non hic vel Rhome venditur piper. Sed cõtradictoria ſcđe eſt Hic et Rhome venditur piper. Ita quoqꝫ he non cõtradicunt. Cuiuſlibet homis animus eſt inmortalis Alicuius hominis animus nõ eſt inmortalis. quia ly anim⁹ ꝑticulariſat̃ in vtraque. Sed cõtradictoria prime eſt Alicuius homis nullus animus eſt ĩmortalis. ſcđe illa. Cuiuſlibet homis quilibet animus eſt inmortalis. Nec he contradicũt. Tantũ materiale eſt corruptibile Tm̃ om̃e materiale non eſt corruptibile. quia ly tantũ affirmat̃ in vtraque. ſed cõtradictoria prime eſt. Non tantum materiale eſt corruptibile. ſcđe illa. Non tantũ omne materiale non eſt corruptibile.

Scđa. terminus ſtãs ĩ vna	Confuſe tantum	in ordine ad terminũ diſtributum a parte alterius extremi ĩ altera diſtribuat̃ et prius diſtribut⁹ nõ ſtet	confuſe tm̃ ſed determinate.
	Determinate		determĩate ſed confuſe tantũ

Quare he non cõtradicunt. Caput habet om̃is homo Nullum caput habꝫ omnis homo. niſi homo in ſcđa ſtet confuſe tantum. Neque iſte. Omnis homo eſt animal. A homo nõ eſt animal. ſi ly homo ſtat confuſe tantũ. ſed illa Homo nõ eſt animal. vbi ſtat determĩate Sub hac moderatione recipiat̃ ſequens textus.

Contradictorie ſunt vniuerſalis affirmatiua et ꝑticular̃ negatiua: vl' ꝑticularis affirmatiua ꝛ vniuerſal̃ negatiua

He ꝓpoſitiones repugnant in veritate ꝛ falſitate ſimul. ſic quod ipſas ꝛ quaſcꝫ ſimilis forme impoſſibile eſt ſiml' eſſe veras vel falſas. ſed ſemꝑ ſi vna earum eſt vera reliqua erit falſa et ediuerſo. Eam ob rem cõtradictio dicitur vnica ſpecies oppoſitionis propriiſſime dicte Id quod ab alijs ſic dicitur.

Lex ꝛ natura contradictoriarum talis eſt quod ſi vna eſt

vera reliqua erit falſa et econuerſo.

¶ Inſuper ad Contrarias requiruntur ſequentes due conditiones

Pꝛima. quod nihil in vtraque ꝑticulariſetur. ſiue nulla ponatur ꝑticularitas in vtraque. ſed om̄is ꝑticlaritas in vna in altera muteť in vniuerſalitatē Quare he non ſunt cōtrarie. Cuiuſlibet homis oculus eſt dexter. Cuiuſlibet homis oculus non eſt dexter. quia oculus ꝑticulariſať in vtraque. ſed cōtraria pꝛioꝛis eſt. Cuiuſlibet homis nullus oculus eſt dexter. vel Nullius hominis oculus eſt dexter. ſ poſterioꝛs hec. Cuiuſlibet homis quilibet oculus eſt dexter. Neque ille cōtrariantť. Non tantum homo currit. Non tantū homo non currit. quia ly tantū in vtraque negať et ſic ꝑticulariſať. opoꝛtet ꝙ in altera affirmari. Unde cōtraria pꝛioꝛis eſt. Tantum Om̄is homo currit et ſcḋe iſta Tm̄ om̄is homo nō currit. Idem ſentias de illis Nullum anial pꝛeter hominē eſt rationale. Nullum anial pꝛeter hominē non eſt rationale

Scḋa. Si in vna cōtrariaꝝ poniť ꝑticularitas in altera oia diſtribuilia debent vniuerſaliſari. Quare he nō ſunt cōtrarie Om̄i tꝑe riſibile eſt om̄is homo. Om̄i tꝑe nullum riſibile eſt ois homo. ſed ꝯtraria pꝛioꝛs eſt. Nullo tꝑe riſibile eſt hō vel iſta. Om̄i tꝑe nullum riſibile eſt hō. Ad hunc ſenſum recipiať ſequēs oꝛatio.

Contrarie ſunt vľis affirmatiua et vniuerſať negatiua

He repugnant in veritate ſolum. ſic qḋ impoſſibile ſit eas ſimul eſſe veras. poſſūaūt ſimul eſſe falſe. Id eſt quod dicitur

Lex et natura Contrariarum talis eſt quod ſi vna eſt vera reliqua erit falſa: et non econuerſo.

Quod aūt non poſſint ſimul eſſe vere ex hac ratione ꝓcedit. quia ſequereť duas contradictoꝛias eſſe ſimul veras. Quod ſic oſtendiť. contraria ſiue ſubalternās infert ꝑticularem ſiue ſubalternatam in veritate. ꝑ legem ſubalternarū. et ſic ad duas contrarias ſimul eſſe veras ſequiť duas ſubcōtrarias earū ſubalternatas ſimul eſſe veras. et ſic ꝓpōnes in om̄ib⁹ quatuoꝛ angulis et ita duas ꝯdictoꝛias

¶ Demū ſcias. quod ad ꝓpoſitiones foꝛmaliter ſubcontrarias requiruntur ſequentes due conditiones

Pꝛima. qḋ nihil in vtraqꝫ vniuerſaliſeť. ſiue nulla ponať vniuerſalitas in vtraqꝫ ſed om̄is vniuerſalitas in vna muteť in ꝑticularitatem in altera. Quare he non ſunt ſubcōtrarie. Sol ſemꝑ eſt ſuper noſtruꝫ hemiſperiū. Sol ſemꝑ non eſt ſuꝑ noſtrum hemiſperiū. ſed ſubcōtraria pꝛioꝛis eſt Sol quandoqꝫ non eſt ſuꝑ noſtrum hemiſperium. vel iſta. Sol non ſemꝑ eſt ſuꝑ noſtrum hemiſperiū Ita ꝙꝫ iſte non opponūtur ſubcontrarie. Tantum deus eſt bonus. Tantum deus non eſt bonus. quia tm̄ affirmať in vtraque et ſic vniuerſaliſať. Idem iudiciū eſt de illis. Joannes et Eliſabeth diſceptant. Joannes et Elizabeth non diſcepant.

Scḋa. ſi in vna ſubcōtrariaꝝ poniť aliqua vniuerſalitas in altera om̄ia debent particulariſari. Quare he non ſunt ſubcōtrarie Aliquo tꝑe riſibile eſt om̄is homo. Aliquo tꝑe nullum riſibile eſt om̄is homo. ſed ſubcōtraria pꝛioꝛis eſt. Aliquo tꝑe riſibile non eſt om̄is homo. Ad hoꝝ moderatōeꝫ recipiať ſequēs oꝛatio

Subcōtrarie ſunt ꝑticľarꝫ affir̄atiua ⁊ ꝑticľarꝫ negatiua

De paſſionib' ppōis cathegorice

De ppoſitiones repugnant in falſitate ſolum. ſic quod impoſſibile in eas ſimul eſſe falſas. poſſunt aūt ſimul eſſe vere. Id quod ſibi vult ſequens oratio.

Lex et natura ſubcontrariarum talis eſt quod ſi vna eſt falſa reliqua erit vera: et non ediuerſo.

Quod aūt non poſſint ſimul eſſe falſe ex hoc cognoſcitur. quia ſequeret̃ contradictorias ſimul eſſe falſas. Nam ſubcōtrarijs ſimul falſis ſequit̃ ꝑ legem ſubalternaꝫ duas cōtrarias earum ſubalternātes ſimul eſſe falſas et ſic ppoſitiones in om̄ibus quatuor angulis ⁊ ita duas cōtradictorias. Quom itaqꝫ cōtradictorie nequeunt aliquo caſu ſimul eſſe vere aut falſe. ſequit̃ ꝙ quocunqꝫ caſu ſtat contrarias eſſe ſimul falſas eo oportet ſubcōtrarias eſſe ſimul veras ⁊ ediuerſo. alit̃ enī ↄtradictorie eſſent ſimul vere vel falſe. vt facile patet intuenti.

Poſſunt autē modi quibus contingit contrarias ſimul eſſe falſas. et ſubcontrarias ſimul veras reduci ad quinque

1. – 3. In materia naturali de p̄dicatiōe:
   - Indirecta vt Omne anial eſt homo. Nullum anial eſt hō. Aliquod anial eſt homo Aliqđ anial non eſt homo
   - Directa de copula:
     - preteriti vel futuri tp̄is. vt oīs hō fuit anial. Nullus homo fuit aial. Aliquis homo fuit anial. Aliquis homo non fuit animal.
     - p̄ſ̄tis tp̄is modificata hoc modo neceſſe vł impoſſibile vt Omnē hominē neceſſe eſt eſſe anial. Omnē hominē impoſſibile eſt eē aial Aliquē hominē poſſibile eſt eſſe animal. Aliquē hominē poſſibile eſt non eſſe anial

4. – 5. I materia cō tingēti de accidente:
   - Sep̄abili. vt omnis homo eſt albus. Nullus homo eſt albus. Quidam homo eſt albus. Quidam hō non eſt albus
   - Inſeparabili et de predicatione indirecta. vt Omne calidum eſt ignis. Nullum calidum eſt ignis. Aliquod calidum eſt ignis Aliquod calidum non eſt ignis

Preter hos modos contrarie et ſubcontrarie repugnant in veritate ⁊ falſitate ſimul ſicut cōtradictorie

Omniū dictorum exempla ſumas in ſequenti figuratione. Nam queque due cōtrarie ſubalternant ſibi duas ſubcōtrarias. et queque ſubalternans cōtradicit ſubcontrarie ſue ſubalternate. et ſubalternata cōtradicit contrarie ſue ſubalternantis. in hunc modum

Omnis lapis eſt durus	Contrarie	Nullus lapis eſt durus
Subalterne	Contra dic torie / Contra dic torie	Subalterne
Quidam lapis eſt durus	Subcōtrarie	Quidā lapis nō eſt durus

Libꝛi Secundi Caput i.

Sciaſ preterea quod idem eſt iuditum de pticulari et indefinita. quo ad ea que nunc dicta ſunt. Nam ſicut pticularis affirmatiua et pticularis negatiua ſubcõtrariant. ita indefinita affirmatiua et negatiua. Item ſicut pticularis affirmatiua cõtradicit vl'e negatiue. et ſubalternat vl'i negatiue. ſic indefinita affirmatiua ꝛc. Hinc dici ſolet.

Et quod dicit de pticulari intelligendū eſt de indefinita.

Item Singularis affirmatiua cõtradicit ſingulari negatiue. vt Joannes eſt muſicus. Joãnes nõ eſt muſicus.

His tandem ſequentia deducuntur corrolaria pro dictorū maiorū explanatione et breuiſſima repetitione.

1. Omnis ꝓpoſitio habet cotradictoriã: puta ꝓpoſitionem de eiſdem ſubiectis ꝑdicatis ꝛ copulis. oppoſite qualitatis. in qua pticulariſatur quicquid prius eſt vniuerſaliſatum et ediuerſo.

	Contrariã		oppoſite q̃litatis ꝛ eiuſdem vl'itatis in qua oĩa vniuerſaliſant ſi in altera ponitur aliqua pticularitas.
2. Sola vl'is (.ſaltem q̃ntitate terminali.i. que includit aliq̃ȝ vniuerſalitatem.) hȝ		puta ꝓpoſitiõeȝ de eiſdem ſubiectis predicatꝫ ꝛ copulis	
	Subalternatam		Eiuſdem q̃litatis. in qua pticulariſat prius vl'iſatum. ꝛ nihil prius pticulariſatū vniuerſaliſatur.
	Subcõtrariam		oppoſite q̃litatis ꝛ eiuſdē pticl'aritatis: in qua oĩa pticulariſant ſi in priore ponit aliqua vl'itas.
3. Sola ꝓpõ particularis vel indefinita (.ſaltē q̃ntitate tiali.i. que includit aliq̃ȝ pticl'aritatē.) hȝ		puta ꝓpõem ꝺ eiſdem ſubiectis ꝑdicatꝫ et copulis	
	Subalternantem		Eiuſdem q̃litatis: in qua aliqꝺ prius pticulariſatum vl'iſatur.

4. Oppoſitio nõ ſolum ſumenda eſt penes quãtitatem ꝓpõnalem ſumptã penes ſubiectū ꝓpõnis ſeu principaliorē eius ptem. ſ penes q̃titatem tialem que attendit penes quamqȝ ptem materialem ꝓpõnis. Põt itaqȝ ſumi oppõ expte ſubiectoꝝ. ꝑdicatoꝝ et detiationū tam ſubiecti quã ꝑdicati. atqȝ etiã copularū. Hoc eſt qꝺ aliter dicit. In modalibus diuiſis oppõnem nonnūquã ſumi poſſe ex pte mõꝝ. aliqñ expte dictoꝝ. quoꝝ oĩm exempla alio in ope inuenies.

¶ Poſt oppoſitionem determinatur de aequipollentia ꝓpõnuȝ. Et bono ordīe quia aequipollentia fundat in oppoſitione et ſine ea cognoſci non poteſt. Nam hee ꝓpoſitiones dicuntur aequipollere in ꝓpoſito. que prius formaliter oppoſite nūc idem valent p prepoſitionem negationis vni carū. vel poſtpoſitionem negationis ſubiecto vnius. vel per prepoſitionē et poſtpoſitionē ſimul. In quo ſenſu recipiatur ſequens definitio Aequipollentia eſt duaꝝ ꝓpoſitionū cathegoricaꝝ rum prius oppoſitaꝝ p prepoſitionē negationis. vel poſtpoſitionē. vel prepoſitionem et poſtpoſitionē ſimul idem valor. Ubi innuūtur tris regule aequipollētiarum. notate hoc verſiculo.

Pre Contradic: poſt cõtra: pre poſtque ſub alter:

1. Propoſitiões ꝯtradictorie aequipollent ſi vni earū ꝓponit̄ negatio. Uel ſic: quelibet ꝓpoſitio cui ꝓponitur negatio aequipollet alteri que ante ꝓpoſitionem negationis erat eius cōtradictoria. vt hec due cōtradicunt. Omis diues eſt auarus Quidā diues nō eſt auarus. ⁊ hec Nō omnis diues eſt auarus aequipollet poſteriori. et illa. Nō quidā diues nō eſt auarus aequipollet priori.

2. Propoſitiones cōtrarie vel ſubcōtrarie ex pte principalis ſubiecti aequipollent ſi ſubiecto vni⁹ imediate poſtponit̄ negatio. Uel ſic. quelibet ꝓpoſitio vl'is vel pticularis quantitate ꝓpoſitionali. cui⁹ ſubiectō imediate poſtponit̄. negatio negans totum quod ſequit̄ aequipollet ꝓpoſitionis que ante poſtpoſitionē negationis fuit eius cōtraria vel ſubcontraria. vt ille ſunt cōtrarie. Omnis diues eſt auarus. Nullus diues eſt auarus et illa. Omnis diues non eſt auarus aequipollet poſteriori. ſed hec Nullus diues non eſt auarus aequipollet priori. Ita quoqꝫ iudicandū eſt de ſequentibus. Aliquis diues eſt auarus. Aliquis diues nō eſt auarus. que opponūtur ſubcontrarie.

3. Propoſitiones ſubalterne rōne ſubiecti principalis aequipollent ſi vni eaꝝ ꝓponitur negatio et ſubiecto eiuſdem imediate poſtponit̄ alia negatio. Uel ſic. quelibet ꝓpoſitio de ſubiecto cōmuni cui ꝓponit̄ vna negatio et ſubiecto eiuſdē poſtponit̄ alia negatio aequipollet alteri que ante ꝓpoſitionem et poſtpoſitionem negationis erat eius ſubalterna. vt he due. Omis diues eſt auarus Quidā diues eſt auarus opponūtur ſubalterne ⁊ hec. Non quidā diues nō eſt auarus aequipollet priori et iſta. Non ois diues nō eſt auarus aequipollet poſteriori Ratio illaꝝ regularū eſt. quia ꝓpoſitiones aequipollētes ſunt eiuſdem qualitatis ⁊ q̄ntitatis. ꝓpoſitiones autē oppoſite repugnant in qualitate vel q̄ntitate ⁊ ſm dictas regulas fiunt eiuſdem q̄litatis et quantitatis. vtꝫ intuenti.

He regule non ſolū tenent in integris ꝓpōibus. ſed etiam in ſimplicibus ſignis et ſyncathegorematibus. Et abunde ex eis hꝫ pn̄t regule quatuor quas petrus hiſpanus de equipollencijs modaliū tradit. vtꝫ cuilibet cōſideranti verbi gracia ex pria regula petri hiſpani hee q̄tuor eq̄pollēt. Socratē poſſibile ē currere. Socratē ꝯtingēs ē currere Socratē nō ipoſſibile eſt currere. Socratē nō necē ē nō currere. ꝑ ſcdaꝫ regulā ille Socratē poſſibile ē nō currere. Socratē ꝯtigēs ē nō currere Socratē nō ipoſſibile ē nō currere. Socratē nō neceſſe eſt currere. per tertiā regulam he Socratē non poſſibile eſt currere. Socratem nō ꝯtingens eſt currere. Socratē impoſſibile eſt currere. Socratē neceſſe ē nō currere. per q̄rtaꝫ regulam iſte. Socratem nō poſſibile eſt nō currere. Socratē nō ꝯtingens eſt nō currere. Socratē impoſſibile eſt nō currere Socratem neceſſe eſt currere. Quod .n. priores due cuiuſqꝫ ordinis aeq̄pollea nt patet quia de poſſibili ⁊ contingenti idem eſt iuditiū. Tertia autē aequipollet prime ſui ordinis ꝑ primā regulam pre contra dic. Quarta tertie ꝑ ſcdaꝫ regulā poſtcōtra. Quarta prime ꝑ tertiam regulam pre poſtqꝫ ſubalter.

¶ Inſuꝑ tractabit̄ de cōuerſione. Ubi conſyderandū quod ꝓpoſitio tunc dicit̄ conuerti. qn̄ extrema eius tranſponūtur ⁊ ex eijſdem vel ſinonymis conſtituit̄ altera ꝓpoſitio eiuſdem q̄litatis ſequens ad eam in bona ꝯſequentia. ſic quod nō ſtat priorem (.que dicit̄ cōuerſa.) eſſe veram quin etiā reliqua (.q̄ vocatur conuertens.) ſit vera. Inquo ſenſu recipiat̄ id quod ſequitur. Conuerſio eſt duarū propoſitionū cathegoricaꝝ vtroqꝫ termino pticipantiū. ordine tranſpoſito. eiuſdem q̄litatis. vnius ad aliā bona conſequentia. Ubi notantur generales conditiones requiſite ad conuerſionem.

1. Oportet cōuerſam ⁊ cōuertentē eſſe d eijſdem copulis. eiuſdem qualitatis:

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0085-9

et de extremis p̄ciſe eiuſdem tranſpoſitis. ſic qđ ſubiectū vnius ſit predicatū alterius ꝛ ediuerſo. Quod aliȷ̄ ſic enūciant. Opoꝛtet cōuerſam et cōuertentem p̄ticipare vtroque termino. oꝛdine cōuerſo ſiue tranſpoſito: nec in eiȷ̄s mutari aliquā ꝓprietatem logicam. puta ampliationē. ſuppoſitionem in gn̄e. reſtrictionem vel appellationem ꝛc̄. Jccirco nō valent ſequentes conuerſiones.

Ego ſum deus. ergo deus ſum ego — ꝓpter variationē ꝯgruitatis ſed ſic cōuertatur. ergo. Deus eſt ego.
Nullus homo eſt mulier. ergo Nullus mulier eſt homo — Nulla mulier eſt hō maſculus.

Adam fuit homo. ergo homo fuit adam — ꝓpter mutationē ampliationis. ſed ſic cōuertatur — Quod fuit hō fuit adam qui eſt vel fuit.
Antichriſtus erit hō. ergo homo erit antichriſtus — Qđ erit hō erit antichriſtus qui eſt vel erit.

Canis dominū ſuū cognoſcit. ergo Cognoſcens dn̄m ſuū eſt canis. — ꝓpter variationē appellationis rōis. ſed ſic cōuertatur ergo. Dn̄m ſuū cognoſcens eſt canis.
Om̄e nomē corp⁹ aut rem ſignificat: ergo aliquod ſignificans corpus aut rem eſt nomen — Corpus aut rē ſignificans eſt nomen.

Nullus hō eſt mulier. ergo nulla mulier eſt homo — ꝓpter variationē reſtrictiōez. ſed ſic ꝯuertatur ergo — Nulla mulier eſt homo maſculus.
Quedam mulier eſt hō. ergo q̄dā homo eſt mulier. — Nō eſt mulier. vel ſic Quidā vel quedam hō eſt mulier.

2. Conuerſa nō poteſt eſſe vera ſine cōuertente et infert cōuertentem in bona cōſequentia et ꝓpter hoc nihil dȝ vniuerſaliſari in cōuertente qđ nō fuit vl'iſatū in conuerſa. nec terminus ſtans in cōuerſa confuſe tm̄ reſpectu termini diſtributi debet in cōuertente ſtare determinate reſpectu eiuſdem termini diſtributi ſed ſtet confuſe tantū vel terminus diſtributus in cōuerſa non diſtribuatur in cōuertente. Cuius ratio eſt. quia in omni cōſequentia bona opoꝛtet caueri ne arguatur a nō diſtributo ad diſtributū. vel a termino ſtante confuſe tantū ad eundem ſtātem determinate reſpectu eiuſdem termini diſtributi

Propter defectum Primi. non valet hec conuerſio:
- Omnis hō eſt aīal. ergo Om̄e aīal eſt homo. ſed ſic cōuertatur Quoddam aīal eſt homo.
- Nullus hō eſt om̄e aīal. ergo Nullū aīal eſt homo ſed ſic cōuertatur Quoddā aīal nō eſt homo.
- Aliquod aīal nō eſt hō. ergo homo nō eſt aīal. ſed ſic cōuertatur Quidam homo aīal nō eſt.

Propter defectum Secundi non vȝ hec conuerſio:
- Cuiuſlibet homis oculus eſt dexter. ergo Dexter oculus eſt oculus cuiuſlibet hoīs. ſed ſic ꝯuertatur. ergo Dexter oculus eſt ocul⁹ alicuius homis. Vel ſic. Dexter oculus eſt cuiuſlibet hoīs oculus.
- Om̄i tp̄e riſibile eſt oīs hō. ergo Hō eſt riſibilis om̄i tp̄e. ſed ſic cōuertatur. ergo Hō eſt om̄i tp̄e riſibilis. vel ſic. ergo Hō eſt riſibilis aliquo tempoꝛe.

Volens itaqȝ cōuertere aliquam pꝛopoſitionē conſyderet diligenter que ſint eius extrema (. puta ſubiectū et pꝛedicatum.) atque habitudines logicas eorundem (. puta ſuppoſitionē in gn̄e. ampliationē reſtrictictionem ꝛc̄.) quas circa extrema expꝛimat et ſubinde extrema tranſponat. ſic quod de ſubiecto fiat p̄dicatum et ediuerſo cōſtituendo aliam ꝓpoſitionem eiuſdem q̄litatis. in qua nihil vl'iſatur

De paſſionibꝰ ꝓpõis cathegorice

quod eſt ꝑticulariſatũ in priore. nec terminus aliquis ſtet detiate reſpectu termĩ diſtributi qui in priore reſpectu eiuſdem termĩ diſtributi ſtabat confuſe tm̃. Hec .n. cõuerſio ſemꝑ valet. An autem ſit ſimplex vel accñs ſic cognoſces.

Si cõuerſa et ꝯuertens ſunt	eiuſdem qualitatis Diuerſaꝝ q̃ntitatũ	dicit̃ conuerſio	Simplex. quia eſt ſimplex tranſpoſitio extremoꝝ nullo accidente mutato Per accñs. q̄ in tranſpõe extremoꝝ mutat̃ accñs ꝓpoſitionis .ſ. quantitas

In quo ſenſu recipiantur iſequentia

Propoſitionũ cathegoricaꝝ duplex eſt. Cõuerſio: Simplex et ꝑaccidẽs. Cõuerſio ſimplex eſt facere de ſubiecto predicatũ et ediuerſo manẽte eadẽ qualitate ⁊ q̃ntitate. Conuerſio ꝑaccidens eſt facere de ſubiecto p̄dicatũ ⁊ ediuerſo manente eadẽ qualitate ſed mutata quantitate

His tandem ſequit̃ qꝺ Ois propoſitio cuiꝰ extrema totalia ſupponunt	Eadem ſpecie Diuerſis ſpeciebus	ſuppõnis p̄t cõuerti	Simpliciter. Per accidẽs: nec aliter

Et hoc veꝝ cõputando ſuppoſitionẽ determiatam et confuſam tm̃ ꝓ vna ſpecie eo. quod ille faciunt vnã quãtitatem ꝓpõnis ¶ Addit̃ põt cõuerti ſimpl̃r. quia propoſitio cuiꝰ extrema ſupponũt eodem modo in ſpecie poteſt aliter conuerti quã ſimpliciter. vt illa Nullus aſinus eſt bos poteſt conuerti ſimpliciter in iſtã. Nullus bos eſt aſinus. vel per accñs in illam. Quidã bos non eſt aſinus. quia vtrobique ſeruatur forma p̄tacta.

Ad moderationẽ illoꝝ accipiant̃ ſequentes regule phi prio primorũ libro.

1. Vl̃is negatiua ꝯuertit̃ ſimpl̃r in vl̃em negatiuam: vt Nullus hõ eſt aſinus: g̃ Nullus aſinus eſt homo.

2. Particularis vel indefinita affirmatiua cõuertitur in ꝑticularem vl̃ indefinitã affirmatiuã. vt Aliquod albuꝫ eſt animal: g̃ Aliquod animal eſt album.

3. Vl̃is affirmatia ꝯuertit̃ ꝑ accñs i ꝑticl̃arẽ vl̃ idefinitã

affirmatiua:vt Omnis homo eſt aīal:ģ Aliq̊d al̄ eſt hō

4. Particularis negatīa nō ꝯuertitur formaliter in vnā de mō loquendi conſueto:quia nō ſequit̄ Quoddā aīal non eſt hō:ģ Quidā homo nō eſt anīal:arguit̄ em̄ a non diſtributo ad diſtributū:ſed ſic ꝯuertatur Quidā homo animal non eſt.

Dis adījcias ſequētes cautelas logico in ꝯuerſione ꝓpōnum ſcitu neceſſarias.

¶ In cōuerſione ꝓpōnis exceptiue.ſignū exceptiuū mutetur in qui non eſt.que non eſt.vel quod nō eſt.ſcđm exigentiā latinitatis.vt Om̄e aīal preter hoīez eſt irrōnale ꝯuertit̄ ſic.ģ irrōnale eſt animal quod nō eſt homo

¶ In Cōuerſione ꝓpoſitionis reduplicatiue ſignū reduplicatiuū cū pte reduplicata cohereat ſubiecto ꝯuertentis.quia in cōuerſa tenet ſe ad p̄dicatum.vt Oīs homo inq̄ntum rōnalis eſt riſibilis cōuertitur ſic.ģ Qđ inq̄ntū rōale ē riſibile eſt homo.Quo ſequit̄ quod ꝓpoſitio reduplicatiua nō cōuertitur in reduplicatiuā ſed in vnam de reduplicato ſubiecto.

¶ Propoſitio inqua ponit̄ pronomen prime vel ſcđe pſone ſi cōuertitur ab alio quā a ꝓferente ponatur loco ꝓnois nomen vel aliud ꝓnomen ſ̄cans rem demōſtratam.vt Ego ſum mgr̄.prolata a petro ſic cōuertit̄ a ioāne.ģ Mgr̄ eſt tu vel ille.demonſtrando petrū.Uel ſic.Mgr̄ eſt petrus Additur ſi cōuertit̄ ab alio q̄ꝫ a ꝓferente quia a proferente conuertit̄ ſicut alia in qua nullū ponitur pronomē vt Tu es petrus.ergo petrus eſt tu.

¶ In Conuerſione modalis diuiſe modus neceſſe mutet̄ in poſſibile.vt Deum neceſſe eſt eſſe ſubām.ģ Subām poſſibile eſt eſſe deū.Et modalis diuiſa de hoc modo poſſibile nō.nullo mō conuertitur.

Neminē etiā lateat quod p̄ter dictū mō conuertendi modalis compoſita inqua ponitur aliquis illorum trium modoꝝ.Neceſſe.verū.poſſibile.poteſt cōuerti ex pte dicti cōuerſione qua cōuertitur ꝓpoſitio pro qua ſupponit ſuū dictum.vt dictū illius Omnē hominē neceſſe eſt eſſe aīal.ſupponit ꝓ illa.Homo eſt aīal.que cōuertitur per accn̄s in illā.Aliquod aīal eſt homo.quare et prior modalis ex pte dicti dicitur conuerti p accidens in illam.Aliquod anīal eſſe hominē eſt neceſſe.vt antē dicta cōuerſio ſit formalis argumentatio ponat̄ a pte aītis conſtantia ꝓpoſitionis ꝓ qua ſupponit dictū ꝯuertentis.vt hec.Omnē hoīem eſſe aīal eſt neceſſe formaliter ſic cōuertitur et hec ꝓpoſitio.Aliquod aīal eſt homo eſt.ergo Aliquod animal eſſe hominē eſt neceſſe.

Sup hec dicitur q̄ꝫꝫ conuerti ꝓpoſitio.quando extrema eius tranſponūtur et infinitant̄.nec mutata qualitate nec q̄ntitate.vt Omne mel eſt dulce.ģ Omne non dulce eſt nō mel.Hanc vocant cōuerſionem p cōtrapoſitionē et vocatur ab alijs argumentū Ecōtrario.Hec cōuerſio ſolum cōuenit vl̄ibus affirmatiuis.et pticularibus negatiuis.Nec eſt ꝓprie cōuerſio.quia in ea propoſitiones non ſunt de eiſdem extremis.Nec eſt formalis cōſequentia.quia patit̄ inſtantiam.In affirmatiuis quidem.quando alterum extremorum vel vtrūꝗ eſt terminus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0088-6

De paſſionibꝰ ꝓpōis cathegorice

tranſcendens. In negatiuis vero: quādo eſt terminus fictus. Eam ob rem ab alijs ſolet omitti.

¶ Explanatis paſſionibus ꝓpōnis cathegorice que ꝯducunt ad ꝯgnoſcendas veritates et falſitates ꝓpōnum: ponenda ſunt quedā documenta quibus a poſteriori ꝓueſtigamus veritatem vel falſitatem ꝓpoſitionis: quoniā multis alijs modis a poſteriori cognoſcere poſſumus veritatem et falſitatem ꝓpōnum.

1. Quibuſdā regulis: inter quas frequentiores recenſebimꝰ quaꝝ meminit Ariſ. ſexto metaphyſice. Et ſunt ſex numero.

1. 2. 3. 4. 5. 6. — Ois ꝓpoſitio cathegorica cꝰ

- extrema totalia
  - ſupponunt ꝓ eodem: ſi fuerit
    - Affirmatiua eſt vera: vt Homo eſt animal.
    - Negatiua eſt falſa: vt Hō non eſt animal.
  - ſunt adinuicē dīſperata: ſi fuerit
    - Affirmatiua eſt falſa. vt Homo eſt aſinus.
    - Negatiua eſt vera. vt Hō non eſt aſinus.
- vtrūque extremorū vel alterum ꝓ nullo ſupponit: ſi fuerit.
  - Affirmatiua eſt falſa. vt Chymera eſt chymera.
  - Negatiua eſt vā. vt Chymera nō eſt chymera.

¶ Additum eſt in poſterioribus quattuor regulis: cuiꝰ extrema totalia: propter iſtas et ſimiles. Homo imaginatur aſinus: Joannes habet aſinū. Petrus non eſt aſinus hōis. que ſunt vere. Poſteriores vero due regule patiuntur inſtantiā: quando in ꝓpoſitione ponit̄ ſignū pregnans. vt claret in illa. Tantū hō non eſt chymera: que eſt falſa et eius cōtradictoria affirmatiua vera.

2. Ex oppoſitis vel per oppoſitionem ꝓpōnum in hunc modum.

Omnis propoſitio cuius contradictoria vel
- Contraria eſt vera
- Subcōtraria ē flā

ꝯgnoſcit̄ eſſe
- falſa.
- vera.

vt hec eſt vera. Eſſentia diuina nō eſt pater: quia ſua ꝯtradictoria eſt falſa. Ois eſſentia diuina eſt pater. quā ſubiectum cōplete diſtribuitur.

Si vna ꝯtrariaꝝ vel ꝯ̄dictoriaꝝ fuerit
- neceſſaria: reliq̄ erit īpoſſibilis ⁊ econuerſo
- Contingens altera erit contingens

3. Ex aequipollentibus vel ꝑ aequipollentiā ꝓpoſitionū. Nam de propoſitionibus aequipollentibus idem eſt iuditiū quo ad veritatem et falſitatem: ſic quod ſi vna fuerit vera et reliqua. Ita quoque de falſitate.

4. Ex terminali ꝓbatiōe. Ubi ſciendū quod ꝓpō tūc ꝓbat̄ tialiter quando ſenſus eius obſcurus ratione alicuius termini in ea poſiti declarat̄: vel veritas eius ex alijs notioribus ⁊ manifeſtioribus infertur. Utrumqꝫ autem horum duobus modis fieri ſolet.

Senſus. n. obſcurus ꝓpōnis quem habꝫ rationē termini in ea poſiti: vel declarat̄ per
- Propōeꝫ hypoteticā notiorē ſecū formaliter conuertibilem.
- Deſcriptionē illius termini: aut latentis ſue ſignificationis expſſionē

Et hec dicitur probatio
- Exponibilis.
- officialꝭ

Libri Secundi Caput i.

Utraqꝫ illarū ꝓbationū cōuenit ꝓpōnibus ratione ſyncathegorematū et ſignorū cōfuſiuorū in eis poſitorū.

Ita quoqꝫ veritas ꝓpōis poteſt inferri vel cōcludi ratione alicuius termini in ea poſiti ex alijs notioribus. duobus modis

Uno modo ex duabꝰ ꝓpōibus notioribꝰ de termino inferiori vel minus cōmuni ad terminū prioris ꝓpōis Et dicitur ꝓbatio Reſolubilis

Alio modo ex duabꝰ ꝓpōibus notioribꝰ de termino ſuperiori vel magis cōmuni ad terminū prioris ꝓpōis Et dicitur ꝓbatio Cōponibilis

Utraqꝫ harū ꝓbationū poteſt cōuenire ꝓpōi ratione cuiuſqꝫ termini cōmunis in ea poſiti nō diſtributi et habētis eſſentialiter inferius vel ſuperiꝰ Reſolubilis eni ſi habet inferiꝰ. et Cōponibilis ſi habuerit ſuperiꝰ. Ubi etiā ſcias quod quiſqꝫ terminus ratiōe cuiꝰ ꝓpōi conuenit aliqua illarū ꝓbationū dicit mediatus· quaſi habēs mediū ratione cuius ꝓpō poſſit ꝓbari. Et ex aduerſo terminꝰ ratione cuiꝰ ꝓpōi nō cōuenit aliqua dictarū ꝓbationū vocat immediatꝰ quaſi non habens mediū. vt terminus tranſcēdens vel ſingularis. ¶ Quo patet quadruplicem eſſe ꝓbationē terminalē et terminū mediatū. ſ. Cōponibilē. Reſolubilem Exponibilē et offitialē. Alij autē omittentes ꝓbationē Cōponibilē ponunt ſolū triplicē ꝓbationē et terminū mediatū. Quo autē pacto quodqꝫ genus ꝓbationis definiat ex dictis facile colligi poteſt. et ſine iactura nūc omitto. Et aequiuocat hic ꝓbare Nā in exponibili et offitiali ſummit large ut eſt verum vel falſum minus notū ꝑ verū vel falſum magis notū oſtendere. In reliquis autē duobus generibꝰ (puta reſolubili et cōponibili) proprie ꝓut eſt verū minꝰ notū ꝑ verū magis notū oſtendere. quia in ꝓbatiōe ſolū verum ꝓbat et ꝓbat. Hoc in ſenſu accipiant ſequentia.

Terminorū alter mediatus alter immediatꝰ. Terminus imediatus eſt ratione cuius nō habet ꝓpō ꝓbari. Terminus mediatꝰ eſt ratiōe cuiꝰ ꝓbari habet ꝓpō. Et eſt triplex. ſ. Reſolubilis: Exponibilis: et Officialis

Alij addunt quartū membrū. ſ. Componibilis.

Ut autē cognoſcas quō queqꝫ illarū ꝓbationū fiat de ſingulis in ordinē dicemꝰ Principio autē de Cōponibili et reſolubili. Ubi ſcias quod oīs et ſola ꝓpō vera in qua ponit terminꝰ Cathegorematicus (vel aliquod ipm includēs) habēs ſe inferiorē determiate ſupponēs nec determinās cōplexum ꝓpōnale poteſt ratione illius termini ꝓbari ꝑ duas ꝓpōes

In priore. loco illius termini ponat terminus inferior (ſiue ꝓnomē demōſtratiuum vel aliud tale includens) in eodem caſu ceteris non variatis.

In poſteriore. terminus ratiōe cuius ꝓbat ꝓpō ꝑdicet in recto et affirmatiē de termīo inferiori (vel ꝓnomīe demōſtratiuo) recti caſus idem quod in priore demonſtrante vt illa Homo eſt ſenſitiuus ꝓbat ſic reſolubiliter

Ratiōe ſubiecti Hoc eſt ſenſitiuū et hoc eſt homo ergo Homo eſt ſenſitiuus

Ratiōe ꝑdicati Hō eſt hoc et hoc eſt ſenſitiuum ergo Homo eſt ſenſitiuus

De expoſitione ꝑpoſitionis

Simili lege ꝓbent̃ ſequentes Hominis anima eſt imortalis Uigilanti iura ſub ueniunt. Deum genuit deus

¶ Preterea de ꝓbatione Cōponibili id noſſe ſatis ſit. Omnis et ſola ꝓpō vera in qua ponit̃ terminus Cathegorematicus habens aliū ſe ſuperiorē qui cū ſigno vniuerſali diſtributiuo loco illius termini poſit⁹ cōſtituit ꝓpōem verā poteſt ratione illius termini ꝓbari ꝑ duas ꝓpōes

In priore loco illius termini ponat̃ terminus ſuperior cū ſigno vniuerſali diſtributiuo in eodē caſu ceteris nō variatis. In poſteriore . terminus rōe cui⁹ ꝓbat̃ ꝓpō ꝑdicet̃ in recto et affirmatiue de termīo ſuperiori recti caſus vel ſaltē e diuerſo vt Homo eſt ſenſitiuus. ꝓbat̃ ſic Cōponibiliter

Ratiōe
- Subiecti Omne aı̄l eſt ſenſitiuū et hō eſt aı̄l
- Predicati Hō eſt aı̄atus et ~~omne aı̄atū eſt ſe~~ ſitiuum

ergo hō eſt ſenſitiuus

Ita quoq; ꝓbent̃ ſequentes. Deus formauit hominē. Homo nō eſt lapis Aſinus eſt corruptibilis. Albedo eſt viſibilis

¶ Additur

¶ Omnis et ſola ꝓpō vera
¶ Termin⁹ Cathegorematicus

q꞉ hec duo genera ꝓbationū ſolū cōueniūt ꝓpōib⁹ veris et ratiōe terminoꝝ Cathegorematicoꝝ potētiū ſubici vel ꝑdicari in ꝓpōne

¶ Uel aliquod ipm includens. Nā quādo in ꝓpōe ponūt̃ verba. aduerbia. vel alie ꝑteſorationis que includūt terminū Cathegorematicū Prius reſoluant̃ in illum et facta reſolutiōe ꝓbent̃ mō ꝑdicto . vt Alicubi lucet ſol. reſoluit̃ ſic In aliquo loco lucet ſol. et ꝓbat̃ hac lege Hoc loco lucet ſol . et hic locus eſt aliquis locus. ergo ⁊c. Poſſet etiā loco ꝓnominis demōſtratiui ſumi aduerbium ipſi⁹ incluſiuū. vt ſic Hic lucet ſol . et hic eſt alicubi . ergo ⁊c

¶ Determinate ſuppones. q꞉ propō ratione termini ſupponētis diſtributiue vel confuſe tantū non ꝓbat̃ reſolubiliter

¶ Non determinās cōplexū ꝓpoſitionale. quoniā ratione illius ꝓpō ꝓbat̃ officialiter vt inferius dicemus.

¶ Habens aliū ſe inferiorē vel ſuperiorē. Eam ob rem ꝓpō nō poteſt ꝓbari cōponibiliter ratiōe termini tranſcēdētis. nec reſolubiliter ratiōe termi ſingularis.

¶ Qui cū ſigno diſtributiuo loco illius termini poſitus ⁊c . qm̄ aliter nō poteſt ꝓbari cōponibiliter. q꞉ altera ꝓbantiū erit falſa . Quare hec Omnis homo eſt animal. ratione ꝑdicati nō poteſt ꝓbari cōponibiliter

¶ Id quod in priore demonſtrāte . q꞉ ſi diuerſa demōſtrant̃ nō valet ꝓbatio. vt nō ſequit̃ hoc eſt hō (demōſtrato Joanne) et hoc eſt aſinus (demōſtrato brunello) ergo homo eſt aſinus .

Hi duo modi ꝓbandi ſunt ſyllogiſtici

Nā ꝓbatio
- Cōponibilis eſt ſyllogiſm⁹ de medio cōmuni. Et dicit̃ argumētatio a cōponētibus ad cōpoſitā
- Reſolubilis ē ſyllogiſm⁹ expoſitori⁹ vel de medio ſingulari. Et dicit̃ argumētatio a reſoluentib⁹ ad reſolutam

rōe ſui termini ad quē . quia ē ad
- inferius. quod eſt cōpoſitius Cōmunia enī ſūt ſimplitiora
- ſuperius. quod ē reſolutius et ſimplici⁹

Libri Secundi Caput i.

Ideirco: vt illi modi probādi ſint formales: oportet terminos ſumi vniformiter quo ad ꝓprietates logicas: quēadmō in qualibet argumentatione ſyllogiſtica (ut inferius oſtendem⁹) Quare hec ꝓpō eſt ſpecies ſic ꝓbatur reſolubiliter: hoc eſt ſpecies: hoc eſt liȷ homo ergo ꝛc et non ſic homo eſt ſpecies et hoc eſt homo: quia variatur ſuppoſitio in genere.
Ad moderamen dictorum recipiant pueri: quod dicitur

Terminus reſolubilis eſt rōe cuius ꝓpō ꝓbat̄ ꝑ duas reſoluētes: in quarū prima loco illius termi ponit̄ termi⁹ diſcret⁹ Sȝ in ſcđa talis termin⁹ p̄dicat̄ de t̄mīo diſcreto

Subinde tractandū eſt de ꝓbatiōe exponibili. Ubi aduertendū quod ſigna ratione quorū ꝓpō exponit̄ vel exponibiliter ꝓbat̄ ſunt ſequentia Signa vniuerſalia affirmatiua: collectiua: excluſiua. Exceptiua: reduplicatiua: Compationem rerū ꝑ modū exceſſus: uel ſimilitudinis importātia: et ſigna diſtinctionē rerum importātia. De quibus in ordinē dicemus premiſſis ſequētibus tribus regulis.

1. Si ſignū exponibile [1. Affirmat̄ / 2. Negatur] qualiſcūq₃ fuerit ꝓpō affirmatia vl' negatia exponentes cōiūgāt ꝑ cōiunctionem
   - Copulatiuā et faciūt hypotheticā copulatiuā ad cui⁹ veritatem requirit̄ veritas oīm ꝑtiū: ad flitatē vero ſufficit falſitas vnius partis
2. - Diſiunctiuā vel et faciūt hypotheticam diſiunctiuā: ad cuius veritatē ſufficit veritas vnius partis: et ad falſitatem requirit̄ falſitas omnium partium.

3. Termini vtrobiq₃ in exponētibus et expoſita ſumant̄ vniformiter quo ad ꝓprietates logicas: maxime ſuppoſitionē in genere: ampliationē: reſtrictionē: appellationē ꝛc: qr aliter nō eſt formalis expoſitio: ut alibi diximus

Uerū qr huiuſmodi ꝓbatio aliud nihil eſt quā expreſſio latētis ſignificātie ſigni (eam eni ob rem expoſitio dicit̄) diligenter conſyderanda eſt cuiuſq₃ ſigni vis et ſignificatio: quia hec exponēda eſt in exponētibus et ad illam exprimēdā ſunt formande exponentes

Unde ſignū vl'e affirmatiuū vel affirmatū duo in ꝓpōe īportat .ſ.
- Praciacentem ꝓpōis in qua ponit̄ eſſe verā (.i. orationem que remanet depoſito ſigno vniuerſali)
- Nihil eſſe ſignificatū per terminū diſtributū ſigno vniuerſali quin de ipſo affirmetur vel negetur totum reliquum quod ponit̄ in ꝓpōe.

Hec duo explicantur ſequentibus duabus ꝓpōibus. Prior ſit preiacens vniuerſalis (.i. totū quod remanet ſublato ſigno vniuerſali). Altera ſic format̄ principio ſumat̄ ſignū vniuerſale negatiuū nihil: cū verbo ſubſtantiuo et termio prius diſtributo ꝑ ſignū vniuerſale et hoc ſemꝑ in recto. Poſt hoc immediate ſumat̄ liȷ quin cū relatio eiuſdē caſus cū termio diſtributo in expoſita ꝑ ſignū vl'e De hinc reliquū totū quod ponebat̄ in expoſita ſeruatis ꝓprietatib⁹ logicalib⁹ et quiſpiā terminus in expoſita ſupponit determīate in ſecūda exponēte reſtringat̄ relatiuo identitatis. Hoc modo exponi poteſt oīs ꝓpō nō excluſiua: exceptiua: in qua ponit̄ ſignū vl'e affirmatiuū nō vſurpatū reſtrictiue et affirmatū. ut

hec Omnis eſſentia diuina eſt pater: ſic exponit rōe ſigni omnis: Eſſentia diuina eſt pater: et nihil eſt eſſentia diuina quin ipſum ſit pater. Eodem mō exponant ſequentes Omnis pater in diuinis generat Omnis ſtudioſus eſt melancolicus Cuiuſqȝ contradictionis altera pars eſt vera. Deus videt diſtinctiſſime omnem creaturam.

¶Additur

¶Nō excluſiua ꝛc quia in illis ꝓpōibus nō tenet hec expoſitio ſed ſunt exponēde ratione aliorū ſignorū: ut inferius patebit.

¶Non vſurpatū reſtrictiue: quia ꝓpō rōe illius ſigni nō eſt exponēda ſed ratiōe totius aggregati ex determinatiōe et determiabili ꝓbat reſolubilit ut hec Producens omnē creaturā eſt deus: ſic ꝓbat Hoc eſt deus et hoc eſt producēs omnem creaturam ergo

¶Poſt hoc immediate ponat lī quin qꝛ hec dictio quin cū relatiuo grāmatico debet poni in exponēte immediate poſt terminū diſtributū. Quocirca ꝓpoſitiones de diſiunctis copulatis vel cōditionatis extremis ſunt diſtinguēde an in eis diſtribuat totū coniunctū nec ne et ſcdm hoc formet ſcda exponēs Uerbi gratia in illa Omne riſibile vel rudibile eſt aſinus ſi ſolū diſtribuit prior pars diſiuncti Scda exponens eſt hec Nihil eſt riſibile quin ipſum vel rudibile ſit aſinus. Si vero totum diſiunctū diſtribuit hec eſt ſcda exponēs Nihil eſt riſibile vel rudibile quin ipſum ſit aſinus.

¶Seruatis proprietatib⁹ logicis. Nam illis variatis nō valet expoſitio Uerbi gratia Omne homo eſt nomē cōis generis nō recte ſic exponit Homo eſt nomē generis cōis et nihil eſt homo quin ipſum ꝛc ſed ſcda ſic formetur et Nihil eſt lī homo quin ipſum ꝛc. Similiter iſta Quilibet homo currit non recte ſic exponit Homo currit et Nihil eſt homo quin ipſe currat. ſed ſecūda ſic formet. et Nihil eſt homo maſculus quin ipſum currat. Omnis homo eſt ſaluandus. non ſic exponatur. Homo eſt ſaluandus. et Nihil eſt homo quin ipſum ſit ſaluandū. ſed ſecunda ſic formet. et Nihil eſt vl' erit homo quin ipm ſit ſaluandū.

¶ Et ſi terminus in expoſita ſupponit determinate ꝛc. vt illa. Alicuius ſpeciei omne indiuiduū eſt aſinus: ſic exponatur. Alicuius ſpeciei aliquod indiuiduum eſt aſinus. et Nihil eſt indiuiduū eiuſdem ſpeciei quin ipm ſit aſinus.

Nec te fugiat quādo ſignū vniuerſale eſt impurū priuſquā exponatur ꝓpoſitio reſoluatur ſignū. vt Ubique eſt deus. reſoluto ſigno. Id eſt In omni loco eſt deus. exponitur ſic. In omni loco deus eſt. et Nihil eſt locus quin in ipſo ſit de⁹.

Hec ſufficiant ad preſens etiam de expoſitione propoſitionis ratione huius ſigni infinitum et aliorū: de quibus alibi lacius diximus. Unū tamen annotandum duxi de verbis Incipit et Deſinit. quod ratiōe cuiuſque horum propoſitio affirmatiua in qua ponitur ſufficienter exponit per explicationem ſue ſignificationis (.i. per vnam diſiunctiuā formatam ex duabus copulatiuis cui aequiualet (.vt ſupra patuit capi. 3. li. 1.) Uerbi gratia illa. Dies incipit eſſe ſic exponit. Inmediate poſt hoc erit dies et nunc non eſt dies. vel immediate ante hoc non fuit dies et nūc eſt dies. Dies deſinit eſſe. ſic exponitur. Inmediate ante hoc fuit dies et nunc non eſt dies. vel inmediate poſt hoc non erit dies et nunc eſt dies.

Hec hoc in loco ſufficiant. alia tractauim⁹ alibi.

Ad hunc ſenſum recipiatur quod ſequitur

Libri Secundi Caput i.

Propoſitio rõne ſigni vl'is affirmati exponit per duas ꝓpoſitiones. In quarũ prima ſolũ deponit ſignũ. In ſecunda aũt Primo ponit negatio: ſecundo verbũ ſubſtantiuũ: tertio terminꝰ diſtributꝰ a tali ſigno: quarto liꝗ qui quinto relatiũ in eodem caſu: ſexto totũ quod non diſtribuebatur a tali ſigno.

¶ Preterea ſignũ excluſiuum affirmatum et ſumptum gratia.

Alietatis ſi ponit in ꝓpõne affirmatia ꝺnotat ꝑtum ꝯuenire ſubiecto et remoueri a quolibet
- Alio quod non eſt ſignificatũ ꝑ ſubiectum.
- Maiori numero nõ ſignificato ꝑ ſubiectum.

Pluralitat3 ſi ponit in ꝓpõne affirmatia ꝺnotat ꝑtum ꝯuenire ſubiecto et remoueri a quolibet

Alietatis ſi ponit in ꝓpõne negatiua ꝺnotat ꝑdicatũ remoueri a ſubiecto. et conuenire cuilibet
- Alteri quod nõ eſt ſignificatũ ꝑ ſubiectum.
- Numero maiori eo qui ſignificat per ſubiectum.

Pluralitat3 ſi ponit in ꝓpõne negatiua ꝺnotat ꝑdicatũ remoueri a ſubiecto. et conuenire cuilibet

Quãdo vero negat ꝯtradictorio modo ſignificat. Id quod explicatur duabus exponentibus. Quarum prior eſt ſimpliciter ꝑiacens excluſiue (.i. totum quod remanet depoſito ſigno excluſiuo eiuſdem qualitatis et quãtitatis cum expoſita.) In poſteriore vero predicatũ principale predicet de ſubiecto principali ſumpto hac clauſula: res que nõ eſt: vel erit ꝓ qualitate copule vl' alia aequiualenti (.quando ſignũ ſumitur gratia alietatis.) vel ſumpto cum hac ꝑticula Plures quã vel plura quã (.quando ſignũ vſurpatur grã pluralitatis.) et ſit oppoſite qualitatis cum expoſita. vniuerſalis ſigno affirmato. et ꝑticularis quãdo ſignũ excluſiuũ negatur

Verbi gratia. illa propoſitio ſic exponit

- Tantũ aĩal eſt homo — Aĩal eſt homo. et Nulla res que nõ eſt animal eſt homo. Vel ſic. Nihil quod non eſt animal eſt homo.
- Tm̃ anĩal non eſt hõ — Animal non eſt homo. ⁊ Oĩs res que nõ eſt aĩal eſt homo. Vel ſic Omne qꝺ non eſt animal eſt homo.
- Tm̃ quinqꝫ ſunt vl'ia — Quinqꝫ ſunt vl'ia. et Nulla plura quã quinqꝫ ſunt vniuerſalia.
- Tantum quinqꝫ non ſunt vniuerſalia. — Quinqꝫ nõ ſunt vl'ia. et Omnia plura quam quinqꝫ ſunt vniuerſalia.

Harum cõtradictorie exponantur per cõtrarias harũ exponentium. vt hec Nõ tantũ animal eſt homo ſic exponit. Nõ animal eſt homo (.ſiue Nullũ anĩal eſt homo.) vel Aliqua res que nõ eſt animal eſt homo. Ita quoqꝫ exponant alie .ſ. Tantũ deus eſt pater. Tantum pater generat Tantũ pater eſt deus. Solus

De mō exponendi ꝓpōm rathe.

pater creat. Hoc eſt quod dicitur.

Propoſitio rōne ſigni excluſiui exponiť per duas exponentes. Quarū prima debet eſſe preiacens excluſiue. Sȝ in ſecunda negatio debet remouere alietatem ab illo termino cui additur ſignū.

Sumitur etiā ſignū excluſiuū quandoqȝ excluſiuȝ. qn̄ determiat aliquam partē ꝓpoſitionis et nō totam propoſitionē. ſic oratio inqua poniť aequiualet ſue preiacenti in veritate et falſitate.

¶ Inſuꝑ ſignū exceptiuū affirātū et poſitū in ꝓpoſitiōe
[Affirmatia denotat predicatū principale affirmari
[Negatia denotat predicatū principale negari.
] de quolibet ſuppoſito ſubiecti principalˀ alio a ſcaro ptis extra capite (.i. termi imediate ſeqn̄tis ſignū exceptiuū.) et ꝑtem extra captā tanqȝ inferiꝰ contineri ſub ſubiecto principali (.et ꝓinde ſubiectū principale verificari de ea.) et predicatum principale.
[Negari / Affirmari] de ꝑte extra capta.

Quando vero ſignū negatur contradictorio modo ſignificat.

Hoc explicatur tribus ꝓpoſitionibus quarum
[Prior ſit expoſita in propria forma mutando ſignū exceptiuū in hoc cōplexū. qui non eſt. que nō eſt. vel quod non eſt (.ſecundum exigentiā cōgruitatis.) et obliquū in rectum. Eam ob rē eſt eiuſdem qualitatis et quantitatis cū expoſita.
[2. / 3.] ſic formeť qꝫ [ſubiectū / ꝓdicatur] Pricipale ꝓdiceť d ꝑte extracapta. et [ſigno exceptiuo affirmat ſit affirātia & negato ſit negatia. / ſit oppoſite q̄litatȝ cū expoſita.

Quantitas autem poſteriorū duarum ſumatur ex ſuppoſitione partis extra capte. in hunc modum.

Si pars extracapta eſt terminus
[Singulalis
[Cōis [diſtributus. / nō diſtributus]
] ſit vtraque [ſingularis. / vniuerſalis / indefinita vˀ particularis.

Verbi grā illa
[Oē aial preter hoīeȝ eſt brutum
[Omē alˀ preter hoīem non eſt brutum
] ſic exponiť
[Oē alˀ quod nō eſt hō eſt brutū. et Oīs hō eſt aial. et Nullus homo eſt brutū.
[Omē alˀ quod nō eſt hō nō eſt brutū. et Oīs homo eſt alˀ. et Oīs hō eſt brutū.

Harum autem cōtradictorie ꝑ contradictorias harum exponentiū exponantur vt hec. Non om̄e aial preter hominē eſt brutū ſic exponiť. Non omne animal quod nō eſt homo eſt brutū. vel Aliquis homo nō eſt aial. vel Aliquis homo eſt brutum. Id eſt quod dicitur.

Libri Secundi Caput i.

Propõ rõne ſigni exceptiui exponit̃ per .5 exponẽtes ⁊c.

¶ Preterea ſignũ reduplicatiue ſumptũ affirmatũ ⁊ in ꝓpõe affirmatiua poſitum denotat

- Predicatũ principale
- Partem reduplicatã

dici de ſubiecto principali. Nã ꝗciens ptũ aliqđ dicit de ſubiecto cũ reduplicatõe ꝺnotat vtrũ ꝫ de ſubiecto illo enũciari.

Predicatũ principale vl'r affirmari de pte reduplicata: quia denotat ptem reduplicatã importare adequatam cauſam inherentie ꝑdicati ad ſubiectũ. vt ibi Corpus inquantũ coloratũ eſt viſibile denotat̃ Omne viſibile eſſe coloratũ et omẽ coloratũ eſſe viſibile.

Signo ſumpto

- Cauſaliter: verificationem ptis reduplicate de ſubiecto principali eſſe cauſam verificatiõis principalis predicati de eodem.
- Cõcomitant̃: ꝓpõnem in qua ꝑdicatũ principale dicit̃ de ſubiecto principali ſe ꝗui in bona conſequentia ad ꝓpoſitionem in qua ps reduplicata enũciatur de eodem ſubiecto.

Qñ vero negatur et ponit̃ in propoſitione negatiua oppoſito modo ſignificat. Hec ſignificatio ſigni reduplicatiui explicat̃ ſequentibus quatuor ꝓpõnibus.

1. ſit eiuſdem qualitatis et ꝗntitatis cum expoſita.
2. ſit eiuſdẽ ꝗntitatꝫ cũ expoſita ⁊ ſigno affirmato affirmatia negato negatia
3. ſit eiuſdẽ qualitatꝫ cũ expoſita: et ſigno affirmato ſit vl'is vel pticularis quando ſignum negat̃

in qua

- predicatum principale
- pars reduplicata.

ꝑdicet̃ de ſubiecto principali.

ꝑdicatum principale predicet̃ de parte reduplicata.

4. ſit hypothetica

- Cauſalis
- Cõdictõal̃

ſigno affirmato affirmatia: vel negato negatiua: in cuius añte ps reduplicata ꝑdicatur affirmatiue de termino tranſcendente et in conſequente ꝑtum principale de relatiuo referente ſubiectum antecedentꝫ: affirmatiue qñ inter terminũ reduplicatiuũ et ꝑtum principale nulla ponit̃ negatio: vel negatiue ſi negatio mediat.

vt illa. Omnis hõ inquantũ rõnalis eſt riſibilis. ſic exponit̃. Omis homo eſt riſibilis. et Omnis hõ eſt rõnalis. et Omne rõnale eſt riſibile. et Quia aliquod eſt rõnale ipm eſt riſibile. Uel ſic. Si aliquid eſt rõnale ipſum eſt riſibile. Cuiꝰ ꝯtradictoria. Nõ omnis hõ inquantũ rõnalis eſt riſibilis exponat̃ per exponẽtes cõtrarias in hunc modũ. Aliquis hõ non eſt riſibilis. vel Aliquis homo nõ eſt rationalis. vel Aliquod rõnale nõ eſt riſibile. vel Nõ quia aliquod eſt rationale ipſum eſt riſibile. Uel ſic Non ſi aliquod eſt rõnale ipm eſt riſibile. Simili mõ exponantur ſequentes cũ ſuis cõtradictorijs. Chriſtus ſm quod deus eſt creator. Chriſtus inquãtum hõ eſt creatura. Pater et filius inquantũ vnũ principiũ ſpirant ſpiritũ ſanctũ. Hinc dici ſolet

Propoſitio ratione ſigni reduplicatiui exponit̃ per quatuor exponentes.

De mõ exponendi ppõm cathe.

¶ Signũ alietatis vel differentie affirmatũ et poſitũ in ppoſitione affirmatiua denotat ambo extrema eſſe: et de ſe inuicẽ negari. Qñ vero negaᵗ vel ponitur in ppoſitione negatiua oppoſito modo ſignificat. Quod explicatur ſequentibus tribus propoſitionibus.

1. — ſit de ſcđo adiacente eiuſdem q̃litatis cũ expoſita in qua verbũ importans ſimile tempus cũ copula expoſite predicetur de — Primo / Scđo — extremo differentie
2.
3. ſit oppoſite qualitatis cũ expoſita: in qua vnũ extremũ differentie predicetᵗ de alio mediante ſimili copula cũ aduerbio vel alio quodã exprimente diuerſitatem importatam per ſignũ.

Et in ſecunda exponente addatur aduerbiũ ſimul copule ppõnis. Termini etiã accipiantᵗ eodem modo quo ad ſuppoſitionẽ in ſpẽ et alias pprietates logicas: exquo ſatis cognoſci põt q̃ntitas exponentium. Verbi grã. Omis hõ differt ab aſino: ſic exponiᵗ. Oĩs hõ eſt: et Omnis aſinus ſimul eſt: et Nullus hõ eſſentialiter eſt aſinus. Pater in diuinis eſt alius a filio: ſic exponiᵗ. Pater in diuinis eſt: et Omnis filius in diuinis ſil' eſt: et Pater in diuinis pſonaliter nõ eſt filius. Harum cõtradictorie exponanᵗ per cõtradictorias illaꝝ exponentium. vt illa Non omnis homo differt ab aſino ſic exponiᵗ. Aliquis homo nõ eſt: vel Aliquis aſinus ſimul nõ eſt: vel Homo eſſentialiter eſt aſinus.

Hoc in ſenſu recipiatur quod dicitur.

Propoſitio ratione lĳ differt exponiᵗ p tris exponẽtes: quarũ prime due dicunt exiſtentiã extremorũ: ſed in tertia vnũ differens negetur ab alio.

Signũ importans nõ identitatem. denotat ſolũ exiſtentiã vnius extremi. Iccirco eius virtus vel ſignificatio ſufficienter explicaᵗ per duas ppoſitiones. ſ. primã et tertiam: omiſſa ſecunda ex prioribus tribꝰ. vt Homo eſt nonidẽ chymere: ſic exponiᵗ. Homo eſt: et Homo eſſentialiter nõ eſt chymera: igitur ⁊c̃.

¶ Compatiuus ꝯpatiue tentus affirmatus et in ppõne affirmatiua poſitus: vel poſitiuꝰ cum aduerbio magis vel minus poteſt vſurpari quadrupliciter.

1. Proprie — 2. Improprie — 3. Imp̃priſſime — 4. Abuſiue — qñ dnotat exceſſũ vniꝰ extremi ꝯpatoꝝ ſup̃ aliud (. ſiue abnegat gradũ eq̃litatꝫ vniꝰ ab alio) et habitudinẽ in qua fit compatio conuenire
- Vtriqꝫ — ꝯpatorum vt — Leo eſt fortior hoĩe. Deꝰ ẽ melior dyabl'o
- Alteri puta rei excedẽti tantũ. — Vri ẽ meliꝰ q̃ꝫ mori
- Neutri — Neutri extremorũ et addiᵗ alicui repugnãti ſue pprie ƀcatiõi vt Pilatꝰ fuit melior nequã quam iudas.

Qñ vo negaᵗ ꝯpatiuꝰ vel in negatiã ppoẽ poniᵗ oppoſito modo ƀcat
Id quod explicatur tribus ppoſitionibus: que ſecundũ diuerſam vſurpationẽ compatiui aliter et aliter formanᵗ: in modũ qui ſequitur.

Libri Scdi Caput i.

¶ Cõpatio ſumpto proprie
- Prima / Scda: ſit eiuſdẽ q̃litatꝫ cũ expoſita. in q̃ poſiti⁹ illius ꝯpatiui p̃dicet de termio ſ̃cãte rẽ excedentem / exceſſam
- Tertia ſit oppoſite qualitatꝫ cũ expoſita. in qua idem poſitiu⁹ cum aduerbijs ita. ſicut. ⁊ cũ termino ſ̃cante rem excedentem predicetur de termino ſ̃cante rem exceſſam.

Et termini ſupponant eodem modo in ſpecie in exponentib⁹ et expoſita per q̃d ſatis cognoſci põt quantitas exponentiũ (.i. quanta queq꞉ eſſe debeat.) Verbi gratia. Leo eſt fortior homie ſic exponit̃. Leo eſt fortis. et Omnis homo eſt fortis. et Nullus homo eſt ita fortis ſicut leo.

¶ Improprie accepto compatiuo formant̃ eodem mõ. niſi quod in ſecunda addatur poſitiuo negatio po poſita tamen copule. vt Deus eſt melior diabulo. ſic exponit̃ ꝑprie ſumpto ꝯpatio. De⁹ eſt bonus. et Ois diabolus eſt nõ bon⁹. et Nullus diabulus eſt ita bonus ſicut deus.

¶ Impropriiſſime ſi vſurpat̃ compatiuus. omẽs exponentes ſint eiuſdem qualitatis cũ expoſita. et in exponentibus ſumat̃ poſitiuus oppoſitus poſitiuo illi⁹ compatiui. cui in tertia exponente addat̃ minus quam et terminus ſignificans. rem exceſſam. que p̃dicentur de termino ſ̃cante rem excedentem. vt Uri eſt melius quã mori ſic exponit̃. Uri eſt malum. et Mori eſt malũ. et Uri eſt minus malum quam mori.

¶ Abuſiue ſumpto comptiuo. formant̃ exponentes eo mõ quo ſi ꝓprie ſumatur niſi quod loco poſitiui illi⁹ compatiui ponatur hic compatiuus magn⁹ vt Pylatus fuit melior nequã quam Judas. ſic exponitur abuſiue ſumpto compatio Pilatus fuit magnus nequã: et Judas fuit magnus nequã. et Pilatus nõ fuit ita magnus nequã ſicut Judas.

Harum cõtradictorie exponant̃ per ꝯtradictorias illarũ exponentiũ. vt illa Nullus leo eſt fortior homine ſic exponit̃. Nullus leo eſt fortis. vl' Aliquis homo nõ eſt fortis. vel Aliquis homo eſt ita fortis ſicut leo.

Ea lege recipiatur quod dicitur.

Propõ rõne ꝯpatiui gradus exponit̃ ꝑ tres exponentes In quaꝝ primis duab⁹ poſitiu⁹ illi⁹ ꝯpatiui p̃tur de rebus compatis. Sed in tertia gradus equalitatis vl'r abnegetur de re exceſſa.

¶ Suplatiuus affirmatus et in ꝓpoſitione affirmatiua poſitus. vel poſitiu⁹ cũ aduerbio maxime poteſt vſurpari quadrupliciter.

1. Proprie / 2. Impprie — q̃n denotat res inuicem compatas eſſe — eiuſdem / diuerſa — ſpẽi. Sic illa. Leo eſt fortiſſimus hoim eſt — falſa / vera
3. Impropriiſſime. quando denotat̃ poſitiuus illi⁹ ſuperlatiui verificari d̃ vno extremoꝝ vel compatorum tantũ: puta de termino ſ̃cante rem excedẽtem. et nõ de termino ſ̃cante rem exceſſam. Sic illa concedit̃. Diabolus eſt ꝑuerſiſſima creaturaꝝ. Cygnus eſt albiſſimus coruorum.

4. Abuſiue. qñ additur dictioni repugnanti ſue ſignificationi. vt Johannes eſt optimus nequam.

Et ſingulis modis poteſt exponi
- poſitiue: ſiue affirmatiue — quãdo denotat alteꝝ comparatorum a nullo excedi — nec aliqđ ipſi eſſe aequale.
- priuatiue: vel negatiue — nõ curãdo an aliđ ſit ipſi eq̃le

Quando vero negatur. vel ponitur in ꝓpoſitione negatiã ſignificat oppoſito modo. Hec ſignificatio ſuplatiui explicatur tribus ꝓpoſitionibus. que ſecundum diuerſam vſurpationem ſuplatiui aliter et aliter formantur: in modũ qui ſequitur.

¶ Sumendo ſuplatm̃ ꝓprie in
- 1. poſitiuus illius ſuperlatiui — cũ recto geniti pluralis (.vel ablatiuo gti collecti ſingl'aris mediãte ꝓpõe in.) p̃dicetur de termio ſcante rem excedentem.
- 2. — p̃dicetur de termio ſcante rem exceſſaꝫ
- Et vtraque ſit eiuſdẽ qualitatis cum expoſita.
- Tertia exponendo ſuplatm̃
  - affirmatiue — ꝯpatiu⁹ illi⁹ ſuplatiui cũ tio ſcãte rẽ — exceſſam ⁊ ſigno alietatis p̃dicetur de termio ſcante rẽ excedentem. et ſit eiuſdem q̃litatis cum expoſita.
  - Negatiue — excedentem p̃dicetur de noĩe rei exceſſe cũ ſigno alietatis Et ſit oppoſite qualitatꝫ cũ expoſita.

Quãtitas vero exponentiũ ſumatur ex ſuppoſitione terminorum.
vt Leo eſt fortiſſimus hoim. ſic exponitur. Leo eſt fortis homo. et Omnis homo eſt fortis. et Leo eſt fortior hoie alio a ſe. affirmatiue ſumendo ſuplatm̃. Si vo negatiue vſurpatur ſit hec tertia. Nullus hõ alius a leone eſt fortior leone.
Item Nullus leo eſt fortiſſimũ aialiũ. ſic exponitur ꝓprie ſumẽdo ſupltm̃. Nullus leo eſt forte aial. vel aliqđ aial non eſt forte. vel Nullus leo eſt fortior aiali alio a ſe. Uel negatiue Aliquod aial aliud a leone eſt forti⁹ leone.
¶ Improprie vſurpato ſuplatiuo. ſingule exponentes formantur eodem mõ hoc ſolo dempto. quod in prima omittitur rectus et ablatiu⁹ gti ſcantis rem exceſſaꝫ et in tertia ſignũ alietatis. vt Leo eſt fortiſſim⁹ hoim improprie ſumẽdo ſupltm̃ ſic exponitur. Leo eſt fortis. et Omnis homo eſt fortis. et Leo eſt fortior hoie. vel negatiue ſic. et Nullus homo eſt fortior leone.
¶ Improprijſſime ſumendo ſuplatiuũ: exponentes formantur eodem modo quo ſi ꝓprie vſurpatur. niſi quod in ſecunda exponente poſitiuo illi⁹ ſuplatiui addatur negatio poſtpoſita tamen copule et ſubiecto ſignũ alietatis. vt Diabolus eſt ꝑuerſiſſima creaturaꝝ ſic exponitur. Diabolus eſt ꝑuerſa creatura et omĩs creatura eſt nõ peruerſa. et Diabolus eſt ꝑuerſior creatura alia a ſe. Uel negatiue Nulla creatura alia a diabolo eſt ꝑuerſior diabolo.
¶ Abuſiue ſumpto ſuplatiue. exponentes formantur eodẽ mõ quo prius: niſi qđ nõ accipiantur poſitiuus et compatiuus ꝓprij ſuplatiui ſed illis oppoſiti.
In hoc ſenſu recipiatur quod dicitur.

Propõ rõe ſuplti expõitur ꝑ tris exponẽtes. In q̃ꝝ primis duabus poſitiu⁹ illius ſuplatiui p̃dicatur de reb⁹ compatꝫ.

Libri Scđi Caput i.

Sed in tertia gradus ſupioꝛ vniuerſaliter abnegeꝶ de re exceſſa: et hoc negatiē exponēdo ſuplatim Sed affirmatiue exponēdo ſuplatim in tertia gradus ſuperioꝛ debet vniuerſaliter affirmari de re excedente.

¶ Ad extremū videndū eſt d̄ ꝓbatione offitiali. Ubi ſciendū quod termin⁹ offitialis ꝓpꝛijſſime ſumptus eſt: qui determināt cōplexū ꝓpōnale ſupponēs ꝓ tota ꝓpōe (id eſt: modus faciens modalē cōpoſitā) Hic autē in ꝓpōe poſitus denotaꝶ verificari de ꝓpōe in qua vna pars dicti verificaꝶ de alia: et illā ꝓpōez p̄ciſe et pꝛimarie ſ̄care vnā ꝑtē dicti dici de altera. Id quod explicaꝶ duab⁹ ꝓpōibus: que ſic formanꝶ

In pꝛima: modus ille p̄diceꝶ de ꝓnomine demōſtratiuo demōſtrante ꝓpōnem pꝛo qua illud cōplexum ꝓpoſitionale ſupponit.

In ſcđa Hoc verbū ſ̄cat cū his aduerbijs p̄ciſe et pꝛimarie et dicto (ſiue complexo ꝓpōnali) ſ̄catiē et ꝑſonaliter ſumpto p̄diceꝶ de hoc relatiuo que referēte ꝓpōem pꝛo qua huiuſmōi cōplexū ꝓpōnale ſupponit: Uerbi gratia: hec ꝓpō Mulierē eſſe inſtabilem eſt veū ſic ꝓbaꝶ. Hec ꝓpō Mulier eſt inſtabilis eſt vera que p̄ciſe et pꝛimarie ſ̄cat mulierē eſſe inſtabilē. Itē Hominē eſſe aīal eſt poſſibile ſic ꝓbaꝶ Hec ꝓpō Homo eſt animal eſt poſſibilis: que p̄ciſe ⁊ pꝛimarie ſignificat hominem eſſe animal.

¶ Sumiꝶ tamē nonnūquā multo largius. Et ꝓpō ratiōe iſtius ꝓbaꝶ ꝑ deſcriptionē ſiue definitionē quid nominis termī: vel explicationē illius quod citra pꝛopōem denotat. Sic illa Appeto vinū ſic ꝓbaꝶ ratōe illius verbi appeto. Inclinoꝛ in vinū tāquā in bonū apparens vel exiſtēs: et ita denotaꝶ per hoc verbum appeto igiꝶ. Tantū homo eſt aīal ſic ꝓbaꝶ Hoc p̄dicatū aīal enunciaꝶ de hoc ſubiecto homo et de nullo alio ab eo (ſiue negaꝶ ab omni alio) et ita denotaꝶ ꝑ hoc ſignū Tantū Omnis homo eſt aīal ſic ꝓbaꝶ Hoc p̄dicatū aīal vniuerſaliter verificaꝶ de hoc ſubiecto homo (ſiue cōuenit omni ſubiecto ꝓ omni ſuppoſito) et ita denotaꝶ per hoc ſignū omnis: ergo ⁊c De quo alibi latius diximus.

Hec pꝛo rudimentis puerorum ſufficiant.

Hac lege accipiatur quod dicitur

Terminus offitialis eſt qui impoꝛtat offitiū circa totā ꝓpōem. Ratiōe cuius ꝓpō ꝓbaꝶ ꝑ duas offitiātes. Quarū pꝛima ſic formeꝶ Hec eſt poſſibilis vel ſcita ſ̄m exigētiā termī offitialis Sed ſcđa ſic formeꝶ: q̄ p̄ciſe ſ̄cat hoc eſſe ſic vel ſic ſ̄m exigētiā t̄mī poſiti circa t̄minū offitialē

Caput ij. de paſſiōib' ꝓpōis hyp.

C Apite ſecundo libri ſecundi ꝑquiruntur paſſiones (.ſiue habitudi-dines.) ꝓpoſitionis hypothetice. Que autem huiuſmōi ſint in prohoemio operis diximus. Nunc autem docebimus quonā pacto a pueris facilius cognoſcantur ¶ Et id principio de qualitate. Ubi ſcias quod qualitas in hypotheticis ſumitᷣ eodem modo quo in cathegoricis (.puta ex affirmatione vel negatione copule principalis.). Uolens itaque ſcire qualis ſit propoſitio hypothetica conſyderet que ſit illius copula principalis

Nam ſi ꝓpō habuerit

- Unam copulā que
  - Affirmatur ꝓpoſitio eſt affirmatiā: vt eſt videre in illis. Nemo imperio ſuo fidat et inopem me copia fecit. Uidens nullū homine mouetur vel diuitie ſunt premia belli. Nō homo eſt animal non et fratrum gratia rara eſt. Nulla pacientia longā eſt et nemo libertati fidat. Homo non eſt aſinus et deus eſt.
  - Negatur ꝓpoſitio eſt negatiua. vt Non leo eſt bos et ignis eſt aqua (.negatione ſumpta neganter vt feratᷣ in totum ſe-quens.) Nulla eſt ſincera voluptas nō et filius portabit iniquitatem patris. Probo meliora nō vel deteriora ſequor.
- Plures copulas: quarū vna affirmatur et alia negatur: diſtinguatur que ſit principalis: ex cuiꝰ affirmatione vł negatione ſumatᷣ qualitas. vt claret in illa. Si peccatū per penitentiam mox non diluitur ipm in aliud trahit et maior ei poena debetᷣ non vel facile meretur indulgen-tiam. Nam ſi coniunctio condicionalis vel copulatiua eſt copula principalis eſt affirmatiua: quādo vero vel eſt copula principalis eſt diſ-iunctiua negatiua.

Qñ autem copula negatᷣ et quando non: facile cognoſci poteſt ex cōmemoratis circa primū poſtpredicamentū.

¶ Preterea: Quantitas ꝓprie: et eo modo quo cathegoricis: nō conuenit ꝓpōi-bus hypotheticis: ſecundū ſe totas.

Addit

- Proprie et eo modo quo cathegoricis: quia ſm analogiā et metaphorā quandam poſſint dici alicuiꝰ quantitatis. in hunc modū.
  - Copulatiua affirmatia / Diſiunctiua negatiua — eſt vłis — quia ad ſui veritatem — requiritur ṽitas oīm partiū vt ad veritatez vłis oīm ſingularū.
  - Diſiūctiua affirmatiua / Copulatiua negatiua — ē ꝑticłarꝫ — quia ad ſui veritatem — ſufficit veritas vniꝰ ꝑtis: ſicut ad veritatē ꝑticularis vnius ſris.
- Secundū ſe totas: quia ratiōe ſuarū ꝑtiū poſſunt dici alicuiꝰ qualitatꝫ (.i. ꝓpoſitiōes cathegorice quibus componūtur ſunt alicuiꝰ q̄ntitatꝫ.)
- Sed hec nō curatur a logicis: nec alicuiꝰ cenſetur comoditatis.

Id quod ſibi vult ſequens oratio.

Nota propoſitiones hypothetice nullius ſunt quantitatis: ſed quādo negatio cadit ſuꝑ copulam eſt negatiua: qñ non eſt affirmatiua.

Libri Scd̄i Caput ij.

¶ Inſuper pro oppoſitione ꝓpoſitionū hypotheticarū ſcias quod in hypotheti cis dupliciter pñt ſumi ſpecies oppoſitionis.

1. ¶ Uno modo formaliter: ſic quod in ſimili forma nō poſſit dari inſtantia ꝓp ter diuerſitatē qualitatis in hunc modū.

Omnis propoſitio hypothetica cuiuſcūque ſpeciei habet cōtradictoriam: que datur per negationē aduerbialem ipſi prepoſitā et negantem totū quod ſequit᷑.

Copulatiua ⎤ ⎡ diſiūctiā ⎤ ⎡ ſubalternate cōtrariatur
Cauſalis ⎬ ſubalternat ſibi ⎨ rōnalem ⎬ de ꝑtib⁹ ſinonymis. Et ꝯdictoria ⎨ ſubalternanti.
ſubalternantis ſubꝯꝛiat᷑
Rationalis ⎦ ⎣ ꝯdictiōalē ⎦ ⎣ ſubalternate.

Id quod exemplariter cognoſces in ſequentibus figuris.

Homo ē et homo mouet᷑ — Nō homo ē vel homo mouetur
Nō ē vel hō mouet᷑ — Nō homo ē et homo mouetur

Quia homo ē homo mouetur — Nō homo ē ꝗ homo mouet᷑
homo ē ergo homo mouet᷑ — Nō quia hō ē homo mouet᷑

Homo currit ꝗ hō mouet᷑ — Contrarie — Non ſi hō currit homo mouet᷑

ſubalt ne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalt ne

Si homo currit hō mouet᷑ — Subcōtrarie — Nō hō currit ꝗ homo mouet᷑

2. ¶ Alio modo materialiter: ſic quod in ſimili forma poteſt dari inſtantia: ꝓp ter identatitatem qualitatis: in modū qui ſequit᷑.

Cōdictionali affirmatiue contradicit ⎡ Expletiua ⎤ ⎣ Copulatiua ⎦ affirmatiua: cui⁹ vna pars cōtradicit conſequenti condictionalis.

Uerbi grā: hinc. Si hō ē hō mouet᷑ ꝯdicit illa ⎡ Nō currit licꝫ null⁹ hō mouet᷑ ⎣ Nō ē et nullus homo mouet᷑.

Copulatiua et diſiunctiua cōpoſite ex ꝑtibus contradicentibus contradicunt.

Id quod facile cernitur in hac figuratione.

Homo currit et hō mouet᷑ — Contrarie — Null⁹ hō ē et null⁹ hō mouet᷑

ſubalt ne — Contra dic torie — Contra dic torie — ſubalt ne

Nō currit vel hō mouetur — Subcōtrarie — Null⁹ hō ē vel null⁹ hō mouet᷑

Ratio huius oppoſitionis facile cognoſci poteſt ex paulo ante dictꝭ. Ad moderamen illorum accipiatur quod dicitur.

Nota quod copulatiua et diſiunctiua compoſite ex partibus cōtradicentibus contradicunt.

¶ Aequipollētia vero ī hypotheticis eodem modo ſumit quo ad primã regulã ſicut in cathegoricis. Scđm alias duas regulas nequit ꝓprie in eis ſumi aequipollentia ¶ Nec cōuerſio proprie illis conuenit: licet ſecundū quandã analogiã ipſis attribui poſſit. vt alibi diximus.

¶ Poſt enarratas paſſiones ꝓpoſitiōis hypothetice: explanabimus alias illius paſſiones. ſ. veritatem. falſitatem. cōtingentiã. neceſſitatem. poſſibilitatē. et impoſſibilitatem. Ubi animaduertendū quod in his paſſionibus cognoſcendis cōſyderanda eſt vis et conditio copule ex qua nō parum illarū noticia dependet

Ubi ſciendū qđ cōiūctio cōiūgens ꝑ
- Ordinem et faciens hypotheticam conſequentialem affirmatã: denotat ſequelam vni⁹ partis (.puta conſequentis.) ad alteram (.ſ. añs.) Id eſt añs non poſſe eſſe verū ſine conſequente.
  - Harum quedam
    - Nihil aſſerit: ſiue nullam ꝑtium (.i. nō denotat alteram partium eſſe veram.) ſed nudã ſequelã denotat. vt condictiōal'.
    - Utrãque partem aſſerit (.i. ſup̄ id qđ importat ſequelã ꝑtium denotat vtrãque ꝑtem eſſe veram.) Et harū quedam ſup̄ id
      - Nihil aliđ importat. vt Rōnalis.
      - Importat añcedens aliquo mō eſſe cauſam ꝯñtis: vt Cauſalis.
- Uim et faciens hypotheticam Nō ꝯñalem affirmata: cōiungit voces. Et quedã earū ſenſ⁹
  - Simul ꝯiungit (.i. denotat ita eē vtrãque vt copulatia.
  - diſiūgit vt ꝑcatur per ſuarum ꝑtium alterã.) vt diſiūctiua

His ſatis manifeſtū eſt: quod veritas propoſitionis cōdictionalis. falſitas. impoſſibilitas. cōtingentia vel neceſſitas. non eſt ſumenda ex veritate falſitate ꝛc. ſuarum ꝑtium materialiū: ſed ex ſequela cōſequentis ex añcedente. Nam ſi talis eſt habitudo cōſequentis ad antecedens quod impoſſibile eſt añcedens eſſe verum ſine conſequente Cōdictionalis affirmatia eſt vera: nō obſtante quod vtraque ſuarum ꝑtium ſit falſa. vt Si homo eſt aſinus homo eſt rudibilis. Si vero talis habitudo nō eſt: ſed añcedens poteſt eſſe verū ſine cōſequente ipſa eſt falſa non obſtante quod vtraque ꝑs ſit vera. vt Si Joannes legit ioãnes eſt in ſcholis. His ſequūtur quedam corrolaria.

1. Omnis condictionalis vera eſt bona conſequentia. et falſa mala. Et quia omnis conſequentia bona eſt nctia et mala impoſſibilis: nec aliqua eſt cōtingēs cōſequens eſt. Omnē condictionalem veram eſſe neceſſariã: et falſam impoſſibilem: nec aliquã eſſe contingentem.

2. Sepius cōdictionalis eſt vera et neceſſaria: cuius vtraque pars eſt falſa et impoſſibilis: et ediuerſo qñque ꝯdictionalis eſt falſa et impoſſibilis: cui⁹ vtraqꝫ pars eſt vera et poſſibilis. Exemplū primi. Si aſinus eſt homo aſinus eſt rōnalis. Secundi Si vrſula fert ſertum vrſula eſt virgo.

¶ Preterea ad rationalis affirmatiue
- Ueritatem
- Neceſſitatē

requirit añs nō poſſe eē verū ſine ꝯñte: et vtrãqꝫ ꝑtem eſſe
- Ueram: vt Homo ē animal ergo hō eſt ſenſitiuus.
- Neceſſariã. vt Deus eſt ergo deus ē ꝑfectiſſimū ens.

Falſitatem ſufficit añs poſſe eſſe ſine ꝯñte verũ vel alteram ꝑtem eſſe — falſam vt Petrus eſt bonus ergo petrus eſt doctus.
impoſſibilitatē — impoſſibilez. vt Hõ eſt aſin⁹ ergo homo eſt animal.

Ueritatem — requirit añs non poſſe eē verũ ſine ꝯñte: ꝛ vtrã — veram atque añs — ꝑcare aliq̃ mõ cauſaz ꝯñtis. nõ poſſe nõ eē cauſaz ꝯñtis.
Neceſſitatē — que ꝑtem eſſe — nec̃cariã

¶ Inſuꝑ ad cauſal' affirmatiẽ

Exemplũ vtriuſque. Quia ſol lucz dies eſt: hec. n. eſt vera et ſimul neceſſaria. Quo patet quod tria requirũt ad veritatem vl' neceſſitatem cauſalis: que patent ſua ſponte.

Falſitatem — ſufficit añs poſſe eſſe vm̃ ſine ꝯñte: vel altera ꝑtem eſſe falſam ſine añs nõ — eſſe / poſſe / eſſe — cauſaz ꝯñtis
Impoſſibilitatē

vt hec eſt falſa. Anna eſt ſterilis quia Anna eſt mulier.
Quo patet: quod plus requirit ad veritatē: ꝛ minus ſufficit ad falſitatē cauſalis quã rõnalis: et rationalis quã ꝯdictionalis. Quocirca cauſalis ſubalternat ſibi Rõnalem: et Rõnalis cõdictionalem. verbi gratia: hec eſt vera. Si homo eſt aſinus hõ eſt riſibilis. ſed nõ iſta Homo eſt aſin⁹ g̃ hõ eſt rudibilis. Sil'r hec ē vã. Hõ ct g̃ hõ mouetur. ſed nõ illa. Quia homo currit homo mouetur.

Ueritatem — ſufficit alterã ꝑtem pricipalem et materialē eē — veram. vt Hõ eſt aſin⁹ vel homo eſt animal.
Poſſibilitatē — poſſibilē. vt Homo ct vel homo eſt aſinus.
Neceſſitatem — neceſſariaz vel vnam alteri impoſſibilem.

¶ Preterea ad diſiũctiẽ affirmatiẽ

Nam omnis diſiũctiua conſtituta ex ꝑtibus repugnantibus (. i. nõ potentib⁹ ſimul eſſe veris.) eſt neceſſaria. vt Joãnes currit vel Joannes nõ currit. Sil'r illa eſt neceſſaria Sortes currit vel deus eſt.

Falſitatem — requirit vtramqꝫ ꝑtem pricipalē ꝛ matialē eē — falſam. vt Homo eſt aſin⁹ vel lapis eſt riſibilis.
impoſſibilitatē — impoſſibilez. vt Homo eſt aſinus vel lapis eſt lignũ.
Cõtingentiã — cõtingentē et alteri nõ incõpoſſibilē: vel ſufficit vnã eē ꝯtigentē q̃n altera eſt impoſſibilis.

Ueritatem — requirit vtrãqꝫ ꝑtem pricipalem et materialē eē — veram
Neceſſitatem — neceſſariam.
Poſſibilitatē — poſſibilez nec vnã alteri incõpoſſibilem.

¶ Ceterum ad copl'atiẽ affirmatiue

Exm̃ pmi. Pr̃ in diuinis g̃nat ꝛ eẽntia diuina nõ g̃nat. ſcdi Hõ eſt ſenſitiu⁹ et de⁹ eſt. Tertij Joãnes eſt alb⁹ ꝛ Joãnes eſt muſicus.

Falſitatem — ſufficit alterã ꝑtem pricipalē et materialem eſſe — falſam. vt Hõ eſt al' ꝛ hõ ē aſin⁹.
Contingentiã — Cõtingentē q̃n altera eſt nẽcia. vt Hõ currit et deus eſt.
impoſſibilitatē — impoſſibilē: vel vnã alteri incõpoſſibilez. vt Hõ eſt aſin⁹ et de⁹ ē. Itē Sor currit et ſor nõ currit.

De paſſionibus ꝓpõis hyppo.

Omnis enĩ copulatiua cõſtituta ex ꝑtibus repugnãtibus eſt impoſſibilis
Quibus tandem patet veritas illius vulgatiſſimi verbi

Copulatiua / Diſiunctiua — ſequit̃ ꝑtem — debiliorem / fortiorem — et eſt ſimilis Cathegorice — vl'i / ꝑticl'ari

Eſt autẽ in hoc ſimilitudo

Sicut ad veritatem — vniuerſalis requirit̃ veritas oĩm ſiñ et ad ei⁹ falſitatẽ ſufficit falſitas vni⁹ ſingularis — ꝑticularis ſufficit veritas vni⁹ ſingularis et ad ei⁹ falſitatẽ requirit̃ falſitas omniũ ſingulariũ.

ſic ad veritatẽ — Copulatiue requirit̃ veritas oĩm ꝑtiũ et ad eius falſitatẽ ſufficit f'l'itas vni⁹ ꝑtiſ — Diſiũctiue ſufficit veritas vni⁹ ꝑtis et ad falſitatẽ requirit̃ falſitas omniũ ꝑtiũ.

Uniuerſa hec intelligenda ſunt de affirmatiuis. Nã de negatis aliter ſentiẽdum eſt. Ubi ſcias quod paſſiones ille nõ poſſunt facilius cognoſci in negatis quã ex affirmatiuis quibus cõtradicũt. verbi gratia: illa eſt falſa Non ſi Joannes ẽ homo Joannes eſt riſibilis: q2 ſua cõtradictoria eſt vera. Ita quoq3 illa Non homo eſt aĩal et deus eſt: eſt falſa q2 ſua contradictoria hõ eſt aĩal vel deus eſt: eſt vera. Similiter illa eſt falſa. Nõ homo eſt aĩal vel deus eſt q2 ſua contradictoria .ſ. Homo eſt aĩal et deus eſt: ẽ va ¶ Neque penes ꝑtes minus principales cognoſcenda eſt veritas ꝓpõnũ hypotheticarꝝ: q2 copulatia ſepius eſt vera cuius ꝑtes minus pricipales ſunt falſe. et diſiunctiua falſa cuius vna ꝑs minus principalis eſt vera.

Sunt autem partes — Principales materiales ꝓpõis hypothetice. que coniungunt̃ copula principali — Minus principales que ſunt ꝑtes ꝑtiũ principaliũ et coniunguntur ꝑ copulam minus principalem.

Exemplũ recipias in ſequẽti oratõe Omnes homines ſunt aſini vel homines et aſini ſunt aſini

Nam ſi copula principalis eſt coniunctio — Et eſt copulatiua vera cui⁹ ꝑtes principales ſunt Omnes homines ſunt aſini vel homines Aſini ſunt aſini ſed hec Omnes homines ſunt aſini eſt pars minus principalis — Uel eſt diſiunctiua falſa cuius ꝑtes pricipales ſunt. Oẽs homines ſunt aſini Homines et aſini ſũt aſini. ſed hec orõ Aſini ſunt aſini eſt pars minus principalis

Ad horum moderationem recipiantur ea que ſequuntur

Ad veritatẽ condictionalis requirit̃ et ſufficit quod antecedens nõ poſſit eſſe verũ ſine cõſequente. Quod etiam ſufficit ad eius neceſſitatẽ ¶ Ad falſitatẽ eius ſufficit q̃d añs poſſit eſſe verũ ſine ꝯſequente. Quod etiã ſufficit ad eius impoſſibilitatem ¶ Ad veritatẽ copulatiue requirit̃

vtrāqꝫ partē eſſe verā ·Sed ad eius falſitatē ſufficit alterā eius partē eſſe falſam. Ad veritatē diſiunctiue ſufficit alterā partē eſſe verā . Sed ad eius falſitatē requiriť vtrāqꝫ partem eſſe falſam

His ſolent deduci quidā modi arguēdi: quos in tertio libro recenſebimus vbi tractabiť de argumētatiōe. In locali vero et tꝑali paſſiones ille rectius et faciliꝰ cognoſcuntur ex copulatiuis in quas reſoluunť Hec pro pueris ſatis eſſe opinor .

Neminē preterea fugiat Coniunctiones et aduerbia (:que poſſunt eſſe copule hypothetice) quādoqꝫ coniungere ſimplices terminos .vt Homo ſi aſinus eſt rudibilis. Omnis homo vel aſinus eſt aſinus . Joannes et barbara ſunt vnus homo. Hoc modo orationes in quibus ponunť ſunt diſtinguende: poſſunt enī eſſe Cathegorice et Hypothetice. ſecundū aliā et aliam vſurpationē huiuſmōi coniunctionis vel aduerbij in modū qui ſequitur.

Cōiunctio Si coniungēs ſimplices terminōs poteſt ſumi dupliciter

Condictionatim quando exponiť per exiſtens qua in vſurpatione oratio in qua poniť eſt Cathegorica de cōditionato extremo (id eſt ſubiecto vel ꝑdicato) Sic hec eſt Cathegorica vera Omne aial ſi aſinus eſt rudibile quia valet iſtam Omne animal exiſtens aſinus eſt rudibile.

Condictionaliter et illatiue quādo denotat ſequelā vniꝰ ꝑpōis ex alia ſic oratio in qua poniť eſt hypothetica condictionalis . Ea in vſurpatiōe ſenſus prioris orationis eſt Si omne animal eſt aſinus omne animal eſt rudibile

Cōiunctio copulatiua cōiungēs ſimplices terminos. vſurpať dupliciter

Copulatim quādo denotat alterū extremorū cōuenire ambobus copulatis collectim et ſimul ſumptis . Sic oratio in qua poniť eſt Cathegorica de copulato extremo. Ea in vſurpatiōe illa eſt Cathegorica vera Barbara et Catherina ſunt plures mulieres

Copulatiue qn̄ denotat alterū extremorū conuenire ambobus copulatis diuiſim et cuiqꝫ ſeorſum. ſic oratio in qua poniť eſt hypothetica copulatia. Hac in ſignificatione prior oratio eſt falſa Nam valet. Barbara eſt plures mulieres et Catherina eſt plures mulieres que eſt copulatiua falſa .

Cōiūctō diſiūctiua cōiungens ſimplices ť̄minos vſurpatur duobꝰ modis

Diſiunctim. quādo denotat diſiunctum ex vtroqꝫ cōiunctorū verificari de altero extremorū vel econuerſo. ſic oratio in qua ponitur eſt Cathegorica de diſiuncto extremo . Ea in ſignificatione hec eſt Cathegorica vera . Omnis propoſitio eſt vera vel falſa Nam valet De qualibet ꝑpōe verificať hoc diſiūctum verum vel falſum:

Diſiunctiue quando denotat vtrūqꝫ diſiunctorū ſeparatī vel ſeorſum verificari de altero extremorū vel econuerſo . Sic oratio in qua poniť eſt hypothetica diſiunctiua. vt ſenſus prioris orationis eſt . Omnis ꝑpō eſt vera vel omnis ꝑpō eſt falſa.

Hec diſtinctio diligenter eſt obſeruanda . quia valet ad cognoſcendas verita=tes et falſitates multarum propoſitionum . Ad hunc ſenſum recipiatur ſequẽs textus

Nota quod iſte coniunctiones Et : Si : Uel : Quãdoq; coniungunt terminos Quãdoq; vero ꝓpoſitiões . Quã do coniungunt terminos faciũt ꝓpões cathegoricas de condictionatis : copulatis vel diſiunctis extremis . Sed quando coniungunt ꝓpões faciunt hypotheticas vt ſu pra dictum eſt.

Libri Tertij ꝓambula

Jbro tertio ꝑquirūtur argumentationiſ: ſiue
conſequentie ſpecies vel genera: et logice cōdictiōes. Quid autē
Argumentatio ſit ſiue cōſequentia: quot et que ſint paſſiones lo-
gice eiuſdem ſatis ex ꝓhoemio liquet. Pro quorū clariori intelli-
gentia ſcias. argumentationū ſiue conſequentiaꝝ quandam eſſe bonā: alteram
malā: et vtriuſq; multa genera.

Nam quedam eſt
- Bona ꝛ haꝝ quedam eſt
  - Probatiua tm̄
  - Illatiua tm̄
  - Probatia et illatiua ſimul. Harum quedam eſt
    - Demonſtratiua vel doctrinalis.
    - Dyalectica
- Mala

¶ Bona eſt: que non deficit a ratione bone conſequentie.

¶ Probatiua tm̄: in qua eſt talis habitudo cōſequentis ad añs quod ex verita-
te antecedentis nobis nota deuenim⁹ in ꝯgnitionē veritatis cōſequentis que pri-
us erat nobis ignota vel minus nota. vt Anna eſt pallida ǵ Anna pepit. Hec a
multis vocatur Cōſequentia vt nūc bona. Rhetorica. Materialis. et Perſuaſi-
ua. Quo ſequiť: argumentationē probatiuā ſolū conſtitui ex ꝓpoſitionibus ve-
ris. Neque id ſufficere: ſed ſimul requiri quod veritas añcedentis ſit magis no-
ta quā ꝯſequentis: qm̄ ꝓbare eſt verū magꝫ notū per verū minus notū oñdere.

¶ Illatiua tm̄ in qua eſt talis habitudo cōſequentis ad añcedens quod impoſſi-
bile eſt antecedens eſſe verū ſine cōſequente. vt Joannes currit ǵ Joannes mo-
uetur. Hanc Orathores Formalē vocant et Neceſſario illatiuā. Que ṽo ad hāc
requiranť ꝑquiritur in duobus libris priorum Ariſtotelis.

¶ Demonſtratiua vel doctrinalis in qua ex añcedente neceſſario vero: et euiden-
ter vel clare cognito: certitudinaliter et firmiter cognoſciť conſequens eſſe verū
ꝓpter euidentem et neceſſariā ſequelā ipſius ex añcedente. vt Omē anial rōnale
eſt riſibile. et Homo eſt aial rōnale: ǵ Homo eſt riſibilis. Hec ſolū conſtat ex an-
tecedente neceſſario vero nō potente falſificari. expientia vel aliter clare et euidē-
ter cognito. Et gñat ſcientiā. Nam noticia cōſequentis in hmōi argumentatio-
ne diciť ſcientia et noticia ꝓpoſitionū antecedentis expientia vel intellectus. De
hac tractatur in duobus libris poſteriorū analyticorum.

¶ Dialectica. per quā conſequens cognoſciť eſſe verū: nō quidem certitudinali-
ter et firmiter ſed quaſi cōiecturatiue et ꝓbabitur cum formidine de veritate ſui
oppoſiti et ſui falſitate: ꝓpter neceſſariā ſequelam ipſius ex añte non neceſſario
vero. nec clare et euidenter cognito. ſed iudicato vero ab omibus. pluribus vel
ſapientibus. vel ex añte neceſſario ꝓpter ꝓbabilem et veriſil'em ſequelam conſe-
quentis ex añte. vt Omis mater diligit filiū ſuū. et Catherina eſt mater. ǵ Ca-
therina diligit filiū ſuū. Hec conſtat ex añte iudicato vero ab omibus. plurib⁹.
vel ſapientibus. quod diciť ꝓbabile et gñat opinionem. quia noticia cōſequentiſ
diciť opinio (.i. aſſenſus cum formidine.). De qua tractať in octo libris topico.

¶ Mala que deficit a ratiōe cōſequētie: ſiue ratione
- Illationis. vt Anna eſt pallida ǵ Anna pepit. que non eſt bona illatiua.
- Probationis vt Hō eſt aſinus ǵ homo eſt rudibilis. Hō eſt riſibilis ǵ aial rōnale eſt riſibile neutra .n. eſt ꝓbatiua qm̄ in prima tam añs quam conſequens eſt falſum. quod nec ꝓbat nec ꝓbať. In ſcđa vero añs nō eſt notius ꝯñte ſed eque ignotum.
- Utriuſq; .ſ. ꝓbationis et illatiōis. vt Hō eſt q̄drupes ǵ homo eſt aſinus. que nec eſt bona illatiua nec ꝓbatiua.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0108-7

De arḡtatione et ꝯña in genere

¶ Preterea qñ conſequentia mala habet appātiam bonitatis. ſic qḋ ꝯſequēs falſum creditur eſſe verū ꝓpter antecedens verꝫ vel falſuꝫ appns verū. ⁊ propter appātem ſequelam vnius ex alio: vocatur argumentatio ſophiſtica. vt Quicqd fuiſti adhuc es. et Puer fuiſti. ḡ Puer adhuc es. vbi eſt defectus in illatione. et dicitur peccare in forma. Item Quicquid incepit eſſe factū eſt ex alio. ⁊ Mūdus nō eſt factus ex alio. ergo Mūdus non incepit eſſe. vbi eſt defectus in ꝓbatione quia antecedens non eſt verū. et dicit̄ peccare in materia.

¶ Ne tñ libellus iſte (. qui pro pueris et primū incipientibus in logica editur.) rationem compendij excedat et prolixitate ſua auditores abſterreat. omiſſa argumentatione probatiua. vel hac paſſione eſſe probatiuū. dicemus hoc loco ſolum de argumentatione illatiua. ſiue de hac ꝓprietate argumentiōis que eſt eē illatiū ꝯñtis ex añcedente. Eſt aūt argumentatio illatia (vt pauloante dixim⁹.) in qua eſt talis habitudo ꝯſequentis ad antecedens quod antecedens neceſſario infert ꝯſequens. ſic quod impoſſibile ſit antecedens eſſe verꝫ niſi et ꝯſequens ſit verū. Talis. n. habitudo vel illatio conſequentꝫ ex añte (. ſiue neceſſaria ſequela ꝯſequentis ad añs.) ſufficit ad bonitatē argumentatōis illatiue. nec refert añs vel conſequens eſſe verū vel falſum. Non aūt requirat̄ econuerſo quod ꝯſequens ſic inferat añcedens. niſi ſit conſequētia mutua. Ex his ſequūtur qdā corrolaria.

1. ¶ Si añs alicui⁹ conſequētie eſt verū neceſſario ꝯñs eſt verū. ſed nō econuerſo ſi ꝯſequens eſt verū añs eſt verum. quia conſequens pōt eſſe verū et añcedēs falſum. Hoc aliter ſic dicit̄. Poſito añtecedente alicui⁹ ꝯſequentie bone neceſſario ponitur conſequens illius ꝯſequentie. ſed nō ſic poſito conſequente ponit̄ añs.

2. ¶ Si conſequens alicui⁹ conſequentie eſt fl̄m neceſſario añs illius erit fl̄m ſed non econuerſo ſi añs eſt falſum conſequens erit falſum. Hoc aliter ſic dicitur Deſtructo conſequentie alicui⁹ ꝯſequentie neceſſario deſtruit̄ antecedens. Sed nō ſic deſtructo añte deſtruitur illius conſequens.

3. ¶ Qñcūque in aliqua ꝯña ex oppoſito ꝯtradictorio ꝯſequentis ſequit̄ ↄ̄tio oppoſitū ꝯtrariū vel ꝯdictoriū añtis. Vel oppoſitū ꝯtrariū vel ꝯtradictorium conſequentis repugnat añti illius ꝯſequētie (. i. nō poteſt ſimul ſtare in veritate cū antecedente.) certū eſt conſequentiaꝫ hanc eſſe bonaꝫ illatiuā. Verbi gratia hec ꝯſequentia eſt bona. Homo currit. ḡ Hō mouet̄. q2 bene ſequit̄. Null⁹ hō mouet̄. ergo Null⁹ hō currit. Etiā illa. Nullus hō mouet̄ nequit ſil̄ eſſe vera cū iſta. Homo currit. Cui⁹ ratio eſt. quia añs non poteſt eſſe verū ſine conſequente Id quod explicat̄ ſequentibus duabus regulis.

1. **In omni conſequentia bona et neceſſario illatiua ex contradictorio conſequentis ſequitur contrariū vel contradictoriū antecedentis.**

2. **In omni ꝯña bona et neceſſario illatiua oppoſitum conſequentis repugnat antecedenti.**

His facile intelligi poſſunt que Ariſto. 2. priorū libro ſcripſit

H

In omni ꝯſequentia bona ex antecedente falſo [ſlm / vex] ꝯñs ſequi pōt: quia cō tradictoꝛium hui⁹ eſt [verū / ſlm / ſlm] q̄ repugnat antecedenti. vero nil niſi verum

Nam falſum omni tam falſo quā vero repugnat: vex autem nulli: ſed om̄e vex vero conſonat.
His rurſus alia ſequūtur coꝛrolaria.

1\. ¶ Quia omnis ꝓpoſitio mūdi repugnat añti impoſſibili: Jccirco oīs ꝯña cui⁹ añcedens eſt impoſſibile eſt bona. qualecūque fuerit cōſequens. vt Homo eſt aſinus. ergo Homo ridet. Hoc eſt quod dicit͛. Ad impoſſibile ſequit͛ q̄lıbet

2\. ¶ Quia ꝓpoſitio neceſſaria ſtat in veritate cum omni pꝛopoſitione et eius contradictoꝛiū (. quia impoſſibile.) omni ꝓpoſitiōi repugnat. Jccirco oīs ꝯña cuius cōſequens eſt neceſſariū eſt bona. qualecūque fuerit añcedens. vt Homo currit. g̃ deus eſt. Hinc dicit͛. Neceſſariū ſequit͛ ad quodlibet.
Quibus manifeſta eſt explanatio ſequentium regularum.

1. Quicquid ſtat in veritate cū añte bone ꝯñe illud idem ſtat in veritate cū cōſequente. Et quicquid repugnat cōſequenti etiā repugnat añcedenti eiuſdem.

Verbi cauſa. hec eſt cōſequentia bona. Tu curris. ergo Tu moueris. Cū cuius añcedente pōt eſſe vera illa Tu es albu[illegible]gitur et cū conſequente. Sed hec. Tu quieſcis repugnat conſequenti ergo et añti.

2. Quicquid añcedit antecedens alicui⁹ cōſequentie bone etiā añcedit cōſequens. Et quicquid ſequit͛ ad conſequens etiā ſequitur ad añcedens. Jccirco mltis conſeq̄n cijs ſimul iunctis arguendo a pꝛimo añte ad vltimū cōſequens eſt bona conſequentia.

Verbi gratia. hec eſt bona conſequentia. Joannes eſt aīal. g̃ Joannes eſt coꝛpus. cuius añcedens antecedit illa. Joānes eſt homo. qm̄ bene ſequitur. Joannes eſt homo. g̃ Joānes eſt aīal. et ad conſequens pꝛioꝛis conſequentie ſequitur illa. Joannes eſt ſubā. vt bene ſequit͛. Joānes eſt coꝛpus. ergo Joāes eſt ſubā. Cōiungendo itaque dictas cōſequentias in hunc mō vel ſimilē. Si Joānes eſt homo Joānes eſt aīal: et ſi Joānes eſt aīal Joannes eſt coꝛp⁹. et ſi Joānes eſt coꝛpus Joānes eſt ſubā. arguendo a pꝛimo añte ad vltimum conſequens: vt ſi Joannes eſt homo Joānes eſt ſubā bona eſt argumentatio.
¶ Inſup conſequentiax alia eſt Materialis. alia Formalis.

De arũtatione et ꝯña in genere

Materialis ⌉ est que te net gratia ⌈ materie in aliquibꝰ forme in omnibus ⌋ terminꝰs ſic quod ⌈ poteſt / nequit ⌋ dari ꝯña ſil'is forme in q̃ añs ſit vꝫm ꝛ ꝯñs fſm

Formalis ⌋

Dicuntur autem he conſequentie ſimilis forme : quorum antecedentia ſunt eiuſ
dem qualitatis et q̃ntitatis:ita quoque cõſequentia:et in vtraqꝫ ponunꝛ aeque
multi termini.eodem ordine vel ſitu.Ubi quatuor innũtur requiſita ad conſeq̃n
tias ſimilis forme.

1. ¶ Eadem qualitas añcedentiũ ꝛ conſequentiũ vtriuſqꝫ:in hũc mõ.Si añs
vniꝰ cõſequentie ſit ꝓpõ affirmatiua:añs alterius ſit ꝓpõ affirmatiua:et ſi añs
vnius fuerit ꝓpoſitio negatiua añcedens alterius ſit ꝓpõ negatiua.Ita quoqꝫ
dicatur de ꝯſequente.Defectu cuiꝰ:he nõ ſunt ſimilis forme.Homo currit.ergo
Homo moueꝛ.Homo nõ currit.ergo Homo nõ mouetur.

2. ¶ Eadem quantitas añcedentiũ et conſequentiũ:nõ ſolũ ꝓpõnalis ſed etiaꝫ
terminalis (.i.quod termini in vtraqꝫ ſupponant eodem mõ in ſpẽ tam in añte
quã in conſequente.) Quare he nõ ſunt ſimilis forme. Animal eſt Joannes.et
Hõ eſt Joãnes.ergo Hõ eſt al'. Aſinus eſt aial:et Hõ eſt al' ergo Hõ eſt aſinꝰ
quia in añte prioris cõſequentie predicatũ ſupponit diſcrete et in añte poſterioꝝ
determinate:et ſic añcedẽtia nõ ſunt eiuſdem quãtitatis termialis.Nec ille ſunt
ſil'is forme.Omnis hõ eſt aial.ergo Aliquod aial ẽ hõ.Ois hõ eſt al'.ergo Oẽ
aial eſt homõ:quia ꝯña nõ ſũt eiuſdem q̃ntitatis.Item he nõ ſunt ſil'is forme
Omni tpe riſibile ẽ ois hõ.ergo Aliquo tpe ois hõ eſt riſibilis.Omĩ tpe riſibile
eſt ois homo:ergo Aliq̃ tpe riſibile ẽ ois homo:quia in cõſequente prioris ꝯñtie
ille terminꝰ homo ſtat cõfuſe tm̃ reſpectu huiꝰ termini diſtributi hõ:ſed in ꝯñte
poſterioris ſtat determinate in ordine ad eundem terminũ diſtributũ.

3. ¶ Idem nũerus terminoꝝ.Id eſt:quod tot ponanꝛ termĩ in vna q̃t in alia.
Iccirco q̃ciens termĩꝰ aliquis ponitꝛ in certo mõſcandi in vna ꝯña tociens ipſe
vel alter in eodem mõſcandi ponatur in alia.Quare he nõ ſunt ſil'is foẽ.Nullꝰ
homo ẽ mulier.ergo Nulla ml'r eſt aliq̃s hõ.Nullus homo ẽ ml'r.ergo Nulla
ml'r eſt homo.quia in poſteriore conſequentia plures ponunꝛ termini quam in
priori.Nã in prima ille terminus hõ bis ponitꝛ reſtricte in maſculino gñe.ſemel
in añte et ſemel in cõſequente.ſil'r ille terminus ml'r.ꝛ ſic in ea ſunt tm̃ duo termĩ
In altera vero cõſequentia ponitꝛ ille terminus ml'r tam in añte quam in conſe-
quẽte.et ille terminus homo in añte in maſculino gñe.in conſequente vero irre-
ſtricte in cõmuni gñe.et ſic in ea ſunt virtualiter tris termini : qꝛ terminus reſtri-
ctus et irreſtrictus ſunt formaliter duo termini.

4. ¶ Idem ſitus et ordo terminoꝝ.Id eſt:termĩ in vtraqꝫ ponanꝛ eodẽ ordĩe
et ſitu.ſic quod quotiens terminus aliquis ponitꝛ in vna a parte vnius extremi
tociens ipſe vel alter ponaꝛ in alia a pte eiuſdem extremi.Iccirco he non ſunt ſi
milis forme. Nullus homo eſt aſinus.et Omne rõnale eſt homo . ergo Nullũ
rõnale eſt aſinus.Nullus aſinus eſt homo.et Omne rõnale eſt hõ.ergo Nullũ
rõnale ẽ aſinus.quia ille terminus aſinus in priore bis ponitꝛ a pte predicati.ſed
non ſic in poſteriori.

Quo patet hanc cõſequentiã Hõ cꝛ.ergo Al' cꝛ (qua argumentaꝛ ab inferiori
ad ſuperius) eſſe materialẽ et nõ formalẽ.quia illa Homo cꝛ.ergo Lapis cꝛ.eſt
oĩno ſimilis forme cũ priori.vbi añs eſt verũ et conſequens falſuꝫ.Uerum ſyllo
giſmus vel conuerſio eſt formalis conſequentia.De conſequentia formali noteꝛ
ſequens regula.

In omnĩ cõſequentia bona et formali cauendũ eſt ne arguat a nõ diſtributo ad diſtributũ. vel a termĩo ſtante cõfuſe tm̃ ad eundem ſtantem detiate reſpectu eiuſdẽ multitudinis. i. termini diſtributi.

Hoc eſt. ne aliquis terminus diſtribuat in cõſequente qui nõ fuit diſtributus in añte. Uel terminus aliquis ſtans in antecedente confuſe tm̃ reſpectu termini diſtributi in cõſequente ſtet detiate reſpectu eiuſdem termĩ diſtributi. q2 aliter in ſimili forma dat inſtantia. Defectu p2imi. hec ꝯña non eſt formalis (. licet materialiter bona.) Oĩs homo eſt riſibilis. ergo Om̃e riſibile eſt hõ. quia hec eſt ſil'is forme. Oĩs homo eſt aĩal. ergo Omne aĩal eſt hõ. vbi añs eſt verũ ſine ꝯñte. Defectu ſecundi hec nõ eſt formalis. Omni tp̃e lucens ſup noſtrũ hemiſperiũ eſt oĩs ſol. ergo Aliquo tp̃e lucens ſup noſtrũ hemiſperiũ eſt omnis ſol. quia eſt hec ſimilis forma. Omni tp̃e riſibile eſt omnis hõ. ergo Aliquo tp̃e riſibile eſt omĩs homo. vbi añcedens eſt verum et conſequens falſum.

¶ P2eterea ſciendum quod argumentationũ quatuo2 ſunt ſpecies. ſ. Syllogiſmus. Inductio. Exemplũ. et Enthymema (Id eſt. omĩs argumentatio vel cõſequentia ſignificat aliquo horũ quatuo2 nominũ.) P2io2es tñ due ſpecies ſunt alijs potio2es. ad quas ceteri reducunt. Quo in ſenſu Boeti⁹ ſcđo Topicoꝝ dicit ſolũ duas eſſe ſpecies argumentationis. Syllogiſmus tñ omnib⁹ eſt potio2 et ꝑfectio2. Quocirca reliquę omẽs ad ſyllogiſmũ reducunt vt inferius oñdet. Et ꝑt liber iſte ſm dictas quatuo2 ſpẽs recte ꝑtiri in totidẽ capita. Quoꝝ p̃o2e agit de Syllogiſmo arñtatiõis ſpẽ ꝑfectiſſima. Scđo de Inductiõe. Tertio de Exemplo. Quarto et poſtremo de Enthymemate ac regulis eiuſdem.

ſt autem ſyllogiſmus ꝓpõ hypothetica rõnalis. in cuius añte p2emittũt
e due ꝓpões vnite per ꝯiunctionẽ copulatiuã (. que p̃miſſe vocant.) ex q̃bus infertur in neceſſaria et formali ꝯña loco ꝯſequentis ꝓpoſitio in qua vniunt termini in neutra p̃miſſaꝝ ſimul poſiti. vel ſaltem nõ ſub eadem rõne officij vniti (. que concluſio dicit.) Exemplũ p2imi. Om̃e rõnale eſt riſibile. et Omĩs homo eſt rõnalis. ergo Oĩs hõ eſt riſibilis. Exemplũ ſecundi. Omĩs hõ eſt hõ. et Omnis homo eſt hõ. ergo Omnis homo eſt hõ. vbi in cõſequente vniunt illi termini homo. hõ. qui etiã vniti ſunt in p̃miſſis. ſed ſub alio ⁊ alio officio. Nam in cõcluſione vniũtur inquantũ habẽt officiũ extremitatũ. in vtraque autẽ p̃miſſarum vnus habet officium medij. et alter extremitatis. vt ex ſequentib⁹ clari⁹ cognoſces. Hoc ſenſu recipiatur ſequens definitio ſyllogiſmi.

Syllogiſmus eſt oratio in qua quibuſdã poſit:: aliđ q̃dẽ ab his q̃ poſita ſunt ex neceſſitate accidit: eo q2 hec ſunt. Uel ſic. Syllogiſm⁹ eſt orõ: in qua quibuſdã poſitis neceẽ eſt aliud cuenire ꝑ ea que poſita ſunt.

Caput i. de Syllogiſmo

Solet etiam ſyllogiſmus qn̄que vſurpari pro p̄miſſis ſiue antecedente tm̄ Sic
eſt ꝓpō hypothetica copulatiua (.que ponit̄ loco antecedentis.) conſtituta ex
duabus cathegoricis quarū Prima dicit̄ maior. Altera minor in quarū vtraqꝫ
ponit̄ idem terminus cathegorematicus ſcd̄m ſe vel ſibi ſinonymū nec ingredit̄
cōcluſionē (qui mediū appellat̄) Et quicquid ponit̄ cum eo in maiori ꝓpōe te-
nens ſe ad ptē materialē ꝓpōis quod nō eſt mediū vl' pars medij dicitur maior
extremitas. Ita quoqꝫ illud quod ponit̄ in minori ꝓpōe quod nō eſt mediū di-
cit̄ minor extremitas Verbi gratia in priori exēplo. Hec ꝓpō Omne rationale
eſt riſibile dicet̄ maior. et illa Omnis homo eſt rōnalis minor. iſta vero Omnis
homo eſt riſibilis vocat̄ cōcluſio. Hic terminus rōnale eſt mediū. Ille terminꝰ
riſibile maior extremitas et iſte terminꝰ homo minor extremitas. Hinc fit quod
iſta (puta due ꝓpōes et tris termini) dicunt̄ principia conſtitutiua materialia
ſyllogiſmi. quia ex ipſis conſtituit̄ et ꝑficit̄ ſyllogiſmus tāquā ex materia. Di-
cūtur autē due ꝓpōes principia cōſtitutiua ꝓpinqua ſiue immediata quod ipſis
ꝓpinqꝫ et i̅mediate conſtuat̄ ſyllogiſmꝰ Tres termini vero vocant̄ principia cō-
ſtitutiua materialia remota vel mediata:. quoniam ipſis ſolū mediate et remo-
te ꝑficit̄ vel integrat̄ ſyllogiſmus. Hoc ſenſu recipiant ſequentia.

Omnis ſyllogiſmus cōſtat ex tribus termīs et duabus
ꝓpōibus. Quarū prima vocat̄ maior ſcd̄a minor Termi-
norū alius vocat̄ Mediū: et eſt qui bis ſumitur ante cō-
cluſionē. Alius maior extremitas. qui eſt terminꝰ ſūptꝰ
in maiore ꝓpōe cū medio. Alius minor extremitas: et ē
qui ponit̄ in minore ꝓpōe cum medio.

Id eſt. ꝓpōes ſiue p̄miſſe quibus ſyllogiſmus ꝑficit̄ ſignificant̄ his duobꝰ vo-
cabulis. Maior ꝓpō. Minor ꝓpō. et termini ipſas ingredientes his tribꝰ. Me-
diū. Maior extremitas, Minor extremitas. Et terminꝰ ille qui in p̄miſſis habet
rationē medij ſub eadē ratōe nō ingredit̄ cōcluſionē quia ꝯcluſio cōponit̄ ex dua-
bus extremitatibus. ſ. maiore et minore. Hinc dicit̄.

Lex generalis erit mediū concludere neſcit.

Ubi rurſus ſciendū quādo maior extremitas p̄dicat̄ in cōcluſione de minore di-
citur ſyllogiſmus talis directe cōcludere. Quādo econuerſo minor extremitas p̄-
dicat̄ de maiore indirecte cōcludit. Quod alij ſic enunctiant

Directe cōcludere ē maiorē extremitatē p̄dicari in cōclōe d̄ minore
Indirectē cōcludere ē minorē extremitatē p̄dicari in cōclōe d̄ maiore

¶ Inſup animaduertendū eſt quod nō ex quibuſcūqꝫ duabus ꝓpōibꝰ aut di-
cis tribus terminis ſyllogiſticis quomōlibet ordinatis fit bonꝰ ſyllogiſmꝰ qui-

ſit cōſequentia bona illatiua ſed vt cōſtituet͛ ex eis bonus ſyllogiſmus oportet dictos tris terminos ſyllogiſticos debite ordinari ſcḋm ſubiectionem et p̄dica‑tionē et ꝓpōes ſcḋm debitā qualitatē et quātitatē Ubi ſcias quod debita ordi‑natio terminoꝝ quo ad ſubiectionē et p̄dicationē in hoc cōſiſtit Quum ſyllogiſ‑mus cōſtituat͛ tribus terminis et duabus ꝓpōnibus (quarū vtraqꝫ integratur duobus terminis) oportet vnū terminoꝝ bis ſumi in p̄miſſis et in vtraqꝫ earū ſemel qui dicit͛ mediū. vel ergo ille quo ad ſubiectionē et p̄dicationē in vtraqꝫ p̄e‑miſſarū habet ſe vniformiter vel difformiter

Difformit͛ (et vario mō) ſic qḋ i vna ſubiciat͛ et in alia p̄dicet͛. Et hanc or‑dinationē ſignificat hoc nomē prima figura large ſūpto vocabulo Et hoc dupliciter cōtigit vel eni ſubicit͛ in

- Maiore ꝛ p̄dicat͛ in miōre Maior vero ex‑tremitas in maiore p̄dicat͛ Minor extre‑mitas in minore ſubicit͛ vt hec oīs homo eſt riſibilis et omne rōnale ē hō ergo om‑ne rōle eſt riſibile . Et v͛cat͛ hec ordinatio hoc noīe prima figura ꝓprie ſumpto vo‑cabulo.
- Minore et p̄dicat͛ in maiore ſic quod ma‑ior extremitas in maiore ſubiciat͛ et miōr extremitas in miore p̄dicet͛ vt omnis hō eſt aīal et omne aīal eſt ſenſitiuum . ergo omnis hō eſt ſenſitiuus. Et v͛cat͛ ordina‑tio iſta hoc noīe Quarta figura quā po‑nit Galenus ſed Ariſtoteles eā obmittit.

Uniformiter (et eodē modo) .ſ. in vtraqꝫ

- Predicādo ſic quod extremitates in vtraqꝫ ſub‑iciant͛ vt hic omnis hō eſt riſibilis . ꝛ nullꝰ aſinꝰ ē riſibil' ꝙ nullꝰ aſinꝰ eſt hō. Hec ordinatio v͛cat͛ hoc nomine Secunda figura
- Subiciendo ſic quod extremitates p̄dicentur in vtraqꝫ. vt omne aīal eſt ſenſitiuū ꝛ aliquod cor‑pus eſt ſenſitiuū. ergo aliquod corpus eſt aīal. Hec ordiātio ſignificat͛ hoc noīe Tertia figura.

Dicte quatuor ꝓpōes (quibus logici explicāt debitā ſubiectionē et p̄dicationē principioꝝ materialiū remotoꝝ . ſ. terminoꝝ ſyllogiſticoꝝ ne illoꝝ ſitu impe‑diatur forma ſyllogiſtica) ſignificantur hoc noīe figura . Id quod voluit Pe‑hiſ. dum ait

Figura eſt ordinatio . triū terminoꝝ ſecundū debitam ſubiectionem et predicationem

His preterea facile cognoſcit͛ Cuiuſqꝫ ſyllogiſmi terminos ordinari in ſubiecti‑one et p̄dicatione ad imaginē alicuius dictarū ꝓpōnū . Et hoc eſt ſyllogiſmum eſſe in figura . Et qꝛ dicte ꝓpōes tris ſunt (ſumēdo Primā figurā large : aut ſe‑cundū modū loquēdi philoſſophi omittēdo quartā) vel quatuor (ſumēdo Pri‑mā ꝓprie et ſcḋm mētē Galeni et alioꝝ cōnumerādo quartā) dicimꝰ ſcḋm hoc tris vel quatuor eſſe figuras ſyllogiſticas. Quo ſatis claret quo ſenſu dicat͛ .

Figure ſyllogiſtice ſunt tris .ſ. Prima‑Secunda: Tertia

Prima eſt in qua mediū ſubicit͛ in vna et p̄dicat͛ in alia.

Secunda figura eſt:in qua mediū p̄dicat in vtraqꝫ. Tertia figura eſt in qua medium ſubicit in vtraqꝫ. Vel aliter Figure ſyllogiſtice ſunt quatuor .ſ. prima:ſcd̄a : tertia et quarta. Et prima eſt :in qua mediū ſubicit in maiore et p̄dicat in miōre. Secūda :in qua mediū p̄dicat in vtraqꝫ Tertia ::in qua mediū ſubicit in vtraqꝫ. Quarta :in qua mediū ſubicit in minore et p̄dicat in maiore.

Quibus ſatis innui videtur:ad debitam formā ſyllogiſmi ex parte terminorum requiri certū numerū. ſitum et ordinem debitum. quorum altero deficiente ſyllogiſmus nō valet. Ut autem hec in ſyllogiſmo obſeruentur neceſſe eſt nullū dictorum trium terminorū acquiuocari(. Jd eſt. nec mediū in premiſſis. nec aliquam extremitatū in premiſſa quam ingreditur et concluſione.) maxie quod pro alijs vel pluribus acciperet medium in premiſſa affirmatiua aut qua nō diſtribuitur quā in premiſſa negatiua vel qua diſtribuitur. aut aliqua extremitatum in concluſione ſaltem cum diſtributione quā in premiſſa. vel in promiſſis ſine diſtributione quā in cōcluſione. et alterā extremitatem totā p̄dicari in concluſione de reliqua tota ſcd̄m eandem habitudinem qua in altera premiſſaꝝ de medio. Aliter eñ variaretur numerus vel ſitus terminoꝝ. ⁊ ſic debita forma ſyllogiſtica. Quare non valet argumentatio Omne ens cum quo comediſti eſt coclear. et Joannes eſt ens cum quo cōmediſti . ergo Joannes eſt coclear. quia prepoſitio cum acquiuocat. Nam in maiore notat circumſtantiā cauſe inſtrumentalis. et in minore aſſotiationē. Nec iſta Hoc eſt aſinus (. demonſtrando brunellū.) et Hoc ē homo (. demonſtrando petrū.) ergo Homo eſt aſinus. quia mediū acquiuocat Quibus nō pauca eliciuntur corrolaria.

1. ¶ Medium in premiſſis. nec aliqua extremitatū in premiſſa et concluſione varietur quo ad acceptionez ſiue ꝓprietatem logicā (. potiſſimū quo ad ſuppoſitionem in gn̄e. remotionem et alienationē. aut etiā ceteras. puta ampliationez reſtrictionē et appellationem.) ea lege ſaltem quod pro alijs vel pluribus acciperetur mediū in p̄miſſa affirmatiua i qua nō diſtribuitur quam negatiua aut qua diſtribuitur. Vel aliqua extremitatū in concluſione (. ſaltem cū diſtributione.) quam in premiſſa. Vel etiā aliqua extremitatum nō diſtributa in premiſſis pro alijs vel pluribus acciperet quā in concluſione. Nam his variatis tollit terminorū identitas et fit acquocatio. Quare ſequētes argumētatōes nō ſunt ſyllogiſtice nec bone. Omnis canis eſt animal latrabile. ⁊ Sydus coeleſte eſt canis. g̃ Sydus coeleſte eſt animal latrabile. Quilibet homo eſt maſculus. et Anna ē homo. g̃ Anna eſt maſculus. Nullus homo eſt mulier. et Anna eſt homo. ergo Anna nō eſt mulier. Omne animal eſt genus. et Homo eſt anı̄al. g̃ Homo eſt genus. Omnis hō eſt ſenſitiuꝰ. ⁊ Hec ſtatua eſt homo pictus. g̃ Hec ſtatua eſt ſenſitiua. Oē aı̄ı̄ reſpirat. et iſte lapis appnt eſt hō g̃ iſte lapꝭ reſpirat. Nullū differens ab hoie eſt Joānes. et Joānes ē ab hoie differēs. g̃ Joānes nō eſt Joānes.

Nam in his omnibus variat̄ identitas medij. Ita quoqꝫ nō valent he argumētationes. Nullū ſenſitiuū eſt ſignū Zodiaci et leo eſt ſenſitiuus ergo leo nō ē ſignū Zodiaci Nulla ſpeties logica eſt ſubſtantia et homo eſt ſpeties logica ergo aliquis homo nō eſt ſubſtantia nullū viuū eſt mortuū et omnis homo eſt viuus ergo nullus homo eſt mortuus. Nullum generandū eſt rationale et aliquis hō eſt generādus ergo aliquis homo nō eſt rōnalis. Quilibet homo eſt maſculus et quilibet homo eſt aliquis homo ergo omnis homo eſt maſculus. quoniā in omnibus his variat̄ minor extremitas: In ſequētibus variat̄ maior extremitas Omne rationale veniētē cognoſcit et omnis homo eſt rōnalis. ergo oīs homo cognoſcit venientē. Nullus ꝓcul a flumīe haurit aquas cribro et cuſtodiēs mulierē eſt ꝓcul a flumine ergo cuſtodiens mulierē nō haurit aquas cribro

2. ¶ In prima figura nō ſit plus p̄dicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris. Quod alij ſic dicunt. In prima figura mediū ſit totale p̄dicatū mīoris aliter enī variat̄ identitas medij. Defectu cuius he argumētatōes ſunt inualide Nullus denarius valet groſſum et omnis florenus valet denariū ergo nullus florenus valet groſſum. Nullū riſibile eſt aſinus et brunellus eſt riſibile vel rudibile. ergo brunellus nō eſt aſinus. Nullū ſubiectū eſt p̄dicatū. et omnisꝯ ꝓpō habet ſubiectū ergo nulla ꝓpō habet p̄dicatū. Cuiuſlibet hoīs aīa eſt imortalis. Aſinus eſt hominis ergo aſini anima eſt immortalis. Omnes epiſcopi ſūt ſacerdotes et omnis aſini ſunt epiſcopi (in gtio) ergo oēs aſini ſūt ſacerdotes. Cuiuſlibet hominis aſinus currit et omnia riſibilia ſunt homines ergo omniū riſibiliū aſinus currit. ſed minor formet̄ hoc pacto Omnia riſibilia ſunt homo. His conſentit hec regula. Quotiēs mediū cōſtruit̄ cū verbo ꝑſonali in mīore ꝓpōe ſemꝑ debet poni in recto eiuſdē numeri cū caſu quo ponebat̄ in maiore. non obſtante quod in maiore fuerit diſtributū vel ſingulariſatū in obliquo. Nam aliter plus eſſet p̄dicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris. obliquus enī ſe ſolo nō eſt p̄dicatū ſed circa ipſum ſubaudit̄ rectus tranſcendens vt ſupra patuit.

3. ¶ In prima figura copula minoris ꝓpōis nō īportet plures differētias tꝑm quā copula maioris. nec importet aliquā differētiā tꝑis nō incluſam in copula maioris. q2 aliter tollet̄ identitas medij et accipit̄ ꝓ alijs vel pluribus in mīore quā in maiore. et plus eſt p̄dicati minoris quā ſubiecti diſtributi maioris Quare Ex vna de p̄terito maiore vel minore et reliqua de futuro aut maiore de copula nō ampliatia vel minus ampliatia et minore de copula magis ampliatia nō valet ſyllogiſmus. vt nō ſequit̄ Omne aīal fuit embrio et. Antichriſtus erit aīal ergo Antichriſtus fuit embrio. Omnis homo reſpirat et adam fuit homo ergo adam reſpirat. Nullū mortuū viuit et homo viuus erit mortuus. ergo hō viuus nō viuit. Nullū creās eſt deus et patrē in diuinis cōtingit eſſe creantem. ergo pater in diuinis nō eſt deus. Omne lucēs ſuꝑ noſtrū hemiſperiū eſt ſol. et lunā poſſibile eſt lucere ſuꝑ noſtrū hemiſperiū ergo luna eſt ſol. Omnis deus ē immortalis et Jouem opinatū eſt eſſe deū ergo Jupiter eſt immortalis.

4. Terminus cōmunis nō diſtributus determinās mediū diſtributū in maiori ꝓpōe reſtringat̄ in minore relatiuo identitatis. q2 aliter equiuocaretur medium Quare inutilis eſt hec argumētatio Alicuius ſpetiei omne indiuiduū eſt aſinus et Joannes eſt indiuiduū alicuꝰ ſpetiei ergo Joannes eſt aſinus. Sed minor ſic formet̄ et Joannes eſt indiuiduū eiuſdē ſpetiei que eſt falſa vt cōcluſio.

5. ¶ Una extremitatū tota p̄dicet̄ de reliqua tota ſecluſo medio. Jccirco volēs recte cōcludere ſumat maiorē ꝓpōem et loco medij ponat mīorē extremitatē in eodem caſu et numero quo ponebat̄ mediū ceteris inuariatis. Defectu cuiꝰ nō

valent ſequentes argumentatiões. Omne riſibile vel rudibile eſt aſinus. et Reſpondens eſt riſibilis. ergo Rñdens eſt aſinus. ſed ſic concludat̃. ꝗ Rñdens vel rudibile eſt aſinus. Oĩs res eſt ſingularis. et Terminꝰ cõis eſt res. ꝗ Terminus cõis eſt Verbaliter. ſed ſic concludat̃. ergo Termiꝰ cõis eſt res Verbaliter. quia hoc totũ fuit predicatum maioris ſaltem adiectiue ſumendo l͠ri ſingularis.

6. ¶ Qualis eſt habitudo maioris extremitatis ad mediũ in maiore ꝓpoſitiõe talis ſit ipſius ad minorẽ extremitatem in concluſione in caſu. ſitu. et habitudĩe copule quo ad drãm tp̃is et ceteras modificationes. ſic quod minor extremitas ſit illius caſus in concluſione cuiꝰ fuit mediũ in maiore et pars maioris extremitatis que in maiore p̃ceſſit copulã et iungit̃ medio etiã in concluſione precedat ⁊ vniatur minori extremitati. Quocirca nõ velet hec argumentatio. Cuiuſlibꝫ hõ͡ꝫ aſinꝰ ẽ q̃drupes. et Joães eſt hõ. ꝗ Joães ẽ aſinꝰ q̃drupes vł ſic ꝗ iohãis aſinꝰ ẽ q̃drupes ꝭ ſic ꝯcludat̃. Igit̃ Joães aſinus eſt q̃drupes. Nec valet hec ſyllogiſatio. Omne riſibile vel rudibile eſt aſinus. et Omnis hõ eſt riſibilis. ergo Oĩs homo eſt rudibile vł aſinus. Sed ſic ꝯcludat̃ ergo Oĩs hõ vel rudibile eſt aſinꝰ

7. ¶ In cõcluſione preter ſignũ vl'e vel ꝑticulare determinãs ſubiectũ ꝓpõnis. nullũ ponat̃ ſyncathegorema. modus. aduerbiũ. vel alia detiatio varians ſenſũ ꝓpõnis non poſita in maiore nec formaliter ex ea inferibilis. etiam ſi aliqua ponatur in minore. nec illic poſita deponatur. Et determinãs p̃dicatum vel cõpoſitionem in maiore idem determinet in ꝯcluſione. Quare nõ valent ſequentes argumentationes. Omnis deus creat. et Queqꝫ perſona diuina neceſſario eſt deus. ergo Queque ꝑſona diuina nctio creat. ꝭ ſic ꝯcludat̃. ergo Queqꝫ ꝑſona diuina creat. Oĩs homo eſt aĩal. et Tm̃ riſibile eſt hõ. ergo Tm̃ riſibile eſt aĩal. ꝭ ſic concludat̃. ergo Riſibile eſt aĩal. Omne albũ eſt corpus. et Om̃e aĩal preter coruũ eſt albũ. ergo Oẽ aĩal preter coruũ eſt corpus. Sed ſic ꝯcludat̃. ergo Oẽ aĩal eſt corpus. Oĩs imago hoĩs appnter eſt hõ. et Hec ſtatua eſt imago hoĩs ergo Hec ſtatua eſt hõ. ſed ſic cõcludat̃. ergo Hec ſtatua appnter eſt hõ. Om̃e albũ poſſibile eſt eſſe nigrũ. et Cygnus eſt albus. ergo Cygnus eſt niger. ſed ſic concludat̃. ergo Cygnũ poſſibile eſt eſſe nigrũ. Oĩs imago hoĩs eſt depictꝰ hõ et Hec ſtatua eſt imago hoĩs. ergo Hec ſtatua eſt hõ. ſed ſic ꝯcludat̃. ergo Hec ſtatua eſt depictus homo.

¶ Scias tñ quod nõ eſt incõueniens mediũ accipi pro paucioribus in ꝓpõne q̃ nõ diſtribuit̃. nec affirmatiua ſyllogiſmi negatiui quã in reliqua. Aut aliquam extremitatũ pro pluribus vſurpari in cõcluſione ſine diſtributiõe quam in p̃miſſis. vel etiã diſtributã pro paucioribus accipi in cõcluſione quam diſtribuit in p̃miſſis. Quare ex maiore de copula magis ampliatiua. et minore de copula non ampliatiua vel minꝰ ampliatiua valet ſyllogiſmus. vt Omnis hõ eſt aĩal. ⁊ Petrus eſt aliquis hõ. ergo Petrus eſt aĩal. Om̃is hõ fuit aĩal. et Joãnes fuit hõ. ergo Joãnes fuit aĩal. Omnẽ hominẽ poſſibile eſt currere. et Joãnes eſt homo ergo Joannẽ poſſibile eſt currere. Quibus multa poſſunt elici corrolaria. que breuitatis gratia miſſa facio.

¶ Inſuꝑ ſcias quod debita ordinatio ꝓpõnũ vt ex eis fiat ſyllogiſmꝰ quo ad

- Qualitatẽ eſt quod ad minꝰ altera p̃miſſaꝝ ſit affirmatiua.
- Quantitatẽ eſt quod ad minꝰ altera p̃miſſaꝝ ſit complete et ꝑfecte vl'is (.in ſyllogiſmo de medio cõi.) aut ambe Verbaliter (.in ſyllogiſmo expoſitorio.) Quod nõ eſt accipiendum de quantitate ꝓpõnali ſed terminali. ſic quod in omni ſyllogiſmo de medio cõi mediũ in altera premiſſaꝝ ſm̃ ſe totũ et quãlibet eius ꝑtem principalem (ſi fuerit complexũ.) completiſſime diſtribuat̃ ꝑ

vniuerſis ſuis ſignificatis quolibet diſtinctis et in ſyllogiſmo ex
poſitorio ſingulariſet in vtraq̀ꝫ p̄miſſarū ad ſtādū ꝓ aliquo vno
numero quod nō eſt plures res nec realiter idem cū illo quod eſt
plures res vel ſaltē pars nō diſtributa vel ſingulariſata reſtrin-
gat in minore relatiuo identitatis

Nec aliquis terminus nō diſtributus in altera p̄miſſarū diſtribuat in cōcluſiōe vel acceptus in altera p̄miſſarū cōfuſe tātū in ordine ad terminū diſtributū: ſupponat i cōcluſiōe determiate ſaltē reſpectu eiuſdē vel etiā alteriꝰ termi diſtributi

Pro his duabus ꝓpōnibus (quibus dialectici exprimūt debitā habitudinem principiorū ſyllogiſticorū materialiū ꝓpinquorū (.i. ꝓpōm) in qualitate ⁊ quātitate: vt ex eis poſſit inferri cōcluſio) ſupponit hoc vocabulū modus Quare a multis ſic ſumit.

Modus eſt ordinatio duarū ꝓpoſitionū in debita qualitate et quantitate.

His notant multa requiſita ad formā ſyllogiſmi. Quedā ratiōe debite qualitatis. Alia ratione debite quantitatis: ſub quibus cetera cōprehendunt.

¶ Ratiōe debite qualitatis duo requirunt

1 ¶ Quod ad minus altera p̄miſſarū ſit affirmatiua (quod intelligēdū eſt formaliter vel virtualiter) poſſunt tamē ambe eſſe affirmatiue ¶ Voco autem affirmatiuā formaliter cuius copula principalis vel principalior eius pars affirmat vt Joannē poſſibile eſt eſſe doctū. Affirmatiua vero virtualiter eſt: cuiꝰ copula vel principalior eius pars licet negat ipſa tamē in cōſequēdo equiualet affirmatiue. vt eſt ꝓpō de cōtingenti ad vtrūlibet negatiōe poſtpoſita mō (vt Omnem hominē contingit nō eſſe albū: que equiualet huic in cōſequēdo Omnē hominē cōtingit eſſe albū) et ꝓpō de altero extremo infinito cuiꝰ copula negat (vt nullus homo eſt nō aīal: que equiualet huic Omnis homo eſt aīal. Nullū nō rōle eſt riſibile: que equiualet huic Omne rōle eſt riſibilē) Et huiuſmōi etiā vocatur ſimpliciter et inpure negatiua. Sed illa cuius totalis copula negatur ſic quod nulla eius pars nec principalis nec minus principalis nec aliqua ipſiꝰ determinatio affirmat ratōe cuius equiualeret affirmatiue dicit pure negatiā. vt Nullꝰ homo eſt aſinus Quo infertur vulgata regula.

Ex puris negatis nihil ſequit formaliter et ſyllogiſtice.

Cuius potior ratio eſt: q̄r in ſimili forma dat inſtantia: vt ſumēdo loco extremitatū duos terminos vere de ſe p̄dicabiles: et ꝓ medio terminū ad vtrūqꝫ deſperatū faciendo ex his duas ꝓpōes negatiuas. verbi gratia Nullus aſinꝰ eſt hō et nullū riſibile eſt aſinus ergo nullū riſibile ē hō. vbi p̄miſſe ſunt vere et cōcluſio (falſa

¶ Additū eſt in regula nec abs re

¶ Ex puris negatiuis: quia ex ꝓpōibus ſimpliciter et nō pure negatiuis aut altera tali et reliqua pure negatiā poteſt aliquid ſequi formaliter et ſyllogiſtice vt Omnē hominē cōtingit nō eſſe currētē: et Aliquod albū cōtingit nō eſſe hominē ergo aliquod albū cōtingit nō eſſe currētē. Nullū nō riſibile eſt rōnale et nullus aſinus eſt riſibilis: ergo nullus aſinus eſt rationalis. Nullus homo eſt aſinus et nullū rōle eſt nō homo ergo nullū rationale eſt aſinus.

¶ Formaliter et ſyllogiſtice: q̄r materialiter: vel formaliter et enthymematice:

Caput i. de Syllogiſmo

cõtingit aliquid ſequi ex puris negatis. vt argumẽtãdo a tota copulatiua ad alterã ei⁹ ptẽ vt nullus hõ eſt aſinus: et nullus equ⁹ eſt bos ergo nullus hõ eſt aſinus. Uel a tota cõdictionali cũ poſitiõe antecedẽtis ad poſitionẽ cõſequẽtis. vt Si nullus hõ currit null⁹ hõ mouet: ſed nullus hõ currit: ergo null⁹ hõ mouet z ¶ Quod ſi vna pmiſſarũ fuerit negatiua cõcluſio (De his infra tractabit ſit negatiua Id quod ſequenti notat verſiculo

Si qua negata preit concluſio ſitqꝫ negata

¶ At ratione debite quãtitatis ad formã ſyllogiſmi duo requirunt

1 ¶ Quod mediũ in ſyllogiſmo de medio cõmuni diſtribuat in altera pmiſſarũ pfecte ꝛ cõpletiſſime ſm ſe totũ et ſingulas ſuas ptes pricipales (ſi cõplexũ fuerit) ꝓ oib⁹ ſuis ſcatis quõlibet diſtinctꝫ ad ſtãdũ ꝓ oĩ eo quod ẽ realiter idẽ rei ſcate ꝑ ipm. In ſyllogiſmo aũt expoſitorio in vtraqꝫ ſingulariſet ad ſtãdũ ꝓ aliq̃ vno numero quod nõ ẽ plures res nec realiter idem cũ illo quod ẽ plures res vl' ſaltẽ ſupponẽs determiate in maiore reſtrigat in miore relatio idẽtitatis. Defectu cuius inutiles ſũt ſequẽtes argumẽtatõẽs. omne riſibile vl' rudibile ẽ aſin⁹ et oĩs hõ ẽ riſibilis vl' rudibilis: ergo oĩs hõ ẽ aſin⁹. Si totũ diſiũctũ ponat ꝓ medio ꝛ altera ptiũ ſolũ diſtribuit vel vtraqꝫ ꝓprio actu. Sic eni pmiſſe ſunt vere et cõcluſio falſa. Uerũ ſi totũ diſiũctũ diſtribuit vnico actu bona eſt argumẽtatio ꝛ maior falſa ut cõcluſio. Iſte hõ uel aſin⁹ eſt aſin⁹: et Joannes eſt iſte hõ uel aſin⁹ g̃ Joannes eſt aſin⁹. Si totũ diſiunctũ ponit ꝓ medio et altera ptiũ ſolũ ſriſatur vel vtraqꝫ ꝓprio actu. quia ſic premiſſe ſunt vere et conclõ falſa. At ſi totũ ſriſat vnico actu bona ẽ argumentatio et maior falſa vt conclõ. Omne aĩal fuit in arca Noe. et Joãnes fuit aĩal. g̃ Joãnes fuit in arca Noe. qñ in maiore fit diſtributio ꝓ gñibus ſingulorũ inquo ſenſu concedit. Eſt aũt valida argumentatio ſi fuerit diſtributio ꝓ ſingulis generũ ſic. n. ipſa eſt falſa vt conclõ. Omnis eẽntia diuina eſt pater. et Filius ẽ eſſentia diuina. g̃ Filius ẽ pr̃. Si in maiore nõ eſt cõpleta diſtributio ſed in termio tm̃. quo ſenſu concedit Si vero fuerit diſtributio cõpleta in termino et extra terminũ firma ẽ cõſequentia et maior falſa vt conclõ Iſta eſſentia diuina ẽ pater. et Iſta eſſentia diuina ẽ filius. g̃ Filius ẽ pater. Si mediũ incõplete ſingulariſat. quo ſenſu ambe pmiſſe ſunt vere. Si vero complete ſriſatur vtraqꝫ premiſſarũ ẽ falſa vt concluſio. Iſtius hoĩs oculus ẽ dexter. et Iſtius hoĩs oculus ẽ ſiniſter. g̃ ſiniſtrũ eſt dextrum. ſed minor ſic ponat. Iſtius hoĩs idem oculus eſt ſiniſter. et tunc altera premiſſarũ erit falſa vt conclõ ¶ Additum ẽ autẽ ſingulas ptes principales. quia ptes minus principales et detiatiuas nõ oportet diſtribui vel ſriſari ſed in vtraqꝫ premiſſarũ eodem mõ ſuppõnis accipi. et terminũ ſupponentẽ detiate determinantẽ mediũ diſtributũ in maiore reſtringi in minore relatiuo identitatis ne equiuocet mediũ. hoc eñi potiſſimum obſeruari oportet. vtꝫ bit. Quo deducit talis vulgata regula.

Ex puris ptic'aribus nihil ſequit fo'al'r ꝛ ſyllogiſtice.

Cui⁹ rõ eſt. quia in ſili forma datur inſtantia. ſumendo duas ſpecies cum gñe illarũ pro medio. vt ſic argumentando. Aliqđ al' eſt aſinus. et Aliquis hõ eſt al' ergo Aliquis homo eſt aſinus.

¶ Additur in regula

¶ Ex puris pticularib⁹. qr ex ꝓpoſitionib⁹ ſimpl'r et nõ pure pticularib⁹ in q̃rũ ſaltem altera medium complete diſtribuitur vel in vtraque complete et pfecte ſriſatur. vel in minore reſtringit relatiuo identitatis ꝯtingit fo'al'r ꝛ ſyllogiſtice

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0119-1

argumentari. vt bene ſequit̄. Aīa cuiuſlibet hoīs ē perpetua. et Joannes eſt hō. ergo Aīa Joānis eſt perpetua. Aliquis muſicus eſt ioānes. et Aliquis homo ē ioannes. ergo Aliquis hō eſt muſicus. Aliquod aīal eſt homo. et Aliquod riſibile eſt idem homo. ergo Aliqđ riſibile eſt homo ¶ Voco aūt ꝓpōnem pure ꝑticularem eā in qua nullus ponit̄ terminꝰ complete ſingulariſatus vel diſtributus. nec aliquod aequiualens. vt Aliquid aīal eſt homo. At illa cuiꝰ ſubiectum principale vel principalior eius pars eſt terminus cōis nō diſtributus nec ſingulariſatus nō curando an alius eius terminus diſtribuat̄ vel ſingulariſet̄ dicitur ſimpliciter ꝑticularis Cuiuſmōi ſunt he. Aliquis homo nō eſt muſicus. Creās quicquid eſt in mūdo eſt deus Jlluminans oēm hoiem venientem in hunc mundū eſt verbū patris altiſſimi. Cuiuſlibet hoīs oculus eſt dexter. Mater henrici ē anna. Filius iſtius hominis ditabitur

¶ Non cōpoſitis ex terminis ſinonymis. quia ex ꝓpōnibus mere ꝑticularibus cōſtitutis ex terminis ſinonymis nō eſt incōueniens aliquod ſequi formaliter et ſyllogiſtice vt Aliquis homo eſt homo. et Aliquis homo ē homo. ergo Aliquis homo eſt homo.

¶ Formaliter et ſyllogiſtice. quia materialiter. vel formalit̄ nō ſyllogiſtice ex puris ꝑticularibus cōtingit valere argumentationē. vt argumentando a tota copulatiua ad alterā eius ꝑtem. vt Aliquis homo ē ſanus. et Aliquis hō eſt eger. ergo Aliquis homo eſt ſanus. Vel a tota Cōdictionali cū poſitione aīitꝫ ad poſitionē ꝯñtis. vt Si homo currit hō mouet̄. ſed Homo currit. ergo Hō mouet̄ Hec regula cum ꝑcedenti notatur hoc verſiculo.

Partibus ex puris ſequitur nil: ſiue negatis.

2. ¶ Nullus terminus non diſtributus in ꝑmiſſis aut altera earū diſtribuat̄ in concluſione. Nec terminꝰ in altera acceptus confuſe tm̄ ad terminū diſtributū in concluſione accipiat̄ determinate. ſaltem reſpectu eiuſdem termini diſtributi Hoc eīm in omni cōſequentia formali requirit̄ vt dictū eſt. Quocirca nō valet argumentatio. Nullū ſubiectū eſt ꝑdicatum. et Cuiuſlibet ꝓpōnis cathegorice ē ſubiectū. ergo Nullius ꝓpoſitionis cathegorice eſt predicatū. ſed ſic concludat̄ Aliquod ꝓpōnis cathegorice nō eſt predicatū. Omni tp̄e riſibile eſt omnis hō. et Pñs tempus eſt tempus. ergo Pñti tp̄e riſibile eſt omnis hō. ſed ſic ꝯcludat̄ ergo Pñti tp̄e riſibile eſt homo. Vel ſic. ergo Pñti tp̄e omnis homo eſt riſibil᷑. Vel ſic. ꝗ̊ Pñti tempore a riſibile eſt omnis hō ſic quod lij a cōfundat riſibile cōfuſe tm̄. Omnis hō eſt riſibilis: et Omne flebile ē homo. ergo Riſibile eſt oē flebile. ſed ſic concludat̄. ergo Riſibile eſt flebile. Vel ſic. Om̄e flebile eſt riſibile. Vel ſic. A riſibile ē omne flebile. Vnde qñ aliqua extremitatū ſtat confuſe tm̄ in vna premiſſarū et mediū in altera oportet eandem extremitatē in concluſione accipi confuſe tm̄ vel vtrāque extremitatem determinate.

¶ Ex quibus elicias ſequentia corrolaria.

1. Ex purꝫ affirmatis nihil ſequit̄ foꝛalr̄ in ſcđa figura.

Cuiꝰ rō eſt. quia cōtingeret mediū in neutra premiſſarū diſtribui aut ſingulariſari. Nam predicatū non diſtribuit̄ in affirmatiuis (ſaltem de cōi forma ꝓponū. in quibus nō ponunt̄ ſigna pregnantia.) Si vero hoc caueret̄ valeret argumētatio. vt Omnis hō eſt om̄e aīal. et Omne riſibile eſt aīal. ergo Oē riſibile ē hō. Hac regula et illa. Si qua negata pr̄eit ꝛc. infertur ſequens appendicula.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0120-2

Secunda figura regulariter ſolū concludit negatiue.
Nam cū vna premiſſarū debeat regulariter eſſe negatiua oportet cōcluſionē eſſe negatiuā ¶ Addit notanter regulariter: quia caſu quo contingit ambas p̄miſſas eſſe affirmatiuas ſequit etiā concluſio affirmatiua vtꝫ in priori exemplo.

2. Minore exiſtēte negatiā nihil ſequit formaliter in prima et tertia figuris directe concludendo.
Quia ꝯtingeret argui a nō diſtributo ad diſtributū. Nā minore negatiua oportet maiorem eſſe affirmatiuā (.quia ex puris negatiuis nihil ſequit.) et altera p̄miſſarū negatiua oportet concluſionē eſſe negatiuā (.ex regula. Si qua negata preit.) et ſic maior extremitas p̄tum maioris et cōcluſiōis de cōi forma ꝓpōnū non diſtribueret in maiore ſed in ꝯcluſione. vt eſt videre in hoc exemplo Oīs hō eſt aīal. et Nullus aſin⁹ ē hō. ꝗ Nullus aſinus eſt aīal. Uel ſic. ꝗ Aliquis aſin⁹ non eſt aīal. Item in tertia figura Oīs homo ē aīal. et Nullus hō eſt aſinus. ꝗ Nullus aſinus ē aīal. Uel ſic. Aliqͣs aſin⁹ nō eſt aīal. Sed ſi hoc euitat. puta in directe cōcludendo: vel quōlibet aliter. vꝫ argumentatio. vt Oīs aſinus ē aīal. ⁊ Nullus hō ē aſinus. ꝗ Aliquod aīal nō eſt hō. Uel ſic. Nullus hō eſt omē aīal. Hac ꝓpoſitione iunctis quibuſdam alijs ſequit hoc corrolariū.

Tertia figura regulariter ſolū concludit ꝑticulariter.
Nam aliter cōtingeret argui a nō diſtributo ad diſtributuꝫ ex parte minoris extremitatis. Hec. n. diſtribueret in concluſione vb̄i in qua ſubicit. et nō in minore affirmatia in qua p̄dicat. vt eſt cernere hoc exemplo. Oīs hō eſt aīal. et oīs hō ē ſubā. ꝗ oīs ſubā eſt aīal. Uerum ſi illud cauet quōcunqꝫ firma eſt argumētatio vt hic Oīs luciduſſimus planeta lucet. ⁊ Oīs lucidiſſim⁹ planeta eſt omnis ſol. ergo Omnis ſol lucet.

3. Maiore ꝑticulari nihil ſequit formal̄r et ſyllogiſtice ī prima et ſecunda figuris directe concludendo.
Cuius rō eſt q̄ntum ad primā figurā: qꝛ cōtingeret mediū in neutra p̄miſſarum diſtribui vel friſari. Nā quom maior ſit ꝑticularis mediū qd̄ in ea ſubicit nō diſtribuit. et qm̄ minor nō poſſit eſſe negatiua (.ex ſuꝑiori regula.) in q̄ mediū predicatur nec in illa diſtribuit de cōi forma ꝓpōnum. vti hoc claret exemplo. Aīal eſt aſinus. et oīs hō eſt aīal. ꝗ oīs hō eſt aſinus. Sed q̄ntum ad ſc̄dam figuraꝫ rō eſt. quia ꝯtingeret argui a nō diſtributo ad dibributū ex ꝑte maioris extremitatis. Hec. n. in maiore ꝓpōne qua ſubiceret nō diſtribueret: ⁊ diſtribueret in cōclōne (.quā oportet eē negatiuā. ex q̄dam regula ſuꝑiori.) ſaltē directe cōcludendo et de cōi forma ꝓpōnū. Id quod cognoſces hoc exemplo. Aīal ē hō. et Nullus aſinus ē hō. ꝗ Aſinus nō ē aīal. Uerū ſi hmōi incōuenientia vitant (.vtputa indirecte ꝯcludendo. vel quōlibet alit.) valebūt argumentatōes. vt Lucidiſſim⁹ planeta lucet. et oīs ſol ē oīs lucidiſſimus planeta. ꝗ Sol lucet. Aīal cꝫ. et Oīs homo ē idem aīal. ꝗ Hō cꝫ. In ſc̄da figura. Aīal ē hō. et nullus aſinus eſt hō. ergo Aīal nō eſt aſinus. Uel ſic. Aſinus aīal non ē. Memorant proxiores due regule hoc verſiculo.

Non ma. part. pri. ſe. mi. ne. pri. terque directe.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0121-7

4 .Si vna p̄miſſarū fuerit ꝑticularis cōclō erit ꝑticl'aris Aliter eni ꝯtingeret argui a non diſtributo ad diſtributū vt cernit̃ hoc exemplo Omnis homo eſt rōnalis et riſibile eſt homō ergo omne riſibile eſt rationale His ſubinde deducitur quod

In prima figura
- Maiore
  - Vniuerſali negatiua et minore ꝑticulari valet ſyllogiſmus ad cōcludēdū directe ſed nō idirecte qꝛ argueret̃ a nō diſtributo ad diſtributū vt nō ſequit̃ nullꝰ hō eſt aſinꝰ et aliquod aīal eſt hō ergo aliquis aſinus nō eſt aīal ſed bene ſequitur aliquod animal non eſt aſinus
  - ꝑticulari et minore
    - negatiua vli valet ſyllogiſmus ad ꝯcludēdū indirecte ſed nō directe qꝛ argueretur a non diſtributo ad diſtributū vt patuit
    - affirmatiua — nō valet ſyllogiſmꝰ nec ad cōcludēdū directe nec idirecte.
- Minore ꝑticulari negatīa ſiue maioꝛ fuerit vlis ſiue ꝑticularis — nō valet ſyllogiſmꝰ nec ad cōcludēdū directe nec idirecte.

Ratio pꝛimi eſt qꝛ cōtingeret mediū in neutra p̄miſſarū diſtribui vt aliquod animal ē hō et oīs aſinꝰ eſt aīal ergo aliquis aſinus eſt hō :vel ſic aliquis hō ē aſinꝰ Ratio ſcđi eſt qꝛ arguat̃ a nō diſtributo ad diſtributū vt oīs hō ē aīal ⁊ aliquod coꝛpꝰ nō eſt hō ergo aliquod coꝛpus nō eſt aīal vel ſic aliquod aīal nō ē coꝛpus.

In quarta figura
- Maiore
  - ꝑticulari affirmatiua et miōre vl'i negatīa valet ſyllogiſmus ad cōcludēdū indirecte ſed nō directe qꝛ arguit̃ a nō diſtributo ad diſtributū vt nō ſequit̃ aliquod aīal eſt hō et nullꝰ hō eſt aſinus ergo aliquis aſinus non eſt aīal ſed bene aliquod animal nō eſt aſinus.
  - vl'i negatīa et miōre affirmatīa valet ſyllogiſmꝰ ad cōcludēdū directe ſed nō idirecte qꝛ arguit̃ a nō diſtributo ad diſtributū vt nō ſequit̃ nullus hō eſt aſinus et oīs aſinus eſt aīal ergo aliquis hō nō eſt aīal ſed bene ſequit̃ aliquod aīal nō ē homo
- Minore
  - ꝑticulari et maiore affirmatiua
  - vl'i affirmatiua et maiore ꝑticl'ari negatīa
  - — nō valet ſyllogiſmus nec ad cōcludendū directe nec indirecte

Ratio pꝛime partis eſt qꝛ cōtingeret mediū in neutra p̄miſſarū diſtribui vt oīs homo eſt aīal et quoddā aīal eſt aſinus ergo aliquis aſinꝰ eſt hō vel ſic aliquis hō eſt aſinus. Ratio alterius ꝑtis qꝛ argueret̃ a nō diſtributo ad diſtributum vt aliquod aīal nō eſt brutū et omne brutū eſt ſenſitiuū ergo aliquod ſenſitiuū non eſt aīal vel ſic aliquod aīal nō eſt ſenſitiuū

His ſtudioſe diſcuſſis facile cognoſces quot Cuiuſq; figure ſunt cōbinationes vtiles ad aliquā cōcluſionē ſyllogiſtice et formaliter in ea inferendā quas mōs vocāt. Eſt eni Cōbinatio ſiue cōiugatio in ꝓpoſito vnio duaꝝ ꝓpōm . Et ſunt numero . 16 . Nā (vt dialectici tradūt) quatuoꝛ ſunt genera ꝓpōm (puta vl'is affirmatīa vel negatīa ꝑticularis affirmatīa ꝑticularis negatīa (indefinita eni et ſ̄ris cōpꝛehendunt̃ ſub ꝑticulari qꝛ de his idem ē iuditiū quātū ad hāc rē ſpectat)notata his q̄tuoꝛ vocalibꝰ.a.e.i.o.hac lege.a.deſignat vl'em affirmatiuā. e.vl'ez negatiam.i.ꝑticl'arē affirmatiam.o. ꝑticl'arē negatiuā ut explicat̃ ſequētibus verſiculis

Caput i. de Syllogiſmo

	a	e	vniuerſaliter
Aſſerit	negat	ſunt	ambe
	i	o	particulariter

Cū̄ itaq̄ quodque horū̄ poſſit iungi ſibi et cuiq̄ aliorū̄ cōſurgunt quater q̄tuor (ideſt ſedecim) conbinationes in hunc qui ſequit̄ modum

aa	ae	ai	ao
ee	ea	ei	eo
ii	ia	ie	io
oo	oa	oe	oi

Harumquedam eſt vtilis alia invtilis

¶ Invtilis qua nihil formaliter et ſyllogiſtice inferri p̄t harū̄ q̄dā̄ ē invtil̄

- Simplicer qua in nulla figurarum poteſt aliquid inferri ſyllogiſtice vt ſunt ſeptē̄ extra circū̄ferētiā̄ ſignate q̄ ſunt ambe negatiue vel p̄ticulares ex quib⁹ in nulla figurarū̄ valet formalit̄ ſyllogiſatio
- Secundum quid qua in certa figura non poteſt aliquid formaliter inferri que in ſingulis figuris facile cognoſcunt̄ ex regulis nunc poſitis

¶ Utilis qua aliquid formaliter et ſyllogiſtice poteſt inferri.

Quib⁹ patet q̄ inter ſedecim cō̄binatōēs repiūt̄ vtiles ad foral̄r et directe ꝯcludē̄dum in figura

- Prima quatuor ſolū̄ (puta.aa.ea.ai.ei.) que cōcludū̄t q̄tuor genera ꝓpōm quod nec cōtingit in ſcd̄a figura nec tertia. Nā̄ hec ſolū̄ cōcludit p̄ticularē̄ et illa negatiuā̄ (vt dictum eſt) ¶ Id quod innuit̄ his verſiculis. Prima gen⁹ claudit ꝓbleumatis omne. Scd̄a. Negatiue tm̄: ſed tertia p̄ticularē̄. Preter has reperiunt̄ quiq̄ ad ꝯcludendū̄ indirecte.aa.ea.ai.ae.ie.
- Secunda quatuor (.ſ.ea.ae.ei.ao.) quarū̄ priores due valent ad concludendū̄ imediate vl̄em et mediate ſiue ex cōſequenti p̄ticularem.relique v̄o p̄ticularē̄ tm̄.et oēs negatiuā̄. p̄ter has alie quedā̄ valē̄t ad ꝯcludendū̄ indirecte.in q̄rū̄ nūero ſūt.ae.ie.
- Tertia ſex (.puta aa.ea.ia.ai.oa.ei.) que oēs valent ad ꝯcludē̄dū̄ p̄tic̄lare.pret̄ has alie valē̄t ad ꝯcludē̄dū̄ idirectē̄ vt ae.ie.
- Quarta quinq̄ (.aa.ae.ia.ea.ei.) Preter q̄s he quatuor valē̄t ad concludendū̄ indirecte aa.ea.ai.ei.

Hac lege recipiat iuuentus que ſequū̄tur.

Prima figura hꝫ quatuor mōs directe ꝯcludē̄tes:et quiq̄ indirecte ꝯcludē̄tes:et ſic in vniuerſo nouē̄ ¶ Secunda figura hꝫ q̄tuor mōs directe concludentes: et tertia ſex. Quarta v̄o hꝫ nouē̄ . quiq̄ directe ꝯcludē̄tes: ⁊ 4.indirecte(.vt pria figura a q̄ dr̄t ꝑ ſolā̄ trā̄ſpoſitionē̄ p̄miſſarū̄.)

Que omnia ad releuanda memoriā puerorū cōphēdunt ſequentibus verſiculis

1. Barbara Celarent Darij Ferio ¶ Baralipton

Celantes Dabitis Fapeſmo Friſeſomorum

2. Ceſare Cameſtres feſtino baroco ¶ Darapti

3. Felapton Diſamis datiſi Bocardo Feriſon

4. Bambara Camerent dimari Fimero ¶ Bamalipton

Camentes Dimatis Feſmapo Fremſiſomorum

In ſingulis eni dictionibus ſunt cōſyderande tris ſyllabe (ſi plures fuerint metri cauſa ſolū apponunt) quarū prior reſpicit maiorē ꝓpōem: ſcda miorē: et tertia cōcluſionē Vocales vero in ipſis poſite mōſtrabūt qualitatē et quātitatem ſingularū ꝓpōm verbi gratia Barbara hoc in loco ſcat ſyllogiſmū prime figure cōſtitutū ex p̄miſſis vlibus affirmatiuis cōcludentibus vlēm affirmatiuā. Et ſic ſupponit ꝓ tali ſyllogiſmo cōnotādo ꝓpōes eius ſe habere in q̄litate ⁊ quātitate ad expreſſionē vocaliū poſitarū in hac dictiōe. Quare ſyllogiſmū aliquē eſſe in Barbara aliud nihil eſt quā p̄miſſas eius et cōcluſionē ſe habere quo ad q̄litatē et quātitatē vt ſcat vocalibus poſitis in hac dictiōe. Suo modo dicetur de alijs Quod ergo dicat tot huius figure eſſe modos: tot alterius aut memoratas dictiōes eſſe modos figurarū habet hunc ſenſum. Tot ſunt termi cōmunes (vel illi ſunt termini cōmunes) nō ſynonimi ſcātes omnes ſyllogiſmos illius figure quo ad habitudinē qualitatis et quātitatis p̄miſſarū et cōcluſionis inmediate inferende. Et addit notanter cōcluſionis inmediate inferēde quia hec nōia Barbari Celāro Celantos etiā ſcant ſyllogiſmos prime figure: ⁊ Ceſaro Cameſtros ſcde figure quo ad habitudinē q̄litatis et quātitatis p̄miſſarū et cōcluſionū mediate inferēde vel ex cōſequēti. Nā omnes p̄miſſe inferētes vlēm ſubalternātē poſſunt inferre ꝑticularem eius ſubalternatam

¶ Preterea q: p̄miſſas cuiuſq; ſyllogiſmi boni de medio cōmuni oportet ordinari in q̄litate et quātitate ad exemplar alicuius illarū dictionū et terminos ſyllogiſticos etiā ſyllogiſmi expoſitorij ordinari ad imaginē alicuius harū ꝓpōm ꝓ quibus ſupponit hoc nomē figura ſyllogiſtica dicit Pe. Hiſ. in ſumulis ſuis

Ad ſyllogiſmum exigitur modus et figura

Id quod recipiat in ſenſu nunc poſitū Quibus oib⁹ liquet (vt ſemel cōcludā) hec duo vocabula: Modus: Figura: ſupponere ꝓ quibuſdā ꝓpōib⁹ explicātibus aptam et cōuenientē habitudinē ſiue diſpoſitionē triū terminorū ſyllogiſticorū in ſubiectiōe et p̄dicatiōe atq; duarū ꝓpōm in q̄litate et quātitate et ſic explicare que ſunt de forma ſyllogiſmi. Hinc vocant a logicis ꝑncipia cōſtitutiua formalia ſyllogiſmorū. Modus ꝑcipiorꝝ materialiū ꝓpinquorꝝ (.i. duarū ꝓpōm) Figura vero remotorꝝ .i. trium terminorum

¶ Sunt ꝑterea quedā ꝓpōes que habent tāquā q̄dā maxie et cōmunes animi cōceptiōes cuiq; intelligēti ꝑ ſe note ⁊ euidētes quibus manifeſtat et cognoſcit

bonitas et formalis illatio ſyllogiſmorū. Quocirca dicunt̄ hoc loci principia re-gulatiua ſyllogiſmorū. Sunt aūt hmōi ꝓpōnes he: aut in ſentētia eis ſimiles

affirmatiē — affirmatiē
Quodcunque dicibile vere et affirmatiē / negatiue pdicat̄ de aliq̄ ſubiecto ꝯplete ꝛ pfecte diſtributo illud denotat̄ vere et affirmatiē / negatiue pdicari d̄ oī eo de q̄ illud ſubctm̄ diſtributū vere ꝛ affirmatiue pōt pdicari.
negatiue — negatiue

Si itaqꝫ maior ꝓpoſitio vl'is affirmatia / negatiua de ſubiecto (ſiue medio) ꝯplete diſtributo fuerit vā atqꝫ minor (in q̄ ſubctm̄ ſiue mediū ſic diſtributū ve ꝛ affirmatiē ꝑtur de aliq̄ tertio ſiue minore extremitate) neccē eſt tertiā ꝓpōez ſiue ꝯclōnē eſſe verā (in q̄ ꝑtū prime ꝓpōis vel maior extremitas de hoc tertio ſiue minore extremitate affirmat̄ / negatur

Verbi gratia. Si he due fuerint vere Oīs hō eſt aial / Null⁹ hō ē aſin⁹ et Oē rōnale ē hō: īpoſſibile eſt hāc tertiā eſſe falſam .ſ. Rōale eſt animal. / Rōale nō eſt aſinus.

Jccirco hec tertia ſiue concluſio ſequit̄ nctio et in cōſequentia bona nctio illatiua ad priores duas. Harū ꝓpōnū veritas ſatis pateſcit cōſyderata virtute cōplete diſtributionis. Et explicant̄ cōir his verbis.

Quicq̄d affirmatur vl' affirmari / negatur aut negari denotat̄ de ſubiecto diſtributo illud affirmat̄ vel affirmari / negat̄ vel negari denotat̄ de q̄libꝫ ſubſcripto ſub eo

Ex his ꝓpōnibus oportet ꝯgnoſci et euidentē fieri bonitatē ſequele ꝛ formalitatē illationis in oī ſyllogiſmo. Ex eiſdē etiā pōt reddi rō oīm dictoꝝ ad formā ſyllogiſticā requiſitoꝝ. Oēs em̄ ſyllogiſmi boni inſtruūt̄ vel formāt̄ exēplo eaꝝ vl' ſaltem virtute alicui⁹ aut aliquaꝝ aliaꝝ ꝓpōnū euidentiū et pſe notaꝝ reducūt̄ ad aliquē ſic formatū. Hinc fit quod q̄nto aliq̄s ſyllogiſm⁹ fuerit ꝯformior vl' ſil'ior alicui haꝝ ꝓpōnum tāto pfectior: et ſua bonitas ē euidentior. Quāto vō ab altera earū plus elongat̄ et diſſil'ior fuerit tanto impfectior ꝛ min⁹ euidēs ē ſua bonitas. Jccirco dn̄r principia regulatiua ſyllogiſmoꝝ: ſm que ſinguli ſyllogiſmi dicunt̄ regulari (.i. inſtrui et inforāri tanq̄ ſm q̄ndā regulā) Et prior ē principiū ſyllogiſmoꝝ affirmatioꝝ ꝑ q̄ ſupponit h̄ ꝯplexū. Dici de oī. Altera ē principiū ſyllogiſmoꝝ negatioꝝ: ꝑ q̄ ſupponit hoc ꝯplexū dici de nullo. Que duo cōplexa .ſ. dici de oī. D.ci de nullo etiā ſolent vocari principia regulatia. nō q̄d ipſa talia ſint. ſ; q2 ſupponūt ꝓ talibus (.i. dictis ꝓpōnibus.) Ubi ſciendum q̄d.

Syllogiſm⁹ affirmatiu⁹ / negatiuus eſt: cui⁹ ꝯclō eſt affirmatia cū vtraqꝫ p̄miſſaꝝ. vt oīs hō ē riſibilis et Jōes eſt hō. ḡ Jōes eſt riſibilis. / negatiua cū altera p̄miſſaꝝ. vt Null⁹ hō eſt aſinus. et Jōes eſt hō. ḡ Joānes nō eſt aſinus.

Inſup ſciendū q̄d in dictis ꝓpōibus ſi exacte diſcuſſe fuerit tris inuūt̄ ꝯdictōes
1. ¶ Quod mediū ſub quo fit ſubſumptio mioris extremitatꝫ ſubiciat̄ i maiore
2. ¶ Q̄d minor extremitas que ſubſumit̄ ſit ſubiectū minoris.
3. ¶ Q̄d maior extrēitas ſiue ꝑtū maiorꝫ pdicet̄ in ꝯclōe de miore extremitate.
Que oēs tris ſolū obſeruant̄ in primis quatuor mōis prime figure. ꝛ in priorib⁹

quatuor mōis quarte figure omēs deficiūt et in nullo alio. Quocirca priores 4 modi prime figure ſoli inter omnes dicunt̄ regulari ſecundū dicta principia manifeſte: imediate: ſiue directe. Eam etiā ob rem inter omnes ipſi ſoli dicuntur perfecti ⁊ euidentes: vſque adeo: quod a nullo intelligenti poſſunt negari: nec opus eſt eorū bonitatem ex aliquo euidentiori in gn̄e ſyllogiſmorum oſtendere. Quur et metrū et menſura aliorꝝ dicunt̄ (Nullus eīm aliorꝝ bonus ⁊ formalis cenſetur niſi aliquo euidenti principio ad aliquem ex his poſſit reduci.) Et hac lege aliorum bonitas fit euidens: et ex illorum bonitate oſtenditur. Quāuis eīm omēs ſyllogiſmi oīm mōꝝ ſint eque boni et formales non tn̄ bonitas et formalitas oīm eſt eque euidens et nota: quemadmō in ſil'i patere poſſit de duabus maſſis auri vel argenti equalis ponderis et valoris: quarū vna eſt polita et nō reliqua. In ceteris autem omnibus deficit aliqua dictaꝝ condictionū

1. deficit in modis — Secunde figure in quibus mediū p̄tur in vtraque
2. — Tertie figure quia in illis mediuz ſubicit̄ in vtraque. et ſic minor extremitas que ſubſumit̄ predicatur.
3. — Ultimis quique prime figure. quia in illis indirecte concluditur ⁊ minor extremitas predicatur de maiore.

Idcirco ipſi dicunt̄ regulari ſm dicta principia occulte. mediate. ſiue indirecte. ⁊ impfecti vocant̄. illi vero q̄tuor priores de q̄rta figura impfectiſſimi. q2 eorum bonitas vl' formalitas nō fit euidens neqꝫ inoteſcit niſi ex bonitate priorū q̄tuor ad quos virtute aliquarū ꝓpoſitionū euidentiū et perſe notaꝝ reducunt̄. que ob id dicunt̄ principia reductiua ſyllogiſmoꝝ. Hoc eſt quod dicitur

Regulat̄ aūt oīs ſyllogiſm⁹ p dici de oī: vel p dici d̄ nll'o

Dici de Omni	**eſt qn̄ nihil eſt ſumere ſub ſubiecto de quo non**	**dicatur p̄dicatū**
Dici de Nullo		**remoueat̄**

His tandē ſatis pſpicuū eſt quid ſit vel quid cōferat ſyllogiſmū impfectū reducere ad pfectū. Nā aliud nihil eſt: quā bonitatē ſyllogiſmi impfecti que eſt min⁹ euidens oſtendere virtute alicui⁹ vel aliquarum ꝓpoſitionū euidentium et perſe notarū ex bonitate et formalitate alicuius ſyllogiſmi pfecti: que eſt euidentior. Quare reductio hec non fit ad cuiuſque arbitrium. ſed virtute ꝓpoſitionum pſe notarū in finē quo bonitas vnius (que eſt minus euidens) oſtendat̄ p bonitatē alterius (que eſt euidentior.) Sunt aūt hmōi ꝓpōnes virtute quarū fit reductio ſyllogiſmoꝝ imperfectoꝝ ad perfectos quīqꝫ numero.

1. ¶ Quecūqꝫ p̄miſſe inferunt ꝯuerſam etiā inferūt ꝯuertentē. Uel ſic. Ad q̄ſcunqꝫ p̄miſſas ſequit̄ cōuerſa in bona ꝯn̄a ad eaſdē ſequit̄ ſua cōuertēs Cōuerſa. n. habꝫ ſe vt an̄s. Conuertens vt cōſequens. et quicq̄d an̄cedit an̄s an̄cedit et ꝯn̄s ſiue ad quaſcunqꝫ ꝓpōnes ſequit̄ an̄s ad eaſdem ſequit̄ et conſequens.
2. ¶ Quecunqꝫ p̄miſſa cū cōuertente infert aliquā conclōem infert eandē cū ſua cōuerſa. Uel ſic. Quecunqꝫ cōclō ſequit̄ ad aliq̄s ꝓpōnes in bona cōſequentia illa ſequit̄ ad alterā earū in ꝓpria forma cum alteri⁹ cōuerſa. Quia quicq̄d ſequit̄ ad conſequens bone conſequentie illud ſequitur ad an̄s.
3. ¶ Quācunqꝫ concluſionē inferunt alique ꝓpōnes eandē inferre pn̄t earū conuerſe. Uel ſic. Quecūque concluſio ſequit̄ ad aliquas ꝓpōnes in bona conſequētia illa ſequitur ad illarum conuerſas.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0126-6
DFG

Caput i. de Syllogiſmo

4. ¶ Quācunqꝫ concluſionē ꝑmiſſe alique inferūt directe eandē trāſpoſite inferūt indirecte. Uel ſic Eadem conclō ſequitur ex aliquibus ꝑmiſſis directe et eiſdem tranſpoſitis indirecte: q2 ſola tranſpoſitio nihil veritatꝫ vel falſitatis mutat.

5. ¶ Quācunqꝫ ex cōtradictorio conclōnis cū altera ꝑmiſſarū ſeruata in ꝓpria forma infert ꝯdictoriū vel cōtrariū alterius ꝑmiſſe in ꝯña bona neceē ē priorē ꝯñam fuiſſe bonā. Jd quod ſatis liquet ex tertio corrolario a ꝑncipio huius libri tertij

De quinqꝫ ꝓpōes ſunt euidentes et cuique cōſyderanti facile abſqꝫ alia ꝓbatione cognoſcibiles. virtute quarū ſyllogiſmi imꝑfecti reducūt ad ꝑfectos. Jccirco maxime dr̄. ſiue principia reductia. Supponūt aūt ꝓ ipſis hec tria vocabula. Cōuerſio. Tranſpoſitio. Per impoſſibile reductio. que etiā nonnūquā vocant principia reductiua. Quo ſenſu dicit. Tria eſſe principia reductia. Jd ē. tris terminis nō ſinonymis ſcantes oēs ꝓpōnes quibus ſyllogiſmi imꝑfecti reducunt ad perfectos. Ubi ſcias quod hoc vocabulū

¶ Cōuerſio. ſupponit pro prioribus tribus ꝓpōnib⁹
¶ Tranſpoſitio. ſupponit pro quarta ꝓpoſitione

Et reductio q̄ fit virtute harꝫ dicit oſtenſiua. q2 procedit de eiſdem ꝓpōnibus in ꝓpria forma ſumptꝫ vel alijs ex his formaliter inferibilib⁹. Et conuenit ſyllogiſmis oīm mōꝝ imꝑfectorū. demptis Bocardo et Baroco. in q̄bus altera ꝑmiſſaꝝ ē ꝑticularis negatia q̄ nequit formal'r cōuerti. et altera vl'is affirmatia q̄ ꝯuertit in ꝑticularē affirmatiuam. et ſic ambe ꝑmiſſe eſſent ꝑticl'ares ex quibus (nihil ſequit formal'r.

¶ Per impoſſibile reductio. ſupponit pro quinta ꝓpōe

Et vocat reductio per īpoſſibile. q2 ꝓcedit ex cōtradictorio conclōnis negate. q2 impoſſibile eſt ſil' eſſe verū cū conclōne ꝓpoſita et negata. Et cōuenit oībus ſyllogiſmis mōꝝ imꝑfectorū. ſaltē priorū triū figuraꝝ. Qd addit ꝓpter mōs q̄rte figure. Quorum priores q̄tuor ſolū reducunt oſtenſiue ꝑ tranſpoſitionē ad ꝑfectos reliqui vo quinqꝫ ad poſteriores quinqꝫ prīe figure ꝑ tranſpōnem. et ſubinde ꝑ im (poſſibile ad alios.

Ad ſuccurrendū aūt mēorie pueroꝝ. vt facili⁹ cognoſcāt ad quem mōꝝ ꝑfectoꝝ reducat quiſqꝫ imꝑfectoꝝ oſtenſiue. et vtiꝫ cui⁹ ꝓpōis vel principij. aduertant oīa noīa ſcantia mōs ſyllogiſticos incipi ab aliq̄ harum quatuor cōſonantiū B. C. D. F. que et capita ſunt q̄tuor mōꝝ ꝑfectoꝝ. Et ſubinde quēqꝫ imꝑfectū reduci ad ꝑfectū ꝓ qualitate prime lr̄e noīs quo ſcat ī hūc modū. Si lr̄a capital' alicui⁹ mōi eſt B. reducit ad Barbara. demptis Baroco et Bocardo. Si C. ad Celarent. Si D. ad Darij F. ad Ferio.

Inſuꝑ: ſi ī aliqua dictionū ſcantiū mōs ſyllogiſticos imperfectos ponitur hec littera

S. vel P. ſignū eſt quod in reductione illius vtendū eſt aliqua harū ꝓpōnū ꝑ quibus ſupponit hoc nomen cōuerſio. et ꝓpō reſpondens ſyllabe in qua ponit hec littera S debet cōuerti ſimpliciter. P vero ꝑ accñs Qua aūt ꝓpōne vtendū ſit ſic cognoſces.

Si ponit lr̄a talis in

Tertia ſyllaba alicui⁹ priorū duarū ſyllarum

prioꝛib⁹ duabus ſyllabis altera vl' vtraqꝫ earꝫ

vtēdū eſt pro poſitōe

Prima: et loco illi⁹ cōclōnis debet ponit ſua cōuerſa ꝯuerſiōe ſimplici. vel ꝑ accñs pro q̄litate ſigni vel lr̄e. vt eſt cernere in Baralipt. Celantes. Dabitis.

Scda: et loco illius ꝑmiſſe in cui⁹ ſyllaba ponit hec lr̄a cōuerſionis ponat ſua cōuertens ſꝫm exigentiā ſigni. vt in Ceſare. Feſtino. Darapti. Felapton. Datiſi. Ferison.

Tertia: et loco ambarum premiſſarum ponant earum cōuertentes. vt in Fapeſmo et Friſeſmorum.

M. denotur quod in illius reductione ꝓmiſſe debeant trāſponi. et quod ſit vtendū q̄rta ꝓpõne. vt in Bambara. Camerent.
Si vero plures illaꝝ lr̄arū ponunt in vna et eadē dictiõe. in reductione illius vtendū eſt duabꝰ ꝓpõnibus ſm mõ preſcriptū. vt in Cameſtres. Diſamis. Fapeſmo. Friſeſmorū.
C. in medio dictionis. ſcat quod ſyllogiſmus illꝰ mõi ſolū poſſit reduci ad perfectuꝫ ꝑ impoſſibile. virtute quinte ꝓpoſitionis. vt in Bocardo et Baroco.

Id quod dicitur apud pe. hiſ. his verbis.

Reducitur autē omnis ſyllogiſmus impꝑfectus ad ꝑfectū oſtenſiue: vel ꝑ impoſſibile. De quo nota hos verſus. S vult ſimpliciter verti. P. vero ꝑ acci. M. vult tranſponi C. per impoſſibile duci.

¶ Preterea ꝓ reductione per impoſſibile vt ſciat ad quē mõ ꝑfectorum quiſque impꝑfectorum reducat: et vtra ꝓmiſſaꝝ debeat ſeruari in ꝓpria forma aut mutari in contrariā vel cõtradictoriā. conſiderandū eſt quod in

1.		maioris ipſa		poſita loco		minoris
	figura ꝯdictoriū ꝯclõnis ponit loco	maiore	ſeruata in ꝓpria forma et	minoris loco	et infert cõtrariū vel ꝯdictoriū	
2.		minoris maiore				minoris
3.	loco	maioris minore		loco		maioris

Contrariū in illis: quorū modi habent. p. vt Baraliptõ. Fapeſmo. Darapti Felapton. in alijs aūt ꝯtradictoriū. Id quoqꝫ obſeruet in prima figura q̄d conclõ cõuertatur ſimpliciter et ſyllogiſmus in Celantes primū reducat ad ſyllogiſmū in Friſeſmoꝝ et ſubinde ad Darij. Id quod ſequentibus explicatur

Quatuor in primos prime ducendo ſequentes
Maior erit minor: oppoſitū conclude minoris
Verteque ſimpliciter: maior oppoſita concluſ.
Celantes duc ad Friſeſ: hinc ad Darij duc
Seruat maiorē: variatque ſecunda minorem.
Tertia maiorem variat: ſeruatqꝫ minorem.

Neque ignorandū eſt quod per dicta principia ſufficient pn̄t regulari oēs ſyllogiſmi etiā expoſitorij. Sicut. n. ꝓpõ de termio complete ſingulariſato reſoluit in vnam de omni vel nullo (. ſiue de termio cõplete diſtributo.) ſic ſyllogiſmus de medio complete ſingulariſato in eū qui eſt de medio ꝯplete diſtributo. vt illa

Caput i. de Syllogiſmo

Iſta eſſentia diuina eſt pater. reſoluit̃ in iſtã. Oĩs res que eſt iſta eſſentia diuina eſt pater. in qua ſubiectũ denotat̃ accipi pro omi eo quod ē realiter idem rei ſignificate ꝑ ſubcẽm. Ponũt tñ aliq̃ ꝓ ſyllogiſmis expoſitorijs ꝓpria ⁊ ſpēalia prĩcipia regulatiua. Ad quorũ pleniorez intelligentiã ſcias duplicem eſſe ſyllogiſmũ De medio cõi. et ſingulari. quem alij Expoſitorium vocant.

Syllogiſmus de medio	Communi	eſt: cuiꝰ mediũ ē terminꝰ	Cõis. vt Omñe ſenſitiuũ ē aĩal. ⁊ Oĩs homo eſt ſenſitiuꝰ. ḡ Omis homo ē aĩal.
	Singulari aut expoſitorius		Singularis t̃rĩ et vniuoce tentꝰ cõplete et ꝑfecte t̃riſatꝰ vel aliqđ illi equalens. vt iões cr̃. et iões ē homo. ḡ homo currit.

Claret itaque ſyllogiſmũ ſortiri hanc denoiationem a medio et non a premiſſis Sepius. n. premiſſe ſunt ſingulares nec ſyllogiſmus eſt expoſitoriꝰ. vt Iſte planeta nõ eſt ſol. et Iſte ſol ē ſol. ergo Iſte ſol non ē iſte planeta. Et ediuerſo contingit p̄miſſas non eſſe ſingulares et ſyllogiſmũ expoſitoriũ. vt Aliquod riſibile eſt iſte hõ. et aliquod rõnale ē iſte homo. ḡ aliquod rõnale eſt riſibile.

¶ Additũ ē in definitione ſyllogiſmi expoſitorij

¶ Singulariter tentus. q̃re hic ſyllogiſmus non ē expoſitoriꝰ. Anna lachrymat̃ et anna ē nomen ꝓpriũ. ḡ nomen ꝓprium lachrymatur.

¶ Uniuoce tentus. q: ſi mediũ equiuocat̃ nullus ē ſyllogiſmus. vt hec rõtinatio nec eſt bona nec ſyllogiſtica. Hoc ē hõ (. demonſtrando hoiez.) et Hoc ē aſinꝰ (. demonſtrando aſinũ.) ergo aſinus ē homo.

¶ Cõplete et ꝑfecte ſingulariſatus. Quare hec argumētatio Iſta eēñtia diuina eſt pater. et Iſta eſſentia diuina ē filius. ergo Filius eſt pater. vt ſit expoſitoria oportet mediũ complete ſingulari. et ſic premiſſe ſunt falſe et heretice vt concluſio aliter. n. non valebit.

¶ Uel aliquod illi equiualens. quia ſi mediuz fuerit terminus cõmunis reſtrictꝰ in minore relatiuo identitatis equiualet termino ſingulari. vt Homo ē aĩal. et rõnale ē idem aĩal. ergo rõnale ē homo.

Sunt autem huiuſmodi principia hec.

1. et affirmatiuoꝝ ¶ Quecũque vni et idem ſunt eadem interſe ſunt eadem. Ubi hoc verbũ ſunt vſurpatur in actu ſignato vel p̄dicatiuo. Et ē ſenſus. Quicũque duo termini vere et affirmatiue predicant̃ de eodē termio ſingulari cõplete ſingulariſato illi de ſe vere pñt predicari. vt Anna ē homo. et anna ē mulier ergo Mulier eſt homo. Nec fruſtra additur. de eodem termino ſingulari ⁊c̃. quia eos qui vere et affirmatiue predicant̃ de eodem termino cõmuni vel t̃rĩ nõ t̃riſato cõplete nõ oportet de ſe p̄dicari. vt nõ ſequit̃ Natura ē fora. et Nata ē matia. ḡ materia ē forma. Hec eēñtia diuina ē pr̃. et hec eſſentia diuina ē filius. ḡ Filiꝰ eſt pr̃ qñ hec eſſentia diuina nõ ſingulariſatur complete

2. et negatiuoꝝ ¶ Quorũcũque duorũ alterum eſt alicui idem cui reliquum eſt diuerſum illa interſe ſunt diuerſa. Id eſt: quicunque termini ſic ſe habent quod vnus eorum vere et affirmatiue predicat̃ de aliquo termino ſingulari complete ſingulariſato et alter de eodem vere negatur. illi termini vere de ſe negantur. Ex his principijs cognoſcitur euidentia et formalitas illationis in omi ſyllogiſmo expoſitorio. Omnes. n. ſyllogiſmi expoſitorij formant̃ exemplo illarũ ꝓpõnum vel ſaltem virtute alicuiꝰ euidentis principij et ꝑſe noti ad ſic formatos reducũt̃ Nam ſyllogiſmi expoſitorij tertie figure formant̃ directe: manifeſte et imediate ſꝫm illa principia. Quocirca inter ſyllogiſmos expoſitorios tenent primatũ et ceteris ſunt euidentiores atqꝫ ꝑfectiores: ſic qđ nõ eſt opꝰ coꝝ bonitatē oñdere ex

alio euidentiori in genere ſyllogiſmorũ: ſed qui aliquẽ ex his negat eſt indignus logici nomine. Alij vero aliarum figurarũ formantur ſcḋm illa principia occulte: indirecte: ſiue mediate. in hoc quod ſunt reducibiles ad eos qui ſunt in tertia figura virtute alicuius ꝓpõnis euidentis et perſe note.

Reducunt autẽ ſyllogiſmi expoſitorij [prime / quarte / ſcḋe] figure ad ſyllogiſmos expoſitorios tertie figure per conuerſionem [minoris: et virtute ſcḋe ꝓpõnis ex his ꝓ quibus ſupponit conuerſio. / maioris et virtute eiuſdem propoſitionis. / vtriuſq; ꝑmiſſe: et ꝟtute tercie ꝓpoſitionis.]

c Apite ſecundo fit ſermo de Inductione. Eſt aũt inductio (vt diſtiguitur contra ſyllogiſmũ.) argumẽtatio in qua ex ſingularibus infertur vl'is. vt Ille ignis eſt calidus. et Ille ignis eſt calidus. ḡ oĩs ignis eſt calidus. In quo ſenſu recipiatur definitio Boecij ſcḋo ſuorum topicorum.

Inductio eſt oratio per quã a ꝑticularibus ad vniuerſalia fit progreſſio.

Quod alij ſic explicant. Eſt ꝓgreſſus a ſingularibus ſufficient enumeratis ad eius vl'em. Ubi ꝑ ſingulare nõ intelligit ꝓpoſitio ſingularis q̃ntitatis: ſed queq; ꝓpõ reſpectu inducte minus cõfuſa vel cõmunis. Quare bona eſt inductio Nullus homo eſt inſenſitiuus. et Nullus aſinus ẽ inſenſitiuꝰ. ⁊cĩjs. ḡ Nullũ amnial eſt inſenſitiuũ. Ut autem huiuſmõi argumentatio ſit bona illatiua oportet enumerari oĩa ſingularia ſiue inferiora et addere ꝑticulã et nõ ſunt plures tales aut nõ ſunt plura talia (. ſcḋm exigentiã congruitatis.) Uel ſi oĩa enumerari nequeũt addatur particula ⁊cĩjs. vel ſimilis: ſed ſic non eſt ꝓbatiua: quia añcedens eque ignotum eſt cũ conſequente. Uerũ omittendo dictas clauſulas eſt argumentatio probatiua: ſed non formaliter illatiua. Et reducit huiuſmodi argumentatio ad ſyllogiſmũ hoc pacto.

Diſiunctũ ex ſingularibus (ſiue omnia ſingularia diſiuctiue ſumpta.) [Predicatum / Subiectum] vl'is (ſiue ꝓpõis inducte) ponatur ꝓ [medio / maiore / minore] extermitate

Et ꝯñs illatum inductiue inferatur ſyllogiſtice. Exempli cauſa: hoc argumentũ inductiuũ. Ille ignis eſt calidus. et Ille ignis eſt calidus. ⁊cĩjs. ḡ oĩs ignis ẽ calidus. ſic reducit ad ſyllogiſmũ. Oĩs ille ignis vel ille ignis ⁊cĩjs. ẽ calidꝰ: et omis ignis eſt ille ignis vel ille ignis ⁊cĩjs. ḡ Omis ignis eſt calidus.

¶ Inſuꝑ ſcias quod huiuſmõi ſingularia (que et inducentes vocantur.) ſolent dici deſcendentes. et ꝓpoſitio inductiue illata deſcenſa: et tunc potiſſimũ qñ iſta ſingularia vel inferiora ſumunt ſcḋm exgentiã ſuppõnis termi cõis ſuꝑioris (. ſ. copulatiue: diſiunctiue: copulatim: vel diſiũctim. vt inferius docet.) Et quum tũc deſcendentes ſiue inducentes ſimul et ſufficienter ſumpte ac recte aſſignate equiualeant deſcenſe ſiue inducte mutua in ipſis eſt conſequentia: atque ediuerſo firma eſt argumẽtatio ab inducta vel deſcenſa ad deſcẽdẽtes ſiue inducẽtes. Quare finiunt plerique deſcenſum in hunc modũ. Eſt argumentum quo inferuntur

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0130-7

De Inductione

inferiora ſeu ſingularia alicuꝰ termini cōmunis ſub quo deſcendit ceteris inua riatis. Deſcendere itaque hac in parte nihil aliud eſt quā inferre arguitiue inferiora in ſupponendo tm̄ termi cōis ſub quo deſcendit: ceteris inuariatis. Uel eſt argumentari a deſcenſu ad deſcendentes. Deſcendit autem quadrupliciter. Copulatiue: Diſiūctiue: Copulatim: Diſiūctim: ſiue qd idem eſt q̄druplex eſt deſcē ſus Copulatiuꝰ: Diſiūctiuus: Copulatus: et Diſiūctus.

Copulatiue ⎤ ⎡ copulatiuam.
⎡ Hypotheticam
Diſiunctiue deſcendit qn̄ inferūtur inferiora ⎣ Diſiunctiuā.
in ſupponendo tm̄ termi cōis
Copulatim ſub quo deſcendit: cōſtituētia ⎡ copulato ⎤
propoſitionem ⎜ Cathegoricā extremo
Diſiunctim ⎦ ⎣ de ⎣ diſiūcto ⎦

Ut autem ſcias quo pacto ſub quoque termino ſupponēte deſcendatur ſequentia in delicijs habeto.

⎡ Diſcrete nō deſcendit: quia non habet inferius in ſupponēdo tm̄.
Sub termio Diſtributiue ⎤ ⎡ copulatiue.
ſupponente Determinate ⎜ ⎜ diſiunctiue
⎜ ⎡ Collectiue deſcendit
⎣ Confuſe tantū ⎜ copulatim
⎣ Non collectiue ⎦ ⎣ diſiūctim

Exempli cauſa: bona eſt argumentatio. Omnis homo eſt rationalis. ergo Ille homo eſt rōnalis et Ille homo eſt rationalis. ⁊cꝫ. Ualet etiā econuerſo. Item Homo eſt deus. ergo Ille homo eſt deus. vel Ille homo eſt deus. ⁊cꝫ. Et cōuertitur hec argumentatio Item Omnes chori angeloꝝ ſunt nouē. ḡ Illi chori angeloꝝ et Illi chori angelorum. et ſic de alijs omnibꝰ cōnūeratis ſunt nouē. Ualet quoque econuerſo ſigno vſurpato collectiue Itē Omnis homo ē animal. ergo Omnis homo eſt hoc animal. vl' hoc animal. ⁊cꝫ. Notantur hec in ſeq̄ntibus verſiculis.

Diſiunctiue deter: copulatiueqꝫ diſtri.

Confuſe tm̄ diſiunctim ſcandere debes

In collectiuis copulatim ſcandere debes

Ut autem huiuſmodi argumentatio ſit formalis: oportet quandoque poni conſtantiam a parte ancedentis. et maxime in deſcenſu copulatio et copulato affirmatiuo: atque diſiunctiuo negatiuo ¶ Eſt autem conſtantia propoſitio hypothetica copulatiua formata propoſitionibus de eſt ſecundo adiacente: in quibꝰ ſubiciunt ſingularia in ſupponendo tantū termini cōmunis ſub quo deſcendit. Et quoties ponitur cōſtantia addat propoſitioni: in qua ponit terminus ſub q̄ deſcenditur copulatiue ¶ Preterea omnibus ſingularibus ſufficienter enūeratꝫ addatur alterū illorum verborū. et non ſunt plures tales. vel plura talia. ſcd̄m exigentiā latinitatis. Quando vero omnia enumerari nō poſſunt adijciatur hec clauſula ⁊cꝫ. vel iſta. et ſic de ceteris. aut alia. Que aūt cōditiones in deſcenſu ſint obſeruande alibi diximus: hec nunc ſufficiant

Libri iij. Caput iij. de exemplo

Apite tertio determinat̃ de exemplo quod hoc in loco eſt argumentatio qua vnū ꝑticulare ꝓbat̃ ꝑ aliud ꝓpter ſimilitudinē reptam in vtraqꝫ vt Frācophurdienſes ſunt diuites q꞉ habēt bonas nūdinas ergo Lyptzenſes ſunt diuites q꞉ habent bonas nūdinas. Intelligit̃ aūt ꝑ ꝑticulare hoc loci queqꝫ ꝓpō Cathegorica cuiuſcūqꝫ quātitatis fuerit qua ſpetialis ꝓprietas attribuit̃ ſubiecto vel ab illo remouet̃. Hoc i ſenſu recipiat iuuēt⁹ definitionē exempli quam ſcripſit Boetius .z. Topicoꝝ libro

Exemplū eſt quod particulare ꝓpoſitū per particulare quoddam contendit oſtendere

Et eſt exemplū argumētum rhetoricum vel ꝑſuaſiuū nō neceſſario illatiuū quia fundat̃ in ſimilitudine que ſepius claudicat et fallit. nec oportet conſequens eſſe verū añcedente vero. vt Obba eſt gn̄is foemini. quia terminat̃ in a. ergo Poeta eſt generis foemini. quia terminat̃ in a. Reducit̃ p̄terea ad ſyllogiſmuꝫ hac lege. Deponatur ſubiectū añcedentis (. vt ſeruetur idem conſequens.) et termin⁹ importans ſīl'itudinem ponat̃ pro medio. ſubiectum cōſequentis pro minori extremitate. et predicatū vtriuſqꝫ pro maiore extremitate . vt prior argumentatio ſic reducitur ad ſyllogiſmū Omnes habentes bonas nūdinas ſunt diuites. et Ziptzenſes habent bonas nūdinas. ergo Ziptzenſes ſunt diuites.

Apite poſtremo explanatur Enthymema. Cuius ml'te paſſim inueniūt vſurpationes.

1. ¶ Aliquē vſurpatur Cōmuniter ꝓ omni conſequentia in qua ex vno añte vel pluribus nō ſyllogiſtice cōbinatis infertur conſequens. Sic omnis argumentatio eſt ſyllogiſtica vel enthymematica.

z. ¶ Nonnūquā ꝓprie. pro conſequentia in qua ex vna ꝓpoſitione infert̃ altera ea habitudine quod ſi añcedenti addit̃ vna propoſitio excreſcit ſyllogiſmus. vt Anna habet lac. ergo Anna peꝑit. Nam addita iſta . Omne habens lac peꝑit fit ſyllogiſmus. Hac in ſignificatione finitur apud philoſophū ſcđo priorum li. Eſt ſyllogiſmus conſtans ex icotibus et ſignis. Ubi numerus pluralis mutetur in ſingularem. et cōiunctio copulatiua in diſiunctiuā: vel ſumatur expoſitiue: in hunc modū. Eſt ſyllogiſmus (. ſ. imꝑfectus.) conſtans ex icote vel ſigno

Eſt aūt ⎡ Icos ⎤ ꝓpō ⎡ probabilis vere vel apparenter
⎣ Signū ⎦ ⎣ demōſtratiua. neceſſaria. vel ꝓbabilis

Id quod notatur ſequenti verſiculo. Demōſtrat ſignū. ꝓbat ycos. his ea diſtāt Preterea Enthymema ſyllogiſmus imꝑfectus (. id eſt truncat⁹ ſiue nō integer) ita ꝑficitur ꝑ vnius ꝓpōnis expreſſionē ſiue additionem.

Termin⁹ qui ponit̃ in ⎡ añcedente ⎤ tantū ſit ⎡ medium
⎢ ꝯſequente ⎦ ⎣ maior extremitas
⎣ vtroque. ponatur ꝓ minore extremitate.

Exempli cauſa. hoc Enthymema. Barbara eſt pallida. ergo Barbara peperit: ſic reducit̃ ad ſyllogiſmū. Omnis que eſt pallida peperit. et Barbara eſt pallida. ergo Barbara peperit. Ea in vſurpatione argumentū a conuerſa ad conuertentē eſt Enthymematicū. Nec dicta lege reducit̃ ad ſyllogiſmū (. quom vterqꝫ

terminoꝝ ponatur in an̄cedente.) ſed alia quadā. Nam oportet addi vnā ꝓpo
ſitionem in qua p̄tum conuerſe enunciat̄ de ſe vniuerſaliter: que in conuerſione
vl'is negatiue ponatur loco minoris. et in aliꝭ loco maioris. Quare conuerſio
vl'is negatiue reducit̄ ad Ceſare. Particularis affirmatiue ad Dabitis: et vl'is
affirmatiue ad Baralipton. Id quod explicat̄ ſequēti verſiculo. U. ne. ad ceſa.
par. aff. dab. ad barap. per ac.
3. ¶ Uſurpat̄ etiam Enthymema medio quaſi modo: ꝓ omni conſequentia: in
qua ex vno an̄cedente vel pluribus nō ſyllogiſtice. nec exemplariter. nec inducti
ue cōbinatis infertur conſequens. Sic omnis argumentatio eſt ſyllogiſtica. Ex
emplaris. Inductiua vel Enthymematica. Cuius ſunt multe regule ex quibus
vſitatiores in ordinem recenſebo.

1. ¶ Ab inferiori ad ſuperiꝰ firma eſt cōſequētia termīo
ſuperiori non diſtributo: nec ſupponente collectiue: nec
ſumpto cū verbo inceptionis ⁊ deſitionis p̄cedente tam
inferius quā ſuperius: et ceteris paribus.

vt Homo eſt rationalis. ergo animal eſt rōnale. Joannes eſt hō. g̊ Joānes eſt
aīal. Nam quicquid dicit̄ de inferiori pōt dici de ſuperiori non diſtributo. Et de
quocunqꝫ vere predicat̄ inferius de eodem vere predicat̄ ſuperius.

¶ Additur

¶ Termino ſuperiori nō diſtributo. quia illo diſtributo nulla eſt argumentatio
ab inferiori ad ſuperius. vt Homo eſt riſibilis. g̊ omne aīal eſt riſibile. Anna eſt
ſterilis. ergo omnis mulier eſt ſterilis. Terminus extra illā ꝓpoſitionē ſupponit
ergo Terminꝰ extra ꝓpoſitionē ſupponit ¶ Quo ſequit̄ inutilem eſſe argumen
tationem Ab inferiori ad ſuperius. cum compatiuo. ſuperlatiuo. ſigno excluſi-
uo. alietatis. vel differentie precedente inferius et ſuperius. vt non ſequitur. Leo
eſt fortior homīe. ergo Leo eſt fortior animali. Homo differt ab aſino. ergo Ho
mo differt ab animali.

¶ Nec ſupponente collectiue: quia nō ſequitur. Omnia vniuerſalia ſunt quincꝫ
ergo Omnia ētia ſunt quincꝫ. Tantū due ſunt he ꝑteſorōnis (. demonſtrando
nomen et verbū) g̊ Tm̄ due ſunt ꝑteſorōnis.

¶ Nec ſumpto cū verbo inceptionis ꝛc. quia cum his formaliter nō valet. vt nō
ſequit̄. Chriſtina incipit eſſe nigra. ergo Chriſtina incipit eſſe colorata. Deus eſt
factus homo g̊ Deus eſt factus. Cuiꝰ rō eſt ꝓpria illoꝝ verboꝝ natura ⁊ ſ̄catio

¶ Ceteribus paribus (. puta quod totale extremū antecedentis ſit inferius ad
totale extremū conſequentis. obſeruentur ꝓprietates logice. et in negatiuis po
natur conſtantia.) Quare nullius precij ſunt ſequentes argumentationes. Jo
annes eſt dominus Jodoci. g̊ Joānes eſt ſubſtantia Jodoci. Plato fuit ami-
cus ſocratis g̊ Plato fuit aliquid ſocratis. Adam non eſt aīal. ergo Hō non eſt
animal. ſed ponat̄ cōſtantia ſic argumentādo. Adam non eſt aīal. et Adam eſt
homo. ergo Homo nō eſt animal. Homo eſt generis cōmunis. ergo aīal eſt ge
neris cōmunis. Anna pepit. ergo Aliquis homo peperit. Homo figuratus eſt
in tēplo. g̊ hō ē intēplo Cōradꝰ ē albus manochꝰ. g̊ Conradꝰ eſt albus ¶ Nec
conuertitur hec regula. quia a ſuperiori indiſtributo ad inferius vana eſt argu-

mentatio. vt Aial eſt rudibile. ergo Hō eſt rudibilis. quia nō oportet id quod enun
ctiatur ꝑticulariter de genere vel ſuperiori: ꝓdicari de ſingulis illius ſpeciebus.
Uel de quocunq; predicat genus enūctiari ſingulas illius ſpecies.
Eadem lege valet argumentatio. A Reſtricto ad irreſtrictum: a nō amplo ad
amplū: ab appellato ad nō appellatum: a tertio adiacente ad ſcdm adiacens:
ceteris paribus. preterquā in excluſiuis. vbi a propoſitione de eſt tertio adiacēte
ad ꝓpoſitionem de ſecundo adiacente inutilis eſt argumentatio. vt nō ſequitur
Tantū homo eſt capax rōnis. ergo Tm̄ homo eſt.

2. A Superiori ad inferius bona eſt argumentatio. ter mino ſuperiori diſtributo: poſita cōſtantia in affirmati uis: et ſeruatis proprietatibus logicis.

vt Omne animal eſt ſenſitiuū. ergo Omis homo eſt ſenſitiuus. Cuius hec eſt ratio
quia quicquid affirmat vel negatur de termino ſuperiori diſtributo illud denotat
affirmari vel negari de quolibet eius inferiori.

¶ Additur

¶ Termino ſuperiori diſtributo. quia illo nō diſtributo nulla eſt argumentatio
vt Animal eſt quadrupes. ergo homo eſt quadrupes.
¶ Poſita conſtantia in affirmatiuis. quia ſine cōſtantia inutilis eſt argumenta
tio ab inferiori ad ſuperius. vt nō ſequit Omis homo eſt anial. ergo Adam eſt al.
ſed arguat hac lege. Omis homo eſt aial. et Adā eſt homo. ergo Adam eſt animal
¶ Nec conuertit hec regula. vt paulo ante diximus. Eodem mō valet ratiotina
tio ab amplo ad non amplum. ab irreſtricto ad reſtrictum. a non appellato ad
appellatum. a ſecundo adiacente ad tertiū. vt Omnis homo eſt anial. ergo Aliqs
homo eſt aial. Antichriſtus nō eſt. ergo antichriſtus nō eſt homo.

3. A ꝓpoſitione in qua ponit vnius terminoꝝ conuerti biliū ad ꝓpoſitionem in qua ponit alter terminorū con uertibiliū bona eſt argumentatio.

vt Homo eſt riſibilis. ergo Homo eſt rōnalis ¶ Addit ceteris paribus (. puta
quod conuertibilia ſint totalia extrema. et ſeruentur ꝓprietates logice.) Qua=
propter inutiles ſunt ſequentes argumentationes. Aſinus eſt rationalis. ergo
Aſinus eſt homo. quādo rationalis eſt gti caſus. Homo eſt generis cōmunis.
ergo Riſibile eſt generis communis ¶ Sub hac regula continentur ſequentes
1. ¶ A ꝓpoſitione ꝑticulari ad ſuam indefinitam bona eſt ꝯſequentia affirma
tiue et negatiue. vt Aliquis homo nō eſt mulier. ergo Homo maſculus non eſt
mulier. quia conuertunt. Eſt autem ſua indefinita que conſtat eiſdem terminis
et eodem modo ſumptis quo ad proprietates logicas. Sunt itaque in ea argu
mentatione obſeruande quā diligentiſſime ꝓprietates logice. quoniā vna illarū

variata nullius momenti eſt conſequentia. vt nō ſequitur. Aliquis homo nō eſt
mulier. ergo Homo nō eſt mulier. Aliquis canis dominū ſuum cognoſcit. ergo
Canis ꝯgnoſcit dominū ſuum ⁊cij̄s.
2. ¶ A ꝓpoſitione excluſiua affirmatiua ſigno affirmato ad eius vniuerſalē
vel collectiuā bona eſt conſequentia. ſignis vniformiter vſurpatꝫ. terminis tran
ſpoſitis. et ſeruatis ꝓprietatibus logicis. vt Tantū homo eſt riſibilis. ergo Oē
riſibile eſt homo. Tantū quinque ſunt vniuerſalia. ergo Omnia vniuerſalia ſunt
quinqꝫ. Cui⁹ ratio eſt. quia termini in vtraqꝫ eodem modo ſupponūt ¶ Additū
nec fruſtra Signis cōformiter vſurpatis (. puta ſigno excluſiuo gratia alietatꝭ
et ſigno vl'i diſtributiue. vel ſigno excluſiuo gratia pluralitatis et ſigno vl'i col-
lectiue.) Nam ſi ꝓmiſcue vſurpantur (hoc eſt ſignū excluſiuū gratia alietatis,
et ſignū vniuerſale collectiue. vel ſignuꝫ excluſiuū gratia pluralitatis et ſignum
vniuerſale diſtributiue.) nullius precij̄ eſt argumentatio. vt nō ſequitur. Tantū
decem ſunt p̄dicamenta. ergo Omnia p̄dicamenta ſunt deceꝫ. ſumendo tm̄ grā
pluralitatis et omīa diſtributiue. quia añcedens eſt verū ſine conſequente. Qui
bus diſſoluitur ſequens argumentatio. Omnes pteſorōnis ſunt octo. Nomen
et ꝓnomen ſunt pteſorōnis. ergo nomen et ꝓnomen ſunt octo. Nam ſumendo
Omnes collectiue maior eſt vera. ſed non valet argumentatio. Nec eſt in darij̄
quia maior nō eſt vl'is ſed indefinita. Si autem ſignū omnes diſtributiue vſur-
patur bonus eſt ſyllogiſmus et maior falſa perinde ac concluſio. Nec ſequitur
ad illam. Tantū octo ſunt parteſorōnis. ſigno vſurpato gratia pluralitatis. qꝛ
ſigna non vſurpantur conformiter.
3. ¶ Nomina et verba tranſpoſita idem ſignificant. Id eſt. propter ſolam no-
minū et verborum tranſpoſitiōem nō mutatur veritas vel falſitas propoſitionū
vt Homo eſt albus. ergo Album eſt homo. Chriſtina eſt virgo. ergo Virgo eſt
Chriſtina. Nec fruſtra additur propter ſolam ⁊c. quia quando ſimul variatur
determinatio. latinitas. caſus. vel proprietas aliqua dialectica. non oportꝫ re
manere eandem veritatem vel falſitatem propoſitionū. vt eſt cernere in ſequenti
bus. Omnis propoſitio vera. eſt. g̊ Omnis ꝓpoſitio eſt vera. Ex falſo ſequitur
verum. ergo Ex vero ſequit̄ falſum. Voluntas malū vult. ergo Voluntas vult
malum. Nullus homo eſt mulier. ergo Nulla mulier eſt homo.

4. A propoſitione affirmatiua de p̄dicato infinito ad
negatiuā de p̄dicato finito firma eſt conſequentia: qñ in
finitum eſt totale predicatū: nec argumentatur ab indi-
ſtributo ad diſtributum.
vt Homo qualibet parte p̄ſtis temporis eſt nō iuſtus. g̊ Hō non eſt iuſtus.
¶ Additur
¶ Qñ infinitū eſt totale predicatū. ꝓpter ſequentes argumentationes. Tu vi-
des nō hominē. g̊ Tu non vides hominē. Deus eſt cauſa nō hominis. ergo De⁹
non eſt cauſa hoīs. in quibus terminus infinitus ſoluꝫ eſt pars predicati et pōt
añcedens eſſe verum ſine conſequente.

Libri iij. Caput iiij.

¶ Nec arguat ab indiſtributo ad diſtributū vbi repellit ſequēs argumentatio. Anna eſt nō ſedens ergo anna nō eſt ſedens q: argumētatur ab indiſtributo ad diſtributū ratione temporis importati per copulā et poteſt antecedens eſſe verū ſine cōſequēte ¶ Hec regula poteſt cōuerti poſita cōſtantia puta arguēdo a pure negatiua de p̄dicato finito ad affirmatiuā de p̄dicato infinito (cū conſtantia ſubiecti) bona eſt argumētatio vt homo nō eſt aſinus et hō eſt ergo hō eſt non aſinus

¶ Dicitur

¶ A ꝓpōe pure negatiua ad remouēdā negatiuā impurā que nō infert affirmatiuam de p̄dicato infinito vt non ſequit̄ Petrus poteſt nō eſſe ens et petrus eſt. ergo petrus poteſt eſſe non ens.

¶ Cū conſtantia ſubiecti q: nō poſita cōſtantia inutilis eſt argumētatō vt nō ſequit̄: Chymera nō eſt hō ergo chymera eſt nō homo q: antecedens eſt verū ſine cōſequente. Id quod voluit Ariſtoteles. 1. priorū libro vbi ſcribit hanc regulam pati cōuerſionē ſubaudi ſine conſtantia

5 A ꝓpōe affirmatiua de p̄dicato finito ad negatiuā de p̄dicato infinito bona eſt argumētatio quādo infinitū ē totale p̄dicatū nec arguit̄ ab indiſtributo ad diſtributū.

Ut hō eſt aīal ergo hō nō eſt nō aīal ¶ Et poteſt hec regula cōuerti poſita cōſtātia vt arguendo a pure negatiua de p̄dicato infinito ad affirmatiuā de p̄dicato finito cū cōſtantia ſubiecti vt Homo nō eſt nō aīal et hō eſt ergo hō ē aīal. Nec fruſtra addit̄ cū cōſtantia ſubiecti q: ſine cōſtantia nullius momēti eſt argumētatio vt nō ſequit̄ Chymera nō eſt nō hō ergo chymera eſt hō q: antecedens eſt verū ſine cōſequēte. Sed argumētandū eſt hac lege Chymera nō eſt non hō et Chymera eſt ergo Chymera eſt hō que cōſequētia bona eſt et antecedēs falſū vt cōſequens q: copulatiua cuius vna ps eſt falſa. ſ. Chymera eſt

¶ Inſup ſcias inter argumētationes hypotheticas hoc eſſe diſcriminis. Quedam ex eis vocant̄ ſyllogiſtice in quibus (vt in ſyllogiſmo) ex duabus ꝓpōnibus veluti premiſſis infert̄ tertia tanquā concluſio. Et ſunt he.

1. ¶ A tota cōdictionali cū poſitione añcedentis ad poſitionem cōſequentis bona eſt argumentatio.

vt Si tonitruū eſt: ſonus in nubib⁹ eſt. ſ Tonitruū eſt. g̊ Son⁹ in nubib⁹ eſt.

2. ¶ A tota cōdictionali cū deſtructiōe cōſequentis ad deſtructionē añtis firma eſt conſequentia.

vt Si Homo currit Homo mouetur. ſed Nullus homo mouetur. ergo Null⁹ homo currit. Et neutra harū regularum conuertit̄. quia. A poſitione conſequētis ad poſitionem añcedentis. Uel. A deſtructione añcedentis ad deſtructionē conſequentis nō valet argumentatio.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0136-2

3 A tota diſiunctiua affirmatiua cũ cõtradictorio vniꝰ ꝑtis principalis ad alterã ꝑtẽ principalem (cuius cõtradictoriũ nõ eſt ſumptũ in antecedente) valida eſt argumentatio

Ut mulier genuit te vel aſinus genuit te ſed nulla mulier genuit te ergo aſinꝰ genuit te

¶Additur

¶A tota diſiuntiua affirmatiua qꝛ a diſiunctiua negatiua vel a ꝓpõe cathegorica de diſiuncto extremo nõ valet cõſequentia vt nõ ſequit̃ omnis hõ eſt vir vel mulier: ſed nõ omnis hõ eſt vir ergo omnis homo eſt mulier

¶Cũ cõtradictorio qꝛ cũ oppoſito ſubcõtrario nõ valet cõſequẽtia vt nõ ſequit̃ mulier genuit te vel aſinꝰ genuit te ſed mulier nõ genuit te ergo aſinꝰ genuit te.

¶Unius ꝑtis principalis ad excludendã ꝑtem minus principalẽ a quo invtilis ẽ argumẽtatio vt nõ ſequitur Si hõ eſt aſinus hõ eſt rudibilis vel lapis eſt lignũ ſed nullus hõ eſt aſinus ergo lapis eſt lignũ

¶Ad alteram ꝑtem principalẽ cuius cõtradictoriũ nõ eſt ſumptũ in antecedẽte qꝛ ad ꝑtẽ minus principalẽ vel cuius contradictoriũ eſt ſumptũ in ãtecedẽte non valet cõſequentia vt nõ ſequit̃ Reſponſionarius eſt aſinus vel nullus reſponſionarius eſt aſinus ſed nullus reſpõſionarius eſt aſinꝰ ergo reſpõſionariꝰ eſt aſinꝰ

2 ¶Alie ſunt nõ ſyllogiſtice in quibꝰ nõ vt in ſyllogiſmo ex duabus ꝓpõibus veluti ꝑmiſſis infert̃ tertia tãquã cõcluſio. vt ſunt ſequentes

1 A tota copulatiua affirmatiua ad quãque ꝑtem principalem et materialẽ ſeperatim vel vtrãque ſimul bona eſt conſequentia

Ut homo eſt animal et deus eſt ergo deus eſt

¶Additur

¶Ad partem principalem qꝛ ad ꝑtem minus principalem nullius ponderis eſt argumentio vt Si homo eſt aſinus homo eſt rudibilis et deus eſt. ergo hõ eſt aſinus

¶A copula copulatiua qꝛ a ꝑte copulatiua affirmatiue ad totã nulla eſt argumentatio ſaltem formaliter qꝛ antecedens poteſt eſſe verũ ſine cõſequente vt qñ vna ꝑtiũ eſt vera altera falſa et argumentat̃ a ꝑte vera ad totã. ¶Ualet tamen aliquando et materialiter potiſſimũ in tribus caſibus ¶Primus quãdo vna ꝑtiũ ſequit̃ ad aliam et argumentat̃ a ꝑte ad quã alia ſequit̃ ad totã vt Joannes fuit Rhome ergo Joannes fuit Rhome et Joannes fuit in Italia ¶Secũdus quãdo cõſequens eſt neceſſariũ (id eſt tota copulatiua) vt homo eſt aĩal ergo homo eſt animal et deus eſt Tertius quando antecedens eſt impoſſibile (id eſt pars a qua arguitur) vt homo eſt aſinus ergo hõ eſt aſinus et deus eſt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0137-8

2 A ꝑte principali diſiunctiue affirmatiē ad totam diſ-ſiunctiuā affirmatiuā formalis eſt conſequentia

Ut Anna eſt mulier ergo Anna eſt mulier vel Barbara fecit abortū. Hec argumētatio nō cōuertitur ſaltē formaliter qꝛ altera ꝑtiū diſiunctiue falſa argumentando a tota diſiunctiua ad ꝑtē falſam antecedēs eſſe verū ſine conſequēte.
¶ Ualet tamē materialiter in tribus caſibus
1 Quando vna ꝑtium ſequit̃ ad alterā et arguitur a tota diſiunctiua ad ꝑtem cōſequentē vt Henricus fuit Rhome vel henricus fuit in Italia, ergo henricus fuit in italia
2 Quādo cōſequens eſt neceſſariū (Id eſt pars ad quā arguit̃) vt homo eſt aſinus vel deus eſt ergo deus eſt
3 Quādo antecedens eſt impoſſibile (id eſt tota diſiunctiua) vt hō eſt aſinus vel lapis eſt liguū ergo homo eſt aſinus
¶ His facile colligunt̃ alie regule quibus docemur argumētari ab exponētibus ad expoſitā et ediuerſo;

1 Ab expoſita (in qua terminus exponibilis affirmat̃) ad ſingulas exponentes firma eſt conſequentia

vt A ꝓpoē excluſiua (in qua ſignū affirmat̃) ad eius ꝑiacentē in hunc modum Tantū homo eſt capax rationis ergo hō eſt capax rationis. Cuius hanc volūt eſſe cauſam: qꝛ termino exponibili affirmatiuo expoſita aequiualet in veritate ⁊ falſitate orationi hypothetice copulatiue cōſtitute ex ſuis exponētibꝰ: ſicut ergo bona eſt argumētatio A tota copulatiua ad vtrāqꝫ eiꝰ ꝑtem diuiſim ſic ab expoſita (in qua terminus exponibilis affirmat̃) ad quāqꝫ exponentem ſeꝑatim Hec regula nō cōuertit̃ ſicut nec argumētatio a tota copulatiua ad alteram eiꝰ partē ¶ Sub hac regula plus quā ſatis continetur ſequens
¶ A ꝓpoē excluſiua affirmatiua ad ſuam exceptiuā negatiuā bona eſt conſequētia vt Tantū homo eſt riſibilis ergo nihil preter hominē eſt riſibile. Nā ab excluſiua affirmatiua ad quāque eius exponētē firma eſt cōſequētia ⁊ ſcđa exponens ꝓpōis excuſiue eſt exceptiua negatiua vel ſaltem illi aequiualet

2 A ſingulis exponentibus ad expoſitā in qua terminꝰ exponibilis negatur firma eſt argumentatio

vt nullus hō eſt aſinus ergo nō tantū hō eſt aſinus Nam termio exponibili negata expoſita aequiualet in veritate et falſitate ꝓpōi hypothetice diſiunctiē cōpoſite ex ſuis exponētibꝰ Quare valet argumētatio a qualibet exponēte ſeorſū ad ipſam expoſitā ſicut a parte diſiunctiue affirmatiē ad totā Neque cōuertitur hec regula ſicut nec argumētatio a ꝑte diſiunctiue affirmatiē ad totā ſaltē formaliter

3 Ab exponentibus ſimul ſumptis vel copulatiē vel diſiunctiue ad expoſitam et ediuerſo firma eſt cōſequentia

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0138-4

De Enthyme. et regul ꝯñalib⁹ eiuſdē

Ut ab excluſiua ꝓpōe ad vtrāq; eius exponentē et verſa vice Nā conuertūt expo
nens ſimul ſumpte et expoſita et ſic argumētatur a conuertibili ad conuertibile
¶Ex dictis ſatis colliqueſcit quo pacto argumētandū ſit a ꝓpōe vniuerſali ad
ſingularem et a ſingulari ad ꝑticularem vel indefinitā vt in ſequentibus expli⸗
cat regulis

A ꝓpoſitione vniuerſali affirmatiua ad ei⁹ ſingularem affirmatiuam cū cōſtantia ſubiecti bona eſt cōſequentia

Ut omnis hō eſt animal et iſte hō eſt ergo iſte hō eſt animal Addit: Cū cōſtan
tia ſubiecti q2 ſine cōſtantia ſubiecti ꝓpōis ſingularis nō valet formaliter argu
mētatio vt omnis homo eſt aīal ergo iſte hō eſt aīal q2 ex neceſſario ſequit cōtin
gens Ualet tamē aliquando et materialiter Ut oīs ſol eſt ergo iſte ſol eſt omnis
deus eſt ergo iſte deus eſt. Cuius hec eſt ratio q2 vniuerſalis affirmatiua fungit
munere copulatiue affirmatiue et ſic argumentat virtualiter a tota copulatiua
affirmatiua ad alterā eius partem

A ꝓpoſitione ſingulari affirmatiua ad ſuā ꝑticularē vel indefinitā affirmatiuam firma eſt argumentatio

Ut iſta mulier perfricuit frontē ergo mulier perfricuit frontē Nā quō ꝑticularis
vel indefinita affirmatiua aequiualeat in veritate diſiunctie affirmatie cōpoſite
ex ſuis ſingularibus argumētat virtualiter a ꝑte diſiunctiue affirmatie ad totā.
Nō conuertit hec regula ſaltē formaliter: nec valet argumētatio a ꝓpōe ſingu⸗
lari ad ſuam ꝑticularem vel indefinitā ſaltē ſine cōſtantia. Ut non ſequit iſte hō
nō eſt aīal ergo hō non eſt aīal: q2 quādo ex cōtradictorio cōſequentis infert cō
tradictoriū antecedentis ex neceſſario ſequit contingens vt omnis homo ē aīal
ergo iſte homo eſt animal

Demū ꝓ argumētatione a diuiſis ad cōiuncta et ediuerſo ſcias quod Diuiſum
hoc in loco eſt ꝓpō copulatiua in qua plura ꝑdicata eiuſdē intentiōis vel impo
ſitionis ꝑdicant de eodē ſubiecto vt Anna eſt femina et anna eſt honeſta. Con⸗
iunctū ꝓpō cathegorica in qua eiuſmodi ꝑdicata ſe mutuo determinātia enūcti
antur de eodem ſubiecto: vt Leo eſt aīal fuluū anna eſt honeſta femina His fa
cile cognoſces quid ſit argumētari a diuiſis ad cōiuncta et ediuerſo a coniūctis
ad diuiſa. Quo autem pacto argumentādum ſit in ſequētibus explicat regulis.

1 A diuiſis ad coniuncta ſecūdū modū loquendi philoſophorū bona eſt argumētatio: tū in affirmatiuis: tū in negatiuis ſeruando appellationē cauēdo negationē ꝛ ne arguat reſpectu ſubiecti ſupponētis determiate i poſte riore ꝑte copulatiue nō reſtricti relatiuo identitatis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0139-2

Ut aſinus eſt animal et aſinus eſt quadrupes ergo aſinus eſt aĩal quadrupes

¶Additur

¶Secundũ modũ loquẽdi philoſophorũ qꝛ in ſacra ſancta theologia ſepiꝰ corruit hec argumẽtatio vt pater eſt eſſentia diuina et pater eſt generãs ergo pater eſt eſſentia diuina generans vbi antecedens eſt verũ ſine cõſequẽte. At philoſophice loquendo firma eſt cõſequentia qꝛ ſic nulla diſtinguunt ꝑſonaliter et non eſſentialiter et eadem p̄dicata enũctiant de nomine perſone et eſſentie

¶Seruando appellationẽ maxime forme quoniã vna ſpetie appellatõis mutata in alteram puta appellatiõe ſimplici in variam debilis eſt argumẽtatio .nec valet formaliter licet materialiter poſſit valere quãdo illa p̄dicata accidentalia habent ſe vt inferius et ſuperius ut ſic Joannes eſt coloratus et Joannes eſt albus igit Joannes eſt albũ coleratũ Henricus eſt magnus ⁊ Henricus eſt grãmaticus ergo Henricus eſt magnus grãmaticus Itẽ Joannes eſt albus et ioannes eſt monachus ergo Joannes eſt albus monachus Itẽ iſte canis eſt tuꝰ et iſte canis eſt pater ergo iſte canis eſt pater tuus Nam in antecedẽte eſt appellatio forme ſimplex et in conſequente appellatio varia

¶Cauendo nugationẽ Quare inutilis eſt rationatio foedericus eſt homo albꝰ et foedericus eſt homo ergo foedericus eſt albus homo

¶Ne arguat reſpectu ꝛc defectu cuius nulla eſt cõſequẽtia aĩal eſt riſibile ⁊ aĩal eſt aſiuus ergo animal eſt riſibilis aſinus .ſed argumẽtandũ eſt hoc modo aĩal eſt riſibile et idem aĩal eſt aſinus ergo aĩal eſt riſibilis aſinus vbi antecedẽs falſum vt cõſequens quia copulatiua cuius altera pars eſt falſa

z A coniunctis ad diuiſa firma eſt argumẽtatio in affirmatiuis et creaturis ſeruata appellatiõe et alienatione.

Ut deus eſt ſubſtantia ſimplex ergo deus eſt ſubſtantia et deus eſt ſimplex

¶Additur

¶In affirmatiuis qꝛ in ꝓpõibus negatiuis nullius p̄cij eſt id genus argumẽti et argumentat ab inferiori ad ſuperius negatiue cũ diſtributione ſuperioris .vt aſinus nõ eſt aĩal rationale ergo aſinus non eſt aĩal et aſinus non eſt rationalis vbi antecedens eſt verũ cõſequente falſo qꝛ copulatiua cuiꝰ altera pars eſt falſa

¶In creaturis qꝛ in diuinis ſepius antecedens eſt verũ ſine cõſequente maxime quando in antecedente terminus notionalis determinat nomẽ ꝑſonale vel cõmune et in conſequẽte nomẽ eſſentiale vt eſſentia eſt pater generans ergo eſſentia eſt pater et eſſentia eſt generans.

¶Seruata appellatione quamobrem tenuis eſt argumẽtatio Joannes ẽ bonꝰ ſartionator ergo ioannes eſt bonus et ioannes eſt ſartionator vbi in antecedẽte eſt appellatio varia et in cõſequente ſimplex.

¶Alienatione cuius defectu nullius firmitatis eſt hec argumẽtatio Hoc eſt hõ pictus ergo hoc eſt homo et hoc eſt pictũ qꝛ hõ alienat in antecedente et nõ cõſequẽte.

He ſunt regule cõſequentiarũ vſitatiores ceteras in opere maiore explanauimꝰ ſimul et alia multa que ad argumẽtationẽ demõſtratiuã dialecticã et ſophiſticã ſpectant. que hic ne tenera iuuenũ oneraremus ingenia reſecare placuit Hec ſiquidem pro primis rudimentis ſufficere arbitror.

Impreſſum Erphordie per wolffgangũ Schenckẽ. Anno. 1. 5. 0. 7.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0141-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0142-5
DFG

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0143-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0144-6

umma Joannis andree

Ink A 94

Super quarto decretalium.

ad id z in predicto ca. de illis .ij. niſi cōſcuſerit etiā ſemel tm̄ in carnalez copulā qui matri. accu. pn̄t. c. inſup. Si aūt talis fuerit vis vel metus qui nō cade et in ꝯſtantē z nec matrimoniū infra eo. ꝯſultationi z ꝓbat hoc de eo qui duxit i matri. quā pol. c. ij. ¶ Ordo ſacer impedit z dirimit matrimoniū infra ꝗ cle. v. c. i. z. ij. minor ordo nota vt ibi. xxij. diſt. ſeriatim. Ligamē. ſcz. cū alligat⁹ eſt vxori ꝯtrahendo cū ſcda non tenet matrimoniū hoc verꝫ cū ꝑma fuerit ſponſa de pn̄ti ſiue in eis interuenerit iuramentū ſiue nō. nō rumpunt ꝑ ſequētia ſpōſalia de pn̄ti etiā ſecuta carnali copula de ſpō. duo. ꝑ totū. nec valet ꝯtraria ꝯſuetudo eo. ti. c. fi. ſicut nec in matrimonio in gradu ꝓhibito ꝯtracto de ꝯſang. z affi. nō debet z ei qui ſic ꝯtrahit cū alteri deſpōſata ꝑ verba de pn̄ti grauis penitētia imponitur de ſponſalib⁹ duo. ca. ij. ſiue fuerit ſpōſalia de futuro ſubſecuta carnali copula q2 ſic tranſiūt in matrimoniū infra eo. ti. is ꝗ. Secus ſi fuerit ſolus conatus ſiue copula infra eo. c. fi. Ligamē de futuro nō dirimit ſequēns matrimoniū vt ſupra ſatis dictū eſt. Jſtud aūt ligamen ſtatim mortuo reliquo ꝯiugū ſublatū eſt. Unde ſi mlier viro mortuo ſtatim alteri nubat tenet matrimoniū nec incurrit ligamē infamiaz de ſe. nup. c. penul. z vlti. Si tn̄ vir eſt abſens nō debet mulier ꝯtrahere niſi certificata fuerit prius de morte viri infra eo. pn̄tia de ſe. nup. c. ij. Et ſi ꝯtraxerit reddat debitū ſed nō exigat. Et ſi poſtea cōſtaret de vita prioris viri ſtatim recedat ſcdo z redeat ad primum vt ibi. z. xxxiiij. q. ij. cū ꝑ bellicā Secūdas etiā nuptias vel vlteriores contrahere peccatum non eſt nam dominus etiam ſeptimum virum nō damnauit. xxxi. queſtione prima. ꝙ ſi dormiuerit tamen benedicende non ſunt

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0146-8

1

e ſeu: breuiariū

e diſcipline iā ab integro

ſtilo: exemplis et p̄ceptis per D. Jodocum:

ſcentem diſputaturientē.
exercere beatum
es ore vafer
nāq; docebim⁹ illa.
rere tanta opera
tractabiliorem
ura laborq; ſuus

atulū Logices editū per Jodocū Trutfet
literarū per quā famatiſſimū interpretem
i Poete ⁊ oratoris Laureati Monoſtichō

nui ſub pollice librū
onſtrat qui dogmata prima
ongo ſermone pbatum
ſtrat tractatulus arte
icq; et Limina monſtrant
pſtringit acumen.
ueas mō pcere nūmis
iuit in arte caracter
ns incude lituram
te ſoluere nodos
erit arte Juuentus
s pſolue magiſtro.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-495009-p0147-3